

ISSEJ

ISSEJ

Volume 9
Summer 2023

ISSN:2146-6297

**The Journal of International
Social Sciences Education**

**Uluslararası Sosyal Bilimler
Eğitimi Dergisi**

Cappadocia
TURKEY

www.dergipark.org.tr/en/pub/issej

Summer/Yaz Yıl/Year: 2023 Volume/Cilt: 9 Number/Sayı: 1

Published semi annual
Altı ayda bir yayımlanır
A refereed journal
Hakemli bir dergidir

OWNER
SAHİBİ

Dr. Abdulkadir UZUNÖZ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

EDITOR IN CHIEF BAŞ EDİTÖR

Dr. Anja KRAUS Stockholm University

EDITORS
EDİTÖRLER

Dr. Abdulkadir UZUNÖZ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Dr. Mehmet Hayri Sarı Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

EDITORIAL BOARD
YAYIN KURULU

Dr. Ahmet DOĞANAY, Çukurova Üniversitesi
Dr. Ali Sinan BİLGİLİ, Atatürk Üniversitesi
Dr. Ali MEYDAN, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Dr. Arif SARIÇOBAN, Selçuk Üniversitesi
Dr. Bekir BULUÇ, Gazi Üniversitesi
Dr. Bengü AKSU ATAÇ, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Dr. Biljana POPESKA, Goce Delcev University Stip, Republic of Macedonia
Dr. Buket AKKOYUNLU, Çankaya Üniversitesi
Dr. Didem KOBAN KOÇ, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Dursun DİLEK, Sinop Üniversitesi
Dr. Fatma SAÇLI UZUNÖZ, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Dr. Ferda AYSAN, Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Hayati AKYOL, Gazi Üniversitesi
Dr. Hülya YILDIZLI, İstanbul Üniversitesi
Dr. Johann WASSERMANN, University of Kwazulu-Natal
Dr. John J. Chiodo, University of Oklahoma
Dr. Maria REPOUSSİ, Aristotole University of Thessaloniki
Dr. Mehmet Cem ŞAHİN, Ankara Üniversitesi
Dr. Mohamad Johdi SALLEH, Uluslararası İslam Üniversitesi
Dr. Oldimar CARDOSO, Universidade de São Paulo
Dr. Petek AŞKAR, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Ramazan SEVER, Giresun Üniversitesi
Dr. Recep KÜREKLİ, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Dr. Selma YEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Servet ÇELİK, Trabzon Üniversitesi
Dr. Servet ÖZDEMİR, Başkent Üniversitesi
Dr. Şenay GÜNGÖR, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Dr. Tuğba YELKEN, Mersin Üniversitesi
Dr. Vedat AKTEPE, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Dr. Yosenna VELLA, University of Malta

ENGLISH ADVISER
İNGİLİZCE DANIŞMANI

Dr. Bengü AKSUATAÇ

SECRETARIAT
SEKRETERYA

Emine YALMAN
İlknur TOY

GUEST ADVISORY BOARD / HAKEM KURULU

Dr. Ali Ekber GÜLERSOY

Dr. Ali MEYDAN

Dr. Asım ÇOBAN

Dr. Ceren UÇAN

Dr. Elvan YALÇINKAYA

Dr. Hülya GÖLGESİZ

Dr. Nigar İpek EĞİLMEZ

Dr. Şükrü BAŞTÜRK

Dr. Yavuz DEĞİRMENCI

Dr. Zafer KUŞ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Amasya Üniversitesi

Dokuz Eylül Üniversitesi

Erciyes Üniversitesi

Ege Üniversitesi

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Bursa Uludağ Üniversitesi

Bayburt Üniversitesi

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

ISSEJ is abstracted and indexed by the following sources; **Index Copernicus International (ICI), Root Indexing, Scientific Indexing Services (SIS), Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), Academic Resource Index (ResearchBib), Directory of Journals Indexing (DRJI), SOBIAD**
Cite Factor, ERIH PLUS

Table of Contents

İçindekiler

Student opinions on distance education of social studies course during the covid-19 epidemic

Covid-19 salgını sürecinde sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimine yönelik öğrenci görüşleri

Research Article Araştırma Makalesi
Emine YALMAN•1-51

Design in children's books

Çocuk kitaplarında tasarım

Review Derleme
Gültekin ERDAL, Kelime ERDAL•121-146

Investigation of research trends of graduate theses on global citizenship in Turkey: A meta-synthesis study

Türkiye’de küresel vatandaşlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerinin incelenmesi: Bir meta-sentez çalışması

Review Derleme
İlknur TOY•52-90

Determination of pre-service social studies teachers' ideas about social participation

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal katılıma yönelik düşüncelerinin belirlenmesi

Research Article Araştırma Makalesi
Rukiye ÖĞDÜR, Abdulkadir UZUNÖZ•147-170

Developing empathy skills with the use of movie sections in social studies lesson

Sosyal bilgiler dersinde film kesitleri kullanımıyla empati becerisinin geliştirilmesi

Research Article Araştırma Makalesi
Aslı AVCI AKÇALI, Burak KARAÇAM•91-120

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Dergi wepsayfası: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Lütfen başlığı yazınız (İlk kelimenin ilk harfi büyük harf, diğer kelimeler küçük harf, sola yaslı, 18 punto, kalın, noto sans yazı karakteri, en fazla 15 kelime)

Ad Soyad & Ad Soyad

Önerilen atf: Soyadı, A. (2023). Makale başlığı, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 9(1), XX-XX. DOI: 10.47615/issej.XXXXXX

Makale linki: <https://doi.org/10.47615/issej.1122922>

© 2023 Yazar(lar). Baskılar ve izinler: Yazarlar makalelerini USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisinde yayınladıktan sonra basılı olarak veya Birinci Baskı olarak çevrimiçi paylaşma iznine sahiptir.

Öne Çıkanlar

Bu bölümde ele aldığınız konu ile ilgili olarak literatürde bilinenler ve makalenizin elde ettiği önemli bulguları ve makalenizin uygulamaya olan katkılarını vurgulayınız. Vurguların kısa olması gerektiği için tüm fikirleri, kavramları veya sonuçları yakalamaya çalışmayın: Boşluklar dahil en fazla 85 karakter yazınız

Bu bölüm özetten önce **3 başlık** halinde yer almalıdır.

Bu konu hakkında ne biliniyor? (Bu bölüme **bir cümle** ile çalışmanızın konusu ile ilgili literatürde bugüne kadar ne bilindiğini yazınız.)

Bu makale bilinenlere ne ilave ediyor? (Sizin çalışmanızın ve bulgularınızın bilinenlere özgün katkısını **bir cümle** ile yazınız)

Uygulamaya katkısı nedir? (Elde ettiğiniz bulgularınız uygulama alanına ne gibi bir katkı sağlamaktadır, **bir cümle** ile yazınız)

USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi hakemli bir çevrimiçi dergidir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışmalar amacıyla kullanılabilir. Makalenin içeriğinden yalnızca yazarlar sorumludur. Dergi makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımıyla bağlantılı veya doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, işlem, talep veya masraf veya zarardan sorumlu tutulamaz.

Tüm yazarlardan, sunulan çalışmalarla ilgili olarak diğer kişi veya kuruluşlarla herhangi bir finansal, kişisel veya diğer ilişkiler dahil olmak üzere herhangi bir fiili veya potansiyel çıkar çatışmasını ifşa etmeleri istenir.

Lütfen başlığı yazınız (İlk kelimenin ilk harfi büyük harf, diğer kelimeler küçük harf, sola yaslı, 14 punto, kalın, arial yazı karakteri, en fazla 15 kelime)

Ad Soyad

Birim, Üniversite, Şehir, posta kodu, Ülke

ÖZ

Arka Plan: Kısaca bu çalışmayı neden yürüttüğünüzü açıklayınız
Amaç: Hangi sorulara cevap vermeyi amaçladınız
Yöntem: Araştırmayı nasıl gerçekleştirdiniz
Bulgular: Ne buldunuz (ana veri, ilişkiler)
Sonuç: Yorumunuz ile bulgularınızın ana sonuçları nelerdir

Makaleniz için çevirim-içi taramada sonuçlarınızla ilgili (birçok veritabanı sadece başlık ve öz içerir) **anahtar kelimeleri kullanmalıdır**. Bir araştırma raporunda öz bilgilendirici olmalı ve gerçek sonuçları içermelidir. Özde yer alan tüm bilgilerin ayrıca makalenin içinde de yer aldığından mutlaka emin olunuz.

Çalışmalar Türkçe ve İngilizce dillerinde gönderilebilir. Her çalışmanın baş kısmında Türkçe ve İngilizce öz bulunmalıdır. Öz, makalenin amacına, yöntemine ve sonuçlarına ilişkin kısa ve net bilgileri içermelidir. 10 punto büyüklüğünde, tek satır aralıklı, iki yana yaslı ve en çok 250 sözcük olmalıdır. "Öz" metni içinde kaynak verilmemelidir.

MAKALE TARİHİ

Geliş tarihi XX Ay 202X
Kabul tarihi XX Ay 202X

ANAHTAR KELİMELER

Anahtar kelime 3-5
kelimeden, Arial yazı
tipi, 8 punto

Makale Türü

Araştırma makalesi,
Derleme makalesi vs.

İLETİŞİM Ad Soyad xxx@xxx Birim, Üniversite, posta kodu, Şehir, Ülke

© 2023 Yazar(lar).

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial ile lisanslanmıştır. Lisans, (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>) koşulları altında dağıtılan ve ticari olmayan amaçla eserini remix, ince ayar yaparak ya da üzerine geliştirerek kendi eserlerinde kullanılmasına izin verir. Ancak ortaya çıkan yeni eseri benzer lisans ile lisanslamak zorunda değildir.

Giriş

Makalenin ana bölüm başlıkları “Giriş”, “Amaç”, “Yöntem”, “Bulgular”, “Tartışma ve Sonuç”, “Öneriler”, “Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalar”, “Yazar Katkıları”, “Yayın Etiği”, “Finansman”, Teşekkür” olmak üzere numaralandırma yapmadan sola dayalı, **11** punto, **kalın** ve **ilk harf büyük** olarak **Trebuchet** yazı karakteri ile yazılmalıdır.

Çalışmada paragraf başı yapılmamalıdır. Paragraf sekmesinde girintiler bölümünde; önce ve sonra alanı 6 nk satır aralığı 1 olmalıdır. Problem durumu, giriş bölümü içinde açıkça belirtilmelidir.

Makaleler en çok 9000 kelime olmalıdır. Makale MS Office Word programında uzantısı. doc ya da docx olacak şekilde kaydedilmelidir. Metin, A4 boyutuna üst, alt, sağ ve sol boşluk 2,5 cm. bırakılarak tek satır aralıklı yazılmalıdır. Times New Roman 10,5 punto yazı karakteri kullanılmalı ve tek sütun olmalıdır.

Amaç

İkinci düzey başlıklar numaralandırma yapmadan sola dayalı, Trebuchet MS, 10,5 punto, ilk harf büyük, kalın, italik yazı karakteri olarak yazılmalıdır. Kendinden önceki paragraftan bir satır boşluk ile ayrılmalıdır. Biçimlendirmeyi bozmadan bu kısmı silip makale metnini yazabilirsiniz.

Metodoloji

Etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgiler (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca makale son sayfasında yer verilmelidir.

Makaleler en çok 9000 kelime olmalıdır. Makale MS Office Word programında uzantısı. doc ya da docx olacak şekilde kaydedilmelidir. Metin, A4 boyutuna üst, alt, sağ ve sol boşluk 2,5 cm. bırakılarak tek satır aralıklı yazılmalıdır. Times New Roman yazı karakteri kullanılmalı ve tek sütun olmalıdır. Sayfa numarası verilmemelidir. Paragraf başı yapılmamalıdır. Paragraf sekmesinde girintiler bölümünde; önce ve sonra alanı 6 nk satır aralığı 1 olmalıdır. Belirtilen yazım esaslarına uygun olarak hazırlanan ve inceleme kurulu tarafından onaylanan makaleler yayımlanır.

Katılımcılar (ikinci düzey başlık: İlk kelimenin ilk harfi büyük, sola yaslı, 10,5 punto, kalın, italic, trebuchet ms yazı stili)

Araştırmada, grubun oluşturulma biçimine göre Örneklem, Çalışma Grubu ya da Katılımcılar başlıklarından biri kullanılmalıdır. Araştırmanın çalışma grubunun kimlerden oluştuğu ve örnekleme yöntemine ilişkin bilgiler bu bölümde belirtilir.

Bulgular

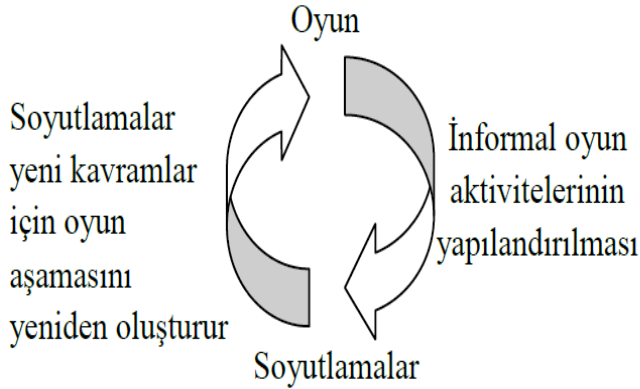
Kullanılacak referanslar, tablolar, şekiller [APA 7](#)'ye uygun şekilde hazırlanmalıdır. Yazım kuralları ve [APA 7](#)'ye uygun olmayan makaleler ilk aşamada editör tarafından yapılan değerlendirmede elenir.

Referanslarınızı gözden geçirmeniz ve [APA 7](#)'ye uygunluğunu kontrol etmeniz gerekmektedir. Şekillere, şekil numarasıyla birlikte metin içinde mutlaka atıfta bulunulmalıdır.

Aşağıda tablo kullanımı için bir örnek verilmiştir. Tabloda APA 7 yazma stili kullanılmalıdır.

Tablo 1. Öğrencilerin bölüm, sınıf düzeyi ve cinsiyete göre dağılımı

Sınıf	Bölüm A		Bölüm B		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
2. sınıf	9	2	8	4	23
3. sınıf	8	9	9	12	38
4. sınıf	12	14	9	20	55
Toplam	29	25	26	36	116

Şekil 2. Dinamiklik İlkesinin Üç Bileşeni (Post, 1981 ve Cathcart vd., 2003, s.26)
İlk harf büyük, arial, 9,5 punto

Tartışma and Sonuç

Buraya tartışma ve sonuç kısmı eklenmeli ve yukarıda verilen yazım kurallarına dikkat edilmelidir.

Metin içi Times New Roman 10,5 punto, tek satır aralıklı ve burada verilen biçime uyularak hazırlanmalıdır.

Öneriler

Buraya öneriler kısmı eklenmeli ve yukarıda verilen yazım kurallarına dikkat edilmelidir.

Metin içi Times New Roman 10,5 punto, tek satır aralıklı ve burada verilen biçime uyularak hazırlanmalıdır.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalar

Araştırmanın sınırlılıkları ve araştırmacılar için gelecekte ne gibi araştırmalar yapabileceklerine dair bilgiler bu bölümde yer alır.

Yazar Katkıları

Birkaç yazarlı araştırma makalelerinde araştırmacıların bireysel katkılarını belirten kısa bir paragraph sunulmalıdır. Şu ifadeler kullanılabilir: “Giriş, A.S ve S.A.; metodoloji, A.S ve S.A.; yazılım, A.S ve S.A.; geçerlik, A.S ve S.A.; analiz A.S ve S.A.; araştırma A.S ve S.A.; kaynaklar A.S ve S.A.; very iyileştirme A.S ve S.A.; yazma ve taslak hazırlama A.S ve S.A.; yazma, inceleme ve düzenleme A.S ve S.A.; görüntüleme A.S ve S.A.; denetim A.S ve S.A.; proje yönetimi A.S ve S.A.; fon edinimi A.S ve S.A.” Tüm yazarlar makalenin yayınlanmış halini okudular ve Kabul ettiler. Yazarlık, çalışmaya önemli ölçüde katkıda bulunanlarla sınırlı olmalıdır.

Yayın Etiği

Etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgiler (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca makale ilk/son sayfasında yer verilmelidir. Makalelerde Araştırma ve Yayın Etiğine uyulduğuna dair ifadeye yer verilmelidir.

Etik Kurul İzni Gerektiren Çalışmalar:

1. Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
2. İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
3. İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
4. Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
5. Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar

Eğer çalışmanız etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almıyor ise bu durumu belirten [beyan formunu](#) imzalamanız ve durumu makale metninde belirtmeniz gerekmektedir.

2020 yılı öncesi araştırma verileri kullanılmış, yüksek lisans/doktora çalışmalarından üretilmiş (makalede belirtilmelidir), bir önceki yıl dergiye yayın başvurusunda bulunulmuş, kabul edilmiş ama henüz yayımlanmamış makaleler için geriye dönük etik kurul izni gerekmemektedir.

Finasman

Bu bölüm zorunlu değildir. Lütfen ekleyiniz: Bu araştırma; TÜBİTAK/BAP vs. tarafından finans edilmiştir. TÜBİTAK/BAP vs. tarafından finans edilmiştir.

Teşekkür

Bu bölüm zorunlu değildir. Bu bölümde, yazar katkısı ya da finans kapsamında verilen destek için teşekkür edebilirsiniz. (Örneğin: Deneyleer için kullanılan materyaller gibi).

ORCID

Ad Soyad <http://orcid.org/0000-0001-XXXX-XXXX>

Kaynakça

Kaynakça, [APA 7](#) Publication Manual yayın ilkelerine uygun olarak hazırlanmalıdır. Daha fazla bilgi için; <http://www.apa.org> bakınız. Kaynaklar başlık dâhil Times New Roman 9,5 punto ile tek satır aralığında hiç boşluk bırakmadan alfabetik sıralı yazılmalıdır.

- Durmuş, S., Toluk, Z., ve Olkun, S. (2002, Eylül). *Matematik öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin geometri alan bilgi düzeylerinin tespiti, düzeylerinin geliştirilmesi için yapılan araştırma ve sonuçları*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nce düzenlenen V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik eğitimi Kongresi'nde sunulmuş bildiri, ODTÜ, Ankara.
- Fennema, E., & Franke, M. L. (1992). Teachers' knowledge and its impact. D. A. Grouws (Editör), In *Handbook of research on mathematics teaching and learning* (147–164). New York: Macmillan Publishing Company.
- Sarı, M.H., ve Tertemiz, N. (2017). İlkokul 4. sınıfta Dienes ilkelerine göre yapılandırılmış geometri etkinliklerinin öğrenci başarısına ve kalıcılığa etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 1-23.
- Trends in International Mathematics and Science Study (1999). TIMSS 1999 ulusal rapor. 1 http://timss.meb.gov.tr/wp-content/uploads/timss_1999_ulusal_raporu.pdf adresinden 10.02.2016 erişildi.
- Yıldırım, C. (2000). *Matematiksel düşünme*. Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Yıldızlı, H. (2015). *Öz düzenlemeli öğrenmenin altıncı sınıf öğrencilerinin matematik başarılarına, tutumlarına ve öz düzenleme becerilerine etkisi*. Yayımlanmış doktora tezi. Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Ekler

Bu bölüm zorunlu değildir.

Ek 1

Table 1. Öğrencilerin bölüm, sınıf düzeyi ve cinsiyete göre dağılımı

Sınıf	Bölüm A		Bölüm B		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
2. sınıf	9	2	8	4	23
3. sınıf	8	9	9	12	38
4. sınıf	12	14	9	20	55
Toplam	29	25	26	36	116

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Journal homepage: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Please insert your article's title (The first letter of the first word used should be written in upper case, left-justified, 18 font size, bold, noto sans font style, no more than 15 words)

Name Surname & Name Surname

To cite this article: Surname, N. (2023). Article's title, The Journal of International Social Science Education, 9(1), XX-XX. DOI: XXXXXXXXXXXXXXX

To link to this article: <https://doi.org/XXXXXXXXXX>

© 2022 The Author(s). Reprints and permissions:
Authors have permission to share their article after it has been published in ISSEJ/The journal of International Social Science Education, either in print or online as a First Edition

Highlights

Don't try to capture all ideas, concepts or conclusions as highlights are meant to be short: 85 characters or fewer, including spaces.

What is presently known on this subject?
(Please provide **a sentence** about the current knowledge on the subject of your research.)

What does this article add to the existing knowledge?
(Please provide **a sentence** describing how your work contributes to the current knowledge.)

What are the implications for practice?
(Please provide **a sentence** explaining how your results can be applied)

ISSEJ/The Journal of International Social Science Education is a double peer-reviewed online journal. This article can be used for research, teaching and private studies. Only the authors are responsible for the content of the article. The journal has the copyright of the articles. The publisher cannot be held liable for any loss, transaction, claim or damage arising directly or indirectly in connection with the use of the research material.

All authors are requested to disclose any actual or potential conflict of interest including any financial, personal or other relationships with other people or organizations regarding the submitted work.

Please insert your article's title (The first letter of the first word used should be written in upper case, left-justified, 14 font size, bold, arial font style, no more than 15 words)

Name Surname

Department example, University example, city, postal code country

ABSTRACT

Background: The point of the research – why should we care about the study? This is usually a statement of the BIG problem that the research helps to solve and the strategy for helping to solve it. It prepares the reader to understand the specific research question.

Objectives: The specific research question – the basis of credible science. To be clear, complete and concise, research questions are stated in terms of relationships between the variables that were investigated. Such specific research questions tie the story together – they focus on credible science.

Methods: A precise description of the methods used to collect data and determine the relationships between the variables.

Results: The major findings – not only data, but the relationships found that lead to the answer. Results should generally be reported in the past tense but the authors' interpretation of the factual findings is in the present tense – it reports the authors' belief of how the world IS. Of course, in a pilot study such as the following example, the authors cannot yet present definitive answers, which they indicate by using the words "suggest" and "may".

Conclusions: The consequences of the answers – the value of the work. This element relates directly back to the big problem: how the study helps to solve the problem, and it also points to the next step in research. Insert English abstract here. The abstract should be in Arial font style, 9 font size, and justified. It should not exceed 250 words. You can write your article's abstract using this style and replacing with this information text.

ARTICLE HISTORY

Received XX Month 202X
 Accepted XX Month 202X

KEYWORDS

Provide keywords
 between 3-5, Arial font
 style, 8 font size

Type of the paper

Research article, Review
 article etc.

CONTACT Name Surname xxx@xxxx

© 2023 The Author(s).

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial License <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>, which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.

Text

The Text should be at least 2000 words. In-text times new roman is 10.5 points, single line spacing.

This section should be organized under the titles "Introduction", "Method", "Purpose", "Findings", "Discussion and Conclusion", "Implication and Suggestions", "Research Limitations and Future Research", "Author Contributions", "Publication Ethics", "Funding", "Acknowledgments", "References", "Appendices".

Introduction

Titles should be written left justified and italic. Please give theoretical framework of your paper, including the references. You may use sub-heading if necessary.

Purpose

The "Purpose" section of the article will be written here. Please give the aim of your research and also explain the importance of your research

Method

The "Method" section of the article will be written here. Please introduce your method in this section. Give explanations about your research design, participants, data collection instruments and data analysis. You may use sub-headings when necessary.

In studies requiring ethics committee approval, information about the permission (name of the board, date and number) should be included in the method section

Findings

The "Findings" section of the article will be written here. It is the main section in which the collected data and findings are discussed. Please mention the findings of your research according to research problems. Below an example is provided for the use of tables and figures. In tables and figures, APA 7 writing style should be used

Table 1. Distribution of Students by Section, Class Level and Gender

Grade	Section A		Section B		Total
	Female	Male	Female	Male	
2 nd grade	9	2	8	4	23
3 th grade	8	9	9	12	38
4 th grade	12	14	9	20	55
Total	29	25	26	36	116

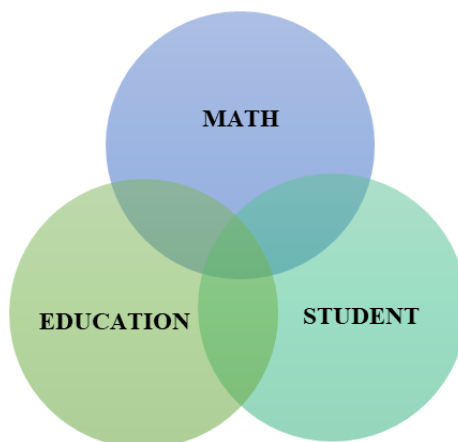

Figure2. First letter capital, arial, 9,5 font

Discussion and Conclusion

The "Discussion and Conclusion" section of the article will be written here. It is section where the conclusion reached through findings is presented and referring to similar studies about the same topic and discussions in literature. Discuss your research finding with the relevant literature.

Implication and Suggestions

The "Implication and Suggestions" section of the article will be written here.

Research Limitations and Future Research

The "Research Limitations and Future Research" section of the article will be written here.

Author Contributions

The "Author Contributions" section of the article will be written here. For research articles with several authors, a short paragraph specifying their individual contributions must be provided. The following statements should be used “Conceptualization, X.X. and Y.Y.; methodology, X.X.; software, X.X.; validation, X.X., Y.Y. and Z.Z.; formal analysis, X.X.; investigation, X.X.; resources, X.X.; data curation, X.X.; writing—original draft preparation, X.X.; writing—review and editing, X.X.; visualization, X.X.; supervision, X.X.; project administration, X.X.; funding acquisition, Y.Y. All authors have read and agreed to the published version of the manuscript.”, please turn to the [CRediT taxonomy](#) for the term explanation. Authorship must be limited to those who have contributed substantially to the work reported

Publication Ethics

In studies requiring ethics committee approval, information about the permission (name of the board, date and number) should be included in the method section and also on the

first / last page of the paper. Papers should include a statement that the Research and Publication Ethics are complied

Studies Requiring Ethics Committee Permission:

1. All kinds of research conducted with qualitative or quantitative approaches that require data collection from participants using questionnaires, interviews, focus group work, observation, experimentation, interview techniques.
2. Use of humans and animals (including material / data) for experimental or other scientific purposes,
3. Clinical studies on humans,
4. Research on animals,
5. Retrospective studies in accordance with the law on protection of personal data

If your study is not included in the study group requiring ethics committee approval, you must sign the declaration form indicating this situation and state the situation in the text of the paper.

Retrospective ethics committee approval is not required for papers that have used research data before 2020, that have been produced from master's / doctoral studies (should be specified in the article), which have been published in the journal in the previous year, accepted but not yet published.

Funding

The "Fundings" section of the article will be written here. Not compulsory. **This section is not mandatory.** Please add: "This research received no external funding" or "This research was funded by NAME OF FUNDER, grant number XXX" and "The APC was funded by XXX". Check carefully that the details given are accurate and use the standard spelling of funding agency names at <https://search.crossref.org/funding>, any errors may affect your future funding

Acknowledgments

The "Acknowledgments" section of the article will be written here. Not compulsory

ORCID

Name Surname <http://orcid.org/0000-0001-XXXX-XXXX>

References

The bibliography must conform to the format in APA Version 7.

- It is checked whether the references used in the text are given in the bibliography completely and correctly. If the references (references) in the text of each reference in the bibliography are not done properly, they are corrected.
- It is checked whether the references (references) in the text are made in accordance with the principles of sending, and the missing or incorrect ones are corrected.
- Turkish articles are based on Turkish and English articles are based on English citation.

Appendices

This section is not mandatory

Appendix 1

Table 2. Distribution of Students by Section, Class Level and Gender

Grade	Section A		Section B		Total
	Female	Male	Female	Male	
2 nd grade	9	2	8	4	23
3 th grade	8	9	9	12	38
4 th grade	12	14	9	20	55
Total	29	25	26	36	116

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Dergi wepsayfası: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Covid-19 salgını sürecinde sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimine yönelik öğrenci görüşleri

Emine Yalman

Önerilen atf: Yalman, E. (2023). Covid-19 salgını sürecinde sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimine yönelik öğrenci görüşleri, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 9(1), 1-51. DOI: 10.47615/issej.1073851

Makale linki: <https://doi.org/10.47615/issej.1073851>

© 2023 Yazar(lar). Baskılar ve izinler: Yazarlar makalelerini USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisinde yayınladıktan sonra basılı olarak veya Birinci Baskı olarak çevrimiçi paylaşma iznine sahiptir.

Öne Çıkanlar

Uzaktan eğitimin çeşitli alanlarda katkılarını ele alan birçok çalışma bulunmakla birlikte sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimle yürütülmesini öğrencilerin bakış açısından değerlendiren bir çalışma bulunmamaktadır.

Bu çalışma sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitiminde öğrencilerin beklentileri, başarıları ve önerilerine ilişkin görüşlerini ortaya koymasından alanyazına katkı sağlayacaktır.

Sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimdeki eksileri ve artılarını öğrencilerin bakış açısıyla ele alması ve öneriler sunması açısından özgün bir çalışmadır.

Bu çalışma ile uygulamada sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimine yönelik eksiklikler tespit edilmiş, bu eksikliklerin giderilmesi için öneriler sunulmuştur.

In this study, the deficiencies in the distance education of the social studies course in practice were determined, and suggestions were presented to eliminate these deficiencies

USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi hakemli bir çevrimiçi dergidir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışmalar amacıyla kullanılabilir. Makalenin içeriğinden yalnızca yazarlar sorumludur. Dergi makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımıyla bağlantılı veya doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, işlem, talep veya masraf veya zarardan sorumlu tutulamaz.

Tüm yazarlardan, sunulan çalışmalarla ilgili olarak diğer kişi veya kuruluşlarla herhangi bir finansal, kişisel veya diğer ilişkiler dahil olmak üzere herhangi bir fiili veya potansiyel çıkar çatışmasını ifşa etmeleri istenir.

Covid-19 salgını sürecinde sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimine yönelik öğrenci görüşleri

Emine Yalman

Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir, 50100, Türkiye

ÖZ

Arka plan: Covid-19 salgını dünya genelinde eğitim-öğretim faaliyetlerini büyük ölçüde etkilemiş, salgının ortaya çıkmasından kısa süre sonra birçok ülkede uzaktan eğitime geçilmiştir. Ülkemizde de uzaktan eğitim faaliyetleri yoğun şekilde yürütülmüştür. Bu faaliyetlerin yürütülmesine yönelik değerlendirmelerin sağlıklı bir şekilde yapılması ve süreçte yaşanan aksaklıkların giderilmesi için öğrenci ve öğretmenlerin görüşleri önem taşımaktadır.

Amaç: Araştırmanın amacı uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenci görüşlerinin belirlenmesidir.

Yöntem: Araştırma, nitel araştırma desenlerinden görüngübilim (fenomenoloji) deseni ile yürütülmüştür. Çalışma grubu ölçüt örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Çalışma grubu; Kırşehir ilinde bir devlet okuluna devam eden öğrencilerden 5. sınıftan 12, 6. sınıftan 11, 7. sınıftan 14 olmak üzere toplam 37 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler, öğrencilerden online görüşme programları kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizi için içerik analizi yönteminden faydalanılmıştır.

Bulgular: Araştırma bulgularında, Covid-19 salgını sürecinde sosyal bilgiler dersinde uzaktan eğitimle başarılı olamayacağını düşünenlerin çoğunlukta olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Araştırma sonucunda öğrencilerin uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarılı olamayacaklarını düşünme sebebinin, uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar faydalı olmadığını düşünmeleri ve uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini anlamakta zorlanmaları olduğu belirlenmiştir.

MAKALE TARİHİ

Geliş tarihi 15 Şubat 2022

Kabul tarihi 07 Haziran 2022

ANAHTAR KELİMELER

Sosyal bilgiler eğitimi, uzaktan eğitim, öğrenci görüşleri, Covid-19.

Makale Türü

Araştırma makalesi

İLETİŞİM Emine Yalman emnylmn66@gmail.com Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir, 50100, Türkiye

© 2023 Yazar(lar).

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial ile lisanslanmıştır. Lisans,

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0> koşulları altında dağıtılan ve ticari olmayan amaçla eserini remix, ince ayar yaparak ya da üzerine geliştirerek kendi eserlerinde kullanılmasına izin verir. Ancak ortaya çıkan yeni eseri benzer lisans ile lisanslamak zorunda değildir.

Giriş

Veba, kolera, İspanyol ve domuz gribi gibi salgın hastalıklar insanlık tarihinde önemli bir yere sahiptir. 2019 yılının son aylarında ortaya çıkan ve çok kısa bir sürede tüm dünyada etkisini hissettiren Covid-19 salgını ise Dünya Sağlık Örgütü tarafından “insanlarda ilk kez görülen yeni bir hastalık” olarak tanımlanmıştır. Covid-19 salgını, eğitimi olumsuz etkilemiştir. UNESCO’nun resmi sitesindeki istatistiklere göre salgınının etkisinin yoğun hissedildiği 2021 yılı Şubat ayında, dünya genelinde 28 ülkede toplam 221.964.320 öğrenci okulların kapalı olması sebebiyle okula devam edememiştir. Türkiye’de ise ilk ve orta dereceli okullardaki 16,5 milyon öğrenci bu durumdan etkilenmiş ve okula gidememiştir (UNESCO, 2021). Türkiye’de ilk vaka 11 Mart 2020 tarihinde görülmüş ve 12 Mart 2020’de ilk ve orta dereceli okullarda eğitime ara verilerek uzaktan eğitime geçiş için çalışmalar başlamıştır (MEB, 2020).

Uzaktan eğitim Covid-19 salgını sürecinde kişilerin eğitim ihtiyacını karşılamak için kullanılan bir yöntem olarak öne çıkmış olsa da 1960 ve 1970’li yıllarda Otto Peters bu kavramı Almanya’da tanıtmış ve Fransa’da uzaktan eğitim aktif olarak ilk defa kullanılmaya başlanmıştır (Kaya, Erden, Çakır, Bağırsaklı, 2004). “Uzaktan eğitim, özel bir iletişim gerektiren elektronik olan ya da olamayan kanallarla gerçekleştirilen, sınırlandırılmış zaman ve mekân kavramlarının olmadığı eğitim faaliyetlerinin planlı ve kapsamlı bir şekilde yapıldığı öğrenme etkinliği” olarak tanımlanmaktadır (Altıparmak, 2011). Uzaktan eğitim sayesinde farklı birikim ve özelliklere sahip öğrenciler kolay bir şekilde eğitim alabilmektedir (Rovai, Downey, 2010). Uzaktan eğitim faaliyetlerini yürüten öğretim elemanları derslerine ilişkin beklentilerini içeren not ve bilgileri paylaşabilmekte, bu durumda öğrencilerin dersi yürüten öğretmenlerinin kendilerinden ne beklediğini net olarak anlamalarını kolaylaştırmaktadır (Waterhouse, Rogers, 2004). Ayrıca uzaktan eğitimde öğrencilere verilen ödevlerde karşılıklı iletişim kolay sağlanmakta, ödev teslimi ve değerlendirme aşaması daha kısa sürede gerçekleşmektedir. Uzaktan eğitim, katılımcılarını öğretim sürecinde daha etkin hale getirerek kişinin kendi öğrenimini kontrol etmesine ve bu sayede kendi kendine öğrenmeye yönelik motivasyonun artmasına katkı sağlamaktadır (Lin, Lehman, 1999).

Uzaktan eğitim faaliyetlerinin sağladığı olumlu katkılar yanında uygulanması sürecinde istenmeyen durumlar da oluşabilmektedir. Uzaktan eğitim esnasında öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenleri ile olan iletişimleri sınıf ortamındaki kadar etkili sağlanamamakta ve sınıf ortamında oluşturulan olumlu iletişim ortamının etkisi azalmaktadır. Olumlu iletişim ortamının sınıf ortamındaki kadar etkili sağlanamaması öğrencilerin derse karşı motivasyonlarını olumsuz etkilemekte ve motivasyon kaybına sebep olmaktadır (Çetin ve diğerleri, 2004; Uzoğlu, 2017). Ayrıca Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimde çeşitli teknik ve ekonomik sebeplerden öğrenci ve öğretmenlerin yaşadığı problemler bulunmaktadır. Bu sorunlar arasında öğretmenlerin Covid-19 salgını sürecinde yaşadığı kısıtlamalar, yaşanan yerdeki internet altyapısında çıkan sorunlar, bilgisayar kullanmadaki yetersizlikler, uzaktan eğitime karşı oluşan tutumlar, kişisel bilgisayara sahip olma durumu, Covid-19 salgınının oluşturduğu kaygı ve

koru uzaktan eğitimi etkileyen unsurlardır (Agnolotto, Queiroz, 2020). Covid-19 salgını sürecinde özellikle kırsal kesimdeki sosyo-ekonomik durumu yetersiz öğrencilerin internet olmaması, bağlantı sorunu, derse katılacak teknolojik cihazlara sahip olmama gibi sorunlar sebebiyle uzaktan eğitime ulaşamadıkları ve ailelerinden uzaktan eğitime katılma konusunda yeterli desteği alamamaları uzaktan eğitim sürecinde yaşanan olumsuzluklar arasındadır (Kuş, Mert, Boyraz, 2021). Covid-19 salgınının yaşandığı süreçte uzaktan eğitim uygulamaları ilk, orta ve yüksek öğretimde yoğun bir şekilde kullanılmış ve bu durum daha önce tecrübe edilmemiş teknik, psikolojik ve sosyal sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunlar uzaktan eğitimi etkilemekle birlikte öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutum ve görüşleri de uzaktan eğitimin verimliliğini etkilemektedir (Başar, Arslan, Günsel, Akpınar, 2019). Covid-19 salgınının ortaya çıkışıyla birlikte eğitim öğretimin verilmiş şekline yönelik bakış açısındaki değişimin yansıması olarak uzaktan eğitime karşı bakış açısında da değişim yaşanmış, uzaktan eğitimin kullanılabilirliği ve gerekliliğine yönelik anlayış Covid-19 salgını sürecinde pekişmiştir (Bozkurt, Sharma, 2020).

Alanyazın incelendiğinde uzaktan eğitime yönelik araştırmalar arasında Sayan (2020), Bozkurt(2017), Gürer, Tekinarslan, Yavuzalp (2016), Simonson, Schlosser, Orellana (2011), Karakuş, Ucuzsatar, Karacaoğlu, Esendemir, Bayraktar (2021), Hodges, Moore, Locke, Trust, Bond (2020), Karahan (2020), Çakır, Arslan (2020), Karaca, Kalem (2020) bulunmaktadır. Ancak bu araştırmalarda sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimine yönelik öğrenci görüşlerini içeren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersine ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesine yönelik alanyazındaki boşluğu dolduracaktır. Araştırmamız; sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitim sürecine yönelik öğrenci görüşlerinin belirlenmesi, bu görüşler çerçevesinde ders işleniş sürecinin gözden geçirilmesi için uygulayıcılara katkı sağlaması ve uzaktan eğitim faaliyetlerinin verimliliğini artırılması noktasında uygulayıcılara rehberlik edecek nitelikler taşımaktadır.

Amaç

Araştırmanın amacı; Covid-19 salgını sürecinde sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimine yönelik öğrenci görüşlerini belirlemektir. Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi:

“Covid-19 salgını sürecinde sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimine yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir.

Metodoloji

Araştırma nitel araştırma desenlerinden (fenomenoloji) görüngübilim deseniyle yürütülmüştür. Creswell (2017) fenomenoloji desenini “birkaç kişinin bir fenomen ya da kavramla ilgili yaşantısı ya da deneyimlerinden hareketle durumun anlamlandırılması” olarak tanımlamaktadır. Araştırmada üzerinde durulan fenomen, öğrencilerin Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimle sosyal bilgiler

dersine yönelik deneyimleridir. Araştırmada belirtilen fenomene uygun olarak, Covid-19 salgını sürecinde sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitim yoluyla verilmesine ilişkin öğrencilerin düşünceleri, bakış açıları ve yaşantılarına yönelik tespitler ortaya konulmuştur

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, belirlenen ölçütlere göre amaçlı olarak seçilmiştir. Çalışma grubunun amaçlı olarak belirlendiği durumlarda çalışma grubundaki kişilerin ulaşılabilirlik, ekonomiklik, çalışmaya uygunluk vb. özellikleri dikkate alınarak kişiler ve yerler maksada uygun, kasıtlı ve kontrollü olarak belirlenir (Creswell, 2017).

Araştırmada amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örneklem kullanılmıştır. Çalışma grubu belirlenirken başlıca üç ölçüt dikkate alınmıştır. Bu ölçütler; çalışma grubunda yer alacak öğrencilerin çalışmaya katılmak için gönüllü olmaları, öğrencilere kolay ulaşılabilir olması ve öğrencilerin Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersine katılım deneyimine sahip olmaları şeklinde belirlenmiştir.

Çalışma grubu, Kırşehir il merkezinde yer alan bir devlet okulundaki 37 öğrenciden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin sınıf, cinsiyet dağılımları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubu Dağılım Tablosu

	Kadın	Erkek	Toplam
5. sınıf	5	7	12
6. sınıf	6	5	11
7. sınıf	7	7	14
Toplam	18	19	37

Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler, Kırşehir il merkezinde sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı çevrede yer alan bir okulda eğitim görmektedirler. Bu okulda 5 farklı köyden taşınmalı eğitimle gelen öğrencilerin yanı sıra merkez ilçede yaşayan öğrenciler bulunmaktadır. Çalışma grubundaki öğrencilerden 27'si şehir merkezinde, 10'u köyde yaşamaktadır. Öğrencilerin tamamının annesi ev hanımıdır. 30 öğrencinin babası çiftçi, 7 öğrencinin babası işçidir. Katılımcı öğrencilerin 30'u çekirdek aile, 7'si geniş aile şeklinde yaşamaktadır. Çalışma grubunda, internet erişiminde limit sınırlaması yaşayan ve köyünde internet bağlantısında sorun olan 10 öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin büyük bir kısmı uzaktan eğitime telefonla bağlanmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu 2 bölümden oluşmaktadır: İlk bölümde katılımcıların demografik bilgileri, ikinci bölümde konuya ilişkin sorular yer almaktadır. Görüşme formunun soru bölümünde 5 soru bulunmaktadır. Katılımcılara görüşme esnasında yöneltilen sorular şunlardır;1- Covid-19 salgını sürecinde sosyal bilgiler dersini uzaktan eğitimle işleme konusundaki duygularınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? 2- Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde öğretmeninizle etkili iletişim kurma konusunda neler söyleyebilirsiniz? 3- Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersindeki başarınız hakkında düşünceleriniz nelerdir? 4- Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersi işlemenin ortaya çıkardığı durumlar hakkında neler söyleyebilirsiniz? 5-Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimle sosyal bilgiler derslerinin daha verimli olması için yapılması gerekenler hakkında neler söylersiniz? Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşme formu ile öğrencilerin demografik özellikleri hakkında bilgi toplanmıştır. Bu demografik bilgiler öğrencinin sınıfı, cinsiyeti, yaşadığı yer, gelir düzeyi, anne-baba mesleği, kardeş sayısı, evdeki oda sayısı şeklinde belirlenmiştir. Miles ve Huberman'a (1994) göre nitel araştırmalarda uzmanlar arasındaki görüş birliği çalışmanın güvenilirliğin sağlanması için önem taşımaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular hazırlanırken uzman görüşüne başvurulmuş, bu görüşler doğrultusunda kapsam ve dil bilgisi açısından eksik görülen noktalarda düzenleme ve düzeltmeler yapılmıştır. Uzmanlar tarafından, katılımcıları yönlendirme ihtimali olan ifadelerin çıkartılması önerilmiş ve bu ifadeler çıkartılmıştır. Ayrıca yarı yapılandırılmış form, dil bilgisi açısından bir Türkçe öğretmeni tarafından incelenmiş ve uygun bulunmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formu için pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulamada öğrenciler soruları anlamada sorun yaşamamış, uygun ve yeterli cevaplar vermişlerdir.

Verilerin Toplanması

Veriler, Covid-19 salgını sürecinde online görüşmelerle toplanmıştır. Görüşmeler araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak yapılmıştır. Veri toplama sürecinin sağlıklı yürütülmesi için yarı yapılandırılmış görüşme formu öğrencilere kâğıt üzerinde ulaştırılmıştır. Sorular sıralı olarak yöneltilmiş ve cevaplar istenmiştir. Öğrencilerin cevaplarının ses kayıtları alınarak veri kaybının önüne geçilmiştir. Görüşmeler ortalama 40 dakika sürmüştür. Köyde yaşayan öğrencilerle yapılan görüşmelerde internet bağlantısından kaynaklanan sorunlar yaşanmış, bazı görüşmeler belirlenen süre içinde tamamlanamamıştır. Öğrencilerin internet kotalarının yetersizliği özellikle köylerdeki öğrencilerden veri toplamada teknik zorluklar yaşatmıştır. Veli ve öğrencilere uygun zamanlar belirlenerek teknik sorunların yaşanmadığı bir zamanda görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın aktarılabirliğini arttırmak için; öğrencilerin Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersine yönelik deneyimlerine ilişkin görüşleri ile sınırlandırılmıştır. Öğrencilerden görüşme esnasında alınan cevaplardan konuyla ilişkili olmayanlar elenerek araştırmaya dâhil edilmemiştir. Öğrenci cevaplarının dökümü yapıldıktan sonra öğrencilere incelettirilerek teyit ettirilmiştir. Dökümü yapılan veriler başka bir uzman tarafından da incelenerek verilerin doğru aktarılmasına ve veri kaybının yaşanmamasına özen gösterilmiştir. Veriler doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Araştırmanın inandırıcılığını arttırmak için; Çalışma grubu belirlemede amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örneklem kullanılmıştır. Çalışma grubuna dâhil olacak öğrencilerin belirlenen ölçütleri taşımaları esas alınmıştır. Verilerin analizinde elde edilen kodlara ve temalara ilişkin görüş birliğinin sağlanması için uzman görüşüne başvurulmuştur. Veri toplama aracına ilişkin, alan uzmanları ve Türkçe öğretmeninin görüşleri alınmış; sorular çalışmanın amacına uygun, nicelik ve nitelik olarak yeterli ve anlaşılabilir bulunmuştur. Araştırmanın tutarlılığını arttırmak için; Araştırma sonuçlarının verilere uygunluğu için uzman görüşü alınarak, araştırma verileri ve sonucunun tutarlılığı incelenmiştir. Veri toplama aracına pilot uygulama yapılmış ve pilot uygulama sonucu öğrencilerin sorulara uygun cevaplar verdikleri görülmüştür. Araştırmanın teyit edilebilirliğini arttırmak için; Uzmanlar tarafından ham verilerin ve araştırma bulgularının tutarlılığı kontrol edilmiş ve uygun bulunmuştur.

Araştırmacının Rolü

Araştırma sürecinde araştırmacı yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanması ve uygulanması aşamasında uygulayıcı olarak yer almıştır. Verilerin toplanması aşamasında verilerin içeriğini etkilemeye yönelik tutumlardan uzak durmaya özen gösterilmiştir. Araştırmacı çalışmayı yürüttüğü okulda sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Çalışma grubunda yer alan katılımcıları çalışma öncesinde tanımaktadır. Çalışma grubundaki katılımcıların aileleri, ekonomik durumları, kişilik özellikleri gibi birçok konu araştırmacı tarafından bilinmektedir. Bu durum çalışmaya olumlu şekilde yansımıştır. Katılımcıların araştırmacı tarafından tanınması, veri toplama aşamasındaki görüşmelerde samimi bir ortamın oluşmasına ve katılımcıların duygularını açık ifade etmelerine katkı sağlamıştır. Araştırmacının görüşme esnasındaki açık fikirli ve anlayışlı tutumu, katılımcıların fikirlerini söyleme hususunda olası kaygılarını ortadan kaldırmıştır. Araştırmacının çalışma yürütülen okulda öğretmen olması veri toplama sürecinde, gerektiğinde yeni verilere ulaşma hususunda kolaylık sağlamıştır. Araştırmacının katılımcıların okul ve aile durumlarını, ekonomik düzeylerini bilmesi elde edilen verilerin anlamlandırılmasında araştırmacıya yol gösterici olmuş ve kolaylık sağlamıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde içerik analizinden faydalanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlar ve ilişkiler oluşturmaktır. Bu amaçla elde edilen verilerin ilgili kavram çerçevesinde toplanması, daha sonra bu kavramların düzenlenerek uygun açıklayıcı temaların oluşturulması gerekir (Yıldırım, Şimşek, 2016). Araştırma sonucunda elde edilen veriler bir araya getirilerek titizlikle incelenmiş ve konuya ilişkin öğrencilerin ifadeleri tek tek okunarak, her soruya yönelik cevaplar alt alta yazılıp bilgisayar ortamında veri havuzu oluşturulmuştur. Daha sonraki süreçte veriler incelenerek konuyla ilişkili olmayan veriler elenmiştir. Anahtar kelimeler belirlenmiş, bu anahtar kelimelerden hareketle kodlama işlemi yapılmış, bu kodların ilişkili olduğu kategori ve temalar oluşturulmuştur. Verilerin yazımı, incelenmesi, konuyla ilişkili olmayan cevapların elenmesi hususunda uzman görüşüne de başvurularak olası yanlışlıkların önüne geçilmiştir. Böylece öğrencilerin uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersine yönelik görüşleri derinlemesine incelenmiştir.

Elde edilen ham veriler Dey'in (1993) veri analiz sürecinde uyguladığı aşamalar izlenerek betimleme, sınıflama ve ilişkilendirme olarak üç bölümde analiz edilmiştir.

Betimleme

Bu aşamada çalışmada elde edilen veriler incelenmiş, öğrencilerin aynı sorulara verdikleri cevaplar eksiksiz olarak toplanmış ve her soruya ait cevaplar alt alta yazılıp gruplandırılmıştır. Bu yöntemle verilerin analizindeki diğer aşamalarda verilere ilişkin bilgilerin gözden kaçması engellenmiş, kontrolükolaylaşmıştır.

Sınıflama

Bu aşamada öğrencilerin sorulara verdiği cevaplara göre anahtar kelime ve cümleler belirlenmiş, bu anahtar kelimelere göre kodlama yapılarak temalar oluşturulmuştur.

İlişkilendirme

Bu aşamada benzer kodlar ilişkili kategorilere ayrılmış daha sonrabenzer kategoriler aynı tema altında toplanmış ve bulunan temalar betimsel analiz ile yorumlanmıştır. Ayrıca doğrudan alıntı yapılarak öğrenci ifadelerine yer verilmiştir. Elde edilen veriler bir başka uzman tarafından da incelenerek analizlerin güvenilirliği sağlanmıştır.

Bulgular

Öğrencilerin Covid-19 Salgını Sürecinde Uzaktan Eğitimle Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Duygularına İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğrenci ifadelerine göre öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini alma konusunda üç farklı görüşe sahiptir. Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersi almayı **sevdiğiklerini**, **sevmediklerini** ve sevip sevmeme konusunda **kararsız** olduklarını belirtmişlerdir.

Sevme

Öğrenciler; uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmelerinde **öğretmen**, **dersin içeriği**, **dersin işlenişi**, **tedbirli olma** ve **konfor** faktörünün etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretmen

Uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini almayı seven öğrencilerin “**seviyorum**” cevabını vermelerinde öğretmenlerine olan olumlu duyguları etkili olmuştur. Örneğin (Ö28) *Uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersi almayı seviyorum, öğretmenim çok iyi ilgileniyor, eğlenceli ve çok güzel geçiyor.*

Dersin İçeriği ve İşlenişi

Öğrenciler, dersle ilgili faktörlerden ders içeriği ve işlenişininuzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmelerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Ders konularının öğrencilerin ilgisini çekmesi uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmelerinde etkili olmuştur. Örneğin (Ö11) *Evet, seviyorum. Kültürümüzü, tarihimizi öğreniyoruz; konuları güzel.*

Dersin işlenişi öğrencilerin uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmelerinde diğer bir etken olmuştur. Örneğin (Ö1) *Seviyorum, öğretmenle sohbet ederek yüz yüze eğitim gibi yaptığımız için.*

Tedbirli Olma

Uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinin sevilmesinde salgın döneminde tedbirli olmak gerektiği düşüncesi de etkilidir. Öğrencilerin salgının yayılmaması ve hastalıktan korunmak için uzaktan eğitimin gerekli olduğunu düşündükleri ve bu düşünceden kaynaklı öğrencilerde uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersine karşı olumlu bir yaklaşımın olduğu görülmüştür. Örneğin (Ö15) *Uzaktan eğitim hastalığın yayılmaması için gerekli, bu sebepten seviyorum. (Ö5) Hastalık var, okula gidemeyiz; hasta olmamız için uzaktan eğitim yapıyoruz.*

Konfor

Öğrencilerin uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmelerinde evde konforlu bir ortamda ders yapmaları etkili olmuştur. Öğrenciler evde, kendi odalarında ders yapmalarını sabah erken kalmak zorunda olmamalarını sevmelerine gerekçe göstermişlerdir. Örneğin (Ö19) *Seviyorum, ders esnasında daha rahat; sıra yerine koltuk var.*

(Ö21) *Evde olmak güze; sabah kalkıp okula gitmek zorunda değilsin, aralarda uzanıp dinlenebiliyorsun.*

Sevmeme

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmemelerinde **uzaktan eğitimle dersi anlayamamalarını, teknik sorunlar yaşamalarını, uzaktan eğitimle yüz yüze eğitimi kıyaslamalarını, okulu ve arkadaşlarını özlemelerini** gerekçe olarak ifade etmişlerdir.

Dersi Anlayamama

Öğrenciler, uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmemelerinde dersi uzaktan eğitimle anlayamamalarının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Anlayamama sebeplerini; ekran başında vakit geçirmeyi sevmeme, ev ortamında sınıfta olduğu gibi dikkatlerini verememe olarak ifade etmişlerdir. Örneğin (Ö2) *Sevmiyorum, çünkü çok fazla anlamıyorum. Evde sınıftaki gibi olmuyor. Dikkatim dağılıyor.* (Ö20) *Sevmiyorum, ekran başında zaman geçirmek çok sıkıcı olduğu için de anlamıyorum.*

Teknik Sorunlar

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmemelerindeki etkenlerden birinin de teknik sorunlar olduğunu ifade etmiştir. İnternet bağlantısının kesilmesi öğrencilerin uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmemelerinde bir etken olmuştur. Örneğin (Ö13) *Uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmiyorum; canlı ders o kadar iyi değil, sürekli kesinti oluyor.*

Kıyaslama

Öğrencilerin uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmemelerinin bir başka nedeni, yüz yüze eğitimle yaptıkları kıyaslamada yüz yüze eğitimi daha iyi bulmalarıdır. Örneğin (Ö13) *Sevmiyorum, canlı ders o kadar iyi değil.* (Ö27) *Sevmiyorum, yüz yüze eğitim daha iyi.*

Özlem

Öğrenci ifadelerinde uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmemelerinde öğrencilerin okula ve arkadaşlarına duydukları özlemin etkili olduğu görülmektedir. Örneğin (Ö20) *Sevmiyorum, çünkü arkadaşlarımı özledim. (Ö16) Sevmiyorum, çünkü okula gitmeyi özledim.*

Kararsızlık

Öğrenci ifadelerine göre, uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersine ilişkin duygularında kararsızlık yaşamalarının sebebi **teknik sorunlar** ve **dersin içeriğidir**.

Teknik Sorunlar

Öğrencilerin internet bağlantısının kesilmesi kararsızlık yaşamalarında etkili olmuştur. Örneğin (Ö25) *Bazen seviyorum bazen sevmiyorum çünkü ya öğretmenin ya da benim internetim kesiliyor, ders yarıda kalıyor.*

Dersin İçeriği

İşlenen konunun öğrencilerin ilgisini çekip çekmediği kararsızlık yaşamalarında etkilidir. Öğrenciler dersin konusuna göre uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinin bazen zevkli bazen ise sıkıcı geçtiğini belirtmiştir. Örneğin (Ö12) *Kararsızım, çünkü konusuna göre bazen zevkli geçiyor bazen sıkıcı oluyor.*

Öğrencilerin Covid-19 Salgını Sürecinde Uzaktan Eğitimle Sosyal Bilgiler Dersinde Etkili İletişim Kurabilme Konusundaki Görüşleri

Uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde iletişim kurabilme konusunda öğrenciler iki farklı görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin bir kısmı etkili iletişim kurabildiklerini bir kısmı ise iletişim sorunları yaşadıklarını belirtmiştir. Etkili iletişim kurabildiklerini ifade edenler; **öğretmen**, **teknik imkânlar** ve **demokratik eğitim ortamının** iletişim kurmalarında olumlu etki sağlayan faktörler olduğunu ifade etmişlerdir. **Teknik sorunlar** ve **eğitim ortamının** iletişim kurmalarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Etkili İletişim Kurabilme

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde iletişim kurmalarını **öğretmen**, **teknik imkânlar** ve **demokratik eğitim ortamının** olumlu etkilediğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde etkili iletişim kurulmasında öğretmen faktörünün etkili olduğunu belirtmişlerdir. **Öğretmenin iletişim becerisi, anlayışlı olması, farklı fikirlere açık olması, ilgili olması, adil olması** gibi özelliklerinin etkili iletişime olumlu katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

Örneğin

(Ö18) *Etkili İletişim kuruyorum çünkü öğretmenimiz iletişim konusunda iyi, iletişim kolay oluyor.*

(Ö31) *Etkili İletişim kurabiliyoruz, hocamız çok ilgilidir.*

(Ö21) *Etkili İletişim kurabiliyorum, öğretmenim kızmadığı için rahatlıkla konuşabiliyorum.*

(Ö15) *Etkili İletişim kuruyorum, öğretmenimize istediğim gibi fikirlerimi söylüyorum; hiç kızılmıyor.*

(Ö7) *Etkili İletişim kurabiliyorum, istediklerimi söyleyebiliyorum; öğretmenimiz bu konuda anlayışlı, fikrimize önem veriyor.*

(Ö23) *Etkili İletişim kuruyorum; öğretmenimiz herkese adil davranıyor, eşit söz hakkı veriyor.*

Teknik İmkânlar

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde etkili iletişim kurmaya **internet bağlantısının kesilmemesinin, internet hızının yeterli olmasının** olumlu katkı sağladığını belirtmişlerdir. Örneğin (Ö9) *Etkili iletişim oluyor çünkü internetim iyi çekiyor.* (Ö17) *Etkili iletişim kurabiliyorum çünkü internet hızım iyi; kesinti yaşamıyorum.*

Demokratik Eğitim Ortamı

Öğrenciler; uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde **eşit söz hakkı verilmesi, fikirlerini rahat söyleyebilme** gibi demokratik eğitim ortamlarında olması gereken özelliklerin etkili iletişim kurmayı olumlu etkilediğini ifade etmişlerdir. Örneğin (Ö5) *Etkili iletişim kurabiliyorum, söz hakkı istediğimde herkes gibi konuşabiliyorum, fikirlerimi söylüyorum öğretmene.*

(Ö33) *Etkili iletişim kuruyorum, söz hakkı istediğimde herkese tanındığı kadar bana da söz hakkı tanınıyor; sınıfta da herkes konuşuyor genelde, iletişim kurulmuş oluyor.*

İletişim Sorunları

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde etkili iletişim kurmalarını olumsuz etkileyen unsurları, **teknik sorunlar** ve **eğitim ortamına ilişkin sorunlar** olarak ifade etmişlerdir.

Teknik Sorunlar

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde etkili iletişim kurmalarını olumsuz etkileyen teknik sorunlar olarak; EBA'da bağlantı sorunu yaşama, internet limitinin kısıtlı olması, ses kesintisi yaşama, internet altyapısının olmaması sorunlarını ifade etmişlerdir. Örneğin (Ö29) *Hayır, kuramıyorum çünkü en önemli sorun köyümüzde internet yok; babamın internetini kullanıyorum oda çekmiyor, her zaman kesiliyor, hemen bitiyor.*

(Ö24) *Kuramıyorum çünkü EBA'da sorun oluyor, öğretmenimizin sesi bazen kesiliyor.*

Eğitim Ortamına İlişkin Sorunlar

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde eğitim ortamına bağlı sorunların derste iletişim kurmalarında olumsuz etki yaptığını belirtmişlerdir. Eğitim ortamına ilişkin olumsuzlukları; öğrenci sayısının fazla olması, söz hakkı alamamak, sınıf ortamının olmaması olarak belirtmişlerdir. Örneğin (Ö10) *Uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde etkili iletişim kuramıyorum, genelde el kaldırarak konuşuyorum ama öğrenci çok; bu yüzden sıra gelmiyor, konuşamıyorum. (Ö30) Etkili iletişim uzaktan eğitimde sınıftaki gibi bir ortam olmuyor.*

Öğrencilerin Covid-19 Salgını Sürecinde Uzaktan Eğitimle Sosyal Bilgiler Dersinde Başarılarına İlişkin Görüşleri

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarılı olup olamayacaklarına yönelik düşüncelerini üç farklı görüşle ifade etmişlerdir: Bu görüşler; başarılı olabileceklerini düşünenler, başarılı olamayacaklarını düşünenler ve başarılı olup olamayacakları konusunda kararsızlık yaşayanlar olarak belirtilmiştir.

Başarı

Öğrenci ifadelerinde uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarılı olacağını düşünenler **öğretmen, dersle ilgili sorumluluklarını yerine getirmek ve dersi sevmek** faktörlerinin derste başarılarını olumlu etkilediğini belirtmişlerdir.

Öğretmen

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarılı olmalarında öğretmenlerinin olumlu katkı sağladığını düşünmektedir. Öğretmenin güzel ders anlatması, dersi akıcı işlemesi öğrencilerin uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerinin olumlu katkı sağladığını düşünme nedenleri olarak ifade edilmiştir. Örneğin (Ö10) *Uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarılı olacağımı düşünüyorum. Öğretmenimiz anlaşılır bir şekilde anlatıyor.*

(Ö23) *Uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarılı olacağımı düşünüyorum. Öğretmenimizin dersi anlaşılır anlatıyor, dersi işlemesi güzel; başarılı olacağımı düşünüyorum.*

(Ö12) *Uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarılı olacağımı düşünüyorum.*

Dersler güzel geçiyor, akıcı; zamanın nasıl geçtiği anlaşılıyor.

Dersle İlgili Sorumluluklarını Yerine Getirmek

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarılı olmalarına olumlu katkı sağlayan diğer faktörlerle ilgili sorumluluklarını yerine getirmek olduğunu düşünmektedirler. Derse hazırlanmak, dersi tekrar etmek, dersle ilgili ödevlerini yapmak gibi dersle ilgili sorumlulukların yerine getirilmesi uzaktan eğitimle dersin işlenmesinde öğrencilerin başarılarını olumlu etkileyen faktörler olarak ifade edilmiştir. Örneğin (Ö13) *Başarılı olacağımı düşünüyorum. Çünkü derse hazırlanıyorum sonra da tekrar ediyorum. (Ö22) Başarılı olacağımı düşünüyorum. Çünkü ödevlerimi yapıyorum, dersime çalışıyorum.*

Dersi Sevme

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarılı olmalarında dersi sevmelerinin dersteki başarılarını olumlu etkilediğini ifade etmiştir. Örneğin (Ö15) *Evet çünkü dersi çok seviyorum, severek çalışıyorum, başarılı olurum.*

Başarısızlık

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarısız olmalarında **uzaktan eğitimin olumsuz yanları, dersle ilgili unsurlar ve teknik sorunların** etkili olduğunu belirten ifadeler kullanmışlardır.

Uzaktan Eğitimin Olumsuz Yanları

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarısız olmalarına sebep olarak; uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili olmaması, yüz yüze eğitimin daha faydalı olması, uzaktan eğitimde derse odaklanmanın zor olması gibi gerekçeleri ileri sürmüşlerdir. Örneğin (Ö6) *Başarısız olurum. Çünkü yüz yüze eğitimin yerini tutamadığını düşünüyorum. (Ö9) Başarılı olamam. Çünkü yüz yüze eğitim daha faydalı, uzaktan eğitim hiç iyi değil. (Ö19) Başarısız olurum. Çünkü uzaktan eğitimde derse odaklanamıyorum. Dikkatim dağılıyor.*

Ders İlgili Unsurlar

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarısız olmalarında dersle ilgili unsurların etkili olduğunu belirtmişlerdir. Dersi anlayamama, dersi sevmeme, dersten verim alamama gibi dersle ilgili etkenlerin başarısız olmalarında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin (Ö25) *Hayır çünkü uzaktan eğitimle anlamıyorum. (Ö29) Hayır çünkü uzaktan eğitimi sevmiyorum, beni dersten soğuttu. (Ö21) Hayır çünkü derslerden fazla verim alamıyorum.*

Teknik Sorunlar

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarısız olmalarında teknik bir sorun olarak derste bağlantının kesilmesinin etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin (Ö36) *Hayır çünkü derslerde sıkıntı var; kesiliyor, anlaşılmıyor.*

Kararsızlık

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarılı olup olmayacaklarına ilişkin kararsızlık yaşamaları için **uzaktan eğitimden yeterince faydalanamamaları** ve **uzaktan eğitime ilişkin yeterince deneyimlerinin olmamasını** gerekçe göstermişlerdir.

Faydalanamama

Öğrencilerin uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarılı olup olamayacaklarına ilişkin kararsızlık yaşamalarında, uzaktan eğitimle derslerin yeterince verimli geçmediği ve derslerden faydalanamadıkları düşüncesine sahip olmaları etkili olmuştur. Örneğin (Ö11) *Başarılı olmada kararsızım çünkü dersler pek verimli geçmiyor.*

Deneyim

Öğrencilerin uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde başarılı olup olamayacaklarına ilişkin kararsızlık yaşamalarında uzaktan eğitimle bu dersi deneyimlememiş olmaları etkili olmuştur. Örneğin (Ö1) *Kararsızım çünkü daha önce böyle bir eğitimi hiç almadım.*

Öğrencilerin Covid-19 Salgını Sürecinde Sosyal Bilgiler Dersinin Uzaktan Eğitimle Verilmesinin Ortaya Çıkardığı Durumlar Hakkındaki Görüşleri

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinin işlenmesinin olumlu ve olumsuz durumlar ortaya çıkardığını belirtmişlerdir.

Olumlu Durumlar

Öğrenciler ifadelerinde **dersin sürdürülebilirliği, salgından korunma, iletişim kurabilme** ve **okulun önemini anlaşılmasını** olumlu durumlar arasında belirtmişlerdir.

Dersin Sürdürülebilirliği

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinin olumlu yansımaları olduğunu, eğitim öğretimin Covid-19 salgını sürecinde sürdürülebilmesinin ortaya çıkan olumlu durumlardan biri olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler Covid-19 salgını sürecinde derslerden uzak kalmamayı ve derslerin devam etmesini olumlu

durumlar olarak ifade etmiştir. Örneğin (Ö4) *Covid-19 salgını sürecinde hiç ders görmemekten iyi, en azından derslerden çok uzaklaşmıyoruz. (Ö34) Uzaktan eğitimin olumlu yönü evde ders yapabiliyoruz, en azından dersleri işliyoruz.*

Salgından Korunma

Öğrenciler Covid-19 sürecinde uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinin, salgının yayılmasının önlenmesi ve hasta olmamak için gerekli olduğunu düşündüklerini ifade ederek dersin uzaktan eğitimle alınmasının salgından korunmaya katkı sağladığını belirtmişlerdir. Örneğin (Ö6) *Evde ders yapmak uzaktan eğitimle Covid-19 salgını sürecinde bir avantaj, hastalık yayılmıyor.*

(Ö25) *Uzaktan eğitimin olumlu yönü evde olmamız ve hastalığın yayılmaması*

İletişim

Çalışma grubundaki bir öğrenci uzaktan eğitimle öğretmeniyle iyi iletişim kurduğunu belirterek bunu olumlu durumlar arasında ifade etmiştir. Öğrenci, uzaktan eğitimin verdiği rahatlığın iletişim kurmayı olumlu etkilediğini belirtmiştir. Örneğin (Ö12) *Uzaktan eğitimde evdeyiz daha rahatız, bu yüzden öğretmenimizle daha iyi iletişim kuruyoruz.*

Okulun Önemi

Öğrenciler Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinin okulun eğitimdeki yerini anlamalarına katkı sağladığını ve okulun kendileri için ne kadar önemli olduğunu fark ettiklerini belirtmişlerdir. Örneğin (Ö8) *Olumlu yönü, okulun kıymetini anladık. Dersler uzaktan eğitimle okuldaki gibi olmuyor. (Ö14) Okulun benim için ne kadar önemli olduğunu anladım.*

Olumsuz Durumlar

Öğrenciler, olumsuz durumlar arasında **teknik sorunlar, dersle ilgili sorunlar yaşadıklarını** ve **sağlıklarının olumsuz etkilendiğini** belirtmişlerdir.

Teknik sorunlar

Öğrenciler ifadelerinde internet bağlantısında kesilme, internete bağlanamama, internetin olmaması gibi teknik sorunlar yaşadıklarını ve bu sorunların uzaktan eğitime katılamama gibi olumsuz bir durum oluşturduğunu belirtmişlerdir. Örneğin (Ö8) *Olumsuz olarak internet problemleri yaşıyor. (Ö36) Olumsuz yönü, internet olmayınca yüz yüze de olduğu gibi herkes katılamıyor, katılamayanlar geride kalıyor.*

Dersle İlgili Sorunlar

Öğrenciler ifadelerinde; dersi anlamakta zorluk yaşanması, dersin sıkıcı geçmesi, dersin verimli geçmemesi, derse dikkatini verememek, ders sürelerinin yetersizliği, derste birlikte etkinlik yapamamak gibi sorunları uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersindeki olumsuzluklar olarak belirtmişlerdir. Örneğin (Ö28) *Derslerimiz okuldaki gibi verimli geçmiyor. (Ö23) Olumsuz yönü derste beraber yapılan etkinliklerden ve oyunlardan uzak kalmak ve derse dikkatimi veremem. (Ö7) Dersler uzaktan çok sıkıcı, anlaşılmıyor. (Ö12) Olumsuz yönü konuları detaylı işleyemiyoruz süre yetmiyor.*

Sağlık

Öğrenciler ifadelerinde sürekli ekran karşında olmaktan göz problemleri yaşadıklarını ifade etmişler, sağlık sorunlarını olumsuz durumlar arasında belirtmişlerdir. Örneğin (Ö15) *Sürekli ekrana bakmaktan gözlerimiz bozulabilir.*

Öğrencilerin Covid-19 Salgını Sürecinde Uzaktan Eğitimle Sosyal Bilgiler Derslerinin Daha Verimli Geçmesi İçin Önerileri

Öğrenciler uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinin daha verimli geçmesi için **derse** yönelik, **öğrencilere** yönelik ve **olanaklara** yönelik önerilerde bulunmuşlardır.

Derse Yönelik Öneriler

Ders Bölümleri

Öğrenciler derste sohbet bölümü, ders kontrol bölümü, oyun için ayrılan bölüm, öğretmen ve öğrenci bölümleri gibi bölümlerin olmasını önermektedirler. Örneğin (Ö34) *Derse odaklanmayı sağlamak için ders bölümlerden oluşmalı. Mesela 10 dakika hoca anlatmalı, 10 dakika öğrenci, 10 dakika oyun vb. (Ö12) Ders içinde oyun sohbet gibi bölümler olmalı, hep ders olmamalı.*

Etkinlikler

Öğrenciler derslerde video, oyun, yarışma ve çeşitli etkinlikler olmasını önermektedir. Örneğin (Ö3) *Dersle ilgili videolar olmalı etkinlikler yapılmalı. (Ö24) Daha fazla video ve görsel kullanılmalı. (Ö31) Daha akıcı ve sürükleyici olması için ödüllü yarışmalar olmalı. (Ö26) Derslerde bilgisayar oyunları kullanılmalı.*

Ders Süresi

Öğrenciler sosyal bilgiler ders süresinin, ders sayısının artırılması ve ders arasındaki sürenin kısaltılmasına yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Örneğin (Ö4) *Ders saatleri artırılmalı. (Ö20) Ders süresi daha uzun olmalı. (Ö22)10 dakika ara, kısaltılmalı.*

Katılım

Öğrenciler, derse katılım sağlanması ve kalabalık sınıflarda katılımcı sayısının bölünmesine yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Örneğin (Ö14) *Öğrenci katılımı arttırılmalı. (Ö15) Kalabalık sınıflarda herkes aynı anda derse girmesin.*

Telafi

Öğrenciler derse katılmayan öğrenciler için telafi derslerinin olmasını önermişlerdir. Örneğin (Ö33) *Derse katılmayanlar için ayrıca ders yapılmalı, katılanlar aynı konuyu tekrar işlememeli.*

Sınav

Öğrenciler canlı derslerde belli aralıklarla sınavlar yapılmasını önermişlerdir. Örneğin (Ö16) *Belli aralıklarla derste canlı sınavlar yapılınsın.*

Görüntü Paylaşımı

Öğrenciler canlı ders esnasında kameraların açık olmasını, arkadaşlarının ve öğretmenlerinin görüntü paylaşmasını önermektedir. Örneğin (Ö2) *Öğretmenler görüntüyü açmalı. (Ö5) Öğretmen görüntüyü açmalı, öğrenciler de.*

Öğrenciye Yönelik Öneriler

Öğrenci Katılımı

Öğrenciler, ders esnasında her öğrenci için cevap hakkı süresi belirlenmesi ve daha çok söz hakkı verilmesi önerilerinde bulunmuşlardır. Örneğin (Ö9) *Derse katılan her öğrencinin söz hakkı alabilmesi için her katılana cevap hakkı süresi konmalı. (Ö26) Derslerde bize daha çok söz hakkı verilmeli.*

Teşvik Etme

Öğrenciler uzaktan eğitimde derse katılımı devamlılık sağlayan öğrencilerin ödüllendirilmesini, böylece öğrencilerin derslere katılmaya teşvik edilmesini önermektedirler. Örneğin (Ö18) *Derse katılım oranına göre öğrenciler ödüllendirilsin.*

Olanaklara İlişkin Öneriler

Eğitim Materyali

Öğrenciler ders kitaplarının kaldırılmasını; elektronik ortamda kullanılabilir, içerisinde çeşitli etkinlikler ve eğitici oyunların olduğu elektronik kitaplar olmasını önermektedirler. Örneğin (Ö28) *Ders kitabı olmamalı, elektronik kitap olmalı, içinde dersle ilgili oyunlar olmalı.*

Teknik İmkânlar

Öğrenciler, uzaktan eğitimdeki bağlantı sorununun çözülmesi gerektiğini belirtmiştir. Örneğin (Ö25) *Bağlantı sorunu olmamalı.*

Uygun Eğitim Ortamı

Öğrenciler, uzaktan eğitimde ders esnasında ortamdan kaynaklı ders dışı seslerin engellenmesi gerektiğini belirtmiştir. Örneğin (Ö32) *Ders işlerken arkadan sesler gelmemeli bazılarında.*

Tartışma ve Sonuç

Yapılan alanyazın taramasında uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersine yönelik yayınlanmış çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Covid-19 salgını sürecinde sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimini öğrenciler açısından değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buna karşılık, araştırma bulgularını destekleyen farklı eğitim düzeylerinde ve farklı alanlarda araştırmalar bulunmaktadır.

Araştırma bulguları öğrencilerin çoğunluğunun uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevdiğini ortaya koymuştur. Öğrencilerin uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmelerinde öğretmenin, ders içeriğinin ve işlenişinin etkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin Covid-19 salgını sürecinde eğitimin devamı için uzaktan eğitimin güvenilir bir yol olduğuna inandıkları ve ev ortamında ders yapmanın rahatlığının uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini sevmelerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Kaynar, Kurnaz, Doğrukök ve Şentürk Barışık(2020) “Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri” başlıklı araştırmalarında, öğrencilerin canlı derslerde öğretmen ve arkadaşları ile etkileşimde olmaktan memnun olduklarını belirlemiştir. Arat ve Bakan (2011) “Uzaktan Eğitim ve Uygulamaları” başlıklı araştırmalarında, öğrencilerin uzaktan eğitimde derslerin canlı olarak yapılmasını tercih ettikleri ve kendilerini uzaktan eğitimde sınıf ortamından daha rahat hissettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bulut ve Eşitti (2020) “Covid-19 Sürecinde Turizm Lisans Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Değerlendirmeleri” başlıklı araştırmalarında lisans öğrencilerinin uzaktan eğitimle ders alma konusunda olumlu görüş bildirdiklerini tespit etmişler, öğrencilerin uzaktan eğitimle ders almaktan memnun oldukları fakat uzaktan eğitimde derse ulaşım konusunda cihaz ve teknik bağlantı sorunları yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırma bulguları öğrencilerin uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersi almayı

sevmeme sebeplerinin, dersi uzaktan eğitimle anlamakta zorlanmaları ve bağlantı sorunu yaşamaları olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarını destekler nitelikte Kaynar, Kurnaz, Doğrukök ve Şentürk Barışık (2020) “Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri” başlıklı araştırmalarında EBA ve diğer online iletişim kanalları üzerinden dersi takip eden öğrencilerin internet ve EBA bağlantısında sorun yaşamalarının uzaktan eğitime karşı olumsuz görüş bildirmelerinde etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Aynı araştırmada EBA ve internet bağlantı sorunu yaşamayan öğrencilerin, yaşayanlara göre daha olumlu görüş bildirdikleri belirlenmiştir.

Araştırma bulguları öğrencilerin çoğunun uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde öğretmenleri ile etkili iletişim kurdukları sonucunu ortaya koymuştur. Etkili iletişim kurulmasında öğretmenin iletişim becerisinin, internet bağlantı sorunu yaşanmamasının ve derste öğrenci katılımının sağlanmasının etkili olduğu tespit edilmiştir. Bağlantıda yaşanan teknik sorunlar, kalabalık sınıflarda katılımcı yoğunluğu ve sınıf ortamının olmamasının iletişimi olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Araştırma bulgularını destekler nitelikte Gömleksiz ve Pullu (2020) “Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri” başlıklı araştırmalarında öğrencilerin gerçek sınıf ortamında olmamasından kaynaklı arkadaşlarıyla yan yana olmamalarının iletişimlerini olumsuz etkilediğini ve öğretmenlerine sormak istedikleri sorular için yeterli sürenin olmamasından kaynaklı iletişim sorunları yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Tuncer ve Tanaş (2011), “Akademisyenlerin Uzaktan Eğitim Programlarına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi” başlıklı araştırmalarında uzaktan eğitimle materyal hazırlama ortamlarının sınıfta olduğu kadar etkili bir şekilde oluşturulmadığı ayrıca öğrencilerin öğretmenleriyle kurdukları iletişimde sorunlar yaşadıkları ve ders sunumunda ortaya çıkan sorunlar olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırma bulguları, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde uzaktan eğitimle başarılı olacağını düşünme sebeplerinin; dersin sevilmesi, derse hazırlanılması ve öğretmenin dersi işleyiş şeklinin olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Başarılı olamayacağını düşünenlerin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Başarılı olamayacağını düşünme sebeplerinin uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar faydalı olmadığını düşünceleri, uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersini anlamakta zorlanmaları, uzaktan eğitimin sevilmemesi ve yaşanan teknik sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Aksoy ve Özyürek (2021) “Covid-19 Salgını Dönemindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Üniversite Öğrencilerin Görüşlerine Göre İncelenmesi” başlıklı araştırmalarında, öğrencilerin uzaktan eğitimde yüz yüze ders işleme şansının olmamasının öğrenci başarısını olumsuz etkilediği, öğrencilerin uzaktan eğitimde derse odaklanma sorunu yaşadıkları, yüz yüze eğitimde öğrenilen bilginin daha kalıcı olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır. Öğrenciler ve öğretim elemanları kendileri için uzaktan eğitimin uygun bir yöntem olmadığını belirtmişler; öğrenciler en kısa sürede yüz yüze eğitime geçilmesi gerektiğini, zorunlu haller dışında uzaktan eğitim yapılmaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin, uzaktan eğitimde yaşadıkları sorunlar sebebiyle yüz yüze eğitimin uzaktan eğitime kıyasla daha üstün olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Andsoy, Güngör, Bayburtluoğlu ve Yaman (2012) “Karabük Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Birinci Sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemine

İlişkin Düşünceleri” başlıklı araştırmalarında öğrencilerin yüz yüze verilmeyen derslerde konuların anlaşılmasının zorlaştığı ve öğrencilerin derslere katılmakta isteksiz olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bayram, Peker, Aka ve Vural (2019) uzaktan eğitimde yaşanan teknik sorunların öğrencilerin derslerde beklenen verimi almalarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmada uzaktan eğitimin olumsuz yönleri çalışmaya katılan tüm öğrenciler tarafından ifade edilmiştir. Uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinin olumsuz yönlerinin bağlantıda teknik sorunlar yaşanması, uzaktan eğitimle dersin anlaşılmaması, ders sürelerinin yetersiz olması, dersin sıkıcı geçmesi ve sürekli ekran karşısında olmanın sağlığa verdiği zararlar olduğu ortaya konmuştur. Gömleksiz ve Pullu (2020) “Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri” başlıklı araştırmalarında, uzaktan eğitim sürecinde canlı derslerdeki uygulamaların dersi sıkıcı ve anlaşılması zor hale getirdiğini bunun dersi olumsuz etkilediğini ayrıca sınıf ortamında derslere yeteri kadar odaklanılamadığı ve ders sürelerinin yetersiz olmasından kaynaklı derslerin etkisiz ve verimsiz geçtiğini ortaya koymuşlardır. Karakuş, Ucuzsatar, Karacaoğlu, Esendemir, Bayraktar (2020) “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri” başlıklı araştırmalarında Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime genel anlamda olumsuz yaklaştıklarını ortaya koymuşlardır. Aynı araştırmada öğrencilerin dersleri takip etmede en çok akıllı telefon kullandıkları, yaşadıkları internet ve bağlantı sorunlarından dolayı dersleri yeterince takip edemedikleri ifade edilmiştir. Ayrıca bu durumun öğrenciler arasında fırsat eşitsizliği yarattığı vurgulanmıştır. Kuş, Mert ve Boyraz, (2021) “Covid-19 Salgını Sürecinde Eğitimde Fırsat Eşit(Siz)Liği: Kırsal Kesimdeki Öğretmen ve Ebeveyn Görüşleri” başlıklı araştırmalarında kırsal kesimdeki öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin yeterli teknik cihaz ve internet altyapısına sahip olmadıklarını, bu konuda velilerinden yeterli desteği alamadıklarını; bu durumun fırsat eşitsizliği oluşturduğunu tespit etmişlerdir.

Araştırma bulgularında uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersi almanın olumlu yönlerinin hastalıktan korunmak, yayılmasını engellemek, bu süreçte derslerden uzak kalmamak ve ev ortamında ders yapabilmenin getirdiği rahatlık olduğu tespit edilmiştir. Seçmeli ve Kurnaz (2020) araştırmalarında öğrencilerin uzaktan eğitime kıyasla okula giderek eğitim almanın daha iyi olacağını düşündüklerini, Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimi sağlık açısından olumlu bulduklarını, uzaktan eğitimle ilgili en büyük sorunun ise internet bağlantısında yaşanan sıkıntılar olduğunu tespit etmişlerdir. Tuncer ve Bozkurt (2020) araştırmalarında uzaktan eğitimin ilköğretim öğrencilerine her yerde ve istedikleri zaman eğitim alma imkânı oluşturduğu ve bu durumun öğrencilerin kendi eğitiminin sorumluluğunu almasına olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmada elde edilen verilerden hareketle uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinin daha verimli geçmesi için öğrenciler;

Derslerde farklı bölümlerin olması (oyun, sohbet, ödev kontrol vb.),

Derslerde karşılıklı olarak görüntünün açılması, derslerdeki etkinliklerin çeşitlendirilmesi (oyun, yarışma vb.),

Ders saati sürelerinin arttırılması,

Derste yoğunluğu engellemek için kalabalık sınıflarda derse katılan öğrenci

sayısına sınırlandırma getirilmesi,
 Öğrencilere cevap hakkı sürelerinin tanımlanması,
 İçerisinde dersle ilgili etkinlik, oyun ve yarışmaların bulunduğu elektronik kitap oluşturulması,
 Derse katılımın sağlanması,
 Derslerin tekrar izlenebilmesi,
 Bağlantıda yaşanan teknik sorunların çözülmesi,
 Telafi derslerinin yapılması gibi önerilerde bulunmuşlardır.
 Aksoy ve Özyürek (2021) “Covid-19 Salgını Dönemindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Üniversite Öğrencilerin Görüşlerine Göre İncelenmesi” başlıklı araştırmalarında uzaktan eğitime yönelik olarak öğrencilerin; dersler öğrencilerin uygun olduğu saatlere alınabilir, öğrenci katılımını artıracak çalışmalar yapılabilir, derse öğrencilerin sesli katılımı sağlanabilir, öğrencilerin dersteki söz hakkı süresi arttırılabilir şeklinde önerilerde buldukları tespit edilmiştir.

Öneriler

Araştırma sonucuna göre sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimle daha etkili ve verimli bir şekilde işlenmesi için şu önerilerde bulunabiliriz:

- Sosyal bilgiler dersinde uzaktan eğitimle konuların daha anlaşılır olabilmesine katkı sağlayacak bilgisayar destekli oyunlar, yarışmalar ve öğrencinin aktif katılımını sağlayacak etkinlikler kullanılmalıdır.
- Sosyal bilgiler ders kitabı uzaktan eğitime uygun hale getirilmeli, elektronik kitap oluşturulmalıdır. Kitapta eğitici oyunlar, etkinlikler, öğrencinin kendini sınavabileceği yarışmalar vb. yer almalıdır.
- Sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimle verilmesinde ders süreleri ve sayılarına yönelik düzenlemelere gidilmelidir. Ders sayıları ve süreleri uzatılarak belli bölümlere ayrılmalıdır. Bu bölümlerde eğitimin öğrenci merkezli bir yaklaşımla konunun işlenişi, tartışılması, değerlendirilmesi gibi bölümler yer almalıdır.
- Sosyal bilgiler dersinde olduğu gibi diğer derslerin de uzaktan eğitimle daha iyi işlenmesi için bağlantıda yaşanan teknik sorunların çözülerek tüm öğrencilerin uzaktan eğitime erişebilmesi sağlanmalıdır.
- Derslerde iletişimin daha güçlü olabilmesi için derslerin görüntülü olarak işlenmesi hususunda öğretmenler daha hassas davranmalıdır.
- Uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinin verimli bir şekilde geçmesi, içeriğin uzaktan eğitim şartlarına ve öğrenci beklentilerine uygun şekilde aktarımının sağlanması için neler yapılması gerektiğine dair çalışmalar, ilerleyen süreçte araştırmacılar tarafından yürütülmelidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalar

Araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Kırşehir il merkezindeki bir devlet okulunda eğitim gören 37 öğrencinin Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinin verilmesine yönelik görüşleri ile sınırlandırılmıştır. Bu araştırma sosyal bilgiler dersinin uzaktan eğitimle yürütülmesine yönelik yapılacak diğer çalışmalara katkı sunacaktır. Araştırmada dersin uzaktan eğitiminde yaşanan sorunlar ortaya konmuştur. Bu sorunları gidermeye yönelik sosyal bilgiler eğitiminde uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerinin uzaktan eğitimde nasıl etkili kullanılabileceğine yönelik araştırmalar yapılabilir.

Yayın Etiği

Araştırmanın yürütülmesi için Hacı Bektaş Veli Etik Kurulu 10.06.2021 tarih ve 2100031621 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmada uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formunun uygulanması öncesinde katılımcılara onam formu sunulmuş, katılımcıların onayları alınmıştır. Bu formda; çalışmanın amacı, verilerin ne amaçla kullanılacağı, verilen gizliliğinin nasıl sağlanacağı açıklanmıştır. Ayrıca öğrencilere çalışmaya katılımın gönüllülük esasına göre olduğu, istedikleri zaman sebep göstermeksizin çalışmadan ayrılacakları ifade edilmiştir. Araştırmada öğrencilerin verdiği cevapların dökümü yapıldıktan sonra cevaplar öğrencilere incelenerek kendi ifadeleri olmadığını düşündükleri yerleri belirtmeleri istenmiştir. Öğrenciler ifadelerin kendilerine ait olduğunu onaylamıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler için okul idaresine ve ailelere çalışmanın içeriği hakkında bilgi verilmiş, yarı yapılandırılmış formun uygulanması hususunda okul idaresinin ve ailelerin onayları alınmıştır. Ayrıca velilerden katılım onam formu alınmıştır. Katılımcılara kod isimler verilerek sunulmuştur.

ORCID

Emine Yalman <http://orcid.org/0000-0003-3337-0449>

Kaynakça

- Aksoy, M. ve Özyürek, A. (2021). "Covid-19 pandemisi dönemindeki uzaktan eğitim uygulamalarının üniversite öğrencilerin görüşlerine göre İncelenmesi." *Çukurova Araştırmaları*, 7(3), 344-357.
- Andsoy, I. I., Güngör, T., Bayburtluoğlu, T. & Yaman, S. (2012). Karabük üniversitesi sağlık yüksekokulu birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim sistemine ilişkin düşünceleri. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 4(2), 66-73.
- Angoletto, R., Queiroz, V. C. (2020). COVID-19 and the challenges in education. *The Centro de Estudos Sociedade e Tecnologia (CEST)*, 5, 2.
- Arat, T. & Bakan, Ö. (2011). Uzaktan eğitim ve uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 363-374. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/selcuksbmyd/issue/11302/135148>
- Başar, M., Arslan, S., Günsel, E. ve Akpınar, M. (2019). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim algısı. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 3(2), 14-22.
- Bayram, M., Peker, A.T., Aka, S.T. & Vural, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim dersine karşı tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 330-345.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)*, 3(2), 85-124.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algıları: Bir metafor analizi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-23.
- Bozkurt, A. ve Sharma, R. C. (2020), Emergency remote teaching in a time of global crisis due to coronavirus pandemic, *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1-6.
- Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 Pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79.
- Buluk, B., Eşitti, B. (2020). Koronavirüs (COVID-19) sürecinde uzaktan eğitimin turizm lisans öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Journal of Awareness*, 5(3), 285-298.
- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim araştırmaları*. İstanbul: EDAM Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi
- Çakır, R., Arslan, F. (2020). Uzaktan eğitimin öğrencilerin eşzamanlı sanal sınıf ortamlarını kullanım niyetleri ile uzaktan eğitime ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (15), 114-133. Çetin, Ö., Cakıroğlu, M., Bayılmış, C., Hüseyin, E. K. I. Z. (2004). Teknolojik gelişme için eğitimin önemi ve internet destekli öğretimin eğitimdeki yeri. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(3).
- Dey, I. (1993). *Qualitative Data Analysis: A User Friendly Guide for Social Science*. London: Routledge.
- Gömlüksiz, M. N., Pullu, E. K. (2020). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(6), 477-502. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44456>
- Gürer, M. D., Tekinarslan, E. Yavuzalp, N. (2016). Çevrimiçi ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(1), 47-78. doi:10.17569/tojqi.74876.
- Hodges, C., Moore, S., Locke, B., Trust, T., Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning> Educause Review.
- Kahraman, M. E. (2020). COVID-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 6(1), 44-56.
- Karaca, Ş., Kelam, D. COVID-19 gölgesinde uzaktan eğitim hizmet kalitesinin incelenmesi. *Sivas İnterdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, (5), 7-18.
- Karakuş, N.; Ucuzsatar, N.; Karacaoğlu, M. Ö.; Esendemir, N.; Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Rumeli’de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241. DOI: 10.29000/rumelide.752297.
- Kaya, Z., Erden, O., Çakır, H. ve Bahırsaklı, N. B. (2004), Uzaktan eğitimin temelleri dersindeki uzaktan eğitim ihtiyacı ünitesinin web tabanlı sunumunun hazırlanması, *The Turkish Online Journal Of Educational Technology*, 3 (3), 165-175.
- Kaynar, H., Kurnaz, A., Doğrukök, B., Şentürk Barışık, C. (2020). Ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(7), 3269-3292. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44486>
- Kuş, Z., Mert, H., Boyraz, F. (2021). Covid-19 salgını sürecinde eğitimde fırsat eşit(siz)liği: kırsal kesimdeki öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 11 (2), 470- 493. DOI: 10.17943/etku.913684
- Lin, X., Lehman, J. D. (1999). "Supporting learning of variable control in a computer based biology environment: Effects of prompting college student to reflect on their own thinking". *Journal of research in science teaching*, Vol. 36, No. 7, 837-858.
- MEB. (12 Mart 2020). Bakan Selçuk, koronavirüs’e karşı eğitim alanında alınan tedbirleri açıkladı. [<http://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleriacikladi/haber/20497/tr>]

adresinden 09.02.2021 tarihinde erişilmiştir.]

- Seçmeli, M., Kurnaz, E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.
- Simonson, M., Schlosser, C. Orellana, A. (2011). Distanceeducationresearch: a review of the literature. *Journal of Computing in Higher Education*, 23, 124–142.
- Tuncer, M., Tanaş, R. (2011). Akademisyenlerin uzaktan eğitim programlarına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi (Fırat ve Tunceli Üniversiteleri örneği). *İlköğretim Online*, 10(2), 776- 784. 6)
- UNESCO. (2020). Covid-19 educationaldisruptionandresponse. [<https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> adresinden 02.02.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Uzoğlu, M. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 335-351.
- Waterhouse, S., Rogers, R. O. (2004). “*The Importance of Policies in E-Learning Instction*”, Number 3.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilgilerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara. Seçkin yayınları.

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Journal homepage: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Student opinions on distance education of social studies course during the covid-19 epidemic

Emine Yalman

To cite this article: Yalman, E. (2023). Student opinions on distance education of social studies course during the covid-19 epidemic, *The Journal of International Social Science Education*, 9(1), 1-51. DOI: 10.47615/issej.1073851

To link to this article: <https://doi.org/10.47615/issej.1073851>

© 2023 The Author(s). Reprints and permissions: Authors have permission to share their article after it has been published in ISSEJ/The journal of International Social Science Education, either in print or online as a First Edition

Highlights

Although there are many studies dealing with the contributions of distance education in various fields, there is no study evaluating the conduct of social studies course with distance education from the students' point of view.

This study will contribute to the literature in terms of revealing the expectations, achievements and suggestions of students in distance education of social studies course.

It is an original study in terms of considering the pros and cons of the social studies course in distance education from the students' point of view and offering suggestions.

ISSEJ/The Journal of International Social Science Education is a double peer-reviewed online journal. This article can be used for research, teaching and private studies. Only the authors are responsible for the content of the article. The journal has the copyright of the articles. The publisher cannot be held liable for any loss, transaction, claim or damage arising directly or indirectly in connection with the use of the research material.

All authors are requested to disclose any actual or potential conflict of interest including any financial, personal or other relationships with other people or organizations regarding the submitted work.

Student opinions on distance education of social studies course during the covid-19 epidemic

Emine Yalman

Hacı Bektaş veli Üniversitesi, Nevşehir, 50100 Türkiye

ABSTRACT

Background: The Covid-19 epidemic has greatly affected educational activities around the world, and soon after the outbreak of the epidemic, distance education has been started in many countries. Distance education activities have been carried out intensively in our country. The opinions of students and teachers are important in order to make a healthy evaluation of the execution of these activities and to eliminate the problems experienced in the process.

Purpose: The aim of the research is to determine the students' views on the social studies course in the distance education process.

Method: The research was carried out with the phenomenology design, one of the qualitative research designs. The study group was determined by the criterion sampling method. Working group; It consists of 37 students, 12 from the 5th grade, 11 from the 6th grade, and 14 from the 7th grade, who attend a state school in Kırşehir. In the study, a semi-structured interview form prepared by the researcher was used as a data collection tool. Data were collected from students using online interview programs. Content analysis method was used to analyze the data.

Findings: In the research findings, it was determined that the majority of those who think that they cannot be successful with distance education in the social studies course during the Covid-19 epidemic process.

Conclusion: As a result of the research, it was determined that the reason why the students thought that they could not be successful in the social studies lesson with distance education was that they thought that distance education was not as beneficial as face-to-face education and they had difficulty in understanding the social studies lesson with distance education.

ARTICLE HISTORY

Received 15 February 2022

Accepted 07 June 2023

KEYWORDS

Social studies education, distance education, student opinions, Covid-19.

Type of the paper

Research article

CONTACT Emine Yalman emnylmn66@gmail.com.

© 2023 The Author(s).

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial License <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.

Introduction

Epidemics such as plague, cholera, Spanish and swine flu have an important place in human history. The Covid-19 epidemic, which emerged in the last months of 2019 and made its impact felt all over the world in a very short time, was defined by the World Health Organization as "a new disease seen for the first time in humans". The Covid-19 pandemic has negatively affected education. According to the statistics on the official website of UNESCO, in February 2021, when the impact of the epidemic was felt intensely, a total of 221.964.320 students in 28 countries around the world could not attend school due to the closure of schools. In Turkey, 16.5 million students in primary and secondary schools were affected by this situation and could not go to school (UNESCO, 2021). The first case in Turkey was seen on March 11, 2020, and on March 12, 2020, education was suspended in primary and secondary schools and studies for the transition to distance education started (MEB, 2020).

Although distance education has come to the fore as a method used to meet the education needs of people during the Covid-19 epidemic, Otto Peters introduced this concept in Germany in the 1960s and 1970s, and distance education has been actively used for the first time in France (Kaya, Erden, Cakir, Guttalli, 2004). "Distance education is defined as a learning activity in which educational activities are carried out in a planned and comprehensive way, without the concepts of time and space, carried out through electronic or non-electronic channels that require special communication" (Altıparmak, 2011). Thanks to distance education, students with different backgrounds and characteristics can receive education easily (Rovai, Downey, 2010). Instructors who carry out distance education activities can share notes and information about their expectations about their courses, which makes it easier for students to clearly understand what their teachers expect from them (Waterhouse, Rogers, 2004). In addition, in the assignments given to the students in distance education, mutual communication is provided easily, the homework submission and evaluation phase are realized in a shorter time. Distance education makes its participants more active in the teaching process, contributing to the control of one's own learning and thus increasing the motivation for self-learning (Lin, Lehman, 1999).

In addition to the positive contributions of distance education activities, undesirable situations may occur during the implementation process. During distance education, the communication of students with each other and with their teachers is not as effective as in the classroom environment, and the effect of the positive communication environment created in the classroom environment decreases. The inability to provide a positive communication environment as effectively as in the classroom environment negatively affects the motivation of the students towards the lesson and causes a loss of motivation (Çetin et al., 2004; Uzoğlu, 2017). In addition, during the Covid-19 epidemic, there are problems experienced by students and teachers in distance education due to various technical and economic reasons. Among these problems, the restrictions experienced by teachers during the Covid-19 epidemic, problems in the internet infrastructure in the place where they live, inadequacies in using computers, attitudes towards distance education, having a personal computer, anxiety and fear caused by the Covid-19

epidemic are the factors affecting distance education (Agnoletto, 2007). Queiroz, 2020). During the Covid-19 epidemic, the fact that students with insufficient socio-economic status, especially in rural areas, cannot access distance education due to problems such as lack of internet, connection problems, and not having technological devices to attend the lesson, and that they cannot receive sufficient support from their families to participate in distance education are among the negativities experienced in the distance education process (Kuş, Mert, Boyraz, 2021). In the process of the Covid-19 epidemic, distance education applications have been used extensively in primary, secondary and higher education, and this has brought with it technical, psychological and social problems that have not been experienced before. While these problems affect distance education, students' attitudes and opinions towards distance education also affect the efficiency of distance education (Başar, Arslan, Günsel, Akpınar, 2019). With the emergence of the Covid-19 epidemic, there has been a change in the perspective towards distance education as a reflection of the change in the perspective on the way education is given, and the understanding of the usability and necessity of distance education has been strengthened during the Covid-19 epidemic process (Bozkurt, Sharma, 2020).

When the literature is examined, studies on distance education include Sayan (2020), Bozkurt (2017), Gürer, Tekinarslan, Yavuzalp (2016), Simonson, Schlosser, Orellana (2011), Karakuş, Cheapsatar, Karacaoğlu, Esendemir, Bayraktar (2021), Hodges, Moore, Locke, Trust, Bond (2020), Karahan (2020), Çakır, Arslan (2020), Karaca, Kalem (2020). However, in these studies, no study was found that includes student views on distance education of social studies course. This study will fill the gap in the literature regarding the examination of student views on distance education and social studies course. Our research; It has the qualifications to guide the practitioners in determining the students' views on the distance education process of the social studies course, contributing to the practitioners to review the course teaching process within the framework of these views, and increasing the efficiency of the distance education activities.

Purpose

Purpose of the research; To determine the views of students on distance education of social studies course during the Covid-19 epidemic. In this context, the problem statement of the research is:

“What are the student views on distance education of social studies course during the Covid-19 epidemic?” determined as.

Method

The research was carried out with the phenomenology design, one of the qualitative research designs (phenomenology). Creswell (2017) defines the phenomenology pattern as “making sense of the situation based on the experiences or experiences of a few people regarding a phenomenon or concept”. The phenomenon focused on in the research is the students' experiences with distance education and social studies course during the Covid-19 epidemic. In accordance with the phenomenon stated in the

research, the opinions, perspectives and experiences of the students regarding the social studies course through distance education during the Covid-19 epidemic were revealed.

Working Group

The study group of the research was chosen purposefully according to the determined criteria. In cases where the working group is determined purposefully, the accessibility, affordability, suitability to work, etc. of the people in the working group. Taking into account their characteristics, people and places are determined in a purposeful, deliberate and controlled manner (Creswell, 2017).

Criterion sampling, one of the purposeful sampling types, was used in the study. Three main criteria were taken into consideration while determining the working group. These criteria are; It has been determined that the students who will be in the study group are volunteers to participate in the study, they are easily accessible to the students, and the students have the experience of participating in the social studies course with distance education during the Covid-19 epidemic.

The study group consists of 37 students from a public school located in the city center of Kırşehir. The class and gender distributions of these students are given in the table below.

Table 1: Study Group Distribution Table

	Kadın	Erkek	Toplam
5. sınıf	5	7	12
6. sınıf	6	5	11
7. sınıf	7	7	14
Toplam	18	19	37

The students forming the study group are studying in a school located in a socio-economically disadvantaged environment in the city center of Kırşehir. In this school, there are students living in the central district as well as students coming from 5 different villages by bussed education. 27 of the students in the study group live in the city center and 10 live in the village. The mothers of all students are housewives. The father of 30 students is a farmer and the father of 7 students is a worker. Thirty of the participating students live in nuclear families and 7 of them live in extended families. In the study group, there are 10 students who have limited internet access and have problems with internet connection in their village. Most of the students are connected to distance education by phone.

Data Collection Tool

In the study, a semi-structured interview form prepared by the researcher was used as a data collection tool. The interview form consists of 2 parts: The first part includes the demographic information of the participants, and the second part includes questions

about the subject. There are 5 questions in the question section of the interview form. The questions asked to the participants during the interview are as follows; 1- What can you say about your feelings about teaching the social studies lesson with distance education during the Covid-19 epidemic? 2- What can you say about communicating effectively with your teacher in the social studies course with distance education during the Covid-19 epidemic? 3- What are your thoughts on your success in social studies with distance education during the Covid-19 epidemic? 4- What can you say about the situations caused by teaching social studies with distance education during the Covid-19 epidemic? 5-What would you say about what needs to be done to make social studies lessons more efficient with distance education during the Covid-19 epidemic? In addition, information about the demographic characteristics of the students was collected with a semi-structured interview form. This demographic information was determined as the student's class, gender, place of residence, income level, parental occupation, number of siblings, and number of rooms in the house. According to Miles and Huberman (1994), consensus among experts in qualitative research is important to ensure the reliability of the study. While preparing the questions in the semi-structured interview form, expert opinion was sought, and in line with these opinions, arrangements and corrections were made in the points that were found to be deficient in terms of scope and grammar. It was suggested by the experts to remove the statements that might direct the participants and these statements were removed. In addition, the semi-structured form was examined by a Turkish teacher in terms of grammar and found appropriate. A pilot application was made for the semi-structured interview form. In the pilot application, the students did not have any problems in understanding the questions and gave appropriate and sufficient answers.

Data Collection

The data were collected through online interviews during the Covid-19 outbreak. Interviews were conducted using a semi-structured interview form prepared by the researcher. In order to carry out the data collection process in a healthy way, the semi-structured interview form was delivered to the students on paper. The questions were asked sequentially and the answers were requested. Data loss was prevented by taking audio recordings of students' answers. The interviews lasted an average of 40 minutes. During the interviews with the students living in the village, there were problems arising from the internet connection, and some interviews could not be completed within the specified time. The inadequacy of students' internet quotas caused technical difficulties in collecting data especially from students in villages. Appropriate times were determined for parents and students, and interviews were held when technical problems were not experienced.

Validity and Reliability

To increase the transferability of the research; This study was limited to the views of students regarding their experiences with distance education and social studies course during the Covid-19 epidemic. Among the answers received from the students during the interview, those that were not related to the subject were eliminated and were not

included in the study. After the students' answers were recorded, they were examined and confirmed by the students. The data were analyzed by another expert, and care was taken to transfer the data correctly and to prevent data loss. The data are supported by direct quotations. To increase the credibility of the research; Criterion sampling, one of the purposeful sampling types, was used to determine the study group. It is based on the fact that the students who will be included in the study group meet the determined criteria. Expert opinion was sought to ensure consensus on the codes and themes obtained in the analysis of the data. Regarding the data collection tool, the opinions of field experts and Turkish teachers were taken; The questions were found suitable for the purpose of the study, sufficient and understandable in terms of quantity and quality. To increase the consistency of the research; The consistency of the research data and the result was examined by taking expert opinion for the suitability of the research results to the data. A pilot application was made to the data collection tool and it was seen that the students gave appropriate answers to the questions as a result of the pilot application. To increase the confirmability of the research; The consistency of the raw data and research findings was checked by the experts and found appropriate.

The Role of the Researcher

During the research process, the researcher took part as a practitioner during the preparation and implementation of the semi-structured interview form. At the stage of data collection, care was taken to avoid attitudes towards influencing the content of the data. The researcher works as a social studies teacher at the school where she carried out the study. He gets to know the participants in the study group before the study. Many subjects such as the families of the participants in the study group, their economic status, and personality traits are known by the researcher. This situation reflected positively on the study. Recognition of the participants by the researcher contributed to the creation of a sincere atmosphere in the interviews during the data collection phase and the open expression of their feelings by the participants. The open-minded and understanding attitude of the researcher during the interview eliminated the possible concerns of the participants about expressing their opinions. The fact that the researcher was a teacher in the school where the study was conducted facilitated the access to new data when necessary during the data collection process. The fact that the researcher knew the school and family status and economic level of the participants provided guidance and convenience to the researcher in making sense of the data obtained.

Analysis of Data

Content analysis was used in the analysis of the research data. The main purpose of content analysis is to create concepts and relationships that can explain the collected data. For this purpose, the data obtained should be collected within the framework of the relevant concept, and then these concepts should be arranged and appropriate explanatory themes should be created (Yıldırım, Şimşek, 2016). The data obtained as a result of the research were brought together and examined meticulously, and the statements of the students on the subject were read one by one, the answers for each question were written one under the other and a data pool was created in the computer

environment. In the next process, the data were examined and the data that were not related to the subject were eliminated. Keywords were determined, coding was done based on these keywords, and the categories and themes associated with these codes were created. Possible misconceptions were avoided by taking expert opinion on writing and examining the data and eliminating answers that are not related to the subject. Thus, the students' views on the social studies course with distance education were examined in depth.

The raw data obtained were analyzed in three parts as description, classification and association by following the steps applied by Dey (1993) in the data analysis process.

Description

At this stage, the data obtained in the study were examined, the answers given by the students to the same questions were collected completely, and the answers to each question were written one under the other and grouped. With this method, the information about the data is prevented from being overlooked at other stages in the analysis of the data, and it is easier to control.

Classification

At this stage, keywords and sentences were determined according to the answers given by the students to the questions, and themes were created by coding according to these keywords.

Attribution

At this stage, similar codes were divided into related categories, then similar categories were gathered under the same theme and the themes found were interpreted with descriptive analysis. In addition, student statements were included by directly quoting. The obtained data were examined by another expert to ensure the reliability of the analyzes.

Findings

Students' Opinions on Their Feelings About Social Studies Lesson with Distance Education During the Covid-19 Epidemic

According to the statements of the students participating in the research, the students have three different views about taking the social studies course with distance education. Students stated that they like, dislike, and are undecided about taking social studies lessons with distance education.

Liking

Students; They stated that the teacher, the content of the course, the teaching of the course, being cautious, and the comfort factor were effective in liking the social studies course with distance education.

Teacher

The positive feelings towards their teachers were effective in the response of the students who like to take the social studies course with distance education, "I love it". For example, (T28) I like to take social studies lessons with distance education, my teacher is very interested in it, it is fun and very good.

Course Content and Processing

The students stated that the course content and teaching, which is one of the factors related to the course, is effective in liking the social studies course with distance education. The fact that the course topics attracted the attention of the students was effective in their love of the distance education and social studies course. For example, (S11) Yes, I love it. We learn about our culture, our history; The topics are good.

The teaching of the course was another factor in the students' love of the social studies course with distance education. For example, (T1) I love it, because we chatted with the teacher and made it like face-to-face education.

Being Cautious

The idea that it is necessary to be cautious during the epidemic period is also effective in the love of the social studies course with distance education. It has been observed that the students think that distance education is necessary in order to prevent the spread of the epidemic and to protect from the disease, and because of this thought, the students have a positive approach towards the social studies lesson with distance education. For example, (T15) Distance education is necessary to prevent the spread of the disease, that's why I like it. (S5) There is a disease, we cannot go to school; We do distance education so that we don't get sick.

Comfort

The fact that the students liked the social studies course with distance education was effective in the fact that they taught in a comfortable environment at home. The students reasoned that they like the fact that they do lessons at home, in their own rooms, and that they do not have to stay up early in the morning. For example, (T19) I love it, it is more comfortable during the lesson; There are seats instead of rows.

(T21) It's nice to be at home; You don't have to get up in the morning to go to school, you can lie down and rest in between.

Dislike

Students stated that they did not like the social studies lesson with distance education, they could not understand the lesson with distance education, they had technical problems, they compared distance education with face-to-face education, and they missed school and their friends.

Inability to Understand Lesson

The students stated that their inability to understand the course with distance education was effective in not liking the social studies course with distance education. The reasons for not understanding; They expressed it as not liking to spend time in front of the screen, not being able to pay attention in the home environment as in the classroom. For example, (T2) I don't like it because I don't understand much. It's not like in the classroom at home. I'm distracted. (T20) I don't like it; I don't understand it because it is very boring to spend time in front of the screen.

Technical Issues

The students stated that one of the reasons why they did not like the social studies course with distance education was technical problems. Disconnection from the Internet has been a factor in students' dislike for distance education and social studies. For example, (T13) I do not like social studies with distance education; the live class is not that good, there is constant interruption.

Comparison

Another reason why students do not like social studies with distance education is that they find face-to-face education better when compared to face-to-face education. For example, (T13) I don't like it, the live lesson is not that good. (T27) I don't like it; face-to-face education is better.

Longing

In the statements of the students, it is seen that the longing of the students for the school and their friends is effective in the dislike of the social studies course with distance education. For example, (T20) I don't like it because I miss my friends. (S16) I don't like it because I miss going to school.

Instability

According to student statements, the reason for their indecision in their feelings about distance education and social studies course is the technical problems and the content of the course.

Technical Issues

The disconnection of the students from the internet was effective in their indecision. For example, (T25) Sometimes I like it and sometimes I don't because either your teacher's or my internet is cut off, the lesson is interrupted.

Course Content

Whether the subject covered attracts the attention of the students or not is effective in their indecision. According to the subject of the course, the students stated that the distance education and social studies course was sometimes enjoyable and sometimes boring. For example, (T12) I am undecided because sometimes it is enjoyable, sometimes it is boring, depending on the subject.

Students' Opinions on Effective Communication in Social Studies Lesson with Distance Education during the Covid-19 Epidemic

Students expressed two different views on communicating in distance education in social studies course. Some of the students stated that they were able to communicate effectively and some of them stated that they had communication problems. Those who stated that they could communicate effectively; teachers, technical facilities and democratic education environment are the factors that have a positive effect on their communication. They stated that technical problems and the educational environment negatively affected their communication.

Effective Communication

The students stated that the teacher, technical facilities and democratic education environment had a positive effect on their communication in the social studies course through distance education.

Teacher

The students stated that the teacher factor was effective in establishing effective communication in the social studies course with distance education. They stated that the teacher's communication skills, being understanding, being open to different ideas, being interested and being fair contribute positively to effective communication. for example (T18) I communicate effectively because our teacher is good at communication, communication is easy.

(T31) We can communicate effectively; our teacher is very interested.

(T21) I can communicate effectively; I can speak easily because my teacher is not angry.

(T15) I communicate effectively; I tell my teacher my ideas as I want; she never gets angry.

(T7) I can communicate effectively, I can say what I want; Our teacher is understanding in this regard, he attaches importance to our opinion.

(T23) I communicate effectively; Our teacher treats everyone fairly and gives an equal

say.

Technical Opportunities

Students stated that keeping internet connection and having sufficient internet speed contribute positively to effective communication in distance education social studies course. For example, (T9) There is effective communication because my internet is good. (T17) I can communicate effectively because my internet speed is good; I don't experience downtime.

Democratic Educational Environment

Students; They stated that the features that should be in a democratic education environment, such as giving an equal voice in social studies lessons through distance education, and being able to express their opinions comfortably, positively affect effective communication. For example, (T5) I can communicate effectively, I can speak like everyone else when I want the right to speak, I tell the teacher my ideas. (T33) I communicate effectively, when I ask for a voice, I am given a voice as much as everyone else; In the classroom, everyone is talking, and communication is established.

Communication Issues

The students expressed the factors that negatively affect their effective communication in the distance education social studies course as technical problems and problems related to the educational environment.

Technical Issues

As technical problems that negatively affect students' effective communication in distance education social studies course; They stated the problems of having connection problems in EBA, limited internet limit, sound interruption, and lack of internet infrastructure. For example, (T29) No, I cannot, because the most important problem is that there is no internet in our village; I use my father's internet, the room is not working, it is always cut off, it ends immediately.

(T24) I can't, because there is a problem in EBA, our teacher's voice is sometimes cut off.

Issues Related to the Educational Environment

The students stated that the problems related to the educational environment in the distance education social studies course had a negative effect on their communication in the course. The negative aspects of the educational environment; They stated that the number of students is high, not being able to speak, and lack of classroom environment. For example, (T10) I cannot communicate effectively in distance education and social studies lessons, I usually raise my hand, but there are many students; That's why it's not my turn, I can't talk. (T30) Effective communication is not an environment like in the

classroom in distance education.

Students' Opinions on Their Success in Social Studies Lesson with Distance Education During the Covid-19 Epidemic

The students expressed their thoughts on whether they would be successful in the social studies course with distance education with three different views: These views; Those who think that they can be successful, those who think that they will not be successful, and those who are undecided about whether they will be successful or not.

Success

In the statements of the students, those who think that they will be successful in the social studies course with distance education stated that the factors of teachers, fulfilling their responsibilities regarding the course and loving the course positively affect their success in the course.

Teacher

Students think that their teachers contribute positively to their success in social studies lessons through distance education. The teacher's nice lecture and the fluent teaching of the lesson were expressed as the reasons for the students to think that their teachers contributed positively to the social studies course through distance education. For example, (T10) I think I will be successful in the social studies course with distance education. Our teacher explains it clearly.

(T23) I think I will be successful in the social studies course with distance education. Our teacher explains the lesson clearly; it is nice that he teaches the lesson; I think I will be successful.

(T12) I think that I will be successful in the social studies course with distance education. The lessons are going well, fluent; It is not clear how time passes.

Fulfilling Class-Related Responsibilities

Students think that another factor that contributes positively to their success in distance education in social studies course is to fulfill their responsibilities related to the course. Fulfilling the responsibilities related to the course such as preparing for the course, repeating the course, and doing the homework related to the course are expressed as the factors that positively affect the success of the students in the teaching of the course with distance education. For example, (T13) I think I will be successful. Because I prepare for the lesson and then I repeat it. (T22) I think I will be successful. Because I do my homework, I study my class.

Don't Like the Lesson

Students stated that their success in the social studies course through distance education affects their success in the course positively.

Failure

Students used expressions stating that the negative aspects of distance education, course-related elements and technical problems were effective in their failure in the social studies course with distance education.

Negative Sides of Distance Education

By causing students to be unsuccessful in the social studies course with distance education; They argued that distance education is not as effective as face-to-face education, face-to-face education is more beneficial, and it is difficult to focus on the lesson in distance education. For example, (T6) I am unsuccessful. Because I think that there is no substitute for face-to-face education. (S9) I cannot be successful. Because face-to-face education is more beneficial, distance education is not good at all. (T19) I will be unsuccessful. Because I cannot focus on the lesson in distance education. I'm distracted.

Course Relevant Elements

Students stated that course-related factors were effective in their failure in the social studies course with distance education. They stated that factors related to the course such as not being able to understand the course, not liking the course, and not getting efficiency from the course were effective in their failure. For example, (T25) No because I do not understand with distance education. (T29) No, because I don't like distance education, it alienated me from the course. (T21) No, because I can't get much efficiency from the lessons.

Technical Issues

The students stated that being disconnected from the course as a technical problem was effective in their failure in the social studies course with distance education. For example, (T36) No because there are problems in the lessons; cut off, incomprehensible.

Instability

Students stated that they could not benefit enough from distance education and did not have enough experience in distance education for their indecision about whether they would be successful in the social studies course with distance education.

Inability to benefit

The fact that the students were uncertain about whether they would be successful in the social studies course with distance education was effective because they thought that the distance education courses were not efficient enough and they could not benefit from the courses. For example, (T11) I am undecided about being successful because the lessons

are not very productive.

Experience

The fact that students were undecided about whether they would be successful in the social studies course with distance education was effective because they did not experience this course with distance education. For example, (T1) I am undecided because I have never received such an education before.

Students' Opinions on the Situations of Distance Education in Social Studies Course During the Covid-19 Epidemic

The students stated that the social studies course with distance education creates positive and negative situations.

Positive Situations

In their statements, the students stated that the sustainability of the course, protection from the epidemic, being able to communicate and understanding the importance of the school were among the positive situations.

Course Sustainability

Students stated that the social studies course with distance education has positive reflections and that the continuation of education during the Covid-19 epidemic is one of the positive situations that emerged. Students expressed positive situations not to stay away from the lessons and to continue the lessons during the Covid-19 epidemic. For example, (T4), during the Covid-19 epidemic, it is better than not taking any lessons, at least we do not stray too far from the lessons. (T34) The positive aspect of distance education is that we can teach at home, at least we teach lessons.

Pandemic Protection

Students stated that they think that social studies with distance education is necessary in order to prevent the spread of the epidemic and not to be sick during the Covid-19 process, and stated that taking the course through distance education contributes to protection from the epidemic. For example, (T6) Teaching at home is an advantage during the Covid-19 epidemic process, the disease does not spread through distance education.

(T25) The positive aspect of distance education is that we are at home and the disease does not spread.

Communication

A student in the study group stated that he communicated well with his teacher through distance education and expressed this among positive situations. The student stated that

the comfort provided by distance education positively affects communication. For example, (T12) We are more comfortable at home in distance education, so we communicate better with our teacher.

Importance of School

Students stated that during the Covid-19 epidemic, distance education and social studies course contributed to their understanding of the place of school in education and that they realized how important the school was to them. For example, (T8) We understood the positive aspect, the value of the school. Lessons are not like in school with distance education. (S14) I understood how important school is for me.

Adverse Situations

The students stated that they had technical problems, problems related to the course and their health was adversely affected.

Technical Issues

In their statements, the students stated that they had technical problems such as being disconnected from the internet, not being able to connect to the internet, and lack of internet, and that these problems created a negative situation such as not being able to participate in distance education. For example, (T8) Negative internet problems are experienced. (T36) The negative side is that when there is no internet, not everyone can participate, as it is face-to-face, and those who cannot attend are left behind.

Lesson Related Issues

In the statements of the students; They stated the problems such as having difficulty in understanding the lesson, boring lesson, not being productive, not being able to pay attention to the lesson, inadequacy of lesson times, and not being able to do activities together in the lesson as the negativities in the distance education social studies lesson. For example, (T28) Our lessons are not as productive as in school. (T23) The negative side is that I stay away from the activities and games done together in the lesson and I cannot pay attention to the lesson. (T7) Lessons are very boring from a distance, they are not understood. (T12) We cannot deal with the negative aspects in detail. The time is not enough.

Health

In their statements, the students stated that they had eye problems from being in front of the screen all the time, and stated their health problems among the negative situations. For example, (T15) Our eyes may be damaged by constantly looking at the screen.

Students' Suggestions for More Efficient Social Studies Lessons Through Distance Education During the Covid-19 Pandemic

The students made suggestions for the course, for the students and about the opportunities in order to make the social studies course more efficient with distance education.

Lesson Suggestions

Course Parts

Students suggest that there should be sections such as the chat section, the lesson control section, the section reserved for the game, and the teacher and student sections. For example, (T34) In order to focus on the lesson, the lesson should consist of parts. For example, the teacher should tell for 10 minutes, the student for 10 minutes, the game for 10 minutes, etc. (T12) There should be sections such as games and chat in the lesson, it should not always be a lesson.

Events

Students suggest that there be videos, games, competitions and various activities in the lessons. For example, (T3) There should be videos related to the course and activities should be done. (T24) More videos and images should be used. (T31) In order to be more fluent and immersive, there should be award-winning competitions. (T26) Computer games should be used in lessons.

Lesson Duration

The students made suggestions for increasing the duration of the social studies course, the number of courses and shortening the time between courses. For example, (T4) Lesson hours should be increased. (T20) The course duration should be longer. (T22) 10 minutes' break, it should be shortened.

Participation

The students made suggestions for class participation and dividing the number of participants in crowded classes. For example, (T14) Student participation should be increased. (T15) In crowded classrooms, everyone should not attend the lesson at the same time.

Compensation

The students suggested that there should be make-up lessons for the students who could not attend the lesson. For example, (T33) For those who could not attend the course, a separate course should be held, and those who did should not repeat the same topic.

Push-up

Students suggested that exams be held at regular intervals in live lessons. For example, (T16) Let's have live exams in class at certain intervals.

Image Sharing

Students recommend that the cameras be on during the live lesson and that their friends and teachers share images. For example, (T2) Teachers should open the image. (S5) The teacher should open the image and the students should too.

Student Advice

Student Participation

During the lesson, the students suggested determining the right to answer time for each student and giving more opportunity to speak. For example, (T9) In order for each student attending the course to have the right to speak, each participant must be given a right to reply. (T26) We should be given more say in the lessons.

Encouragement

Students suggest that students who provide continuity in class participation in distance education should be rewarded, thus encouraging students to attend classes. For example, (T18) Students should be rewarded according to their participation rate in the course.

Suggestions on Opportunities

Educational Material

Students want their textbooks to be removed; They suggest that there are e-books that can be used in the electronic environment and that contain various activities and educational games. For example, (T28) It should not be a textbook, it should be an electronic book, it should contain games related to the course.

Technical Opportunities

The students stated that the connection problem in distance education should be solved. For example, (T25) There should be no connection problem.

Appropriate Educational Environment

The students stated that extracurricular noises originating from the environment should be prevented during the lesson in distance education. For example, (T32) During the lesson, some noises should not come from behind.

Discussion and Conclusion

In the literature review, it is seen that the published studies on distance education and social studies course are insufficient. During the Covid-19 epidemic, no study was found that evaluated the distance education of the social studies course in terms of students. On the other hand, there are studies at different educational levels and in different fields that support the research findings.

The research findings revealed that the majority of the students liked the social studies course with distance education. It has been determined that the teacher, the course content and the teaching of the course are effective in the students' love of the social studies course with distance education. In addition, it has been determined that the students believe that distance education is a reliable way for the continuation of education during the Covid-19 epidemic and the comfort of teaching at home is effective in liking the social studies course with distance education. Kaynar, Kurnaz, Doğrukök, and Şentürk Barışık (2020) determined in their research titled "Secondary School Students' Views on Distance Education", and determined that students are satisfied with interacting with their teachers and friends in live lessons. In their research titled "Distance Education and Its Applications", Arat and Minister (2011) concluded that students prefer live lessons in distance education and they feel more comfortable in distance education than in the classroom environment. Bulut and Equalti (2020) in their research titled "Evaluations of Undergraduate Tourism Students on Distance Education in the Process of Covid-19" determined that undergraduate students had positive opinions about taking courses with distance education. They concluded that they had connection problems.

The research findings revealed that the reasons why students do not like to take social studies lessons with distance education are that they have difficulties in understanding the lesson with distance education and have connection problems. Supporting the results of the research, Kaynar, Kurnaz, Doğrukök, and Şentürk Barışık (2020) found that in their research titled "Secondary School Students' Opinions on Distance Education", it was found that students who follow the course through EBA and other online communication channels have problems with internet and EBA connection, which is effective in reporting negative opinions about distance education. They detected. In the same study, it was determined that students who did not experience EBA and internet connection problems reported more positive opinions than those who did.

The research findings revealed that most of the students communicated effectively with their teachers in the social studies course through distance education. It has been determined that the teacher's communication skills, not having internet connection problems and ensuring student participation in the lesson are effective in establishing effective communication. It has been determined that the technical problems experienced in connection, the density of participants in crowded classrooms and the lack of classroom environment affect communication negatively. In their study titled "Vocational School Students' Opinions on Distance Education" in support of the research findings, Temiz and Pullu (2020) concluded that the fact that students are not in a real classroom environment affects their communication negatively, and that they experience

communication problems due to not having enough time for the questions they want to ask their teachers. Tuncer and Tanaş (2011), in their research titled "Evaluation of Academicians' Opinions on Distance Education Programs", concluded that materials preparation environments with distance education cannot be created as effectively as in the classroom, and that students have problems in communicating with their teachers and there are problems in the course presentation

The research findings show that the reasons why students think that they will be successful with distance education in social studies course; It has been revealed that the lesson is loved, prepared for the lesson and the way the teacher handles the lesson. It has been seen that the majority of those who think that they will not be successful. It has been determined that the reasons for thinking that they will not be successful are that they think that distance education is not as beneficial as face-to-face education, they have difficulties in understanding the social studies course with distance education, they do not like distance education and there are technical problems. Aksoy and Özyürek (2021), in their research titled "Examination of Distance Education Applications During the Covid-19 Epidemic According to the Opinions of University Students", stated that the lack of the chance to teach face to face in distance education negatively affects student success, students have problems focusing on the lesson in distance education, and what is learned in face-to-face education. They concluded that they think that knowledge is more permanent. Students and lecturers stated that distance education is not a suitable method for them; students stated that face-to-face education should be started as soon as possible, and distance education should not be done except in compulsory cases. It has been concluded that the students think that face-to-face education is superior to distance education due to the problems they experience in distance education. Andsoy, Güngör, Bayburtluoğlu, and Yaman (2012) in their research titled "The Opinions of First Year Nursing Students of Karabük University Health School on Distance Education System" concluded that the students were reluctant to attend the classes and the subjects were difficult to understand in the lessons not given face-to-face. Bayram, Peker, Aka, and Vural (2019) concluded that the technical problems experienced in distance education negatively affect the students' expected efficiency in the lessons.

In the research, the negative aspects of distance education were expressed by all the students participating in the study. It has been revealed that the negative aspects of distance education and social studies course are technical problems in connection, not being able to understand the course with distance education, insufficient course times, the course is boring and being in front of the screen all the time is harmful to health. In their research titled "Vocational School Students' Opinions on Distance Education", Shirtless and Pullu (2020) stated that the applications in live lessons in the distance education process make the lesson boring and difficult to understand, which negatively affects the lesson. and proved to be ineffective. Karakuş, Cheapsatar, Karacaoğlu, Esendemir, Bayraktar (2020) revealed in their research titled "The Views of Turkish Teacher Candidates towards Distance Education", that Turkish teacher candidates approach distance education negatively in general. In the same research, it was stated that students mostly use smart phones to follow the lessons, and they cannot follow the lessons sufficiently due to the internet and connection problems they experience. In

addition, it was emphasized that this situation creates inequality of opportunity among students. Kuş, Mert and Boyraz (2021), in their research titled “(Your) Opportunity in Education During the Covid-19 Pandemic: Teachers and Parents' Views in Rural Areas”, stated that students in rural areas do not have sufficient technical devices and internet infrastructure regarding distance education, and their parents are aware of this. that they did not receive adequate support; They found that this situation creates inequality of opportunity.

In the research findings, it has been determined that the positive aspects of taking social studies lessons with distance education are to prevent the disease, to prevent its spread, to stay away from the lessons in this process and to be able to take lessons in a home environment. Elective and Kurnaz (2020) found that students thought that it would be better to go to school and receive education compared to distance education, they found distance education positive in terms of health during the Covid-19 epidemic, and the biggest problem with distance education was the problems experienced in internet connection. In their research, Tuncer and Bozkurt (2020) concluded that distance education provides primary school students with the opportunity to receive education anywhere and whenever they want, and this situation contributes positively to students taking responsibility for their own education.

Based on the data obtained in the research, students should;

Having different parts in the lessons (game, chat, homework control, etc.),

Opening the image mutually in the lessons, diversifying the activities in the lessons (games, competitions, etc.),

Increasing the duration of the lesson hours,

Limiting the number of students attending the lesson in crowded classrooms in order to prevent the intensity of the lesson,

Defining the right to reply periods for students,

Creating an electronic book containing activities, games and competitions related to the course,

Ensuring participation in the lesson,

To be able to watch the lessons again,

Solving technical problems in connection,

They made suggestions such as making make-up lessons.

Aksoy and Özyürek (2021), in their research titled "Examination of Distance Education Applications During the Covid-19 Epidemic According to the Opinions of University Students", for distance education students; It has been determined that the lessons can be taken at suitable times for the students, studies can be carried out to increase student participation, students' voice participation in the lesson can be ensured, the students' speaking time in the lesson can be increased.

Implication and Suggestions

According to the results of the research, we can make the following suggestions for the social studies course to be taught more effectively and efficiently with distance education:

- Computer-assisted games, competitions and activities that will ensure active

participation of the student should be used in the social studies course, which will contribute to the understanding of the subjects through distance education.

- The social studies textbook should be made suitable for distance education, and an electronic book should be created. In the book, educational games, activities, competitions where the student can test himself, etc. should take place.

- Arrangements should be made for the duration and number of courses in the distance education of the social studies course. The number of courses and their duration should be extended and divided into certain sections. In these sections, there should be sections such as the treatment, discussion and evaluation of the subject with a student-centered approach.

- As in the social studies course, in order for other courses to be processed better with distance education, technical problems in connection should be solved and all students should be able to access distance education.

- In order for the communication to be stronger in the lessons, the teachers should be more sensitive about the visual processing of the lessons.

- Studies on what should be done to ensure that the social studies course through distance education is carried out efficiently and the content is transferred in accordance with the distance education conditions and student expectations should be carried out by researchers in the future.

Research Limitations and Future Research

The research was limited to the opinions of 37 students studying at a public school in the city center of Kırşehir in the 2020-2021 academic year, regarding the teaching of social studies by distance education during the Covid-19 epidemic. This research will contribute to other studies to be conducted on the social studies course through distance education. In the research, the problems experienced in the distance education of the course were revealed. In order to solve these problems, researches can be conducted on how the teaching methods and techniques applied in social studies education can be used effectively in distance education.

Publication Ethics

Hacı Bektas Veli Ethics Committee Ethics Committee dated 10.06.2021 and numbered 2100031621 was obtained for the conduct of the research. Before the application of the semi-structured interview form applied in the study, the consent form was presented to the participants and their consent was obtained. In this form; The purpose of the study, what the data will be used for, and how to ensure the confidentiality of the data are explained. In addition, it was stated to the students that participation in the study was on a voluntary basis and that they could leave the study whenever they wanted without giving a reason. After the answers given by the students in the research were recorded, the answers were examined by the students and they were asked to indicate the parts that they thought were not their own statements. Students confirmed that the statements were their own. For the students participating in the research, the school administration and their families were informed about the content of the study, and the approval of the

school administration and the families was obtained for the application of the semi-structured form. In addition, consent form was obtained from the parents. Participants were presented with code names.

ORCID

Emine Yalman <http://orcid.org/0000-0003-3337-0449>

References

- Aksoy, M. ve Özyürek, A. (2021). "Covid-19 pandemisi dönemindeki uzaktan eğitim uygulamalarının üniversite öğrencilerin görüşlerine göre İncelenmesi." *Çukurova Araştırmaları*, 7(3), 344-357.
- Andsoy, I. I., Güngör, T., Bayburtluoğlu, T. & Yaman, S. (2012). Karabük üniversitesi sağlık yüksekokulu birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim sistemine ilişkin düşünceleri. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 4(2), 66-73.
- Angoletto, R., Queiroz, V. C. (2020). COVID-19 and the challenges in education. *The Centro de Estudos Sociedade e Tecnologia (CEST)*, 5, 2.
- Arat, T. & Bakan, Ö. (2011). Uzaktan eğitim ve uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 363-374. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/selcuksbmyd/issue/11302/135148>
- Başar, M., Arslan, S., Günsel, E. ve Akpınar, M. (2019). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim algısı. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 3(2), 14-22.
- Bayram, M., Peker, A. T., Aka, S. T. & Vural, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim dersine karşı tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 330-345.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye'de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)*, 3(2), 85-124.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algıları: Bir metafor analizi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-23.
- Bozkurt, A. ve Sharma, R. C. (2020), Emergency remote teaching in a time of global crisis due to coronavirus pandemic, *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1-6.
- Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 Pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79.
- Buluk, B., Eşitti, B. (2020). Koronavirüs (COVID-19) sürecinde uzaktan eğitimin turizm lisans öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Journal of Awareness*, 5(3), 285-298.
- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim araştırmaları*. İstanbul: EDAM Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi
- Çakır, R., Arslan, F. (2020). Uzaktan eğitimin öğrencilerin eşzamanlı sanal sınıf ortamlarını kullanım niyetleri ile uzaktan eğitime ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (15), 114-133.
- Çetin, Ö., Cakıroğlu, M., Bayılmış, C., Hüseyin, E. K. I. Z. (2004). Teknolojik gelişme için eğitimin önemi ve internet destekli öğretimin eğitimdeki yeri. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(3).
- Dey, I. (1993). *Qualitative Data Analysis: A User Friendly Guide for Social Science*. London: Routledge.
- Gömleksiz, M. N., Pullu, E. K. (2020). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(6), 477-502. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44456>
- Gürer, M. D., Tekinarslan, E. Yavuzalp, N. (2016). Çevrimiçi ders veren öğretim

- elemanlarının uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(1), 47-78. doi:10.17569/tojqi.74876.
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *Educause Review*. <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>
- Kahraman, M. E. (2020). COVID-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 6(1), 44-56.
- Karaca, Ş., Kelam, D. COVID-19 gölgesinde uzaktan eğitim hizmet kalitesinin incelenmesi. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, (5), 7-18.
- Karakuş, N.; Ucuzsatar, N.; Karacaoğlu, M. Ö.; Esendemir, N.; Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241. DOI: 10.29000/rumelide.752297.
- Kaya, Z., Erden, O., Çakır, H. ve Bahırsaklı, N. B. (2004), Uzaktan eğitimin temelleri dersindeki uzaktan eğitim ihtiyacı ünitesinin web tabanlı sunumunun hazırlanması, *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3 (3), 165-175.
- Kaynar, H., Kurnaz, A., Doğrukök, B., Şentürk Barışık, C. (2020). Ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(7), 3269-3292. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44486>
- Kuş, Z., Mert, H., Boyraz, F. (2021). Covid-19 salgını sürecinde eğitimde fırsat eşit(siz)liği: kırsal kesimdeki öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 11 (2), 470- 493. DOI: 10.17943/etku.913684
- Lin, X., Lehman, J. D. (1999). "Supporting learning of variable control in a computer based biology environment: Effects of prompting college student to reflect on their own thinking". *Journal of research in science teaching*, Vol. 36, No. 7, 837–858.
- MEB. (12 Mart 2020). Bakan Selçuk, koronavirüs'e karşı eğitim alanında alınan tedbirleri açıkladı. [<http://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr> adresinden 09.02.2021 tarihinde erişilmiştir.]
- Seçmeli, M., Kurnaz, E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.
- Simonson, M., Schlosser, C. Orellana, A. (2011). Distance education research: a review of the literature. *Journal of Computing in Higher Education*, 23, 124–142.
- Tuncer, M., Tanaş, R. (2011). Akademisyenlerin uzaktan eğitim programlarına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi (Fırat ve Tunceli Üniversiteleri örneği). *İlköğretim Online*, 10(2), 776- 784. 6)
- UNESCO. (2020). Covid-19 educational disruption and response. [<https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> adresinden 02.02.2021 tarihinde erişilmiştir.]
- Uzoğlu, M. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin

görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 335-351.

Waterhouse, S., Rogers, R. O. (2004). “*The Importance of Policies in E-Learning Instction*”, Number 3.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilgilerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara. Seçkin yayınları.

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Dergi wepsayfası: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Türkiye’de küresel vatandaşlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerinin incelenmesi: Bir meta-sentez çalışması

İlknur Toy

Önerilen atıf: Toy, İ. (2023). Türkiye’de küresel vatandaşlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerinin incelenmesi: Bir meta-sentez çalışması, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 9(1), 52-90. DOI: 10.47615/issej.1082097

Makale linki: <https://doi.org/10.47615/issej.1082097>

© 2023 Yazar(lar). Baskılar ve izinler: Yazarlar makalelerini USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisinde yayınladıktan sonra basılı olarak veya Birinci Baskı olarak çevrimiçi paylaşma iznine sahiptir.

Öne Çıkanlar

Bu araştırma küresel vatandaşlığa yönelik lisansüstü tezlerdeki genel eğilimleri açığa çıkarmıştır.

Bu çalışmada küresel vatandaşlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerdeki araştırma eğilimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Konuya dair tezlerin dâhilinde yıl ve alan ayrımı yapılmamıştır.

Araştırma eğilimlerinin belirlenmesi; literatüre orijinal çalışmalar kazandırmada, eksikliklerin görülmesinde ve belli konu veya yöntem üzerine yığılmaların önlenmesinde önem taşımaktadır. Bu açıdan literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi hakemli bir çevrimiçi dergidir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışmalar amacıyla kullanılabilir. Makalenin içeriğinden yalnızca yazarlar sorumludur. Dergi makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımıyla bağlantılı veya doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, işlem, talep veya masraf veya zarardan sorumlu tutulamaz.

Tüm yazarlardan, sunulan çalışmalarla ilgili olarak diğer kişi veya kuruluşlarla herhangi bir finansal, kişisel veya diğer ilişkiler¹ dahil olmak üzere herhangi bir fiili veya potansiyel çıkar çatışmasını ifşa etmeleri istenir.

¹ Bu çalışma, 14-17 Ekim 2021 tarihlerinde Sivas’ta gerçekleştirilen 3. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Türkiye’de küresel vatandaşlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerinin incelenmesi: Bir meta-sentez çalışması

İlknur Toy

Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir, 50000, Türkiye

ÖZ

21. yüzyılda küresel vatandaşlık konusunun konjoktürel nedenlerle önemi artmış ve konu gerekli hale gelmiştir. Bu nedenle konuya ilişkin araştırma yapılması önemli görülmüştür. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de küresel vatandaşlık üzerine yapılmış lisansüstü tezlerdeki araştırma eğilimlerini saptamak ve yeni araştırmalar hakkında araştırmacılara fikir verip orijinal çalışmalar üretmelerine katkı sağlamaktır. Çalışma, nitel araştırma yöntemi kapsamında meta-sentez modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma evreni, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan küresel vatandaşlık konusuna yönelik toplam 21 tezdten oluşmaktadır. Veri tabanı “Küresel vatandaşlık, dünya vatandaşlığı” anahtar kelimeleriyle taranmıştır. Konu ile ilgili tüm tezler; tezin yayınlanma yılı ve tezin türü, anabilim dalı, özgün dili, tema, yöntem, model, çalışma grubu, veri toplama aracı ve veri analizi değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırmacının geliştirdiği tez sınıflama formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın güvenilirliği/uyuşum yüzdesi .85 olarak bulunmuştur. Araştırma sonucunda, lisansüstü tezlerin en çok 2015 ve 2019 yıllarında tamamlandığı, tezlerde sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği anabilim dallarının önde çıktığı, yapılan tezlerin en çok yüksek lisans tezi olduğu, tez temalarının bir değişkenle ilişki belirleme, görüş, algı ve tutum belirleme üzerine yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca tezlerin yöntemsel özelliklerine bakıldığında en çok; nicel araştırma yöntemi, desenin tarama modeli, çalışma grubunun öğretmen ve öğretmen adayları, veri toplama aracının ölçek ve veri analizinin istatistiksel analiz olduğu görülmüştür. Bu bulgular ışığında küresel vatandaşlığa yönelik doktora çalışmalarının ve nitel çalışmaların artırılması önerilebilir.

MAKALE TARİHİ

Geliş tarihi 03
Mart 2022
Kabul tarihi 23
Temmuz 2022

ANAHTAR KELİMELER

Küresel
Vatandaşlık,
Lisansüstü, Tez,
Araştırma Eğilimi,
Türkiye

Makale Türü
Derleme makalesi/
Meta-sentez çalışması

İLETİŞİM İlknur Toy ilknurtoy29@gmail.com Birim., 68000, Aksaray, Türkiye

© 2023 Yazar(lar).

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial ile lisanslanmıştır. Lisans, (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>) koşulları altında dağıtılan ve ticari olmayan amaçla eserinizin remix, ince ayar yaparak ya da üzerine geliştirerek kendi eserlerinde kullanılmasına izin verir. Ancak ortaya çıkan yeni eseri benzer lisans ile lisanslamak zorunda değildir.

Giriş

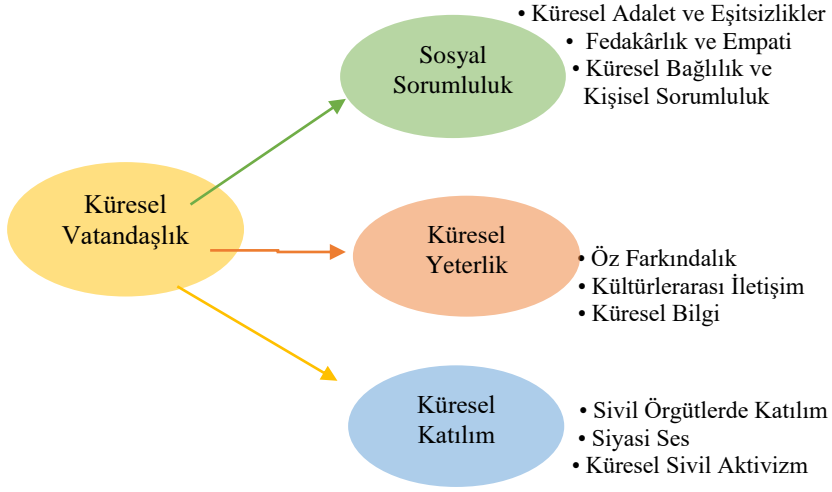
Bugünün Toplumu

(URL 1, 2022)

Yukarıdaki karikatürde olduğu gibi artık dünyada olup biten bir soruna (göç, savaş, açlık, iklim değişikliği, kuraklık çevre kirliliği vb.) sırtımızı dönüp “Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın” diyemeyiz. Çünkü hepimiz aynı gemideyiz. Bu geminin su alırken duyarsız kalınıp iş birliği yapılmaması halinde hepimizin batacağı bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Steger (2006, s.119-120) da 21. yüzyıl ile birlikte bu gezegen üzerinde yaşayan insanların farklı yerlerde olsalar da soludukları hava, bağlı ve bağımlı buldukları iklim, yedikleri gıda ve içtikleri su vasıtasıyla ayrılmaz bir şekilde birbirlerine bağlı olduğunu dile getirmektedir (Akt. Kaya, 2020). Dolayısıyla bu gerçeklik bireylere daha fazla duyarlık, iş birliği ve sorumluluk yüklemektedir.

Yaşanan bu durum doğal olarak küresel vatandaşlık kavramını ön plana çıkarmıştır. Küresel vatandaş, olaylara ve dünyaya insanlık penceresinden bakan ve gelecek nesiller için sürdürülebilir bir yaşam miras bırakmaya çalışan evrensel anlamda bir kişiliktir (Kan, 2009). Küresel vatandaş, dünyayı görüp anlayan kişidir (Oxfam, 2016). Küresel vatandaşlık kavramı ise bireylerin yerel kimliklerini yok saymaları değil aksine kendi öz kimliklerinin çok daha farkında olarak küresel anlamda dünyaya açılması gelişme ve değişimleri yakın plandan izlemesi olarak anlaşılmalıdır (Kan, 2009). Konuya dair şekil 1’de Morais & Ogden (2011)’e ait küresel vatandaşlık kavramsal modeli yer almaktadır. İlgili kavramsal model; sosyal sorumluluk, küresel yeterlik ve küresel katılım boyutlarından oluşmaktadır.

Şekil 1. Küresel Vatandaşlık Kavramsal Modeli (Morais & Ogden, 2011, s.3)

Sosyal sorumluluk: Farklı bakış açılarına, kültürlere saygı duyma, empati kurma, adaletli olma, yerel davranışlarla küresel sonuçlar arasındaki nedensellik bağımlı anlamalarını ve başkalarına ve çevresine karşı bağımlılığı (karşılıklı bağımlılığı) ve kişisel sorumluluğu ifade etmektedir.

Küresel yeterlik: Kültürlerarası iletişim becerilerinde ve karşılaşmalarda yeterli olma, yeteneklerini tanıma, dünya sorunlarına karşı farkındalık, ilgi ve bilgiyi açıklamaktadır.

Küresel katılım: Yerel ve küresel sorunları çözüme kavuşturmada gönüllülüğü, küresel konu veya olaylara yardımcı olmak için yerel davranışta bulunma ile politik ve toplumsal düzeyde eylemlere katılım olarak ifade edilebilir (Morais & Ogden, 2011).

Yukarıda küresel vatandaşlık tanımına ve kavramsal modeline bakıldığında, insanlar ve kültür arası farklılıklara saygı duyan, başkalarıyla empati kurabilen, dünyada yaşanan gelişmelerin farkında olan, şimdi var olan ve gelecekte gerçekleşmesi olası toplumsal ve küresel sorunlara (açlık, susuzluk, savaş, göç, insan hakları ihlali, çatışma, küresel ısınma, iklim değişikliği, çevre sorunları vb.) duyarlı, bu sorunları çözmek için birey olarak neler yapabileceğinin farkında olan ve buna inanan yerel ve evrensel anlamda katılım ve etkileşimde olan vatandaş profili çizilmektedir (Çolak, 2015; İçen & Akpınar, 2012).

Söz konusu vatandaşlık profili (küresel vatandaşlık veya dünya vatandaşlığı) giderek daha da önem kazanmaktadır. Çünkü teknolojik gelişmelerin etkisi sonucu iletişim ve ulaşım kolaylaşmış, mekânsal sınırlar anlamını yitirmiş, toplumlar ve kültürler birbirine yaklaşmış, kilometrelerce uzaklıktaki her türlü haberdar, bilgiden ve sorundan anında haberdar olunur olunmuş dünyamız artık bir nevi

küçük bir köy haline gelmiştir. Küçük bir köye dönüşen dünyamızda çevre kirliliği, küresel ısınma, iklim değişikliği, çölleşme, orman yangınları, açlık, susuzluk, kuraklık, yoksulluk, savaş, terör, göç ve salgın vb. küresel sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlarla birlikte ulaşım, ticaret, iletişim, eğitim ve göç gibi gelişmeler meydana gelmektedir. Söz konusu gelişmeler sonucu değişik kültürlerden insanların bir araya gelme süreci hızlanmış ve çok kültürlülük artmıştır. Ayrıca 21. yüzyılda siyasal, sosyal, kültürel, etniksel vb. pek çok alanda küresel değişim ve gelişme gerçekleşmektedir (Toy, 2021).

Tüm bu gelişme değişimler göz önüne alındığında 21. yüzyıl dünyasında öğrencilerin bambaşka bir dünyayla yüz yüze kalacağı düşünülmektedir. Bu çağın öğrencileri farklı etnik, cinsiyet, dilsel, ırksal ve sosyo-ekonomik geçmişi olan bireylerle günlük yaşamlarında karşılaşarak iletişimde olacakları için ve duygusal, zihinsel ve fiziksel sağlıkları da olumsuz olarak etkileneceği için öğrencilerin yenedünya gerekliliğine göre yetiştirilmesi temel bir problem teşkil etmektedir. Bu nedenle küresel çağın bireylerinin küresel bir eğitim anlayışıyla yetişmeleri gerektiği gün gibi ortada durmaktadır (Kirkwood, 2001).

Çağın eğitim sistemlerinin artan küreselleşme, bilgi patlaması, çok kültürlülük vb. konulara eğilmekle beraber aynı zamanda yerel ve evrensel değerleri yitirmemek ikilemiyle karşı karşıya kaldığı yadsınamaz gerçektir. Bu anlamda öğretmenlerin öğrencileri hem yereli yani özlerini (kimliklerini) koruyacakları şekilde hem de küresel dünyanın ihtiyaçlarına uygun şekilde hazırlamaları gerekmektedir (Güven, 1999). Günümüzde yaşanan değişim ve gelişmelere uyum sağlayabilecek bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Artık bireyler sadece ülkelerindeki sorunlarla değil aynı zamanda dünyada olan sorunlarla karşılaşmaktadır. Dolayısıyla bireylerin içinde buldukları toplumla uyumu sağlayabilmeleri ve farklılıklara saygılı ve hoşgörülü olabilmeleri için küresel vatandaşlık özelliklerini taşıması gerekmektedir. Bu açıdan okullarda küresel vatandaşlık eğitimine yer vermek elzemdir (Balbağ, 2016). Özetle; denilebilir ki bugünün ve geleceğin dünyasının gereksinimlerini karşılayabilmek için bireylerin küresel vatandaş ve dünya vatandaşı olmaları beklenmektedir. Bunu sağlamanın yolu eğitimidir. Bu açıdan konuya ilişkin eğitim alanında çalışmaların yapılması önem taşımaktadır.

Literatür incelendiğinde Horey, Fortune, Nicolacopoulos, Kashima & Mathisen (2018)'in küresel vatandaşlık ve yüksek öğrenim ilişkisi, Yemini, Tibbitts & Goren (2019)'in öğretmen eğitiminde küresel vatandaşlık eğitimi üzerine trend ve uyarıları üzerine literatür incelemesi, Hou (2020)'un karşılaştırmalı küresel vatandaşlık eğitimi, Edwards Jr, Sustarsic, Chiba, McCormick, Goo & Perriton (2020)'un küresel vatandaşlık ve sürdürülebilir kalkınma için eğitim sağlama, Pashby, Costa, Stein, Andreotti (2020)'nin küresel vatandaşlık eğitimi tipolojilerinin meta analizi, Ahmed & Mohammed (2021)'in küresel vatandaşlık eğitim programlarının etkisinin değerlendirilmesi üzerine araştırma sentezi, Massaro (2022)'nin yüksek eğitim enstitülerinde küresel vatandaşlık gelişimi üzerine sistematik inceleme, Shultz & Jorgenson (2016)'un ortaöğretim sonrası kurumlarda küresel vatandaşlık eğitimi üzerine literatür incelemesi ve Ersoy (2013)'un küresel vatandaşlık üzerine Türkiye'deki sosyal bilgiler ders kitaplarının

bir analizi konularında çalışmalar yer almaktadır. Ayrıca söz konusu çalışmaların dışında Danju & Uzunboylu (2016)'nın vatandaşlık eğitimine yönelik içerik analizi çalışması, Kayaalp & Karameşe (2020), Sel (2021), Namli Altıntaş & Kozaner Yeniğül (2021), Tangülü & Karakuş (2021)'un Türkiye'de sosyal bilgiler alanında vatandaşlık eğitimi konuları üzerine yapılan tezlerin eğilimleri/metasentezi, Karaca & Akbaba (2021)'nin vatandaşlık eğitimi üzerine bibliyometrik araştırma ve Palaz (2021)'in dergilerdeki makalelerin bibliyografik analizi konularına dair çalışmalar da bulunmaktadır.

Literatür incelendiğinde küresel vatandaşlığa dair sistematik inceleme, içerik analizi vb. çalışmalar bağlamında uluslararası düzeyde sınırlı çalışma yer aldığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte ülkemizde vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimiyle ilgili araştırma eğilimlerinin incelendiği birkaç çalışma yer almasına rağmen küresel vatandaşlık üzerine eğilimlerin incelendiği bir araştırmaya rastlanılmaması nedeniyle bu çalışma özgünlük taşımaktadır. Aynı zamanda çalışma sadece sosyal bilgiler alanına değil tüm alana yönelik olması nedeniyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Güncel bir konu olması nedeniyle konuya dair her alanda yapılmış çalışmalardaki yığılma ve eksiklikleri gösterip araştırma ihtiyaçlarının tespiti bakımından önemlidir. Son olarak mevcut çalışma küresel vatandaşlık konusuna dair yapılmış lisansüstü tezlerdeki karakteristik ve yönetsel eğilimleri ortaya çıkararak ileride gerçekleştirilecek deneysel ve teorik çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Amaç

Küresel vatandaşlık, şimdiki ve geleceği ilgilendiren bir konudur. Ancak ülkemizde küresel vatandaşlık konusuna dair lisansüstü tezlerin mevcut durumunu bütüncül olarak ortaya koyabilecek metasentez vb. bir çalışma yer almamaktadır. Bu anlamda alan yazındaki bu eksikliği gidermek açısından araştırma önemlidir. Ayrıca bu çalışma konuya dair tezlerdeki karakteristik özellikler (yılı, türü, anabilim dalı, özgün dili, temaları) ve yönetsel özellikler (yöntem, desen, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri analizi) hakkında araştırmacılara bilgi ve fikir vermesi açısından önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de küresel vatandaşlık üzerine yapılmış lisansüstü tezlerdeki araştırma eğilimlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın temel problemini "Türkiye'de küresel vatandaşlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerdeki araştırma eğilimleri nasıldır?" sorusu oluşturmuştur. Araştırmanın temel problemi kapsamında şu araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Küresel vatandaşlık konusunda yapılmış olan lisansüstü tezlerin yıllara ve türlere göre dağılımı nasıldır?
2. Küresel vatandaşlık konusunda yapılmış olan lisansüstü tezlerin özgün dillerine göre dağılımı nasıldır?
3. Küresel vatandaşlık konusunda yapılmış olan lisansüstü tezlerin anabilim/ bilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
4. Küresel vatandaşlık konusunda yapılmış olan lisansüstü tezlerin temalarına göre dağılımı nasıldır?

5. Küresel vatandaşlık konusunda yapılmış olan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
6. Küresel vatandaşlık konusunda yapılmış olan lisansüstü tezlerin araştırma desenlerine göre dağılımı nasıldır?
7. Küresel vatandaşlık konusunda yapılmış olan lisansüstü tezlerin çalışma gruplarına göre dağılımı nasıldır?
8. Küresel vatandaşlık konusunda yapılmış olan lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?
9. Küresel vatandaşlık konusunda yapılmış olan lisansüstü tezlerin veri analiz tekniklerine göre dağılımı nasıldır?

Metodoloji

Araştırma modeli, evreni, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin analizi, geçerlik ve güvenilirlik yer almıştır.

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden meta-sentez kullanılmıştır. Meta-sentez, bütüncül bir bakışla belli bir konu üzerine yapılan çalışmaların nitel bulgularını tema veya şablonlar aracılığıyla sunarak karşılaştırılıp benzer ve farklı yönlerinin saptanmasıyla yeni çıkarımlara ulaşıldığı tekniktir. Yorumlama ve sentezleme yapma olanağı sunmaktadır (Baynazoğlu & Atasoy, 2020). Meta-sentezin aşamaları sırasıyla araştırma kapsamının (problem ve anahtar kelime tespiti) belirlenmesi, alan yazın taramasıyla ilgili çalışmaları saptama, araştırmada değerlendirilecek çalışmaların kararlaştırılması, yayınların kalitelerinin değerlendirilmesi, belirlenen çalışmaların çözümlenmesi ve karşılaştırılması, kod ve temaların belirlenmesi ve çalışma analiz sonuçlarının sentezlenip bulguların ayrıntılı rapor edilmesini içermektedir (Walsh & Downe, 2005).

Bu çalışmada Türkiye’de küresel vatandaşlık konusu üzerine yapılmış lisansüstü tezlere bütüncül bir perspektiften bakarak eğilimlerin nasıl olduğunu saptayıp yeni çıkarımlarda bulunmak amaçlandığı için meta-sentez kullanılmıştır.

Araştırma Evreni

Araştırma evrenini, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan küresel vatandaşlık konusu ile ilgili 16 yüksek lisans ve 5 doktora olmak üzere toplam 21 tez oluşturmaktadır. Söz konusu tezlerin tamamına ulaşıldığı için örneklem alımına gidilmemiştir. Çalışma, Türkiye’deki lisansüstü tezleri içermektedir.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak araştırmacının geliştirdiği tez sınıflama formu kullanılmıştır. Bu form iki bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümü; yazar

adı, yayınlanma yılı ve tezin türü, anabilim dalı, özgün dili, tema başlıklarını içermektedir. İkinci bölümü; yöntem, desen, çalışma grubu, veri toplama aracı ve veri analizi başlıklarını içermektedir. Söz edilen tez sınıflama formu örneğine aşağıda tablo 1’ de yer verilmiştir.

Tablo1. Tez Sınıflama Formu Örneği

1.Bölüm: Tezlerin Karakteristik Özellikleri					
Yazar	Yayınlanma yılı	Türü	Anabilim/Bilim dalı	Özgün dili	Konu
2. Bölüm: Tezlerin Yöntemsel Özellikleri					
Yöntem	Desen	Çalışma grubu	Veri toplama aracı	Veri analizi	

Çalışma kapsamındaki tezler yukarıdaki tablodaki başlıklar doğrultusunda incelenmiştir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecine çalışma konusu belirlenerek ve alt problemler tasarlanarak başlanmıştır. Ardından Yök Tez Merkezi veri tabanında “Küresel Vatandaşlık, Dünya Vatandaşlığı” anahtar kelimeleriyle ve bu sözcüklere çeşitli ekler (-nın, -na vb.) getirilmesiyle taranmıştır. Çalışmaya dâhil edilecek tezler için bir zaman dilimi ve alan kısıtlaması gözetilmemiştir. Bu doğrultuda veri tabanı taraması sonucu 21 çalışmaya erişilmiştir. Çalışmada hâlihazırdaki tüm çalışmaların durumu ortaya çıkarılmak istendiğinden ve sayısı fazla olmadığından herhangi bir hariç tutma ölçütü yer almamıştır. Araştırma 21 tez ile gerçekleştirilmiştir. Tespit edilen tezler ayrıntılı bir şekilde okunarak tez sınıflama formuna göre bilgiler ayrıştırılmış ve sınıflama formuna işlenmiştir. Daha sonra bu formdaki bilgiler exele aktarılmıştır. Veriler toplandıktan sonra içerik analizi tekniğiyle kod ve temalar oluşturularak bulguların yorumlanma safhasına geçilmiştir.

Araştırma verileri 16 Nisan- 25 Mayıs 2021 aralığında elde edilmiştir. Ayrıca çalışma bitimine dek yayımlanan yeni çalışma tespit edildikçe araştırma verilerine dâhil edilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, birbiriyle benzer ve ilişkili verilerin (kodların) belli temalar etrafında bir araya getirilerek yorumlandığı tekniktir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu çalışmada küresel vatandaşlık konusunda nitel ve nicel olarak birbirinden bağımsız gerçekleştirilen çalışmaların verileri benzer kodlar oluşturularak belli temalar çerçevesinde özetlenip sunulmak istendiği için içerik analizi kullanılmıştır.

İçerik analizi; (1) verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların düzenlenmesi ile (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamalarına göre yapılır (Yıldırım & Şimşek, 2018). İçerik analizinin söz konusu aşamaları doğrultusunda çalışma verileri analiz edilmiştir. Bu kapsamda önce tezler, araştırma problemleri göz önüne alınarak değerlendirilerek uygun kodlar oluşturulmuştur. Daha sonra elde edilen kodlar benzerlik ve ilişkilerine göre temalar altında toplanmıştır. Son aşamalarda kodlar ve temalar düzenlenmiş ve bulgular tanımlanıp yorumlanmıştır.

Analiz sürecinde veri karışıklığını önleme ve etiğe uygunluk amacıyla her bir tez için “T” kodu oluşturulmuş ve tezler “T1, T2,.....T21” şeklinde kodlanmıştır. Araştırmada bu kodlara yer verilmiştir. Çalışma T3, kuramsal bir çalışma olması (yöntemsel özellikleri barındırmaması) nedeniyle sadece araştırmanın karakteristik özelliklerini (yıl, tez türü, tema vb.) içeren araştırma soruları kapsamında analizin bir kısmına dâhil edilmiştir.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmanın iç güvenirliliğini (tutarlık) sağlamak için kodlama tutarlılığına bakılmıştır. Bu bağlamda oluşturulan tema ve kodların birbiriyle uyumluluk durumu iki uzman tarafından değerlendirilerek görüş birliği ve görüş ayrılıkları belirlenmiştir. Bu hususlar dikkate alınarak kodlayıcılar arasındaki uyum yüzdesi Miles ve Huberman’ın formülüne ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} \times 100$) göre hesaplanmıştır. Hesaplama sonucu araştırmanın güvenirliliği/uyuşumu %85 olarak bulunmuştur. Kodlama tutarlılığının sağlanabilmesi için kodlayıcılar arası güvenilirlik uyum yüzdesinin en az %70 olması önerilmiştir (Miles & Huberman, 1994). Ayrıca araştırmanın iç güvenirliliği; verilerin amaca uygun elde edilmesi, yöntem bölümünün ayrıntılı açıklanması, bulguların yorumlanmadan sunumu, bulguların literatürle kıyası, araştırma sonuçlarının açıkça belirtilmesi ile sağlanmıştır. Dış güvenilirlik (teyit edilebilirlik) araştırma modeli, veri toplama aracı, veri toplama süreci, veri analiz tekniği ve süreci ayrıntılı açıklanarak sağlanmıştır.

İç geçerliği (inandırıcılık) sağlamak amacıyla çalışmaya dahil edilen tezler, veri kaybı olmaması için dikkatle incelenmiştir. Bu bağlamda bir tezin kodlama süreci bitmeden diğer tezin kodlanması yapılmamıştır. Tema ve kodlar arasındaki uyum durumu tekrar gözden geçirilmiştir. Doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Dış geçerlik (aktarılabirlik) ise veri toplama sürecinin detaylı anlatımıyla sağlanmıştır. Son olarak araştırma verilerinin elde edilme zaman aralığı belirtilmiştir.

Etik Kurul İzni

Çalışmanın derleme türünde metasentez çalışması olması nedeniyle bu çalışma etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında bulunmaktadır. Çalışma gönderiminde etik kurul izni gerektirmediğine dair beyan belgesi imzalanarak sunulmuştur.

Bulgular

Türkiye’de Küresel Vatandaşlıkla İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Yapıldığı Yıllara ve Türlerine Yönelik Bulgular

Türkiye’de küresel vatandaşlıkla ilgili yapılan tezlerin yapıldığı yıllara ve türlerine dair bulgular aşağıda tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Yıllara ve Türlerine Göre İçerik Analizi Sonuçları

Tema	Kod	Yüksek Lisans	Doktora
		Tezler	Tezler
Yıl ve Tür	2003	T3	-
	2013	T14, T16	-
	2014	T13	-
	2015	T9, T10	T11, T12
	2016	-	T8
	2017	T1, T7	-
	2018	-	T6
	2019	T2, T5, T15, T21	-
	2020	T4, T20	-
	2021	T17, T19	T18
	2022	-	-

Tablo 2’de lisansüstü tezlerin yıllara ve türlere göre içerik analizi sonuçlarına bakıldığında tezlerin en çok 2015, 2019 yıllarına ait olduğu bunu sırasıyla 2021, 2020, 2017, 2013, 2018, 2016, 2014, 2003 yıllarının izlediği görülmüştür. Bununla birlikte 2003-2013 arasında lisansüstü tezin olmadığı saptanmıştır. Yapılan tezlerin türleri incelendiğinde ise en çok yüksek lisans türünde olduğu tespit edilmiştir. Doktora tezlerinin ise az sayıda olduğu görülmüştür. Ayrıca 2022 yılına ait henüz bir çalışmanın olmadığı görülmüştür.

Türkiye’de Küresel Vatandaşlıkla İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Yapıldığı Anabilim/Bilim Dallarına Yönelik Bulgular

Türkiye’de küresel vatandaşlıkla ilgili yapılan tezlerin yapıldığı anabilim/bilim dallarına yönelik bulgular aşağıda tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Lisansüstü Tezlerin Anabilim/Bilim Dallarına Göre İçerik Analizi Sonuçları

Tema	Kod	Yüksek Lisans	Doktora
		Tezler	Tezler
Anabilim/ Bilim Dalı	İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı	T2	-
	Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı	T9	-
	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	T16	T6
	Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı	T5	-
	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı	T15	-
	Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı	T4,T10,T13,T21	T8
	Sosyal Bilgiler Bilim Dalı	T1,T7,T14,T17,T20	T11,T12
	Sosyoloji Anabilim Dalı	T3	-
	Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı	-	T18
	Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı	T19	-

Tablo 3’te lisansüstü tezlerin anabilim/bilim dallarına göre içerik analizi sonuçları incelendiğinde en çok sırasıyla sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliğinde gerçekleştiği görülmüştür. Bununla birlikte eğitim bilimleri anabilim dalında iki çalışma görülürken diğer anabilim dallarında ise tek çalışma olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye’de Küresel Vatandaşlıkla İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Özgün Dillerine Yönelik Bulgular

Türkiye’de küresel vatandaşlıkla ilgili yapılan tezlerin özgün dillerine ilişkin bulgular aşağıda tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Lisansüstü Tezlerin Özgün Dillerine Göre İçerik Analizi Sonuçları

Tema	Kod	Tezler
Özgün Dili	İngilizce	T2, T3, T16
	Türkçe	T1, T4, T5, T6, T7, T8, T9, T10, T11, T12, T13, T14, T15, T17, T18, T19, T20, T21

Tablo 4’te lisansüstü tezlerin özgün dillerine göre içerik analizi sonuçlarına bakıldığında tezlerin en çok Türkçe dilinde gerçekleştiği en az İngilizce dilinde gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Türkiye’de Küresel Vatandaşlıkla İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Temalarına Yönelik Bulgular

Türkiye’de küresel vatandaşlıkla ilgili yapılan tezlerin temalarına ilişkin bulgular aşağıda tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5: Lisansüstü Tezlerin Temalarına Göre İçerik Analizi Sonuçları

Tema	Kod	Tezler
Bir Değişkenle İlişki Belirleme	-küresel vatandaşlık ve saldırganlık ilişkisi, sosyal girişimcilik, küresel vatandaşlık ve çevre davranışı arasındaki ilişki, değer tercihlerinin küresel vatandaşlık düzeylerine etkisi, sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları ve küresel vatandaşlık görüşleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, küresel vatandaşlık düzeyleri ile değerlere ilişkin görüşleri arasındaki ilişki.	T9, T12, T4, T10, T17
Görüş ve Algı Belirleme	Küresel vatandaşlık algıları ve sosyal bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitime yönelik algı ve görüşleri, küresel vatandaşlık algıları, ilkökul öğrencilerinin küresel vatandaşlığa ilişkin algı ve görüşleri, sosyal bilgiler ile vatandaşlık ve demokrasi eğitimi derslerinde küresel vatandaşlık eğitimi görüşleri vatandaşlık duygusu ile küresel vatandaşlığa ilişkin görüşlerinin karşılaştırmalı analizi, küresel vatandaşlık kapsamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerin incelenmesi.	T1, T11, T8, T20, T21, T13
Tutum Belirleme	Küresel vatandaşlık tutum düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi, küresel vatandaşlık tutumlarının incelenmesi, küresel vatandaşlık ve çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi.	T14, T15, T5, T7
Yetkinlik İnceleme	Dünya vatandaşlığına dair yetkinlik inceleme.	T16
Bir Eğitim ve Konu ile İlişkilendirme	Küresel vatandaşlık eğitiminin İngilizce öğretmeni eğitimi pedagojisine entegrasyonu, küresel vatandaşlık ve küresel kent.	T2, T3
Sınıf İçi Uygulama	Sanat aracılığıyla verilen küresel vatandaşlık eğitimi.	T18
Değer Yargısı ve Karakter Belirleme	Dünya vatandaşlığına ilişkin karakter ve değer yargılarının belirlenmesi, sosyobilimsel konular hakkındaki görüş ve tutumları ile dünya vatandaşlığına dair değer yargılarının incelenmesi.	T19, T15

Diğer/Karma	Çokkültürlü yeterlik algılarının küresel vatandaşlık algıları üzerine etkisi ve kültürel zekânın bu ilişki üzerindeki aracı etkisinin belirlenmesi.	T6
-------------	---	----

*Her kod sadece bir temada değerlendirilmiştir.

Tablo 5’te lisansüstü tezlerin temalarına göre içerik analizi sonuçlarına bakıldığında bir değişkenle ilişkisini belirleme, görüş, algı ve tutum belirleme temalarının üzerine yoğunluk kazandığı görülmektedir. Bununla birlikte değer yargısı ve karakter belirleme, sınıf içi uygulama, yetkinlik belirleme, bir eğitim ve konu ile ilişkilendirme ve karma temalarında ise az sayıda tez çalışması olduğu saptanmıştır.

Türkiye’de Küresel Vatandaşlıkla İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Yönelik Bulgular

Türkiye’de küresel vatandaşlıkla ilgili yapılan tezlerin araştırma yöntemine dair bulgular aşağıda tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre İçerik Analizi Sonuçları

Tema	Kod	Tezler
Yöntem	Nicel	T4, T6, T7, T10, T12, T13, T14, T15, T19, T20
	Nitel	T1, T18
	Karma (Nitel ve Nicel)	T2, T5, T8, T11, T21
Hata	İsmi yanlış belirtilmiş	T16, T9
	Belirtilmemiş	T17

Tablo 6’da lisansüstü tezlerin araştırma yöntemine göre içerik analizi sonuçları incelendiğinde en çok nicel yöntemin tercih edildiği tespit edilmiştir. Bunu karma yöntemin izlediği ve en az nitel yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca hata temasında; iki çalışmada yöntem isminin yanlış belirtildiği ve bir çalışmada yöntemin isminin belirtilmediği görülmüştür.

T1: “*Bu araştırmada ...nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır.*”

T9: “*Bu araştırma betimsel yöntem ve ilişkiyel tarama modeline göre modellenmiştir.*”

T20: “*...Bu amaç doğrultusunda araştırma, nicel araştırma yaklaşımlarından tarama modelinde korelasyonel desende planlanmış ve yürütülmüştür.*”

T21: “*...Araştırmada karma yöntem desenlerinden tek gruplu gömülü desen kullanılmıştır.*”

T12: “*Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkiyel tarama modeli temel alınarak hazırlanmıştır.*”

Türkiye’de Küresel Vatandaşlıkla İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Araştırma Desenlerine Yönelik Bulgular

Türkiye’de küresel vatandaşlıkla ilgili yapılan tezlerin araştırma desenine yönelik bulgular aşağıda tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Lisansüstü Tezlerin Araştırma Desenlerine Göre İçerik Analizi Sonuçları

Tema	Kod	Tezler
Desen	Açımlayıcı/açıklayıcı sıralı desen	T5, T8
	Tarama modeli (betimsel, ilişkisel ve genel tarama)	T4,T6,T7,T9,T10,T12,T13,T14,T15,T17,T19,T20
	Paralel karma desen	T11
	Tek gruplu gömülü desen	T21
	Temel nitel araştırma	T1
	Durum çalışması	T2
	Eylem araştırması	T18
Hata	İsmi yanlış belirtilmiş (Delphi tekniği, yorumlayıcı fenomenolojik analiz)	T16
	Desen ismi belirtilmemiş	T2

Tablo 7’de lisansüstü tezlerin araştırma desenine göre içerik analizi sonuçlarına bakıldığında tarama modelinin en çok tercih edilen desen olduğu; açımlayıcı sıralı desen, paralel karma desen, gömülü desen, temel nitel araştırma, eylem araştırması ve durum çalışmasının en az tercih edilen desen olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte hata temasında; bir çalışmada desenin yer almadığı, bir çalışmada ise desenin yanlış olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmada deneysel, metafor ve görüngübilim desenine yer verilmediği saptanmıştır.

T18: “...Bu noktada ...çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması kullanılmıştır.”

T5: “...Çalışmada karma yöntem modellerinden açımlayıcı sıralı karma yöntem deseni seçilmiştir.”

T16: “...Method 1: Delphi Technique was used to determine a globally competent teacher as a citizen consisted of three rounds.”

“...Method 2: Interpretative Phenomenological Analysis was used to answer the teachers’ knowledge ...”

T10: “Bu çalışmada ilişkisel tarama modeli benimsenmiştir.”

T4: “...Bu araştırma, ilişkisel tarama modelinde tasarlanmış olan nicel bir araştırmadır.”

Türkiye’de Küresel Vatandaşlıkla İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Çalışma Gruplarına Yönelik Bulgular

Türkiye’de küresel vatandaşlıkla ilgili yapılan tezlerin yapıldığı çalışma grubuna yönelik bulgular aşağıda tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Lisansüstü Tezlerin Çalışma Grubuna Göre İçerik Analizi Sonuçları

Tema	Kod	Tezler
Çalışma Grubu	Sporcular, seyirciler	T9
	Öğretmenler	T1, T4, T6, T8, T10, T11, 18, T19
	Öğretmen Adayları	T2, T7, T12, T14, T15, T16, T17, T20
	Öğrenciler (Anaokulu/İlköğretim/Ortaöğretim/ Ön Lisans)	T8, T11, T13, T18, T21, T20
	Yöneticiler	T9, T5, T18

* Kimi tezlerde birden çok çalışma grubu yer almıştır.

Tablo 8’de lisansüstü tezlerin çalışma grubu içerik analizi sonuçları incelendiğinde en çok öğretmen ve öğretmen adaylarına yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sırasıyla öğrencilerin, yöneticilerin ve sporcuların-seyircilerin takip ettiği görülmüştür.

T9: “Araştırmanın örneklemi ise ...200 sporcu, 514 seyirci ve 71 yönetici olmak üzere toplam 785 kişiden oluşmaktadır.”

T5: “Araştırmanın evrenini, ... okul yöneticileri (Okul müdür ve müdür yardımcıları) oluşturmaktadır.”

T10: “Araştırmanın evrenini, ...ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır.”

T12: “Araştırmanın evrenini ...Sosyal Bilgiler öğretmeni adayları oluşturmaktadır.”

T7: “Araştırmanın evrenini, ...Sosyal Bilgiler Programında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır.”

T18: “Çalışma grubu ... 60-72 aylık 15 çocuktan oluşmaktadır Çocuklara ek olarak sınıfın öğretmeni, okul rehberlik öğretmeni ve okul müdürü de çalışmanın katılımcıları arasındadır.”

T21: “...Araştırma bir devlet okulunda 22 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.”

Türkiye’de Küresel Vatandaşlıkla İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Yönelik Bulgular

Türkiye’de küresel vatandaşlıkla ilgili yapılan tezlerin veri toplama araçlarına yönelik bulgular aşağıda tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9. Lisansüstü Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre İçerik Analizi Sonuçları

Tema	Kod	Tezler
Veri Toplama Araçları	Anket Formu	T11, T13, T4, T20
	Öğretim Programı Analiz Formu	T11
	Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu	T1, T8, T11
	Araştırmacı Alan Notları	T2
	Envanter	T9
	Küçük Ölçekli Öğretim Planları	T2
	Odak Grup Görüşme Dökümleri	T2
	Kişisel Bilgi Formu	T5, T8, T9, T10, T20, T21
	Ölçek	T4, T5, T6, T7, T8, T9, T10, T12, T14, T15, T17, T19, T20, T21
		Veri toplama aracı olmayanlar (Delphi, yarı yapılandırılmış görüşme/mülakat, anket)
Hata	Veri toplama yöntemi olmayanlar (araştırmacı günlüğü, geçerlik komitesi verileri, video kayıtları, çocuk ürünleri)	T18, T18, T18, T18
Diğer	Veri toplama yöntemi belirtilenler (Görüşme, gözlem)	T18-T18

* Kimi tezlerde birden çok veri toplama aracı kullanılmıştır. Aynı kod içinde bir çalışma birden fazla yer almıştır.

Tablo 9’da lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre içerik analizi sonuçları incelendiğinde en çok ölçek kullanıldığı tespit edilmiştir. Ölçekten sonra en çok kullanılan veri toplama aracının kişisel bilgi formu olduğu görülmüştür. Bununla birlikte hata ve diğer temasında yer alan veri toplama aracı olarak belirtilen yarı yapılandırılmış görüşme/mülakatın ve anketin kişisel bilgi formuyla aynı sayıda olduğu görülmüştür. Ayrıca alan notları, envanter, analiz formu, araştırmacı günlüğü, gözlem formu, video kayıtları, çocuk ürünleri, küçük ölçekli öğretim planlarının en az kullanıldığı saptanmıştır.

T9: “Bu araştırma, veri toplama aracı olarak ... “Küresel Vatandaşlık Ölçeği” ile İpek İlter (Kiper) tarafından geliştirilen “Saldırganlık Envanteri” ve araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır.”

T16: “The data collection, instrument, and analysis of this study comprised two methods. Method 1: The normative Delphi technique with three iterative round was employed for the first research question. ...was conducted between March and July, 2012.”

T12: “...Kişisel Bilgiler Formu, Aday Öğretmenlerin Sosyal Girişimcilik Özellikleri Ölçeği, Küresel Vatandaşlık Ölçeği ve Çevre Davranış Ölçeği kullanılmıştır.”

T18: “Araştırmada gözlem, görüşme, araştırmacı günlüğü, geçerlik komitesi verileri ve çocukların ortaya koydukları sanat ürünleri veri toplama yöntemleri olarak kullanılmıştır.”

Türkiye’de Küresel Vatandaşlıkla İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Verilerinin Analizine Yönelik Bulgular

Türkiye’de küresel vatandaşlıkla ilgili yapılan tezlerin verilerinin analizine ilişkin bulgular aşağıda tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10. Lisansüstü Tezlerin Verilerinin Analizine Göre İçerik Analizi Sonuçları

Tema	Kod	Tezler		
Veri Analiz Tekniği	Nitel	Yorumlayıcı Fenomonolojik Analiz	T16	
		Tematik Analiz	T1	
		Betimsel ve İçerik Analizi	T18	
Veri Analiz Tekniği	Nitel	İstatistiki Analiz	T4,T6,T7,T9,T10,T12,T13,T14,T15,T17,T19,T20	
		Karma	İstatistiki Analiz ve Betimsel Analiz	T5, T21
			İstatistiki Analiz ve Maxoda Nitel Analiz	T8
İstatistiki Analiz ve İçerik Analizi	T2, T11			

Tablo 10’da lisansüstü tezlerin araştırma verilerinin analizine göre içerik analizi sonuçlarına bakıldığında en çok istatistiki analiz (nicel) tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunu karma analizin izlediği ve nitel veri analiz tekniklerinin ise az kullanıldığı görülmüştür.

T18: “Betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri verilerin analizi için kullanılmıştır.”

T16: “...Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (Interpretative Phenomenological Analysis) kullanılarak... analiz edilmiştir.”

T5: “Elde edilen veriler bilgisayarda “SPSS for Windows ver: 22.0” programında çözümlenmiştir. Nitel verilerin çözümlenmesinde; Yöneticilerle görüşme yöntemiyle elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır.”

T9: “Verilerin analizinde SPSS 15.0 programı kullanılmıştır.”

T7: “Araştırmada elde edilen veriler SPSS Statistics 20 programı kullanılarak analiz edilmiştir.”

T1: “Bu araştırmada verilerin analizi için tematik analiz kullanılmıştır.”

Tartışma ve Sonuç

Küresel vatandaşlık konusuna dair lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerinin belirlendiği mevcut çalışmanın bu kısmında küresel vatandaşlık konusu üzerine yapılan lisansüstü tezler; tezin yayınlanma yılı ve tezin türü, anabilim dalı, özgün dili, tema, yöntem, desen, çalışma grubu, veri toplama aracı ve veri analizi değişkenlerini içeren araştırma problemleri doğrultusunda incelenip tartışılmıştır.

-Küresel vatandaşlığa yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde en çok 2015 ve 2019 yıllarına ait olduğu bunu sırasıyla 2021, 2020, 2017, 2013, 2018, 2016, 2014, 2003 yıllarının izlediği görülmüştür. 2003-2013 arasında hiç teze rastlanmamıştır. Ayrıca 2022 yılına ait bir çalışma henüz görülmemiştir. Tangülü & Karakuş (2021), Namlı Altıntaş & Kozaner Yenigül (2021)'ün çalışmalarında en fazla tez 2019 yılında yapılmıştır. Bu bulgular mevcut çalışma bulgusu ile örtüşmektedir. Ancak mevcut çalışma Tangülü & Karakuş (2021)'un sadece bir yılda tez olmadığı sonucu ve Namlı Altıntaş & Kozaner Yenigül (2021)'ün en az tez yılı bulgusu yönleriyle farklılık göstermektedir. Sari & Taşer (2018)'in çalışması en çok tezin 2016 ve en az tez yılı bulgusu yönüyle farklılık taşımaktadır. Aynı çalışmanın yıllar farklı olsa da belli yıl aralıklarında hiçbir tezin yer almadığı bulgusuyla mevcut çalışma bulgusu örtüşmektedir. Tezlerin türlerine göre dağılımları incelendiğinde ise yüksek lisans tezlerinin yüksek sayıda olduğu ancak doktora tezlerinin az olduğu tespit edilmiştir. Tangülü & Karakuş (2021)'ün çalışmasında yüksek lisans tezinin önde olma sonucu çalışmayla benzerken doktora tezlerinin yüksek lisans tezinin yarısı oluşturduğu sonucuyla mevcut araştırmadan farklılık içermektedir. Sari & Taşer (2018), Namlı Altıntaş & Kozaner Yenigül (2021)'ün çalışmasında tezlerin en çok yüksek lisans, en az doktora olması sonucuyla çalışma bulgusu örtüşmektedir. Mevcut çalışmada tez türü açısından doktora çalışmalarının çok az olması bir eksikliklerdir. Bu durum doktora programlarının yüksek lisansa göre sayıca azlığından kaynaklanabilir. Bununla birlikte tez yılları incelendiğinde en çok tezin 2015 ve 2019 yıllarında tamamlandığı görülse de yetersizdir. Ayrıca 2003-2013 aralığında hiç tez olmayışı konunun sonradan güncelliğini artırıp öne çıkması nedeniyle olabilir. 2022'de henüz tez olmamasının yılın başında olunması nedeniyle normal olduğu düşünülmektedir. Özellikle son yıllara yönelik çalışma sayısının güncel konu olmasına rağmen az sayıda olması dikkat çekicidir. Son zamanlarda konunun güncelliğini artırmasına rağmen toplam tez sayısının az olduğu söylenebilir. Bu nedenle günümüzü ve geleceği ilgilendiren bu konuya yönelik çalışmaların artırılması önemlidir.

-Küresel vatandaşlığa yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin anabilim/bilim dallarına göre dağılımı incelendiğinde sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği bilim dallarında diğerlerine göre daha çok tez çalışması yer almaktadır. Baş & Beyhan (2012)'in çalışmasında tezlerin en çok eğitim programları ve öğretim anabilim dalında yapıldığı bulgusuyla çalışma bulgusu örtüşmemektedir. Keskin (2014)'in çalışmasında en az sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği anabilimdalı bulgusu mevcut çalışmayla zıtlık göstermektedir. Mevcut çalışmada tezlerde sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği anabilim dalının önde çıktığı, ancak yine de çalışmaların yetersizliği göze çarpmaktadır. İlgili bilim dallarında diğerlerine göre daha fazla tez yapılmasında hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersinin güncellik (aktüalite) ilkesi bağı, vatandaşlık ve küresel vatandaşlık konusunu doğrudan ve dolaylı olarak içinde barındırması bir etken olabilir. Bununla birlikte küresel vatandaşlıkla bağlantı olmasına rağmen coğrafya alanına yönelik bir çalışmanın olmayışı bir eksiklik olarak görülebilir.

-Küresel vatandaşlığa yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin özgün dillerine göre durumu incelendiğinde en fazla Türkçe, en az İngilizce dilinde hazırlandığı tespit edilmiştir. Çalışmanın bu bulgusu Sâri & Taşer (2018)'in tez çalışma bulgusuyla paralellik göstermektedir. Demircan (2007)'in çalışmasında en fazla Türkçe, en az İngilizce dillerinde bulgusu çalışmayla paralelken Almanca'nın ikinci sırada olması çalışma bulgusuyla örtüşmemektedir. Mevcut çalışmada lisansüstü tezlerin özgün dilinin en çok Türkçe olması sonucu; ülkemizdeki tezler olması nedeniyle doğal bir sonuçtur. Bununla birlikte yabancı dillere yönelik tezlerde eksiklik olduğu söylenebilir.

-Küresel vatandaşlığa yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin temalarına göre dağılımı incelendiğinde bir değişkenle ilişki belirleme, görüş, algı ve tutum belirleme temalarının ağırlık kazandığı tespit edilmiştir. Değer yargısı ve karakter belirleme, sınıf içi uygulama, yetkinlik belirleme, bir eğitim ve konu ile ilişkilendirme ve karma temaların az olduğu görülmüştür. Edwards et al. (2020)'ın çalışmasında sürdürülebilir gelişim için eğitim ve kültürel çeşitlilik temaları ilk sırada, insan hakları ve barış eğitimi ikinci sırada en az cinsiyet eşitliği temaları görülmüştür. Bu bulgu çalışma sonuçlarından farklılık taşımaktadır. Ersoy (2013)'un sosyal bilgiler ders kitaplarını incelediği çalışmasında yönetim ve güç, insan hakları, sosyal konular, eleştirel düşünme ve problem çözme, katılım, bağlılık ve aidiyet, sorumluluk, saygı ve hoşgörü, dayanışma ve iş birliği, çatışma çözümü ve barış temaları ortaya çıkmıştır. Çalışmanın sonuçları araştırma bulgularıyla paralellik göstermemektedir. Massaro (2022)'nin çalışmasında yurt dışı eğitim temasının en fazla olduğu, bunu sırasıyla fakülte ve öğrenci algıları (dörtte birinde), kurs çalışmaları, üniversite programları temalarının izlediği, en az ise küresel vatandaşlık ölçümleri teması bulgularına ulaşılmıştır. Bu çalışma mevcut çalışmadan bu yönleriyle ayrılmaktadır. Namlı Altıntaş & Kozaner Yenigül (2021)'ün çalışmasında tezlerde en fazla görülen tema konuyla ilgili yaklaşımlar iken en az vatandaşlık eğitimiyle ilgili sorunlar, karşılaştırmalı çalışmalar ve anayasa temaları olmuştur. Bu bulgu çalışma bulgularıyla benzerlik göstermemektedir. Bu çalışmada bir değişkenle ilişki belirleme, görüş, algı ve tutum belirlemeye dair eğilim olduğu görülmektedir. Bu durum konunun güncel ve önemli olması nedeniyle mevcut durumun açığa çıkarılmak istenmesinden kaynaklanabilir. İlaveten son zamanlarda görüş, algı ve tutum çalışmalarının yaygınlaşması olabilir. Bunların dışında temalar incelendiğinde bir ölçek geliştirme çalışması olmaması eksiklik olarak görülebilir.

-Küresel vatandaşlığa yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı incelendiğinde en fazla nicel yöntemin tercih edildiği, onu karma yöntemin izlediği en az ise nitel yöntemin kullanıldığı tespit edilmiştir. Kayaalp & Karameşe (2020)'nin çalışmasında tezlerin yöntemi en çok nicel yöntem bulgusuyla uyumlu iken en az karma yöntem olması bulgusuyla çalışmadan ayrılmaktadır. Tangülü & Karakuş (2021)'un çalışmasında tezlerde en fazla karma yöntemin daha sonra nitel en az nicel yöntemin kullanıldığı saptanmıştır. Çalışmanın bu bulgusu mevcut çalışma bulgusuyla zıtlık göstermektedir. Danju & Uzunboylu (2016)'nin çalışması en fazla nitel yöntem, ikinci sırada nicel

yöntem ve karma analizin en az olduğu bulgusu yönüyle mevcut araştırmadan farklılık göstermektedir. Sel (2021)'in çalışmasında nitel yöntem çalışmalarının en fazla olduğu sonucuna erişilmiştir. Çalışma bu bulguyla araştırma sonucundan zıtlık göstererek ayrılmaktadır. Sari & Taşer (2018)'in çalışmasında tezlerin yönteminin karma ve nicelin sayısının aynı olduğu görülmüştür. Bu bulguyla çalışma bulgusu benzerlik taşımamaktadır. Massaro (2022)'nin çalışmasında en çok nitel, sırasıyla nicel ve karma analizin tercih edildiği bulgulanmıştır. Bu sonuç araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermemektedir. Bu çalışmada söz edilen çalışmalardan farklı olarak hata teması ortaya çıkmıştır. Bu hata temasında; iki çalışmanın yöntem isminin yanlış olduğu ve bir çalışmada ise yöntem isminin yer almadığı görülmüştür. Bu durumun nedenleri, bilimsel araştırma yöntem yazımı bilgisi eksikliği ve dikkatsizlik olabilir. Bu çalışmada en çok nicel araştırmanın tercih edilme nedenleri; nicel yöntemin daha nesnel ve güvenilir olduğuna inanılması, genelleme kaygısı duyma etkenleri olabilir. Bununla birlikte ikinci olarak karma yöntemin tercih edilme nedenleri; çalışma karakterinin gerekli kılması, tamamlayıcı özelliği, son zamanlarda popülerliği, öğretim üyelerinin yöntemlere tutumunun bilinmemesi ve savunma kaygısıyla bir denge oluşturma isteği olarak sıralanabilir. Nitel yöntemin en az tercih edilme nedenleri ise; nesnellik ve güvenilirliğinin düşük olduğuna inanılması, genellenememe engeli, veri toplama ve analiz sürecinin çok zaman ve emek istemesi, geçerlik ve güvenilirlik bilgisinden haberdar olunmama, nitel araştırma becerisinden yoksunluk olarak açıklanabilir.

-Küresel vatandaşlığa yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin araştırma desenlerine göre dağılımı incelendiğinde en çok tarama deseninin tercih edildiği; açılımlı desen, paralel karma desen, gömülü desen, temel nitel araştırma, durum çalışması ve eylem araştırmasının en az tercih edilen desenler olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte deneysel desene ise konuya yönelik tezlerde hiç yer verilmediği görülmüştür. Tangülü & Karakuş (2021)'un çalışmasında tezlerin en çok tarama deseninde tasarlandığı bulgusu mevcut çalışmanın bulgularıyla paralellik gösterirken deneysel ve fenomenolojik desenin bulunma bulgusuyla örtüşmemektedir. Kayaalp & Karameşe (2020)'nin çalışmasında en çok tarama, en az temel nitel araştırma, durum çalışması ve eylem araştırması bulguları çalışma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Danju & Uzunboylu (2016)'nin çalışmasında en çok deneysel desenin kullanıldığı saptanmıştır. Bu bulgu çalışma bulgusundan farklılık taşımaktadır. Sel (2021)'in çalışmasında nitel araştırma desenlerinin (temel nitel araştırma, fenomenoloji, durum çalışmaları) önde olduğu sonucu mevcut çalışma bulgularıyla örtüşmemektedir. Bu çalışmada söz konusu çalışmalardan farklı olarak hata teması çıkmıştır. Ortaya çıkan hata temasında; bir çalışmada desenin olmadığı, bir çalışmada ise desenin yanlış verildiği saptanmıştır. Bu durum, bilimsel araştırma yöntem yazımı bilgisi eksikliği ve dikkatsizlik nedeniyle olabilir. Bu çalışmada lisansüstü tezlerde desenin en çok nicel olan tarama deseni olması sonucunun yöntemin deseni etkilediği düşünülünce doğal bir sonuç olduğu söylenebilir. Ayrıca tarama deseninin yoğunluk kazanması, mevcut durumu ortaya çıkarmak ve konuya dair ilişkileri belirlemek istenmesinden olabilir. Ayrıca yöntemin nicel olmasına rağmen deneysel desen olmayışı dikkat çekicidir.

Bu duruma deneysel desenin uygulanma zorlukları içermesi gibi sebepler etken olabilir. Buradan deneysel desene eğilimin olmadığı belirtilebilir. Bu anlamda deneysel çalışmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bunun dışında çalışmada görüş, algı belirleme konuları ağırlıkta olmasına rağmen “görüngübilim ve metafor” çalışmasının hiç olmayışı dikkat çekicidir. Nitekim bu desen ve teknik görüş ve algı belirlemede kullanılmaktadır.

-Küresel vatandaşlığa yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin çalışma gruplarına göre dağılımı incelendiğinde en çok öğretmen ve öğretmen adaylarının oluşturduğu görülmüştür. Bu sırasıyla öğrencilerin, yöneticilerin ve sporcuların-seyircilerin takip ettiği tespit edilmiştir. Kayaalp & Karameşe (2020)'nin çalışmasında en çok yer alan çalışma grubunun öğrenciler, en az akademisyenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu çalışma bulgularıyla örtüşmemektedir. Danju & Uzunboylu (2016)'nın çalışmasında çalışma grubunu en fazla öğrencilerin, ikinci sırada öğretmen adaylarının ve en az okul öğretmenlerinin oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu çalışma bulgusuyla farklılık taşımaktadır. Tangülü & Karakuş (2021)'un çalışmasında öğretmen ve öğretmen adaylarının önde olma bulgusu çalışma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Sel (2021)'in çalışmasında en çok öğretmen ve öğretmen adayları sonucu çalışmayla benzerlik taşırken en az uzman/akademisyen ve öğrenciler sonucu yönüyle çalışmadan farklılık taşımaktadır. Namli Altıntaş & Kozaner Yenigül (2021)'ün çalışmasında en çok öğretmen sonucu çalışmayla benzerlik taşırken çalışmanın en az öğretmen adayları sonucu yönüyle çalışmadan ayrılmaktadır. Mevcut çalışmada en çok öğretmen ve öğretmen adaylarının yer alması sonucunun nedeni; öğretmen ve öğretmen adaylarının düşüncelerini rahat dile getirmeleri nedeniyle veri toplama kolaylığı denebilir. İlaveten geleceğin öğretmeni olan öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin çağa uygun bireyler yetiştirecekleri düşünüldüğü için en fazla öğretmen ve öğretmen adayları tercih edilmiş olabilir.

-Küresel vatandaşlığa yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı incelendiğinde en çok ölçek olduğu tespit edilmiştir. İkinci olarak kişisel bilgi formu, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve anket formunun (hata temasındakiler de dâhil) olduğu görülmüştür. Bununla birlikte alan notları, envanter, analiz formu, araştırmacı günlüğü, gözlem formu, çocuk ürünleri, küçük ölçekli öğretim planlarının en az tercih edildiği tespit edilmiştir. Sari & Taşer (2018)'in çalışmasında tezlerde en fazla tercih edilen veri toplama aracının ölçek olduğunu saptamıştır. Bu bulgu araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Kayaalp & Karameşe (2020)'nin çalışmasında tezlerde veri toplama aracı olarak en çok ölçek, en az gözlem ve görüşme formu kullanıldığını saptayarak veri toplama aracında çeşitliliğe gidildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmanın bu bulgusu mevcut çalışma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Namli Altıntaş & Kozaner Yenigül (2021)'ün çalışmasında tezlerde görüşme formunun önde olması bulgusu mevcut çalışmadan ayrılan yönü iken en az gözlem formu ve araştırmacı günlüğü veri toplama aracı kullanıldığı bulgusu çalışmayla paralellik göstermektedir. Sel (2021)'in çalışmasında veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formunun en çok tercih edildiği, ikinci sırada açık uçlu anket formu olduğu

saptanmıştır. Çalışma bu bulgusuyla mevcut çalışmadan farklılık göstermektedir. Tangülü & Karakuş (2021)'un çalışmasında en çok nicel veri toplama aracı olarak anket, nitel olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu, en az ölçek ve kişisel bilgi formu kullanıldığını sonucuna varılmıştır. Bu bulgu araştırma bulgularıyla zıtlık göstermektedir. Bu çalışmada yukarıda belirtilen çalışmalardan farklı olarak “hata” teması çıkmıştır. Bu temada veri toplama araçları ile veri toplama tekniği veya yönteminin karıştırıldığı tespit edilmiştir. Kavram yanlışlarının bulunduğu düşünülmektedir. Çalışmada ölçeğin yoğunluk kazanması sonucu; yöntemin veri toplama aracını belirlediği düşünülünce doğal bir sonuç olduğu söylenebilir. Ayrıca yöntemin nicel tercih edilmesi ölçek kullanılmak istenmesinden kaynaklanabilir. Bu durumda ölçeğin standart araç özelliği nedeniyle veri toplama ve analiz rahatlığı bir etken olabilir. Bunun dışında kimi çalışmalarda veri toplama aracının birden fazla tercih edilmesi çeşitliliği sağlayıp geçerlik ve güvenilirliği artırma bakımından önemlidir.

-Küresel vatandaşlığa yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin veri analizine göre dağılımı incelendiğinde en fazla istatistikî analiz (nicel), daha sonra karma en az nitel olduğu saptanmıştır. Kayaalp & Karameşe (2020)'nin çalışmasında tezlerin çoğunda nicel veri analizi tekniğinin en çok kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu mevcut çalışma bulgusuyla paralellik taşımaktadır. Sel (2021)'in çalışmasında en fazla içerik analizi, ikinci sırada tanımlayıcı analiz kullanıldığını tespit edilmiştir. Çalışmanın bu bulgusu araştırma bulgusundan farklılık göstermektedir. Sel (2021) yine aynı çalışmada en az kullanılan analizin ise nitel analizlerden tematik analiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışmanın bu bulgusuyla mevcut araştırmanın bulgusu örtüşmektedir. Çalışmada nicel analizin ağırlıkta olması sonucu; yöntemin veri toplama aracını, veri toplama aracının da veri analizini belirlediği düşünülünce doğal bir sonuç olduğu söylenebilir. Bununla birlikte karma analizin ikinci sırada olması olumludur.

Araştırma sonucuna bakıldığında tamamlanan tezlerin en fazla 2015 ve 2019 yıllarına ait olduğu, en fazla tezin yüksek lisans tezi olduğu, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği anabilim dallarının daha önde olduğu, tez temalarının bir değişkenle ilişki belirleme, görüş, algı ve tutum belirleme üzerine ağırlık kazandığı görülmüştür. Ayrıca tezlerin en fazla; nicel araştırma yöntemi, desenin tarama modeli, çalışma grubunun öğretmen ve öğretmen adayları, veri toplama aracının ölçek ve veri analizinin istatistikî analiz olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada yöntem, desen ve veri toplama başlıklarında “hata” teması ortaya çıktığı görülmüştür. Bu nedenle çalışma öncesi bir bilimsel araştırmanın yöntem kısmının yazımı ile desenler hakkında bilgi sahibi olunmalı ve daha dikkatli davranılmalıdır. Nitekim metodoloji, bir bilimsel araştırmanın “bel kemiği” ve “kalbi” olarak görülmektedir (Miles & Huberman, 1994; Akt. Baltacı, 2020; Tüba, 2002; Akt. Uzunöz & Toy, 2021). Bu nedenle çalışmaların yöntem kısmının daha dikkatli davranılarak uygun hazırlanması önemlidir. Uygun hazırlanması halinde çalışmaların niteliğinin artırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler

Araştırma bulguları ışığında aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

- ✓ Küresel vatandaşlık konusuna ilişkin doktora çalışmaları artırılabilir. Konuya dair nitel çalışmalar artırılabilir. Bunlar ile birlikte nicel araştırma kapsamında deneysel çalışmaların yapılması önerilebilir.
- ✓ İngiliz dili eğitimi, beden eğitimi ve spor, eğitim bilimleri, eğitim yönetimi, sosyoloji, matematik ve fen bilimleri eğitimi anabilim dallarına yönelik çalışmalar artırılabilir. Ayrıca diğer anabilim dallarına yönelik çalışmalar yapılabilir.
- ✓ Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği anabilim dalları diğerlerine göre önde olmasına rağmen çalışmalar yetersiz olduğu için artırılabilir.
- ✓ Coğrafya anabilim dalına yönelik hiç çalışma olmadığı için konuyla ilgili çalışma yapılabilir.
- ✓ Öğrencilere, akademisyenlere, yöneticilere vb. çalışma gruplarına yönelik çalışmalar artırılabilir.
- ✓ Ölçek geliştirme çalışması yapılabilir. Görüngübilim (fenomenoloji) ve metafor çalışması yapılabilir.
- ✓ Küresel vatandaşlık eğitimine ilişkin sınıf içi uygulama eğitimleri artırılabilir.
- ✓ Araştırma yöntemi, deseni, veri toplama araçları ve veri toplama yöntemlerine dair bilgilendirici ve kavram yanılgılarını giderici eğitimler düzenlenebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalar

Araştırma; tez yılı, türü, özgün dili, anabilim dalı, tema, yöntem, desen, çalışma grubu, veri toplama aracı ve veri analizi değişkenleriyle sınırlıdır. Çalışma ileriki zamanlarda tekrar güncellenerek veri toplama yöntemi/teknigi, geçerlik ve güvenilirlik, bulgular ve öneriler başlıkları dahil edilip kapsamı genişletilerek gelecek araştırmalar yapılabilir. Ayrıca bu çalışmada lisansüstü tezler bütüncül çalışılmıştır. Daha sonra yüksek lisans ve doktora olmak üzere ayrı ayrı ele alınıp değişkenler kapsamında incelenebilir. Son olarak, bu araştırma, Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerle sınırlıdır. Yurt dışı lisansüstü tezler dahil edilerek karşılaştırma çalışmaları yapılabilir. Bu açılarından gelecek araştırmacılara katkı sunacaktır.

Yayın Etiği

Çalışmanın her aşamasında araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

ORCID

İlknur Toy <http://orcid.org/0000-0002-2116-2514X>

Kaynakça

- Ahmed, E. I. & Mohammed, A. (2021). Evaluating the impact of global citizenship education programmes: A synthesis of the research. *Education, Citizenship and Social Justice*, doi:10.1177/17461979211000039
- Balbağ, N. I. (2016). *İlkokul sosyal bilgiler dersi bağlamında öğrenci ve öğretmenlerin küresel vatandaşlık algıları*. Doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Baltacı, A. (2020). Araştırmaların raporlaştırılması: Bir tez veya bilimsel makale nasıl yazılır? *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergisi*, 3 (2), 6-39.
- Baş, G. ve Beyhan, Ö. (2012). Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(24), 55-77.
- Baynazoğlu, L. ve Atasoy, E. (2020). Türkiye’de kavram karikatürleriyle ilgili yapılan araştırmalara yönelik bir meta-sentez çalışması. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(2), 390-402.
- Çolak, K. (2015). *Sosyal bilgiler ile vatandaşlık ve demokrasi eğitimi derslerinde küresel vatandaşlık eğitimi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi
- Danju, I. & Uzunboylu, H. (2016). A content analysis of citizenship education, *Global Journal on Humanites & Social Sciences*. [Online]. 04, pp 176-182. Available from: <http://sproc.org/ojs/index.php/pntsbs>
- Demircan, C. (2007). Çocuk edebiyatı konulu lisansüstü çalışmalar ile ilgili bir durum araştırması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 23-35.
- Edwards Jr., D. B., Sustarsic, M., Chiba, M., McCormick, M., Goo, M. and Perriton, S. (2020). Achieving and monitoring education for sustainable development and global citizenship: A systematic review of the literature. *Sustainability (MDPI)*, 12, 1383; 1-57. doi:10.3390/su12041383
- Ersoy, A. F. (2013). An analysis of social studies textbooks in Turkey: From national citizenship to global citizenship. *International Journal of Progressive Education*, 9 (3), 137-153.
- Güven, İ. (1999). Küreselleşme ve eğitim dizgesine yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32(1), 145-159,
- Horey, D., Fortune, T., Nicolacopoulos, T., Kashima, E., & Mathisen, B. (2018). Global citizenship and higher education: A scoping review of the empirical evidence. *Journal of Studies in International Education*, 22(5), 472-492. <https://doi.org/10.1177/1028315318786443>
- Hou, Y. (2020). Comparative global citizenship education: A Critical Literature Analysis. *Beijing International Review of Education* 2, 537-552.
- İçen, M. ve Akpınar, E. (2012). Küresel vatandaşlık eğitiminin uluslararası sorunların çözümündeki rolü, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 2012, s. 285.
- Kan, Ç. (2009). Sosyal bilgiler eğitiminde vatandaşlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 26, ss.25-30.
- Karaca, A. ve Akbaba, B. (2021). Vatandaşlık eğitimine yönelik bibliyometrik araştırma: 1980-2020 yılları arasında yapılan çalışmaların analizi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 788-804. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2021.21.64908-904375>
- Kaya, B. (2020). *Ön lisans ve lisans öğrencilerinin vatandaşlık duygusu ile küresel vatandaşlığa ilişkin görüşlerinin karşılaştırmalı analizi*. Yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Kayaalp, F., ve Karamiş, E. N. (2020). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi kapsamında hazırlanan “vatandaşlık” konulu lisansüstü tezlerdeki eğilimler. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 744-786.
- Keskin, A. (2014). *Öğrenme stratejileri konulu lisansüstü tezlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Kirkwood, T. F. (2001). Our global age requires global education: Clarifying Definitional Ambiguities. *The Social Studies*. 92 (1), 10-15. DOI Number: 10.1080/00377 990109603969
- Massaro, V. R. (2022). Global citizenship development in higher education institutions: A systematic review of the literature. *Journal of Global Education and Research*, 6(1), 98-114. <https://www.doi.org/10.5038/2577-509X.6.1.1124>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook. (2nd ed)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Morais, D.B., Ogden, A.C. (2011). Initial development and validation of the global citizenship scale. *Journal of Studies in International Education*, 15(5), 445– 466.
- Namlı Altıntaş, İ. ve Kozaner Yenigül, Ç. (2021). Türkiye’de sosyal bilgiler alanında vatandaşlık eğitimine yönelik yapılan nitel araştırmaların analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 58, 522-544. e-ISSN:2146-5983
- Oxfam (2016). Global citizenship guides, <https://www.oxfam.org.uk/education/who-we-are/what-is-global-citizenship> adresinden 17.02. 2022 tarihinde erişildi.
- Palaz, T. (2021). Global citizenship and education: A bibliometric research. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 6(16), 1907-1947.
- Pashby, K., Costa, M., Stein, S., and Anreotti, V. (2020). A meta-review of typologies of global citizenship education.

- Comparative Education*, 56(2), 144–164.
- Sari, İ. ve Taşer, S. (2018). Türkiye’de dijital vatandaşlıkla ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 1063–1069.
- Sel, B. (2021). Türkiye’de Sosyal bilgiler dersi kapsamında vatandaşlık eğitimine ilişkin gerçekleştirilen araştırmalara yönelik bir Meta-Sentez çalışması. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 14(3), 323-351. [Online]: <http://dergipark.gov.tr/akukeg> DOI number: <http://doi.org/10.30831/akukeg.879414>
- Shultz, L., and Jorgenson, S. (2016). Global Citizenship Education in Post-Secondary Institutions: A Review of the Literature. Research.https://www.academia.edu/1407517/Global_citizenship_education_in_post_secondary_institutions_A_review_of_the_literature pdf adresinden 15.02. 2022 tarihinde erişildi.
- Tangülü, Z. ve Karakuş, A. (2021). Sosyal Bilgiler Alanında Vatandaşlık Eğitimi Konuları Üzerine Yapılan Tezlerin Eğilimleri (Derleme). *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 399-417 e-ISSN: 2458-9624 DOI: 10.51725/etad.910681
- Toy, İ. (2021, Ekim). *Türkiye’de küresel vatandaşlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerinin incelenmesi*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi’nce düzenlenen III.Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi’nde sunulmuş bildiri. Sivas.
- URL 1, (2022). Sure glad that hole isn't at our end https://www.reddit.com/r/funny/comments/5b8hki/sure_glad_that_hole_isnt_at_our_end/
- Uzunöz, A. ve Toy, İ. (2021). Bilimsel araştırma ve yayın etiği. A. Uzunöz (Editör), *Bilimsel araştırma becerileri ve araştırmada güncel desenler: Makale incelemeleri ve örnek makale çalışmalarıyla* (119-157). Ankara: Pegem Akademi.
- Walsh, D., ve Downe, S. (2005). Meta-synthesis method for qualitative research: A literature review. *Journal of Advanced Nursing*, 50(2), 204-211.
- Yemini, M., Tibbitts, F. and Goren, H. (2019). Trends and caveats: Review of literature on global citizenship education in teacher training. *Teaching and Teacher Education*, 77, 77-89,
- Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Journal homepage: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Investigation of research trends of graduate theses on global citizenship in Turkey: A meta-synthesis study

İlknur Toy

To cite this article: Toy, İ. (2023). Investigation of research trends of graduate theses on global citizenship in Turkey: A meta-synthesis study, *The Journal of International Social Science Education*, 9(1), 52-90. DOI: 10.47615/issej.1082097

To link to this article: <https://doi.org/10.47615/issej.1082097>

© 2023 The Author(s). Reprints and permissions: Authors have permission to share their article after it has been published in ISSEJ/The journal of International Social Science Education, either in print or online as a First Edition

Highlights

This research has revealed the general trends in postgraduate theses on global citizenship.

The aim of this study is to examine the research trends in postgraduate theses on global citizenship. Within the theses on the subject, there is no distinction between year and field.

Determining research trends is important in bringing original studies to the literature, seeing deficiencies and preventing agglomerations on a certain subject or method. In this respect, it is thought that it will contribute to the literature.

ISSEJ/The Journal of International Social Science Education is a double peer-reviewed online journal. This article can be used for research, teaching and private studies. Only the authors are responsible for the content of the article. The journal has the copyright of the articles. The publisher cannot be held liable for any loss, transaction, claim or damage arising directly or indirectly in connection with the use of the research material.

All authors are requested to disclose any actual or potential conflict of interest including any financial, personal or other relationships with other people or organizations regarding the submitted work.

Investigation of research trends of graduate theses on global citizenship in Turkey: A meta-synthesis study

İlknur Toy

Social Studies Education Department, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Nevşehir, 50000, Turkey

ABSTRACT

In the 21st century, The importance of the issue of global citizenship has increased and has become necessary due to cyclical reasons. For this reason, it was considered important to conduct research on the subject. The aim of this study is to determine the research trends in postgraduate theses on global citizenship in Turkey and to contribute to the researchers to produce original studies by giving ideas about new research. It was carried out in the meta-synthesis model within the scope of the qualitative research method. The research universe consists of a total of 21 theses, on the subject of global citizenship in the database of the YÖK National Thesis Center. The database was scanned with the keywords "Global citizenship, world citizenship". All theses related to the subject; The year of publication of the thesis and the type of thesis, department, original language, theme, method, model, study group, data collection tool and data analysis variables were examined. The thesis classification form developed by the researcher was used as a data collection tool. The obtained data were analyzed by content analysis. The reliability / agreement percentage of the study was found to be .85. As a result of the research, it was determined that the most postgraduate theses were completed in 2015 and 2019, the social studies and classroom teaching departments were prominent in the theses, the theses were mostly master's thesis, and the thesis themes focus on determining a relationship with a variable, determining opinions, perceptions and attitudes. In addition, when we look at the methodological features of the theses; It was seen the most that the quantitative research method, the scanning model of the design, the teachers and pre-service teachers of the study group, the scale of the data collection tool and the statistical analysis of the data analysis. In the light of these findings, It can be recommended to increase doctorate studies and increase qualitative studies on global citizenship.

ARTICLE HISTORY

Received 03 March
2022
Accepted 23 July
2022

KEYWORDS

Global Citizenship,
Graduate, Thesis,
Research Tendency,
Turkey

Type of the paper

Review article/
Meta-Synthesis Study

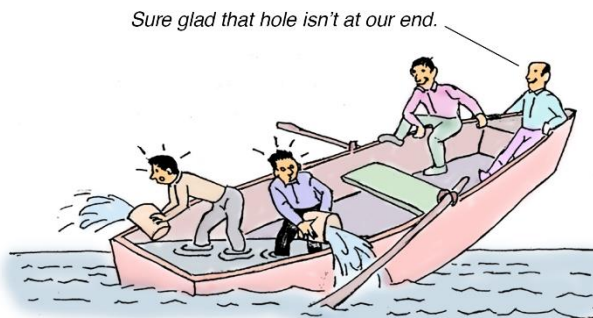
CONTACT İlknur Toy ilknurtoy29@gmail.com

© 2023 The Author(s).

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.

Introduction

Today's Society

(URL 1, 2022)

As in the cartoon above, we can't anymore turn our backs on a problem going on in the world (migration, war, hunger, climate change, drought, environmental pollution, etc.) and we can't say, "The snake that doesn't touch me can live a thousand years". Because we are all in the same boat. It is a reality that all of us will sink if this ship is insensitive and not cooperated while taking water. In this context, Steger (2006, pp. 119-120) states that with the 21st century, people living on this planet are inextricably linked to each other through the air they breathe, the climate they are connected and dependent on, the food they eat and the water they drink, even though they are in different places (as cited in Kaya, 2020). Therefore, this reality imposes more sensitivity, cooperation and responsibility on individuals.

This situation and reality has brought the issue of global citizenship or world citizenship to the fore and gained importance. Because as a result of the effect of technological developments, communication and transportation have become easier, spatial boundaries have lost their meaning, societies and cultures have come closer to each other, and our world has become a kind of small village, where we can be instantly informed about all kinds of news, information and problems from kilometers away. In our world that has turned into a small village, environmental pollution, global warming, climate change, desertification, forest fires, hunger, thirst, drought, poverty, war, terrorism, migration and epidemic etc. there are global problems. Along with these problems, occur developments such as transportation, trade, communication, education and migration. As a result of these developments, the process of gathering people from different cultures has accelerated and multiculturalism has increased. In addition, in the 21st century, political, social, cultural, ethnic, etc. global change and development is taking place in many areas (Toy, 2021).

Considering all these developments and changes, it is thought that students will face a completely different world in the 21st century world. Since the students of this age will

encounter and communicate with individuals from different ethnic, gender, linguistic, racial and socio-economic backgrounds in their daily lives and their emotional, mental/mental and physical health will be negatively affected, it is a fundamental problem to educate students according to the new world necessity. For this reason, it is clear that the individuals of the global age should be brought up with a global education understanding (Kirkwood, 2001). In summary; It can be said that individuals are expected to be global citizens and the world of citizens in order to meet the needs of today's and tomorrow's world. The way to achieve this is education. From this perspective, it is important to carry out studies in the field of education on the subject.

When the literature is examined, Horey, Fortune, Nicolacopoulos, Kashima & Mathisen (2018)'s relationship between global citizenship and higher education, Yemini, Tibbitts & Goren (2019) literature review of trends and warnings on global citizenship education in teacher education, Hou (2020)'s comparative global citizenship education, Edwards Jr, Sustarsic, Chiba, McCormick, Goo & Perriton (2020) providing education for global citizenship and sustainable development, Pashby, Costa, Stein, Andreotti (2020), meta-analysis of global citizenship education typologies, Ahmed & Mohammed (2021)'s research synthesis on the evaluation of the impact of global citizenship education programs, Massaro (2022)'s systematic review on global citizenship development in higher education institutes, Shultz & Jorgenson (2016)'s literature review on global citizenship education in post-secondary institutions, and Ersoy (2013) on an analysis of social studies textbooks in Turkey on global citizenship discussions are included. In addition to these studies, Danju & Uzunboylu (2016)'s content analysis study on citizenship education, Kayaalp & Karameşe (2020), Sel (2021), Namlı Altıntaş & Kozaner Yenigül (2021), Tangülü & Karakuş (2021), There are also studies on trends/metasyntesis of theses on citizenship education in the field of social studies in Turkey, Karaca & Akbaba (2021), bibliometric research on citizenship education and Palaz (2021), bibliographic analysis of articles in journals.

When the literature is examined, systematic review, content analysis, etc. in the context of studies, for global citizenship it is possible to say that there are a limited number of international studies. On the other hand, although there are a few studies examining the research trends in citizenship and citizenship education in our country, this study is original because there is no research examining the trends on global citizenship. At the same time, the study differs from other studies in that it is not only for the field of social studies but also for the whole field. Since it is a current (present and future) subject, it is important in terms of determining the research needs by showing the accumulation and deficiencies in the studies conducted in every field on the subject. Finally, it is thought that the current study will shed light on the experimental and theoretical studies to be carried out in the future by revealing the characteristic and methodological trends in postgraduate theses on the topic of global citizenship.

Purpose

Global citizenship is an issue that concerns the present and the future. However, in our country, there is no study such as metasyntesis that can reveal the current status of

postgraduate theses on global citizenship in a holistic way. In this sense, research is important in terms of eliminating this deficiency in the literature. Additionally this study determining the characteristic features (year, type, department, original language, themes) and methodological features (method, design, study group, data collection tools, data analysis) in studies on the subject is important in terms of giving information and ideas to researchers. In this sense, The purpose of this research is to determine the research trends in postgraduate theses on global citizenship in Turkey. In accordance with this purpose the main problem of the research is "How are the research trends in postgraduate theses on global citizenship in Turkey?" formed the question. Within the scope of the main problem of the research, answers to the following research questions were sought:

1. How are the distribution of postgraduate theses on global citizenship according to years and types?
2. How are the distribution of postgraduate theses on global citizenship according to their original languages?
3. How are the distribution of postgraduate theses on global citizenship according to majors/disciplines?
4. How are the distribution of postgraduate theses on global citizenship according to their themes?
5. How are the distribution of postgraduate theses on global citizenship according to research methods?
6. How are the distribution of postgraduate theses on global citizenship according to research designs?
7. How are the distribution of postgraduate theses on global citizenship according to the study groups?
8. How are the distribution of postgraduate theses on global citizenship according to data collection tools?
9. How are is the distribution of postgraduate theses on global citizenship according to data analysis techniques?

Method

The research model, universe, data collection tool, data collection, data analysis, validity and reliability were included.

Research Model

Meta-synthesis, one of the qualitative research methods, was used in the research. Meta-synthesis is a technique in which new inferences are reached by comparing the qualitative findings of studies on a certain subject with a holistic view, by presenting them through themes or templates, and by determining their similar and different aspects. It offers the opportunity to interpret and synthesize (Baynazoğlu & Atasoy, 2020). In

this study, meta-synthesis was used because it is aimed to determine how the trends are and to make new inferences by looking at the postgraduate theses on the subject of global citizenship from a holistic perspective.

Research Sample

The research population consists of a total of 19 theses, including 14 master's and 5 doctorate, on the subject of global citizenship in the database of the YÖK National Thesis Center. Since all of the mentioned theses were reached, no sampling was made. It was scanned with the keywords "global citizenship, world citizenship". The study includes postgraduate theses in Turkey.

Data Collection Tool

The thesis classification form developed by the researcher was used as a data collection tool. This form consists of two parts. The first part of the thesis; It includes the name of the author, the year of publication and the type of the thesis, the department, the original language, and the theme titles. The second part; method, design, study group, data collection tool and data analysis.

Collection of Data

The data collection process started by determining the study subject and designing the sub-problems. Then, it was scanned in the YÖK Thesis Center database with the keywords "Global Citizenship, World Citizenship" and adding various suffixes (-n, -na, etc.) to these words. No time frame and area restrictions were observed for the theses to be included in the study. In this direction, 21 studies were accessed as a result of the database search. In the study, no exclusion criteria were included, as the status of all current studies was desired to be revealed and the number was not large. The research was carried out with 21 theses. The identified theses were read in detail and the information was separated according to the thesis classification form and processed into the classification form. Later, the information in this form was transferred to exe. After the data were collected, codes and themes were created using the content analysis technique, and the findings were interpreted. Research data were obtained between 16 April - 25 May 2021. In addition, the new study published until the end of the study was included in the research data as it was determined.

Analysis of Data

The obtained data were analyzed by content analysis, one of the qualitative data analysis techniques. Content analysis is a technique in which similar and related data (codes) are gathered around certain themes and interpreted (Yıldırım & Şimşek, 2018). In this study, content analysis was used because it was desired to summarize and present the data of studies on global citizenship, which were carried out independently of each other, in terms of qualitative and quantitative, by creating similar codes and presenting them within the framework of certain themes. In line with stages of content analysis, the study data were analyzed. In this context, firstly the theses were evaluated by considering the

research problems and appropriate codes were created. Then, the codes obtained were grouped under themes according to their similarities and relationships. In the final stages, codes and themes were organized and the findings were defined and interpreted. In order to avoid data confusion and comply with ethics during the analysis process, a “T” code was created for each thesis and theses were coded as “T1, T2,.....T21”. These codes are included in the study. Study T3 was included in a part of the analysis within the scope of research questions that included only the characteristics of the research (year, type of thesis, theme, etc.) since it is a theoretical study (it does not contain methodological features).

Validity and Reliability of the Research

Coding consistency was checked to ensure the internal reliability (consistency) of the research. In this context, the compatibility of the themes and codes created with each other was evaluated by two experts and consensus and disagreements were determined. Considering these issues, the percentage of agreement between the encoders was calculated according to Miles and Huberman's formula ($\text{Reliability} = \frac{\text{Agreement}}{\text{Agreement} + \text{Disagreement}} \times 100$). As a result of the calculation, the reliability/concordance of the research was found to be 85%. In order to ensure coding consistency, it has been suggested that the percentage of reliability between coders should be at least 70% (Miles & Huberman, 1994). In addition, the internal reliability of the research was ensured by obtaining the data in accordance with the purpose, explaining the method section in detail, presenting the findings without interpretation, comparing the findings with the literature, and stating the research results clearly. External reliability (confirmability) is provided by explaining the research model, data collection tool, data collection process, data analysis technique and process in detail.

In order to ensure internal validity (credibility), the theses included in the study were carefully examined to avoid data loss. In this context, coding of the other thesis was not done before the coding process of one thesis was completed. The compatibility between the theme and the codes was reviewed again. Direct quotations are included. External validity (transferability) was provided by the detailed explanation of the data collection process. Finally, the time interval for obtaining the research data is specified.

Findings and Discussion

In this part of the current study, that determined research trends of postgraduate theses on global citizenship, postgraduate theses on global citizenship; The year of publication of the thesis and the type of thesis, department, original language, theme, method, design, study group, data collection tool and data analysis variables were examined and discussed in line with the research problems.

When the distribution of the postgraduate theses prepared for global citizenship is examined according to years and types, it is seen that the most belong to 2015 and 2019, this followed by 2021, 2020, 2017, 2013, 2018, 2016, 2014, 2003, respectively. No thesis was found between 2003-2013. In addition, a study for 2022 has not been seen yet.

In the studies of Tangülü & Karakuş (2021), Namlı Altıntaş & Kozaner Yenigül (2021), the most theses were made in 2019. These findings are consistent with the findings of the present study. The study finding of Sari & Taşer (2018), Namlı Altıntaş & Kozaner Yenigül (2021) coincides with the results of the theses being mostly master's and minimum doctorate with current study. In the current study, it is a shortcoming that there are very few doctoral studies in terms of thesis type. This may be due to the fact that the number of doctoral programs is less than that of master's programs. This may be due to the low number of doctoral programs compared to master's programs. However, when the thesis years are examined, it is seen that the most thesis was completed in 2015 and 2019, but it was insufficient. In addition, the fact that there was no thesis between 2003-2013 may be due to the fact that the subject later increased its timeliness and came to the fore. It is considered normal that there is no thesis yet in 2022, since it is the beginning of the year. It is noteworthy that the number of studies, especially in recent years, is few, although it is a current issue. It can be said that the total number of theses is low despite the fact that the topic has increased its topicality recently. For this reason, it is important to increase the studies on this subject, which concerns the present and the future.

When the distribution of the postgraduate theses prepared for global citizenship is examined according to the departments / sciences, there are more thesis studies in the social studies and classroom teaching disciplines than the others. In the study of Baş & Beyhan (2012), the findings of the study do not coincide with the finding that the theses are mostly made in the education programs and teaching department. In the study of Keskin (2014), the finding of the least social studies and classroom teaching department is in contrast with the current study. In the current study, it is observed that the social studies and classroom teaching department is prominent in the theses, but still the inadequacy of the studies. The fact that the life studies and social studies course includes the principle of actuality, subject of citizenship and global citizenship directly or indirectly may be a factor in having more theses in related disciplines than others. However, although there is a connection with global citizenship, the absence of a study in the field of geography can be seen as a deficiency.

When the status of the postgraduate theses prepared for global citizenship according to their original language is examined, it has been determined that they are prepared mostly in Turkish and at least in English. Sari & Taşer (2018) the finding of thesis study is in parallel with the results of the study. In the study of Demircan (2007), the finding of Turkish language at the most and English language at least is parallel to the study, to be in second rank of German language does not coincide with the findings of the study. In the present study, as a result of the fact that the original language of the postgraduate theses was mostly Turkish; It is a natural result since there are theses in our country. However, it can be said that there is a lack of theses on foreign languages.

When the distribution of graduate theses on global citizenship is examined according to their themes, it has been determined that the themes of determining a relationship with a variable, determining opinions, perceptions and attitudes gain weight. Value judgment and character determination, in-class practice, competency determination, associating with a training and subject, and mixed themes were found to be few. In the study of Edwards et al. (2020), the themes of education and cultural diversity for sustainable

development were in the first place, and the themes of human rights and peace education, gender equality were the least. This finding differs from the results of the study. In the study of Massaro (2022), it was found that the theme of international education was the highest, followed by the perceptions of faculty and students (in one quarter), course studies, university programs, and the theme of global citizenship measures the least. This study differs from the present study with these aspects. In the study of Namlı Altıntaş & Kozaner Yenigül (2021), While the most common themes in the theses were approaches to the subject, the least themes were issues related to citizenship education, comparative studies, and the constitution. This finding is not similar to the findings of the study. In this study, it is seen that there is a tendency to determine a relationship with a variable, to determine opinions, perceptions and attitudes. This situation may be due to the fact that the current situation is desired to be revealed, since the subject is up-to-date and important. In addition, it may be that opinion, perception and attitude studies have become widespread recently. Apart from these, when the themes are examined, the lack of a scale development study can be seen as a deficiency.

When the distribution of postgraduate theses prepared for global citizenship is examined according to research methods, it is determined that the quantitative method is preferred the most, this followed by the mixed method, and the qualitative method is used the least. In the study of Kayaalp & Karameşe (2020), while the method of the theses is compatible with the quantitative method finding, it differs from the study with the finding that it is the least mixed method. In the study of Tangülü & Karakuş (2021), it was determined that the mixed method was used the most in the theses, and then the qualitative method was used the least quantitative method. This finding of the study contrasts with the finding of the present study. In the study of Sel (2021), it was concluded that qualitative method studies were the most. The study differs from the research result with this finding in contrast. In the study of Massaro (2022), it was found that qualitative were preferred the most, then were quantitative and were mixed analysis the least. This result does not show parallelism with the research results. In this study, different from the studies mentioned, the theme of error emerged. In this error theme; It was seen that the method name of two studies was incorrect and the method name was not included in one study. The reasons for this situation may be lack of scientific research method writing knowledge and carelessness. The reasons for choosing the most quantitative research in this study are; The belief that the quantitative method is more objective and reliable, generalization anxiety may be factors. However, secondly, the reasons for preferring the mixed method are; It can be listed as the necessity of the working character, its complementary feature, its popularity recently, the unknown attitude of the faculty members to the methods, and the desire to create a balance with the defensive anxiety. The reasons why the qualitative method is least preferred are; It can be explained as the belief that the objectivity and reliability are low, the barrier to generalization, the data collection and analysis process takes a lot of time and effort, the lack of knowledge of validity and reliability, and the lack of qualitative research skills.

When the distribution of the postgraduate theses prepared for global citizenship is examined according to the research patterns, it is seen that the scanning design is the most preferred. It was determined that exploratory design, parallel mixed design, embedded design, basic qualitative research, case study and action research were the

least preferred designs. However, it was seen that the experimental design was not included in the theses on the subject. In the study of Tangülü & Karakuş (2021), the finding that most of the theses are designed in scanning design is in parallel with the findings of the current study, but it does not coincide with the finding of being an experimental and phenomenological pattern. In the study of Kayaalp & Karameşe (2020), the findings of the most survey, the least basic qualitative research, case study and action research are in line with the findings of the study. Danju & Uzunboylu (2016) it found in their study that the experimental design was used the most. This finding differs from the study finding. In the study of Sel (2021) the result that qualitative research designs (basic qualitative research, phenomenology, case studies) is in the lead is not in line with the findings of the current study. In this study, different from the aforementioned studies, the theme of error emerged. In the resulting error theme; it was found that there was no design in one study and the design was wrong in one study. This situation may be due to lack of knowledge of scientific research method writing and carelessness. In the current study It is concluded that the pattern is the most quantitative scanning pattern in postgraduate theses, It can be said that it is a natural result Considering that the method affects the pattern. In addition, the intensification of the scanning design may be due to the desire to reveal the current situation and to determine the relations on the subject. In addition, it is remarkable that although the method is quantitative, there is no experimental pattern. To this situation there may be reasons such as the difficulties in applying the experimental design. From this, it can be stated that there is no tendency towards the experimental design. In this sense, it can be said that experimental studies are needed. Apart from this, it is noteworthy that there is no "phenomenology and metaphor" study, although the subjects of opinion and perception determination are dominant in the study. As a matter of fact, this pattern and technique is used to determine opinion and perception.

When the distribution of the postgraduate theses prepared for global citizenship is examined according to the study groups, it is seen that the teachers and teacher candidates are the most. It has been determined that students, administrators, and athletes-spectators follow this respectively. In the study of Danju & Uzunboylu (2016), it was concluded that the study group consisted of mostly students, secondly pre-service teachers and least school teachers. This finding differs from the findings of the study. In the study of Tangülü & Karakuş (2021), the finding of being ahead of teachers and teacher candidates shows parallelism with the findings of the study. The reason for the result that the most teachers and teacher candidates are included in the current study; It can be said that data collection is easy due to the fact that teachers and teacher candidates can express their thoughts comfortably. In addition, teachers and pre-service teachers may have been preferred the most, Since it is thought that teachers and teacher candidates, who are the teachers of the future, considering that they will raise individuals suitable for the age.

When the distribution of postgraduate theses prepared for global citizenship according to data collection tools was examined, it was determined that it was the most scale. Secondly, it was seen that there was a personal information form, a semi-structured interview form and a questionnaire (including those in the error theme). However, it was determined that field notes, inventory, analysis form, researcher's diary, observation

form, children's products, small-scale teaching plans were the least preferred. In the study of Sari & Taşer (2018), it was determined that the most preferred data collection tool in theses was scale. This finding is in line with the research findings. In the study of Kayaalp & Karameşe (2020), it was determined that scale was used the most, observation and interview forms were used the least as data collection tools in theses. It was found that there was diversity in the data collection tool. This finding of the study is in parallel with the findings of the current study. In the study of Namlı Altıntaş & Kozaner Yenigül (2021), the finding that the interview form, which is the data collection tool in the theses, is ahead is its difference from the current study. The finding that the least observation form and researcher diary data collection tool was used is in parallel with the study. In the study of Tangülü & Karakuş (2021), It was concluded that the most quantitative data collection tool was questionnaire, qualitative semi-structured interview form, that the least scale and personal information form were used. This finding is in contrast with the research findings. In this study, different from the studies mentioned above, the theme of "error" emerged. In this theme, it has been determined that the data collection tools and the data collection technique or method are mixed. It is thought that there are misconceptions. As a result of the scale gaining intensity in the study; Considering that the method determines the data collection tool, it can be said that it is a natural result. In addition, the quantitative preference of the method may be due to the desire to use scale. In this case, due to the standard instrument feature of the scale, it can be said that it is easy to collect and analyze data. In addition, some studies prefer more than one data collection tool. It is important in terms of providing diversity and increasing validity and reliability.

When the distribution of postgraduate theses prepared for global citizenship is examined according to data analysis, it is determined that statistical analysis (quantitative) is the most, then is analysis mixed and is qualitative the least. In the study of Kayaalp & Karameşe (2020), it was concluded that the quantitative data analysis technique was used the most in most of the theses. This finding is in parallel with the finding of the present study. In the study of Sel (2021), it was determined that content analysis was used the most, and descriptive analysis was used second. This finding of the study differs from the finding of the research. In the same study by Sel (2021) also concluded that the least used analysis is thematic analysis from qualitative analysis. This finding of the study coincides with the finding of the present study. As a result of the quantitative analysis being dominant in the study; Considering that the method determines the data collection tool and the data collection tool determines the data analysis, it can be said that it is a natural result. However, it is positive that the mixed analysis is in the second place.

Conclusion

As a result of the research; It has been seen that most of the theses were completed in 2015 and 2019, the social studies and classroom teaching department was ahead in theses, the theses were mostly master's thesis, the thesis themes focused on determining a relationship with a variable, opinion, perception and attitude. In addition, the theses are examined, the most; It was determined that the quantitative research method, the scanning model of the design, the most teachers and pre-service teachers in the study group, the scale of the data collection tool and the statistical analysis of the data analysis.

In addition, it was observed that the theme of "error" emerged in the method, design and data collection headings in the study. In addition, it was observed that the theme of "error" emerged in the method, design and data collection headings in the study. For this reason, before the study, it is necessary to be informed about the writing of the method part of scientific research and about the patterns and be more careful. Actually, methodology is seen as the "backbone" and "heart" of a scientific research (Miles & Huberman, 1994; cited in Baltacı, 2020; Tüba, 2002; cited in Uzunöz & Toy, 2021). For this reason, it is important to prepare the method part of the studies more carefully and appropriately. It is thought that if it is prepared properly, it will contribute to increasing the quality of the studies.

Implication and Suggestions

In the study, it was concluded that postgraduate theses are not sufficient (especially doctoral theses). Since it is an important issue in raising today's and future citizens, more importance should be given and studies should be carried out. In the light of the research findings, the following recommendations were made:

- ✓ It can be recommended to increase doctoral studies and qualitative studies on the subject of global citizenship. Along with these, it can be recommended to carry out experimental studies within the scope of quantitative research.
- ✓ Studies on English language education, physical education and sports, educational sciences, educational administration, sociology, mathematics and science education departments can be increased. In addition, studies on other departments can be carried out.
- ✓ Although social studies and classroom teaching departments are ahead of the others, studies can be increased because they are insufficient.
- ✓ Since there is no study on the geography department, studies on the subject can be done.
- ✓ Students, academics, administrators, etc. Studies on working groups can be increased.
- ✓ Scale development work can be done. Phenomenology and metaphor work can be done.
- ✓ In-class practical training on global citizenship education can be increased.
- ✓ Informative and misconception training about research method, design, data collection tools and data collection methods can be organized.

Research Limitations and Future Research

Research; The thesis is limited to the year, type, original language, department, theme, method, design, study group, data collection tool and data analysis variables. Future research can be conducted by expanding the scope of the study by including the data collection method/technique, validity and reliability, findings and recommendations by updating it again in the future. In addition, postgraduate theses were studied holistically in this study. Then, it can be handled separately as master's and doctorate and examined within the scope of variables. Finally, this research is limited to postgraduate theses made in Turkey. Comparison studies can be made by

including postgraduate theses from abroad. These aspects will contribute to future researchers.

Publication Ethics

Research and publication ethics were complied with at every stage of the study.

ORCID

İlknur Toy <http://orcid.org/0000-0002-2116-2514X>

References

- Ahmed, E. I. & Mohammed, A. (2021). Evaluating the impact of global citizenship education programmes: A synthesis of the research. *Education, Citizenship and Social Justice*, doi:10.1177/17461979211000039
- Baltacı, A. (2020). Araştırmaların raporlaştırılması: Bir tez veya bilimsel makale nasıl yazılır? *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergisi*, 3 (2), 6-39.
- Baş, G. ve Beyhan, Ö. (2012). Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(24), 55-77.
- Baynazoğlu, L. ve Atasoy, E. (2020). Türkiye’de kavram karikatürleriyle ilgili yapılan araştırmalara yönelik bir meta-sentez çalışması. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(2), 390-402.
- Danju, I. & Uzunboylu, H. (2016). A content analysis of citizenship education, *Global Journal on Humanites & Social Sciences*. [Online]. 04, pp 176-182. Available from: <http://sproc.org/ojs/index.php/pntsbs>
- Demircan, C. (2007). Çocuk edebiyatı konulu lisansüstü çalışmalar ile ilgili bir durum araştırması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 23-35.
- Edwards Jr., D. B., Sustarsic, M., Chiba, M., McCormick, M., Goo, M. and Perriton, S. (2020). Achieving and monitoring education for sustainable development and global citizenship: A systematic review of the literature. *Sustainability (MDPI)*, 12, 1383; 1-57. doi:10.3390/su12041383
- Ersoy, A. F. (2013). An analysis of social studies textbooks in Turkey: From national citizenship to global citizenship. *International Journal of Progressive Education*, 9 (3), 137-153.
- Horey, D., Fortune, T., Nicolacopoulos, T., Kashima, E., & Mathisen, B. (2018). Global citizenship and higher education: A scoping review of the empirical evidence. *Journal of Studies in International Education*, 22(5), 472-492. <https://doi.org/10.1177/1028315318786443>
- Hou, Y. (2020). Comparative global citizenship education: A Critical Literature Analysis. *Beijing International Review of Education* 2, 537-552.
- Karaca, A. ve Akbaba, B. (2021). Vatandaşlık eğitimine yönelik bibliyometrik araştırma: 1980-2020 yılları arasında yapılan çalışmaların analizi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 788-804. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2021.21.64908-904375>
- Kaya, B. (2020). *Ön lisans ve lisans öğrencilerinin vatandaşlık duygusu ile küresel vatandaşlığa ilişkin görüşlerinin karşılaştırmalı analizi*. Yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Kayaalp, F., ve Karameşe, E. N. (2020). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi kapsamında

- hazırlanan “vatandaşlık” konulu lisansüstü tezlerdeki eğilimler. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 744-786.
- Keskin, A. (2014). *Öğrenme stratejileri konulu lisansüstü tezlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Kirkwood, T. F. (2001). Our global age requires global education: Clarifying Definitional Ambiguities. *The Social Studies*, 92 (1), 10-15. DOI Number: 10.1080/00377990109603969
- Massaro, V. R. (2022). Global citizenship development in higher education institutions: A systematic review of the literature. *Journal of Global Education and Research*, 6(1), 98-114. <https://www.doi.org/10.5038/2577-509X.6.1.1124>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Namlı Altıntaş, İ. ve Kozaner Yenigül, Ç. (2021). Türkiye’de sosyal bilgiler alanında vatandaşlık eğitimine yönelik yapılan nitel araştırmaların analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 58, 522-544. e-ISSN:2146-5983
- Palaz, T. (2021). Global citizenship and education: A bibliometric research. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 6(16), 1907-1947.
- Pashby, K., Costa, M., Stein, S., and Anreotti, V. (2020). A meta-review of typologies of global citizenship education. *Comparative Education*, 56(2), 144-164.
- Sari, İ. ve Taşer, S. (2018). Türkiye’de dijital vatandaşlıkla ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 1063-1069.
- Sel, B. (2021). Türkiye’de Sosyal bilgiler dersi kapsamında vatandaşlık eğitimine ilişkin gerçekleştirilen araştırmalara yönelik bir Meta-Sentez çalışması. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 14(3), 323-351. [Online]: <http://dergipark.gov.tr/akukey> DOI number: <http://doi.org/10.30831/akukey.879414>
- Shultz, L., and Jorgenson, S. (2016). Global Citizenship Education in Post-Secondary Institutions: A Review of the Literature. Research. https://www.academia.edu/1407517/Global_citizenship_education_in_post_secondary_institutions_A_review_of_the_literature pdf adresinden 15.02. 2022 tarihinde erişildi.
- Tangülü, Z. ve Karakuş, A. (2021). Sosyal Bilgiler Alanında Vatandaşlık Eğitimi Konuları Üzerine Yapılan Tezlerin Eğilimleri (Derleme). *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 399-417 e-ISSN: 2458-9624 DOI: 10.51725/etad.910681
- Toy, İ. (2021, Ekim). *Türkiye’de küresel vatandaşlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerinin incelenmesi*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi’nce düzenlenen III.Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi’nde sunulmuş bildiri. Sivas.
- URL 1, (2022). Sure glad that hole isn't at our end https://www.reddit.com/r/funny/comments/5b8hki/sure_glad_that_hole_isnt_at_our_end/
- Uzunöz, A. ve Toy, İ. (2021). Bilimsel araştırma ve yayın etiği. A. Uzunöz (Editör), *Bilimsel araştırma becerileri ve araştırmada güncel desenler: Makale incelemeleri ve örnek makale çalışmalarıyla* (119-157). Ankara: Pegem Akademi.
- Yemini, M., Tibbitts, F. and Goren, H. (2019). Trends and caveats: Review of literature on global citizenship education in teacher training. *Teaching and Teacher Education*, 77, 77-89,
- Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Dergi wepsayfası: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Sosyal bilgiler dersinde film kesitleri kullanımıyla empati becerisinin geliştirilmesi¹

Aslı Avcı Akçalı & Burak Karaçam

Önerilen atf: Avcı Akçalı, A.& Karaçam, B. (2023). Sosyal bilgiler dersinde film kesitleri kullanımıyla empati becerisinin geliştirilmesi, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 9(1), 91-120. DOI: 10.47615/issej.1227094

Makale linki: <https://doi.org/10.47615/issej.1227094>

© 2023 Yazar(lar). Baskılar ve izinler: Yazarlar makalelerini USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisinde yayınladıktan sonra basılı olarak veya Birinci Baskı olarak çevrimiçi paylaşma iznine sahiptir.

Öne Çıkanlar

Sosyal bilgiler dersi empati becerisinin geliştirilmesi açısından önemli bir potansiyel taşımaktadır. Ancak birçok beceri gibi bu becerinin de geliştirilmesinde farklı yöntem ve araçların kullanılması gerekmektedir.

Bu araştırma çeşitli açılardan etkili bir öğretim aracı olarak görülebilen filmlerin sosyal bilgiler dersinde empati becerisinin geliştirilmesinde de yararlı olabileceği düşüncesinden hareketle oluşturulmuş, bu boyutuyla da literature özgün bir katkı sağlamayı hedeflemiştir.

Araştırma öğrencilerin empati becerisinin gelişimine doğrudan katkı sağlamanın yanı sıra sosyal bilgiler dersi özelinde empati becerisinin geliştirilmesinde film kesitlerinden yararlanmaya dair çıkarım ve önerileri içermektedir.

USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi hakemli bir çevrimiçi dergidir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışmalar amacıyla kullanılabilir. Makalenin içeriğinden yalnızca yazarlar sorumludur. Dergi makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımıyla bağlantılı veya doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, işlem, talep veya masraf veya zarardan sorumlu tutulamaz.

Tüm yazarlardan, sunulan çalışmalarla ilgili olarak diğer kişi veya kuruluşlarla herhangi bir finansal, kişisel veya diğer ilişkiler dâhil olmak üzere herhangi bir fiili veya potansiyel çıkar çatışmasını ifşa etmeleri istenir.

¹ Bu çalışma 1. yazar danışmanlığında 2. yazar tarafından, aynı başlıkla tamamlanan ve Dokuz Eylül Üniversitesi BAP birimi tarafından yüksek lisans projesi (SYL-2022-2643) olarak desteklenen teze dayalı olarak yapılandırılmıştır. Çalışma aynı zamanda 20-21 Ağustos 2022 tarihlerinde düzenlenen 14. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Sosyal bilgiler dersinde film kesitleri kullanımıyla empati becerisinin geliştirilmesi

Aslı Avcı Akçalı Burak Karaçam

Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, 35080, Türkiye

ÖZ

Bu çalışmada sosyal bilgiler dersinde film kesitlerinin kullanımıyla öğrencilerin empati becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında İzmir Bergama Yukarıbey Ortaokulu'nda 7. sınıf öğrencisi olan 22 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma nitel araştırma desenlerinden eylem araştırmasına dayanmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında ölçek, öğrenci günlükleri, gözlem ve görüş formundan oluşan nicel ve nitel veri toplama araçları kullanılmıştır. Katılımcılara uygulama öncesinde empatik eğilim ölçeği uygulanmıştır. Araştırma süresince film kesitleriyle oluşturulmuş ve sosyal bilgiler dersi kazanımları ile ilişkilendirilmiş etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Her bir etkinliğin ardından katılımcılardan Empati Günlüğüm adlı formdaki soruları cevaplamaları istenmiştir. Araştırma sonunda empatik eğilim ölçeği son test olarak tekrar uygulanmıştır. Uygulama sürecinde araştırmacı tarafından gözlem yapılmış, uygulama sonunda ise öğrencilerden yapılan etkinliklere dair görüşler görüş formu aracılığıyla alınmıştır. Toplanan nicel verilerin analizinde istatistiksel analiz yöntemleri, nitel verilerin analizinde ise betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi sonucunda sosyal bilgiler dersinde film kesitleriyle yapılandırılmış etkinliklerin katılımcıların empati becerilerinin gelişimini olumlu yönde etkilediği, öğrencilerinse etkinliklerle ilgili büyük oranda olumlu görüş belirttikleri ortaya konmuştur.

MAKALE TARİHİ

Geliş tarihi 30 Aralık 2022
Kabul tarihi 03 Mart 2023

ANAHTAR KELİMELER

Sosyal bilgiler, empati, film kesitleri

Makale Türü

Araştırma makalesi

İLETİŞİM Aslı Avcı Akçalı asli.avci@deu.edu.tr Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, 35080, Türkiye

© 2023 Aslı Avcı Akçalı; Burak Karaçam.

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial ile lisanslanmıştır. Lisans, (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>) koşulları altında dağıtılan ve ticari olmayan amaçla eserini remix, ince ayar yaparak ya da üzerine geliştirerek kendi eserlerinde kullanılmasına izin verir. Ancak ortaya çıkan yeni eseri benzer lisans ile lisanslamak zorunda değildir.

Giriş

İnsanın toplumsal bir varlık olarak yaşamını sürdürmesi toplumdaki diğer bireylerle olan bağlarıyla mümkün olmaktadır. Bireyin diğer bireylerle kurduğu ilişkilerin devamlılığı ise ortaya çıkan iletişimin sağlıklı olmasına bağlıdır. İletişim esnasında farklı sebeplerden dolayı bu sağlıklı hal bozulabilmekte, burada da devreye iletişim becerileri girmektedir. Kişilerarası iletişimde bilhassa empati becerisi iletişim becerilerinin mühim bir alt becerisi olarak görülmektedir (Barnett, 1990).

Empati terimi, ilk kez Theodor Lipps (1909) tarafından, Almanca “*einführung*” kelimesinin karşılığı şeklinde kullanılmıştır. Lipps empatiyi, “kişinin kendini karşıdaki özne yahut nesneye yansıtıp, kendini onda duyumsaması ve bununla o özne yahut nesneyi kendi içinde özümseyip anlayabilmesi” şeklinde açıklamıştır (Akt. Dökmen, 2005, s. 135). Günümüz empati anlayışı ise Carl Rogers’ın empatiyi ele alış biçimiyle temellenmektedir. Rogers empatiyi bir kişinin karşısındaki kişinin duygu ve düşüncelerini doğru anlaması, onun hissettiklerini hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi süreci olarak görmekte ve bu süreçle ilgili şu noktalara dikkat çekmektedir:

- a. Bir kişi karşısındaki kişi ile belli bir konuya ilişkin olarak empati kurmaktadır.
- b. Empati kuran kişi bu konuya ilişkin olarak empati kurduğu kişinin hissettiklerini hissetmektedir.
- c. Empati kuran kişi karşısındakinin duygularını anladığını, onun hissettiklerini hissettiğini ona sözel olarak, ya da başka davranışlarla iletmektedir (Rogers ve Akkoyun, 1983)

Dökmen (2004, s. 135) ise empatiyi, “bir insanın kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması” şeklinde tanımlamıştır. Ona göre bir bireyin karşısındaki kişiye karşı empatik olabilmesi için gerekli bazı öğeler bulunmaktadır. Bu bağlamda “Empati kuracak kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyması, olaylara onun bakış açısıyla bakması, karşısındaki insanın duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamış olması, zihninde oluşan empatik anlayışı karşısındaki kişiye iletilmesi” gerekmektedir (Dökmen, 2004, s. 135-137).

Empati becerisi günümüzde toplumsal davranışları, düşünceleri dile getirmede olumlu katkıları olması sebebiyle ve toplumda farklı olanı anlamaya yönelik bir girişim olduğu için önemli bir beceridir. Empati konusundaki literatür incelendiğinde empati kurabilme ile suç işleme arasında negatif bir ilişki olduğu ve suç işleyen kişilerin, işlemeyen kişilere göre daha düşük düzeyde empati kurabildikleri ortaya konmuştur (Miller ve Eisenberg, 1988, Akt. Kabapınar, 2004). Ayrıca empati konusunda yapılan araştırmalar empati kurabilme becerisinin saldırgan ve antisosyal davranışların azalmasında önemli işlev gördüğünü, sinir kontrolünün sağlanmasına ve karşı tarafın perspektifinin algılanmasına önemli katkıda bulunduğunu belirtmektedir (Moulden ve Marshall, 2002, Akt. Kabapınar, 2004). Empati becerisinin sağladığı getiriler bireylerin toplumsal yaşama sağlıklı

katılımlarını sağlamakta, bu da var olan toplum düzeninin devamlılığı ve toplumdaki diğer bireylerin bulunduğu konum ve şartları iyileştirme açısından önem arz etmektedir.

Empati toplumsal hayatın bütün kesimlerinde bireyleri yakınlaştırma, etkileşimi basitleştirme imkânı sunar. Bireyler empatik olduğunda buldukları durumun anlaşıldığını düşünmektedirler. Diğer insanlar tarafından anlaşılabilme kişiyi sakinleştirmektedir. Bu durum ise insanlar arası sağlıklı iletişimin temellerini atmaktadır (Elikesik, 2013). Sağlıklı iletişimin gerekliliklerinden olan empati becerisi toplumda çatışmayı önlemeye ve arabuluculuk yeteneğine katkı sağlayarak iyi vatandaş yetiştirmeye de destek olmaktadır.

Empatinin kişilerarası ilişkilerde ve toplumsal yaşamda önemli bir yere sahip olduğunun anlaşılmasıyla birlikte bu becerinin eğitimle geliştirilebileceğine dair çalışmalar da hız kazanmıştır. Buna yönelik eğitim ile kişiler empati becerilerini geliştirecek, bunun sayesinde sağlıklı iletişim kurulup toplumsal yaşam ve düzene de katkı sağlanabilecektir. Birçok beceri gibi empati becerisinin geliştirilmesinde de eğitim kurumlarının önemi büyüktür. Bu kurumlar öğrencilerin empati becerisini deneyimleyebileceği sosyal ortamlar olmalarının yanı sıra farklı dersler dahilinde yapılacak çeşitli öğretim faaliyetleri aracılığıyla bu becerinin geliştirilmesinde de etkili ortamlardır.

Sosyal bilgiler dersi ise amaçları ve içeriği itibarıyla öğrencilerin empati becerilerini geliştirme noktasında önemli bir potansiyele sahiptir. 2005 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan programlarda geleneksel bilgi aktarımı anlayışının terk edilerek öğrencinin bireysel bilgi, beceri ve değerlerini oluşturacağı bir eğitim anlayışına geçildiği görülmüştür. Bu bağlamda “iletişim ve empati becerisi” sosyal bilgiler dersi öğretim programında geliştirmesi gereken bir beceri olarak yer almıştır. Programda yer alan “farklı perspektiften bakma, açık fikirli olma, başkalarının düşünce ve duygularını anlama, farklılıklara saygı duyma, ortak bir amaç çevresinde toplanma” (MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2005a; 2005b) gibi açıklamaların da empati ile ilişkili beceriler olduğu görülmektedir (Akt. Yılmaz, 2016). 2018 tarihli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda da empati becerisi temel beceriler içinde yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersi programı ile öğrencilerin “katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüş belirtmeleri, toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerilerini kullanabilmeleri” şeklindeki özel öğretim amaçları da empati becerisinin geliştirilmesini kaçınılmaz kılmaktadır (MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2018)

Yerli literatürde sosyal bilgiler ve empati becerilerinin geliştirilmesi konusuna odaklanan bazı çalışmalar göze çarpmaktadır. Elikesik (2013) çalışmasında sosyal bilgiler öğretiminde empatinin önemini ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin empatik becerilerinin bazı değişkenlere göre durumunu belirlemiştir. Konuk ve Yıldırım (2018) çalışmalarında sosyal bilgiler dersinde empati becerisine dayalı etkinliklerin öğrencilerin çevre bilincine olumlu etki ettiği sonucuna ulaşmışlardır. Karaçalı Taze ve Dilek (2018) ise çalışmalarında sosyal bilgiler dersi kapsamında kadın

hakları geçmişine odaklanan bir ders tasarımı ve tarihsel empati çalışması yoluyla, öğrencilerin kadın hakları geçmişine yönelik farkındalık geliştirebildiklerini ortaya koymuşlardır. Yapılan bu çalışmalar sosyal bilgiler dersi ve empati becerisi arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir.

Bireylere eğitim yoluyla empati becerisinin kazandırılmasında uygulanan farklı araç ve yöntemlerin etkisi vardır (Kabapınar, 2004; 2005). Filmlerde ise farklı perspektifler bulunması empati kurmanın kaçınılmazı olan perspektif almayı görsel-işitsel deneyimlerle öğrenciye sağlayabilir. Zira filmlerdeki doruk sahne diyebileceğimiz kesitlerde ana karakterin duygulanımlarının seyirci tarafından hissedildiği anlar bulunmaktadır. Plantinga (1999) karakterin bulunduğu duruma yönelik hislerin izleyiciye yansıtıldığı kesitlere “empati sahneleri” adını verir. “Empati sahnelerinde” zaman zaman oyuncunun suratına, haliyle duygularına doğru göğüs çekimi ile, uzun bir çekimle yahut karakter perspektifi açısına uyumlu anlatım sisteminin temeli olan oyuncular ve algıladıkları durum ve olaylar arası sahne parçaları sayesinde tanık olunmaktadır. Böyle sahneler yalnız görülen oyuncuların hislerine yer vermekle kalmamakta aynı zamanda izleyenin oyuncu ile ortak hislerini ortaya çıkarabilmektedir.

Filmler aynı zamanda öğrencilerin ortaya konulan problemlere karşı farklı bakış açıları geliştirmelerine, çok boyutlu düşünebilmelerine ve etkili öğrenmeyi sağlayacak çok geniş ilişkiler ve manalar ağı içinde konuyu öğrenebilmelerine imkân tanımaktadır (Efe, 2014). Nitekim sosyal bilgiler dersinde çizgi film kullanımının geleneksel yöntemlere göre akademik başarıya daha fazla katkıda bulunduğu ortaya konulmuştur (Teymuroğlu ve Oruç, 2016). Ayrıca sosyal bilgiler dersinde belgesel-film kullanımının akademik başarı ve bilinçli farkındalık düzeyine olumlu etkide bulunduğu tespit edilmiştir (Bektaş Öztaşkın, 2013). Bu nedenle filmler sosyal bilgiler dersinde etkili ve kalıcı bir öğrenmenin aracı olarak düşünülebilir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırma sosyal bilgiler dersinin empati gelişimine yönelik potansiyelinden hareketle ve filmlerin (sağladığı diğer kazanımların yanı sıra) bu becerinin gelişimine katkı sağlayabileceği düşüncesi temel alınarak oluşturulmuştur. İlgili literatür ve öğretim programları empati becerisinin geliştirilmesine yönelik olarak geleneksel yöntemlerin dışında çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılmasını önermekle birlikte sosyal bilgiler literatürü incelendiğinde film kesitlerinin kullanımı yoluyla öğrencilerin empati becerilerinin geliştirilmesine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışma öğrencilerin empati becerisinin gelişimine doğrudan katkı sağlamayı amaçlamakta ve sosyal bilgiler dersi özelinde empati becerisinin geliştirilmesinde film kesitlerinden nasıl yararlanılabileceğine dair çıkarımları ve uygulama önerilerini içermektedir. Araştırmanın bu açılardan özgünlük taşıdığı düşünülmektedir.

Araştırmanın problem ve alt problemleri

Film kesitlerinin kullanılması ile sosyal bilgiler dersinin temel becerilerinden olan empati becerisinin geliştirilmesine katkı sağlanması amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın araştırma sorusu “Sosyal bilgiler dersinde empati becerisinin film kesitleriyle oluşturulmuş öğretim etkinlikleriyle geliştirilmesi mümkün müdür?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın alt problemleri ise şöyledir:

1.) Sosyal bilgiler dersinde film kesitleriyle oluşturulmuş öğretim etkinliklerinin öğrencilerin empati becerilerinin gelişimine etkisi nasıldır?

2.) Öğrencilerin film kesitleriyle oluşturulmuş öğretim etkinliklerine yönelik görüşleri nelerdir?

Metodoloji

Araştırma için Dokuz Eylül Üniversitesi’nden (2021 tarihli, 120 187 karar sayılı) etik kurul onayı alınmıştır.

Araştırmanın deseni

Araştırmanın deseni eylem araştırması olarak belirlenmiştir. Eylem araştırması araştırmacıyla uygulayıcı arasındaki mesafeyi kısaltan ve öğretmenlerin eğitimle ilgili yenilik sürecine aktif katılımlarını sağlayan yanlarıyla, son yıllarda giderek daha çok ilgi gören bir bilimsel araştırma yöntemidir. Yaygın kullanılan tanımlardan birinde eylem araştırması eğitim kurumunda, uygulamanın içinde olan uygulayanın, öğretmenin veya rehber uzmanın doğrudan kendisi veya bir araştırmacı beraberliğinde gerçekleştirdiği ve uygulama sürecine dair sorunları saptamaya ya da varlığı saptanmış bir sorunu anlayarak çözmeye yönelik olarak sistematik yolla veriyi toplamayı ve analizini gerektiren bir araştırma yöntemi şeklinde açıklanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 295). Mertler (2009)’e göre ise eylem araştırması öğretmenlere kendi sınıflarında çalışma imkânı sunarak öğretim yöntemi, öğrenci ve kendi değerlendirme sistemlerini daha iyi anlayıp nitelik ve etkililiklerini geliştirmelerini sağlamaktadır (Akt. Özpınar ve Aydoğan Yenmez, 2019).

Eylem araştırması yapısı gereği uygulayıcı, araştırmacı veya öğretmene yansıtıcı düşünme, işbirlikçi güç ve anlamlı öğretme ortamı yaratma imkânı sağlamaktadır. Öğretmen mesleki olarak gelişmekte, geleneksel eğitim-öğretim uygulamalarının aksine süreçte durağanlık değil her yeni uygulamada sürengelik ve ilerleme görülmektedir. Bu nedenle öğrenme ortamında öğrencilerin empati becerilerinin geliştirilmesi yoluyla ilerleme sağlamayı amaçlayan bu araştırma eylem araştırması deseninde tasarlanmıştır.

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında İzmir Bergama Yukarıbey Ortaokulu’nun 7. sınıf A şubesinde öğrenim gören 22 öğrenci

oluşturmaktadır. Araştırma örnekleminin seçiminde başlangıçta kolay ulaşılabilir durum örnekleme (uygun örnekleme) yoluna gidilmiştir. Bu tür örneklemede araştırmacı yakın çevresinden erişilmesi daha kolay olan bir durumu seçer. Zaman, para, mekân gibi koşullar gözetilerek bunların elverişliliğine uygun örneklem seçilir. Bu durumda araştırmacı kolay yoldan erişebileceği ve çeşitli açılardan maliyeti düşük bir durumu örneklem olarak seçmiş olur (Altunışık vd., 2007).

Mevcut araştırma uygulamada var olan bir eksikliğin giderilmesini ya da mevcut durumun iyileştirilmesini amaçlayan eylem araştırması deseninde tasarlanmıştır. Dolayısıyla çalışmanın amacına ulaşması için belirlenen grubunun empatik becerilerinin yetersiz ya da geliştirilmeye açık olması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında ise çalışma grubunun belirlenmesinde -yanıt aranan sorulara doğrudan ışık tutacak durumlara odaklanılan- amaçlı örnekleme yönteminin (Patton, 2014) kullanıldığı söylenebilir. Bu bağlamda başlangıçta kolay ulaşılabilir örneklem yoluyla ulaşılan çalışma grubunun değerlendirilmesi sağlanmıştır. Araştırmacı çalışma grubunun bulunduğu okulun öğretmen ve yöneticileri ile görüşmelerde ve gözlemlerde bulunmuş, çalışma grubunun olumsuz davranış örnekleri ve iletişim bozuklukları gösterdiğinden ve empatik becerilerinin geliştirilmeye açık olduğundan emin olunmuştur. Böylece uygulama gerçekleştirilecek katılımcılar açısından iyileştirilmesi gereken bir sürecin varlığı tespit edilmiş ve yanıt aranan araştırma problemi ile bağdaşan bir katılımcı grubu belirlenmiştir.

Verilerin toplanması

Araştırmada nicel verilerin toplanmasında ölçek kullanılmış, nitel verilerin elde edilmesinde ise empati günlükleri ve görüş formu uygulanmış, gözlemler gerçekleştirilmiştir.

KA-Sİ empatik eğilim ölçeği (EEÖ) ergen formu

Araştırmada film kesitleri kullanımıyla işlenen sosyal bilgiler derslerinin empati becerisinin gelişimine etkisini ortaya koymak amacıyla KA-Sİ EEÖ Ergen Formu (Kaya ve Siyez, 2010), ilk test ve son test olarak kullanılmıştır. Ölçeğin cevaplama biçimi ‘‘(1) Bana hiç uygun değil, (2) Bana biraz uygun, (3) Bana oldukça uygun ve (4) Bana tamamen uygun’’ biçiminde, dört derecelik yapıda düzenlenmiştir. Ölçeğin başlangıçta 32 maddeden oluşan deneme formunun uygulaması yapılarak analiz edilmiştir. Analizler sonucunda bazı maddeler elenmiş, sonuçta KA-Sİ EEÖ Ergen Formu 7’si bilişsel, 10’u duygusal empatiyi ölçmek üzere 17 maddeden oluşmuştur. Yapılan ölçümlerde ölçeğin bütünü için Cronbach Alfa katsayısı (bilişsel empati için .82, duygusal empati için .82 olmak üzere) .87 olarak bulunmuştur. Bu veriler doğrultusunda KASİ EEÖ Ergen Formu geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak tanımlanmıştır.

Empati günlüğü

Eylem araştırmalarında veri toplama aracı olarak kullanılacak öğrenci yazıları, ödevleri ve günlükler öğrencilerin duyguları, yorumları, tepkileri, algıları ve açıklamalarına ulaşmada yararlı araçlardır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada sosyal bilgiler derslerinde film kesitleriyle oluşturulmuş etkinlikler

gerçekleştirilmiş, ardından her etkinlik için hazırlanan empati günlükleri öğrencilere uygulanmıştır. Empati günlükleri öğrencilerin cevaplayacakları, film kesitinde geçen olaya/duruma bağlı empati sorularını içermektedir. Sorular oluşturulup günlükler bir form halini aldıktan sonra günlüklerin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için 3 alan uzmanına danışılmıştır. Uzman dönütleri doğrultusunda soru sayı ve yapılarında değişime gidilmiş, taraflı, çoklu cevaba ya da anlam karmaşasına neden olabilecek sorular günlüklerden çıkarılmıştır. Böylelikle empati günlükleri uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Empati günlükleri öğrencilerin empati becerilerinin süreç içinde gösterdiği değişimi ortaya koymak için değerlendirilmiştir.

Gözlem

Süreçte araştırmacı hem uygulayıcı hem de gözlemci konumundadır. Araştırmacının gözlemci olduğu durumlar araştırmacı rolü açısından düşünüldüğünde katılımsız gözlem biçiminde gerçekleşmiştir. Katılımsız gözlem araştırmacı gözlemci rolü üstlendiğinde, kendi kimliğinin, araştırmanın konusunun ve hatta süresinin açık şekilde belirgin olduğu bir gözlem türünü yansıtmaktadır. Bu tür bir gözlemden araştırmacı olayın katılımcıları içinde yer almaz. Olayı dışardan gözlemleyerek verilerini kaydeder (Çepni, 2012). Gözlemin yapılandırılma durumu açısından düşünüldüğünde ise yapılandırılmamış gözlem olduğu söylenebilir (Büyüköztürk vd., 2008). Zira süreçte araştırmacı tarafından daha önce geliştirilmiş herhangi bir form kullanılmamış, doğal gözlem yapılarak sürece dair notlar alınmış bu yolla elde edilen veriler diğer veri kaynaklarından elde edilen verileri desteklemek için kullanılmıştır.

Görüş formu

Araştırmanın bir diğer veri toplama aracı film kesitleriyle oluşturulmuş etkinliklerin kullanıldığı dersler ile kullanılmadığı dersler arasındaki farklılıkları öğrenci görüşleriyle belirlemek ve yapılan etkinlikleri onların gözünden değerlendirmek için hazırlanan görüş formudur. Bu tür formlar özel durum çalışmaları için yapılandırılan araçlardır. Basit yolla, gerçeğe dayanan bilgi toplamak için kullanılabilirler (Gillham, 2000).

Araştırmada öncelikle görüş formunun soru havuzu oluşturulmuştur. Form öğrencilerin yapılan uygulamanın kendilerine sağladığı katkılara, daha önceki ders işleme biçimlerine göre farklılıklarına, olumsuz değerlendirdikleri bir boyutun olup olmadığına, bu tür etkinliklerin tekrar kullanımını isteyip istemediklerine yönelik soruların yanı sıra (daha sonra yapılandırılacak çalışmalara dair fikir elde edebilmek açısından) etkinliklerde kullanılan filmlere dair görüş ve önerilerini almaya yönelik soruları içermektedir. Görüş formunun geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması için 3 farklı alan uzmanına danışılmış, gelen dönütler doğrultusunda form yeniden düzenlenmiştir. Form 7 açık uçlu sorudan oluşmaktadır ve tüm uygulamaların bitiminde öğrenci görüşlerini almak amacıyla uygulanmıştır.

Uygulama süreci

Araştırmada ilk olarak gerekli kuramsal araştırma ve incelemelerin ardından uygulanacak etkinlikler tasarlanmıştır. Bu süreçte 8 aylık bir sürede 314 adet film izlenerek empatik sahnelerin nitelikleri incelenmiştir. Bu film kesitlerinin belirlenmesinde ilk olarak uygulama yapılması planlanan sosyal bilgiler dersi kazanımları temel alınmış, her bir etkinliğin belirlenen kazanımlara ulaşılmasına ve aynı zamanda da empati becerisinin geliştirilmesine hizmet edecek türde ve içerikte olmasına özen gösterilmiştir. İnceleme süreci bitiminde 10 adet filmin içinde bulunan empatik sahneler kesit olarak alınmıştır. (Film kesitlerinin oluşturulmasında OpenShot Video Editor programı kullanılmıştır). Ardından film kesitlerinin kullanılacağı etkinlik tasarımları planlanmış, ölçme araçları hazır hale getirilmiştir.

İlk olarak öğrencilere “KA-Sİ Empati Eğilim Ölçeği Ergen Formu” ön test olarak uygulanmıştır. Ardından belirlenen kazanımlara yönelik konu içeriği aktarımı yapılmıştır. Daha sonra empati becerisine yönelik olarak film kesitleriyle oluşturulmuş etkinliklerin uygulanması sürecine geçilmiştir. Bu aşamada önce filmleri konu olarak açıklayan metin okutulmuştur. Ardından film kesitlerinin izlenmesine geçilmiştir. Kesitler izlendiği sırada kritik sahnelerde durulmuş ve empatik yorumlar yapılmıştır. Bu aşama katılımcılar ve araştırmacı arasında soru-cevap ve tartışma şeklinde gerçekleştirilmiştir. Film Kesiti izlendikten ve tartışıldıktan sonra Empati Günlüğüm adlı formlar öğrencilere dağıtılmış ve film kesitleriyle ilişkilendirilmiş soruların bireysel olarak cevaplanması istenmiştir. Süreçte dikkati çeken hususlar araştırmacı tarafından gözlemlenerek kaydedilmiş, ilerleyen etkinlik uygulamalarında bu doğrultuda düzenlemeler yapılmıştır. Film kesitleriyle oluşturulmuş etkinliklerin tamamı bittikten sonra “KA-Sİ Empati Eğilim Ölçeği Ergen Formu” son test olarak tekrar uygulanmıştır. Ayrıca sürecin öğrencilere katkı sağlayıp sağlamadığını ve bu tür etkinliklerden oluşan ders tasarımlarını nasıl algıladıklarını ortaya çıkarmak için Görüş Formu uygulanmıştır. Ardından bahsedilen nitel ve nicel veri kaynakları aracılığıyla toplanan veriler analiz edilerek bulgu ve sonuçlara ulaşılmıştır.

Verilerin analizi

Araştırmada ölçek ile toplanan nicel veriler bilgisayar ortamında SPSS 28 programında analiz edilmiştir. İstatistiksel analiz yöntemlerinden biri olan bağımlı gruplar t testi ilişkili iki değişkenin ortalamaları arası farkın araştırıldığı (Marshall, t.b.) durumlarda kullanılır. Bu doğrultuda katılımcıların empati becerilerinde uygulamalar öncesinden sonrasına nasıl bir değişimin yaşandığını ortaya koymak için bağımlı gruplar t-testi yapılmıştır. Bu yolla ulaşılan veriler tablo şeklinde sunularak yorumlanmıştır.

Araştırmada empati günlüklerinin analizi aşamasında betimsel analiz yöntemi işe koşulmuştur. Araştırma verilerinin probleme yanıt verecek biçimde düzenlenmesi için kategoriler oluşturulmuş, veriler buna göre betimlenmiştir. Araştırmada empati günlüklerinden elde edilen verilerin analizi için literatürün (Dökmen, 2004; Elikesik, 2013; Kabapınar, 2002; Timuçin, 2004; Türkgeldi, 2019) incelenmesi

yoluyla empati, sempati, fanatiklik/taftarlık, öneride bulunma, örnek verme, cezalandırıcı tavır, intikamcı tavır, suçlama, olası kurgulama şeklinde 9 kategori oluşturulmuştur. Öğrencilerin empati günlüklerindeki sorulara verdikleri yanıtlar incelenerek bu kategorilere göre kodlanmıştır. Böylece ilk etkinlikten son etkinliğe kadar günlüklere verilen yanıtlardaki değişim ortaya konmuştur. Veriler tablo haline getirilerek sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Öğrencilerin film kesitleriyle oluşturulmuş öğretim etkinliklerinin işlerliğine yönelik görüşlerini almak amacıyla uygulanan görüş formları aracılığıyla ulaşılan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu aşamada öncelikle görüş formları incelenerek kategoriler oluşturulmuş daha sonra yanıtlar bu kategorilere göre kodlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Analiz sonuçları bulgular bölümünde tablolar halinde verilmiştir.

Uygulama sürecinde araştırmacı tarafından gerçekleştirilen gözlemler sırasında alınan notlar süreç boyunca analiz edilmiş, ilerleyen etkinliklerde bu doğrultuda düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca gözlem yoluyla elde edilen veriler diğer veri toplama araçlarından elde edilen verileri desteklemek üzere kullanılmıştır.

Bulgular

1. Alt probleme yönelik bulgular

KA-Sİ EEÖ ergen formu aracılığıyla elde edilen bulgular

Araştırmada gerçekleştirilen uygulamaların öğrencilerin empati becerilerine etkisinin ortaya konulması için KA-Sİ EEÖ ilk test ve son test olarak uygulanmıştır. Ölçeğin uygulanması ile elde edilen veriler bağımlı gruplar t-testi ile analiz edilmiştir. Bu doğrultuda elde edilen bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Bağımlı gruplar t-testi sonuçları

Kategori		Ñ	Ā	S	sd	t	p
Duygusal Empati	İlk test	22	30,36	6,15	4	30,57	,02
	Son test	22	31,81	4,88			
Bilişsel Empati	İlk test	22	20,45	4,35	4	27,98	,00
	Son test	22	21,72	3,64			

*p<,05

Tabloya göre öğrencilerin empati becerileri hem duygusal ($t_{(4)}=30,57$ $p<,05$) hem de bilişsel ($t_{(3)}=27,98$ $p<,05$) empati boyutlarında anlamlı bir artış göstermiştir. Katılımcıların duygusal empati ilk test puanı $\bar{X} =30,36$ şeklinde değer alırken son test puanı $\bar{X} =31,81$ değerini alarak yükselmiştir. Bilişsel empati puanı ise ilk testte $\bar{X} =20,45$ iken son testte $\bar{X} =21,72$ değerini alarak artış göstermiştir. KA-Sİ EEÖ Ergen Formu aracılığıyla elde edilen bu sonuçlar sosyal bilgiler dersinde film kesitleri kullanımıyla gerçekleştirilen etkinliklerin empati becerisinin gelişimine olumlu katkısını göstermiştir.

Empati günlüklerinden elde edilen bulgular

Bu bölümde etkinlikler esnasında kullanılan empati günlüklerinden elde edilen verilerin analizi ile ulaşılan bulgular sunulmuştur. Betimsel analize esas olan kategoriler ve ilk etkinlikten son etkinliğe kadar bu kategorilere dâhil olan yanıtlardaki sayısal değişim Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların empati ve ilişkili becerilerinin etkinlikler süresince değişimi

Kategoriler	Empati f	Sempati f	Öneride Bulunma f	Örnek Verme f	Olası Kurgulama f	Cezalandırıcı Tavir f	İntikamcı Tavir f	Suçlama f	Taraftar Olma f
Etkinlik 1	32	3	13	4	2	9	1	1	1
Etkinlik 2	46	3	2	6	4	-	-	-	3
Etkinlik 3	49	6	5	4	14	2	3	-	4
Etkinlik 4	35	10	13	7	10	21	2	-	2
Etkinlik 5	49	5	1	-	19	1	2	-	2
Etkinlik 6	48	5	12	1	5	2	1	2	-
Etkinlik 7	60	6	6	1	9	-	-	-	-
Etkinlik 8	53	2	5	3	8	2	-	1	-
Etkinlik 9	37	2	4	-	-	2	-	-	-
Etkinlik10	59	2	3	-	9	-	-	-	1

*Bazı katılımcılar aynı anda birden fazla kategoriye dâhil olan yanıtlar vermiştir.

Tabloya göre ilk etkinlikten son etkinliğe doğru empatik yanıtların sayılarında genellikle artış yaşandığı görülmektedir. Empatik yanıtlardaki artış miktarına bakıldığında film kesitleriyle oluşturulmuş etkinliklerin empati becerisinin gelişimine önemli bir etki yaptığı söylenebilir. Empati becerisinin 4. ve 9. etkinlikte düşüş göstermesinin ise bu etkinliklerde kullanılan film kesitlerinin öğrenci açısından ilginç bulunup bulunmamasıyla ve filmlerin empatik etki bırakma düzeyindeki farklılıkla ilgili bir durum olduğu düşünülmektedir. Öneride bulunma, örnek verme, olası kurgulama kategorileri olumlu iletişimi destekleyen unsurlardır. Bu bağlamdaki yanıtların süreç esnasında kimi zaman önemli oranda artmasına rağmen dengeli bir dağılım göstermediği anlaşılmaktadır. Bu durumun öğrencilerin izlediği empatik sahnelerin içerdiği konularla ilgili olabileceği düşünülmektedir. Zira bu konulardan okul arkadaşlığı ile ilgili olan bir sahnede öneride bulunma, örnek verme, olası kurgulama yanıtları artış gösterirken, gelecekteki robot sanatçılarla ilgili olan sahnede aynı yanıtlarda azalma gözlenmiştir. Bunun sebebi öğrencilerin geçirdikleri benzer yaşantıların empati kurma ve empati kurmaya yardımcı kategorik davranışların gözlenmesindeki kolaylaştırıcı etkisi olabilir. Sempati,

cezalandırıcı tavır, intikamcı tavır, suçlama, taraftar olma ise olumsuz yaklaşım örnekleri olarak değerlendirilen kategorilerdir. Bu bağlamda suçlama kategorisindeki yanıtlar başlangıçtan itibaren düşük düzeyde iken sempati, cezalandırıcı tavır, intikamcı tavır ve taraftar olma kategorilerindeki yanıtların son haftalara doğru önemli oranda azaldığı ya da ortadan kalktığı görülmektedir. Bu durum gerçekleştirilen etkinliklerin empati becerisinin gelişimine olumlu etkisini göstermektedir.

Gözlem yoluyla elde edilen bulgular

Araştırmada araştırmacının süreç içinde yaptığı gözlemler de bir diğer veri kaynağı olarak incelenmiştir. Bu bağlamda sürecin başlangıcında söz kesme, birbirini dinlememe ve yapılan açıklamalara ilgi duymama gibi eğilimler varken bu olumsuz davranışların uygulama sürecinin sonuna doğru azaldığı görülmüştür. Ayrıca etkinlikler ilerledikçe ben dili içeren olumlu iletişim yapısının arttığı, empatik sahnelere yönelik tartışmalara öğrenci katılımı ile derse yönelik ilgide ve öğrencilerin birbirlerini dinleme düzeylerinde, kendini açma davranışlarında artış olduğu, empati gerektiren sorunların çözümünde sorumluluk alma eğilimlerinin arttığı görülmüştür.

2. Alt probleme yönelik bulgular

Uygulama süreçlerinin bitiminde katılımcı öğrencilerin etkinliklere dair görüşlerini almak amacıyla görüş formları uygulanmıştır. Öğrencilere ilk olarak sosyal bilgiler dersinde film kesitleri kullanılarak işlenen derslerin kendilerine ne tür katkılar sağladığı sorulmuştur. Bu bağlamda elde edilen bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Derslerin sağladığı katkılar konusundaki görüşler

Kategoriler	f
Empati kurmayı öğrenmek	18
Dersi anlamak	4
İletişim kurmak	4
Düşüncelerini açıklayabilmek	1
Bakış açısı gelişimi	1
Cesaretlenmek	1
Eğlenmek	1

*Katılımcıların yanıtları aynı anda birden fazla kategoriye dahil olabilmektedir.

Öğrencilerin film kesitleri kullanılarak işlenen sosyal bilgiler derslerinin kendilerine sağladığı katkılara dair verdikleri yanıtlar incelendiğinde en sık değinilen konunun empati kurmayı öğrenmek (f=18) olduğu görülmüştür. Ayrıca dersi anlamak (F=4), iletişim kurmak (f=4) gibi katkılardan da söz edilmiştir. Bununla birlikte 1'er katılımcının etkinliklerin kendilerine katkıları konusunda eğlenmek, bakış açısı gelişimi, cesaretlenmek ve düşüncüyü açıklayabilmek

şeklinde görüş belirttikleri görülmüştür. Bu doğrultuda film kesitleri kullanılarak işlenen sosyal bilgiler derslerinin öğrencilere olumlu katkılarının kendileri tarafından da fark edildiği anlaşılmaktadır.

Görüş formu ile öğrencilerden film kesitleri ile işlenen derslerin diğer derslere göre farklarına yönelik görüşleri de alınmıştır. Bu bağlamda elde edilen bulgular Tablo 4' te sunulmuştur.

Tablo 4. Derslerin daha önceki derslere göre farkı konusundaki görüşler

Kategoriler	f
Daha eğlenceli	16
Empati kurmak	3
Film izlemek	3
Düşünmek	1
Hisleri tanımak	1
Yorum yapmak	1
Daha enerjik	1
Daha akılda kalıcı	1
Fark yok	1

*Katılımcıların yanıtları aynı anda birden fazla kategoriye dâhil olabilmektedir.

Öğrenciler film kesitleriyle işlenen derslerin diğer derslere göre farklılıklarına dair görüşlerinde bu derslerin sıklıkla daha eğlenceli (f=16) olması konusuna değindikleri görülmüştür. Ayrıca bu derslerin daha enerjik (f=1), daha akılda kalıcı (f=1) olduğu belirtilirken; empati kurmak (f=3), film izlemek (f=3), hisleri tanımak (f=1), düşünmek (f=1), yorum yapmak (f=1) gibi açılardan diğer derslerden farklılıkları olduğunu belirtmişlerdir. Yalnızca 1 öğrenci bu derslerin diğer derslerden farkı olmadığına dair yanıt vermiştir. Yanıtlar film kesitleriyle desteklenen sosyal bilgiler derslerinin kullanılan kaynaklar ve beceri gelişimi açısından diğer derslere göre farklılık yarattığını göstermektedir. Derslerin çok sayıdaki öğrenci tarafından daha eğlenceli bulunması ise bu tür çalışmaların empati becerisinin yanı sıra derse yönelik tutum ve motivasyonun gelişimi açısından önemli bir potansiyel taşıdığını göstermektedir.

Film kesitleri ile işlenen derslerden sonra öğrencilerden bu derslerin olumsuz yönlerinin olup olmadığına dair görüşleri alınmıştır. Bu konuda elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Derslerin olumsuz yönleri konusundaki görüşler

Kategoriler	f
Olumsuz yönü yok	18
Film kesitlerinin kısa olması	2
Yorumlama güçlüğü	1
Soruların benzerliği	1
Bir süre sonra sıkıcı olması	1
Yazı yazmak	1

*Katılımcıların yanıtları aynı anda birden fazla kategoriye dahil olabilmektedir.

Tablo 5'te görüldüğü üzere öğrenciler çoğunlukla (f=18) bu derslerin herhangi bir olumsuz yönünün bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bu durum yapılan etkinliklerin öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından olumlu algılandığını bir kez daha göstermektedir. Bununla birlikte olumsuz yönde değerlendirme yapılan boyutların film kesitlerinin kısa olmasına (f=2), yorumlamada yaşanan güçlüğe (f=1), empati günlüklerinde yer alan soruların benzerliğine (f=1), etkinliklerin bir süre sonra sıkıcı gelmesine (f=1), yazı yazmaya (f=1) bağlı olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda benzeri etkinliklerde daha uzun süreli film kesitleri kullanılmasının yararlı olabileceği söylenebilir. Zira görsel içeriğin öğrenci ilgisini çekmede etkili bir boyut olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca empati becerisine dair gelişimi izlemede empati günlüklerinin yanı sıra çizim, işbirlikli etkinlikler vb. farklı yollarla veri toplanmasının etkinliklerin daha fazla öğrenci tarafından ve daha uzun süre ilgiyle takip edilmesinde yararlı olabileceğini düşünülmektedir.

Film kesitleri ile işlenen derslerle ilgili olarak öğrencilerden bu derslerin diğer insanlarla empati kurmaları konusundaki etkilerine dair görüş alınmıştır. Bu bağlamda elde edilen bulgular tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Derslerin insanlarla empati kurma konusundaki etkilerine dair görüşler

Kategoriler	f
Daha kolay empati kurma	14
İnsanları daha iyi anlama	11
Akran davranışlarındaki düzelme	1
Bakış açısında genişleme	1

*Katılımcıların yanıtları aynı anda birden fazla kategoriye dâhil olabilmektedir.

Birçok öğrenci film kesitleriyle işlenen sosyal bilgiler derslerinin diğer insanlarla empati kurma konusunda kendilerine empati kurma kolaylığı (f=14) ve insanları daha iyi anlama (f=11) bağlamında etki ettiğini belirtmişlerdir. Ayrıca bazı öğrenciler bu derslerin akran davranışlarında düzelmeye (f=1) ve bakış açılarındaki genişlemeye (f=1) katkı sağladığına değinmişlerdir. Bu durum etkinliklerin öğrenciler tarafından empati becerisinin gelişimi açısından yararlı

bulduğunu göstermektedir. Bulgular aynı zamanda öğrencilerin empati becerisi bağlamındaki davranış ve düşünce biçimine dair farkındalıklarının arttığını göstermektedir.

Film kesitleri ile işlenen derslerden sonra öğrencilerden onları en çok etkileyen filmlerin hangileri olduğuna dair görüş alınmıştır. Bu konuda elde edilen bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. En çok etkilenilen filmlere dair görüşler

Kategoriler	f
Lorax	7
Zima Mavisi	5
Bay İlgisiz	5
Yeti Efsanesi	5
Animatrix	5
Dedemin İnsanları	4
Charlie'nin Çikolata Fabrikası	3
Saftirik Greg'in Günlüğü	3
Yeşil Rehber	2
Büyük Budapeşte Oteli	1

*Katılımcıların yanıtları aynı anda birden fazla kategoriye dahil olabilmektedir.

Öğrenciler etkinlikler sırasında kullanılan filmlerden sizi en çok etkileyen hangisidir sorusunda en sık Lorax (f=7) yanıtını vermişlerdir. Ayrıca Zima Mavisi (f=5), Bay İlgisiz (f=5), Yeti Efsanesi (f=5), Animatrix (f=5) filmlerinin etkileyici olduğuna dair görüş belirten öğrenciler de sayıca dikkate değerdir. Öğrenciler bu film kesitleriyle ilgili olarak belirttikleri filmlerin duyguları ortaya çıkarması, daha iyi iletişim kurmayı sağlaması, dersi keyifli hale getirmesi, sınıfta sessizlik sağlaması, kendi yaşamlarından izler taşıması gibi unsurlara vurgu yapmaktadırlar. Buna karşın Yeşil Rehber (f=2) ve Büyük Budapeşte Oteli (f=1) etkinliklerde kullanılan filmler arasında öğrenciler tarafından en az etkileyici bulunan filmlerdir.

Film kesitleri ile işlenen derslerden sonra öğrencilerden bu tür etkinliklerde görmek isteyecekleri başka filmler olup olmadığı ve nedenleri hakkındaki görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda sadece 5 öğrenci yanıt vermiş, 17 öğrenci ise herhangi bir öneride bulunmamıştır. Yanıt veren öğrenciler tarafından Steve Cuts’ın animasyon filmleri, Maona, Coco, The Man, 7. Koğuştaki Mucize filmleri öneri olarak sunulmuştur. Katılımcılar film önerilerinin gerekçesi olarak; filmde empatik sahne bulunması, filmin etkileyici ve anlamlı olması gibi unsurlara vurgu yapmışlardır.

Film kesitleri ile işlenen derslerden sonra öğrencilerden daha sonraki derslerde de film kesitlerinin kullanılıp kullanılmasına dair görüşleri alınmıştır. Etkinliklere katılan 22 öğrencinin tümü sonraki derslerde de film kesitlerinin kullanılmasını istediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar olumlu görüşlerini film kesitlerinin dersi eğlenceli hale getirmesi, konunun akılda kalıcılığını sağlaması, hayat dersi

vermesi, dersi keyifli ve anlaşılır hale getirmesi ve konu alanının daha iyi kavranması gibi getirilerine dayandırmışlardır.

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen film kesitleriyle oluşturulmuş empati becerisini geliştirmeye yönelik uygulamalardan elde edilen nitel ve nicel verilerin değerlendirilmesiyle ulaşılan sonuçlara ve tartışmalara yer verilmiştir.

Araştırmanın sosyal bilgiler dersinde film kesitleriyle oluşturulmuş öğretim etkinliklerinin öğrencilerin empati becerilerinin gelişimine etkisinin araştırıldığı ilk alt problemde KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği, empati günlükleri ve gözlem yoluyla elde edilen veriler incelenmiştir. Bu bağlamda uygulamalar öncesinde ilk, sonrasında ise son test olarak uygulanan KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeğinden elde edilen veriler analiz edildiğinde ilk testten son teste hem duygusal hem de bilişsel empati boyutlarında artış olduğu görülmüştür. Bu sonuç sosyal bilgiler dersinde film kesitleri kullanımıyla gerçekleştirilen etkinliklerin empati becerisinin gelişimine olumlu katkısı olduğunu göstermektedir. Araştırmada empati günlükleri aracılığıyla elde edilen verilerin analizi sonucunda ise süreç içinde empatik yanıtların oranlarında genel olarak artış yaşandığı görülmüştür. Empati becerisindeki bu artış, ölçek aracılığıyla elde edilen sonuçları desteklemekte ve etkinliklerin empati becerisinin gelişimine katkı sağladığını göstermektedir.

Literatür incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminde film kesitlerinin kullanımının empati becerisine etkisini araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak ders kapsamında farklı yöntem, teknik ve araçların kullanımının empati becerilerinin gelişimine etkisini araştıran çalışmalar bulunmaktadır. Kabapınar (2004) tarafından gerçekleştirilen çalışmada hayat bilgisi dersinde resim çizme aracılığıyla empati becerisinin geliştirilmesini amaçlayan etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin hem resim çizme, hem de görüşme sürecinde farklı düzeylerde empati kurabildikleri belirlenmiştir. Yılmaz (2016) ise yapmış olduğu çalışmada sosyal bilgiler derslerinde uygulanan empati etkinlikleri yoluyla, ortaokul seviyesindeki öğrencilerin empati kurma sürecinde ne düzeyde başarı gösterdiklerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Sonuçta öğrencilerin büyük bir bölümünün empati kurulacak role girebildiklerini ve nitelikli ürünler ortaya koyduklarını belirtmiştir. Coşkun Keskin (2007) ise yapmış olduğu çalışmada sosyal bilgiler derslerinde empati ağırlıklı etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin ahlaki, sosyal, bilişsel ve duyuşsal becerilerini incelemiştir. Sonuçta katılımcıların empatik öğrenme süreçleri ile bahsi geçen diğer gelişim alanları ilişkisinin olumlu olduğu tespit edilmiştir. Konuk ve Yıldırım (2018) ise gerçekleştirdikleri çalışmada empati becerisine dayalı etkinliklerin sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin çevre bilincine etkisini araştırmış ve bu anlamda olumlu sonuçlar elde etmişlerdir. Karaçalı Taze ve Dilek (2018) ise sosyal bilgiler dersi kapsamında kadın hakları geçmişine odaklanan bir ders tasarımı ve tarihsel empati çalışması yoluyla gerçekleştirdikleri çalışmada öğrencilerin tarihsel empati becerisini

deneyimleyerek ve bu materyalin içerdiği tarihsel malzemeyi yorumlayarak kadın hakları geçmişine yönelik farkındalık geliştirebildiklerini belirlemiştir. Literatürde sosyal bilgiler dersinde film izlemenin öğrencilerin (empati dışındaki) bazı becerilerinin gelişimine etkisini belirlemeyi amaçlayan çalışmalar bulunmaktadır. Efe (2014) çalışmada kullanılan filmlerle öğrenme uygulamalarının, altıncı sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin başarıları üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Deneysel nitelikli bu çalışmanın sonucunda filmlerle öğrenme etkinliklerinin başarı puanlarında anlamlı bir farklılık yarattığı belirlenmiştir. Teymuroğlu ve Oruç (2016) ise yapmış oldukları çalışmada 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde çizgi film kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ne tür bir etkide bulunduğunu araştırmışlardır. Araştırma sonucunda çizgi filmlerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanımının öğrencilerin başarılarını artırmaya olumlu yönde etki ettiği tespit edilmiştir. Bektaş Öztaşkın (2013) ise yapmış olduğu çalışmada belgesel film kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bağlamındaki akademik başarılarını ve bilinçli farkındalık düzeylerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Literatürde ayrıca film izlemenin farklı nitelikteki katılımcıların empati becerisine olumlu etkisini ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır. Sarı (2014) yapmış olduğu araştırmada asperger sendromlu bir bireyin empati becerisi gelişimine film izlemenin etkisini gözlemlemiştir. Araştırma sonucunda film izlemenin empati becerisinin kalıcı gelişim düzeyini anlamlı düzeyde etkilediğini ortaya koymuştur. Türkgeldi (2019) ise yapmış olduğu araştırmada belirlediği film üzerinde izleyicinin empatik sahnelerde karakter ile bütünleşme yaşayıp empati kurduğunu aynı zamanda empati ve sempati gibi aynı renk skalası üzerinde bulunan kavramların içkinliğini ortaya koymuştur.

Araştırmanın ikinci alt probleminde öğrencilerin empati becerisinin gelişimine yönelik film kesitleriyle oluşturulmuş etkinliklere yönelik görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda katılımcıların görüşleri film kesitlerinin dersi eğlenceli hale getirmesi, konunun akılda kalıcılığını sağlaması, hayat dersi vermesi, dersi keyifli ve anlaşılır hale getirmesi ve konu alanının daha iyi kavranması gibi kazanımlarına dikkat çekmiş, daha sonraki derslerde de kullanılmasını istedikleri belirlenmiştir. Teymuroğlu ve Oruç (2016)'un çizgi filmlerin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde öğrencilerin akademik başarılarına etkisini incelemeyi amaçladıkları araştırmada katılımcılar çizgi film kullanılarak işlenen derslerin çizgi film kullanılmayan diğer derslere göre daha zevkli geçtiğini ve konuların daha kolay öğrenildiğini belirtmişlerdir. Efe (2014) ise filmlerle öğrenme etkinlikleri kullanarak yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin işlenen dersi daha sürükleyici bulduğunu ve diğer derslerinde bu şekilde işlenmesi gerektiğini belirttiklerini ifade etmiştir. Bektaş Öztaşkın (2013) ise sosyal bilgiler dersinde belgesel kullanımının akademik başarıya etkisini araştırdığı çalışmasında öğrencilerden bu bağlamda derslere katılmanın daha kolay olduğu ve akıcı olduğunu yönünde görüş elde ettiğini ifade etmiştir.

Öneriler

Araştırmanın sonucunda film kesitleriyle gerçekleştirilen uygulamaların öğrencilerin empati becerilerinin gelişimine olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda sosyal bilgiler derslerinde film ve film kesitlerinin kullanımının uygulamada yaygınlaştırılmasına yönelik kaynak kitap, araç ve gereçlerin sağlanması, öğretmenlerin bu konuda eğitimi ve teşvik edilmesi gibi konularda yönetsel düzenlemelerin yapılmasının yararlı olacağı söylenebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalar

Mevcut araştırma film kesitlerinin kullanımı yoluyla empati becerisinin geliştirilmesine yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri belirlenen uygulama okulunun, belirlenen sınıfta gerçekleştirilen faaliyetlerle ve bu bağlamda elde edilen verilerle sınırlıdır.

Eylem araştırması deseninde yapılan araştırmalarda eğitim ve öğretime sağlanan katkı yadsınamaz bir unsurdur. Bununla birlikte literatürde bulunduğu tespit edilen açıktan hareketle; konu hakkında eleştirel bakış açısıyla, deneysel bir süreçle yapılandırılıp etkililiğinin çeşitli boyutlarda test edileceği çalışmalar da özgün veriler sunabilir.

Benzer nitelikli eylem araştırmalarının farklı gruplarla, farklı sınıf seviyeleriyle tekrarı yapıp elde edilen verilerin mevcut uygulama verileri ile karşılaştırılarak aradaki korelasyonel ilişkinin incelenmesi önemli veriler sağlayabilir.

Mevcut araştırmada kullanılan film kesitleri yerine filmlerin tamamının kullanıldığı, daha uzun uygulama süresine dayanan etkinlikler yapılabilir. Bu tip etkinlikler tam bir kurgu üzerinde katılımcıların hangi seviyede empati kuracağını göstereceğinden önemli veriler sağlayabilir.

Yazar Katkısı

Çalışma fikrinin geliştirilmesi A.A.A. ve B.K.; çalışmanın metodolojik olarak tasarımı A.A.A.; veri ve kaynak toplama B.K.; analiz B.K.; bulguların yorumlanması,

A.A.A. ve B.K.; gözden geçirme ve düzeltme, A.A.A. Tüm yazarlar makalenin yayınlanmış halini okumuş ve kabul etmiştir.

Yayın Etiği

Katılımcılar, araştırmanın konusu ve amaçlarına yönelik olarak bilgilendirilmiştir. Ayrıca katılımcılar kişisel bilgilerinin ve toplanan verilerin araştırma dışında herhangi bir amaçla kullanılmayacağına yönelik de bilgilendirilmiş ve onam formları düzenlenmiştir.

Araştırma için Dokuz Eylül Üniversitesi'nden 2021 tarihli, 120 187 karar sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Finasman

Bu araştırma; Dokuz Eylül Üniversitesi BAP Birimi tarafından finanse edilmiştir.

Teşekkür

Bu araştırmanın katılımcıları olan İzmir Bergama Yukarıbey Ortaokulu öğrencilerine, öğretmenlerine ve okul idaresine teşekkür ederiz.

ORCID

Aslı Avcı Akçalı <http://orcid.org/0000-0001-7628-3180>

Burak Karaçam <http://orcid.org/0000-0003-0858-1076>

Kaynakça

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya.
- Bektaş-Öztaşkın, Ö. (2013). Sosyal bilgiler derslerinde belgesel film kullanımının akademik başarıya ve bilinçli farkındalık düzeylerine etkisi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 147-162.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Coşkun Keskin, S. (2007). *Sosyal Bilgiler derslerinde empati becerilerine dayalı öğretim tekniklerinin kullanılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler.
- Dökmen, Ü. (2004). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem.
- Efe, Ü. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde filmlerin kullanımı. *International Journal of Social Science Research*, 3(2), 53-68.
- Elikesik, M. (2013). *Sosyal Bilgiler öğretiminde empati ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin empatik becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Gillham, B. (2000). *Case study research methods*. London and New York: Continuum.
- Kabapınar, Y. (2004). İlköğretimdeki hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullanılacak bir öğretim etkinliği olarak resim çizimi yoluyla empati. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20(20), 85-100.
- Kabapınar, Y. (2005). Uygulama ve değerlendirme ölçütleriyle hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilir bir öğretim yöntemi olarak empati. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(9), 119-142.
- Kabapınar, Y. (2002). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde öğrencinin toplumsal duyarlılık becerilerinin geliştirilmesinde kullanılacak bir öğretim yöntemi olarak sosyal empati. *Yaşadıkça Eğitim*, 76, 29-34.
- Karaçalı Taze, H. ve Dilek, G. (2018). Kendinizi bizim yerimize koyup düşünmenizi istiyorum: Kadın haklarının öğretimi üzerine bir tarihsel empati çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5), 1737- 1750.
- Kaya, A., ve Siyez, D. M. (2010). KA-Sİ çocuk ve ergenler için empatik eğilim ölçeği: Geliştirilmesi geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 110-125.
- Konuk Y. ve Yıldırım T. (2018). Empati becerisine dayalı etkinliklerle desteklenen sosyal bilgiler öğretiminin öğrencilerin çevre bilincine ve akademik başarılarına etkisi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(2), 57-69.
- Marshall, E. (t.b.). The Statistics Tutor's Quick Guide to Commonly Used Statistical Tests. <http://www.statstutor.ac.uk/resources/uploaded/tutorsquickguidetostatistics.pdf> adresinden, 06.03.2022 tarihinde erişildi.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2005a). Sosyal Bilgiler 4.-5. sınıf programı. Ankara.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2005b). Sosyal Bilgiler 6.-7. sınıf programı. Ankara.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2018). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. Ankara.
- Özpınar, İ. & Aydoğan Yenmez, A. (2019). Eylem (aksiyon) araştırması yöntemi. Ed. H. Özmen ve Ö. Karamustafaoğlu (Ed.) *Eğitimde araştırma yöntemleri* içinde (ss.318-343) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev. M. Bütün ve S.B. Demir) Ankara: Pegem Akademi.
- Plantinga, C. (1999). The scene of empathy and the human face. C.Plantinga and G.M. Smith (Ed.). *Passionate views: Film, cognition, and emotion* içinde (ss. 239-256). Baltimore: John Hopkins.
- Rogers, C. R., ve Akkoyun, F. (1983). Empatik olmak, değeri anlaşılmasını bir varoluş şeklidir. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 103-124.
- Sarı, T. O. (2014). Film izleme, empati ve zihin kuramı: Asperger sendromlu bireyle yapılan vaka çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 2146-9199.
- Teymuroğlu, B. ve Oruç, Ş. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi film kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 2(2), 92-106.
- Timuçin, A. (2004). Felsefe sözlüğü. İstanbul: Bulut.
- Türkgeldi S. K. (2019). İzleyici-karakter ilişkisi bağlamında empati ve sempatinin içkinliği: "Arka Pencere" örneği. *Sinefilozofi Dergisi*, 4(7), 74-88.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, S. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde empati. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 1-19.

FİLMLER

- Aryasb Feiz, "Mr. Indifferent", 2018.
- Chris Renaud, "Lorax", 2012.
- Çağan Irmak, Bora Gökşingöl, "Dedemin İnsanları", 2011.
- Jill Cutton, "Abominable", 2019.

Lana and Lilly Wachowski, “Animatrix”, 2003.
Robert Valley, Philip Gelatt, “Zima Blue”, 2019.
Peter Farrelly, “Green Book”, 2018.
Thor Freudenthal “Diary of A Wimpy Kid”, 2010.
Tim Burton “Charlie and the Chocolate Factory”, 2005.
Wes Anderson, “Grand Budapest Otel”, 2014.

Developing empathy skills with the use of movie sections in social studies lesson

Aslı Avcı Akçalı & Burak Karaçam

To cite this article: Avcı Akçalı, A. & Karaçam, B. (2023). Developing empathy skills with the use of movie sections in social studies lesson, The Journal of International Social Science Education, 9(1), 91-120. DOI: 10.47615/issej.1227094

To link to this article: <https://doi.org/10.47615/issej.1227094>

© 2023 The Author(s). Reprints and permissions: Authors have permission to share their article after it has been published in ISSEJ/The journal of International Social Science Education, either in print or online as a First Edition

Highlights

Social studies course has an important potential for the development of empathy skill. However, like many other skills, different methods and tools should be used in the development of this skill.

This research is based on the idea that movies, which can be seen as an effective teaching tool in various aspects, can also be useful in the development of empathy skills in social studies course and aims to make a unique contribution to the literature with this dimension.

In addition to directly contributing to the development of students' empathy skills, the research includes inferences and suggestions about the use of movie sections in the development of empathy skills in the social studies course.

ISSEJ/The Journal of International Social Science Education is a double peer-reviewed online journal. This article can be used for research, teaching and private studies. Only the authors are responsible for the content of the article. The journal has the copyright of the articles. The publisher cannot be held liable for any loss, transaction, claim or damage arising directly or indirectly in connection with the use of the research material.

All authors are requested to disclose any actual or potential conflict of interest including any financial, personal or other relationships with other people or organizations regarding the submitted work.

Developing empathy skills with the use of movie sections in social studies lesson

Aslı Avcı Akçalı Burak Karaçam

Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, 35080, Türkiye

ABSTRACT

This research aimed to improve the empathy skills of the students by using movie sections in the social studies course. The study group consisted of 22 participants who were 7th-grade students at Yukarıbey Secondary School in Bergama/Izmir, in the 2021-2022 academic year. The research was based on the action research design, one of the qualitative research designs. Quantitative and qualitative data collection tools consisting of scale, student diaries, observation, and opinion forms were used to collect the research data. The empathic tendency scale was applied to the participants before the application. During the research, activities created with movie sections and associated with social studies course attainments were carried out. Then the participants were asked to answer the questions in the form called My Empathy Diary for each activity. At the end of the study, the empathic tendency scale was applied again as a post-test. During the application process, observations were made by the researcher. At the end of the applications, students' opinions on the activities were carried out through the opinion form. Statistical analysis methods were used in the analysis of the quantitative data, and descriptive analysis and content analysis methods were used in the analysis of the qualitative data. As a result of the analysis of the research data, it was revealed that the activities structured with movie sections in the social studies course positively affected the development of the empathy skills of the participants, and the students mostly expressed positive opinions about the activities.

ARTICLE HISTORY

Received 30 December 2022
Accepted 03 March 2023

KEYWORDS

Social studies, empathy, movie sections

Type of the paper

Research article

CONTACT Aslı Avcı Akçalı asli.avci@deu.edu.tr Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, 35080, Türkiye
© 2023 Aslı Avcı Akçalı; Burak Karaçam.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial License <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>, which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.

Introduction

The survival of human beings as a social being is possible through their ties with other individuals in society. The continuity of the individual's relations with others depends on the health of the communication. In interpersonal communication, especially empathy skill is seen as an important sub-skill of communication skills. Dökmen (2004, p. 135) defined empathy as "the ability of a person to put himself/herself in the other person's shoes and understand his/her feelings and thoughts correctly". Empathy skill is important today because it contributes positively to expressing social behaviors and thoughts and because it is an attempt to understand those who are different in society. Miller and Eisenberg (1988) state that there is a negative relationship between the ability to empathize and delinquency, and Moulden and Marshall (2002) state that the ability to empathize plays an important role in the reduction of aggressive and antisocial behaviors, and contributes to the control of anger and the perception of the other's perspective (cited in Kabapınar, 2004). The benefits provided by empathy skills ensure the healthy participation of individuals in social life, which is important for the continuity of the existing social order and improving the position and conditions of other individuals in society.

With the realization that empathy has an important place in interpersonal relationships and social life, studies on the development of this skill through education have gained momentum. Like many other skills, educational institutions are of great importance in the development of empathy skills. In addition to being social environments where students can experience empathy skills, these institutions are also effective environments for developing this skill through various teaching activities within different courses.

Social studies course has an important potential to develop students' empathy skills in terms of its objectives and content. Especially since 2005, empathy skill has an important place as a skill that needs to be developed in Social Studies Curricula.

Different tools and methods have an effect on the acquisition of empathy skills through education (Kabapınar, 2004; 2005). The presence of different perspectives in movies can provide students with perspective-taking, which is inevitable for empathy, through audiovisual experiences. Movies also enable students to develop different perspectives on the problems posed, to think multidimensionally, and to learn the subject within a very wide network of relationships and meanings that will enable effective learning (Efe, 2014).

This research was based on the potential of the social studies course for the development of empathy and the idea that movies can contribute to the development of this skill.

Purpose

In the research, it was aimed to contribute to the development of empathy skills, which is one of the basic skills of social studies courses, by using movie sections. The research question was stated as "Is it possible to develop empathy skills in social studies courses with teaching activities based on movie sections?". In this direction, the sub-problems of the research are as follows:

- 1.) What is the effect of teaching activities created with movie sections on the development of students' empathy skills in social studies courses?
- 2.) What are the opinions of the students about the teaching activities created with movie sections?

Method

Action research is explained as a research method that requires collecting and analyzing data in a systematic way in order to identify problems related to the implementation process or to understand and solve a problem that has been identified in the educational institution, which is carried out directly by the teacher or expert who is involved in the implementation or in collaboration with a researcher (Yıldırım & Şimşek, 2011, p. 295). This research, which aims to provide progress/improvement through the development of students' empathy skills in the learning environment, was realized in action research design.

The study group of research consisted of 22 students studying in the 7th grade, A branch of İzmir Bergama Yukarıbey Secondary School in the 2021-2022 academic year. In determining the study group, convenience sampling was initially used, and then the purposeful sampling method was used.

In the study, the empathic tendency scale (Kaya & Siyez, 2010) was used to collect quantitative data, and empathy diaries and opinion form were used to obtain qualitative data. Observations were also made.

Statistical analysis methods were used to analyze quantitative data, and descriptive analysis and content analysis methods were used to analyze qualitative data.

During the research process, 314 movies were watched, and the empathic scenes in 10 of these movies were selected. In determining these movie sections, the attainments of the social studies course were taken as a basis. It was ensured that each activity would serve the achievement of the attainments and the development of empathy skills at the same time.

In the implementation process, the empathic tendency scale was applied to the students as a pre-test. Then, the subject content was presented for the determined attainments. Then, the activities were started. At this stage, the text explaining the movies was read first. Then, the movie sections were watched. While watching the sections, critical scenes were stopped and empathic comments were made. This stage was carried out in the form of question-answer and discussion between the participants and the researcher. After watching and discussing the movie sections, forms called My Empathy Diary including the questions associated with the movie sections were distributed to the students to answer. The issues that attracted attention during the process were observed

and recorded by the researcher. After all the activities were completed, the Empathic Tendency Scale was reapplied as a post-test. In addition, the Opinion Form was applied to reveal whether the process contributed to the students and how they perceived the lessons supported by the movie sections. Then, the data collected through the above-mentioned qualitative and quantitative data sources were analyzed and findings and conclusions were reached.

Findings

Findings Related to the First Sub-Question

The empathic tendency scale was applied as a pre-test and post-test in order to reveal the effect of the practices on students' empathy skills. The data obtained with the application of the scale were analyzed with dependent groups t-test. According to the results of the analysis, while the participants' emotional empathy first test score was $\bar{X} = 30.36$, the post-test score increased with a value of $\bar{X} = 31.81$. The cognitive empathy score increased from $\bar{X} = 20.45$ in the first test to $\bar{X} = 21.72$ in the post-test. These results showed the positive contribution of the activities carried out with the use of movie sections in the social studies course to the development of empathy skills.

As a result of the analysis of the data obtained from the empathy diaries used during the activities, it was seen that the number of empathic responses generally increased from the first activity to the last activity. The categories of making suggestions, giving examples, and constructing possibilities were elements that support positive communication. It was understood that although the responses in these contexts sometimes increased significantly during the process, they did not show a balanced distribution. It was thought that this situation might be related to the topics included in the empathic scenes watched by the students. Sympathy, punitive attitude, vengeful attitude, blaming, and being a fan were the categories considered as examples of negative behavior. In this context, while the responses in the blaming category were already at a low level from the beginning, the responses in the categories of sympathy, punitive attitude, vengeful attitude and being a fan significantly decreased or disappeared towards the last week. This shows the positive effect of the activities on the development of empathy skills.

The observations made by the researcher during the process were also analyzed as another data source. It was observed that, negative behaviors such as interrupting, not listening to each other, and not being interested in the explanations decreased towards the end of the implementation process. In addition, as the activities progressed, the positive communication structure including I-language increased, student participation in discussions about empathic scenes and student interest in the lesson, students' level of listening to each other, self-disclosure behaviors increased. Their tendency to take responsibility in solving problems requiring empathy increased.

Findings related to the second sub-question

At the end of the implementation processes, opinion forms were applied to get the opinions of the participants about the activities. As a result, the positive contributions of the social studies course taught using movie sections were also recognized by the participants. The responses showed that social studies course supported by movie sections made a difference compared to other lessons in terms of the resources used and skill development. The fact that the lessons were found to be more fun by a large number of students showed that such studies have also an important potential for the development of attitudes and motivation towards the lesson. However, it was observed that the dimensions that were evaluated negatively were related to the shortness of the movie sections, the difficulty in interpretation, the similarity of the questions in the empathy diaries, the activities becoming boring after a while, and writing activities. In addition, students stated that they liked movies that were conducive to revealing emotions, had traces of their own lives and were enjoyable. All 22 students who participated in the activities stated that they would like to use movie sections in the next lessons.

Discussion and Conclusion

In the study, it was understood that social studies lessons based on movie sections had a positive effect on the development of empathy skills. When the literature was examined, no study was found that investigated the effect of the use of movie sections on empathy skills in social studies education. For this reason, these results were compared with studies investigating the effect of the use of different methods, techniques, and tools on the development of empathy skills (Kabapınar 2004; Yılmaz, 2016; Coşkun Keskin, 2007; Konuk & Yıldırım, 2018; Karaçalı Taze & Dilek, 2018) and similarities were observed with the results of these studies.

In the literature, there are also studies (Efe, 2014; Teymuroğlu & Oruç, 2016; Bektaş Öztaşkın, 2013; Sarı, 2014) aiming to determine the effect of watching films in social studies courses on students' achievement and development of some skills (other than empathy). The results of these studies are similar to the results of the current study in terms of the positive effect of movies on the development of various skills of students.

Implication and Suggestions

As a result of the research, it was determined that the applications carried out with movie sections had a positive effect on the development of students' empathy skills. In this context, it can be said that it would be useful to make administrative arrangements on issues such as curriculum change, training, and encouragement of teachers on this issue in order to expand the use of movies in social studies lessons in practice.

Research Limitations and Future Research

The current research was carried out to develop empathy skills of the participants through the use of movie sections. Research data is limited to the activities carried out in

the determined classroom of the practice school and the data obtained in this context. The contribution provided to education in research conducted in action research design is an undeniable element. However, based on the deficit identified in the literature, studies that will be structured with a critical perspective on the subject, with an experimental process and test its effectiveness in various dimensions can also provide original data. In addition, repeating similar action research studies with different groups and different grade levels and comparing the data obtained with the current research, and examining the correlational relationship between them can provide important data. Instead of the movie sections used in the current research, activities based on longer application time can be done using the whole movies. Such activities can provide important data as they will show the level of empathy of the participants on a complete fiction.

Author Contributions

Developing the research idea A.A.A. and B.K.; methodological design of the study A.A.A.; data and resource collection B.K.; analysis B.K.; interpretation of the findings A.A.A. and B.K; review and correction, A.A.A. All authors of the article read and accepted the published version.

Publication Ethics

Participants were informed about the subject and aims of the research. In addition, the participants were informed that their personal information and collected data would not be used for any purpose other than research. and consent forms were prepared. Ethics committee approval dated 2021 and decision number 120 187 was obtained from Dokuz Eylül University for the research.

Funding

The research was funded by Dokuz Eylül University BAP Unit.

Acknowledgments

We would like to thank the teachers, school administration and students of Bergama Yukarıbey Secondary School who are the participants of this research.

ORCID

Aslı Avcı Akçalı <http://orcid.org/0000-0001-7628-3180>

Burak Karaçam <http://orcid.org/0000-0003-0858-1076>

References

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya.
- Bektaş-Öztaşkın, Ö. (2013). Sosyal bilgiler derslerinde belgesel film kullanımının akademik başarıya ve bilinçli farkındalık düzeylerine etkisi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 147-162.
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Coşkun Keskin, S. (2007). *Sosyal Bilgiler derslerinde empati becerilerine dayalı öğretim tekniklerinin kullanılması*. Unpublished Phd. Thesis. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler.
- Dökmen, Ü. (2004). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem.
- Efe, Ü. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde filmlerin kullanımı. *International Journal of Social Science Research*, 3(2), 53-68.
- Elikesik, M. (2013). *Sosyal Bilgiler öğretiminde empati ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin empatik becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Unpublished Phd. Thesis Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Gillham, B. (2000). *Case study research methods*. London and New York: Continuum.
- Kabapınar, Y. (2004). İlköğretimdeki hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullanılacak bir öğretim etkinliği olarak resim çizimi yoluyla empati. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20(20), 85-100.
- Kabapınar, Y. (2005). Uygulama ve değerlendirme ölçütleriyle hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilir bir öğretim yöntemi olarak empati. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(9), 119-142.
- Kabapınar, Y. (2002). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde öğrencinin toplumsal duyarlılık becerilerinin geliştirilmesinde kullanılacak bir öğretim yöntemi olarak sosyal empati. *Yaşadıkça Eğitim*, 76, 29-34.
- Karaçalı Taze, H. & Dilek, G. (2018). Kendinizi bizim yerimize koyup düşünmenizi istiyorum: Kadın haklarının öğretimi üzerine bir tarihsel empati çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5), 1737- 1750.
- Kaya, A., & Siyez, D. M. (2010). KA-Sİ çocuk ve ergenler için empatik eğilim ölçeği: Geliştirilmesi geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 110-125.
- Konuk Y. & Yıldırım T. (2018). Empati becerisine dayalı etkinliklerle desteklenen sosyal bilgiler öğretiminin öğrencilerin çevre bilincine ve akademik başarılarına etkisi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(2), 57-69.
- Marshall, E. (t.b.). The Statistics Tutor's Quick Guide to Commonly Used Statistical Tests. Retrieved from <http://www.statstutor.ac.uk/resources/uploaded/tutorsquickguidetostatistics.pdf> in 06.03.2022.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2005a). Sosyal Bilgiler 4.-5. sınıf programı. Ankara.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2005b). Sosyal Bilgiler 6.-7. sınıf programı. Ankara.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2018). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. Ankara.
- Özpinar, İ. & Aydoğan Yenmez, A. (2019). Eylem (aksiyon) araştırması yöntemi. H. Özmen and

- Ö. Karamustafaoğlu (Eds.) In *Eğitimde araştırma yöntemleri* (pp. 318-343). Ankara: Pegem Akademi.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev. M. Bütün ve S.B. Demir) Ankara: Pegem Akademi.
- Plantinga, C. (1999). The scene of empathy and the human face. C. Plantinga and G.M. Smith (Eds.). In *Passionate views: Film, cognition, and emotion* (pp.239-256). Baltimore: John Hopkins.
- Rogers, C. R., & Akkoyun, F. (1983). Empatik olmak, değeri anlaşılmamış bir varoluş şeklidir. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 103-124.
- Sarı, T. O. (2014). Film izleme, empati ve zihin kuramı: Asperger sendromlu bireyle yapılan vaka çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 2146-9199.
- Teymuroğlu, B. & Oruç, Ş. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi film kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 2(2), 92-106.
- Timuçin, A. (2004). Felsefe sözlüğü. İstanbul: Bulut.
- Türkgeldi S. K. (2019). İzleyici-karakter ilişkisi bağlamında empati ve sempatinin içkinliği: “Arka Pencere” örneği. *Sinefilozofi Dergisi*, 4(7), 74-88.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, S. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde empati. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 1-19.

FILMS

- Aryasb Feiz, “Mr. Indifferent”, 2018.
- Chris Renaud, “Lorax”, 2012.
- Çağan Irmak, Bora Gökşingöl, “Dedemin İnsanları”, 2011.
- Jill Cutton, “Abominable”, 2019.
- Lana and Lilly Wachowski, “Animatrix”, 2003.
- Robert Valley, Philip Gelatt, “Zima Blue”, 2019.
- Peter Farrelly, “Green Book”, 2018.
- Thor Freudenthal “Diary of A Wimpy Kid”, 2010.
- Tim Burton “Charlie and the Chocolate Factory”, 2005.
- Wes Anderson, “Grand Budapest Otel”, 2014.

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Dergi wepsayfası: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Çocuk kitaplarında tasarım

Gültekin Erdal & Kelime Erdal

Önerilen atf: Erdal, G., Erdal, K. (2023). Çocuk kitaplarında tasarım, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 9(1), 121-146. DOI: 10.47615/issej.1260142

Makale linki: <https://doi.org/10.47615/issej.1260142>

© 2023 Yazar(lar). Baskılar ve izinler: Yazarlar makalelerini USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisinde yayınladıktan sonra basılı olarak veya Birinci Baskı olarak çevrimiçi paylaşma iznine sahiptir.

Öne Çıkanlar

Çocuk kitaplarının öneminin artmasıyla, sorunları da konuşulmaya başlanmıştır. Bu konudaki algıların, "çocuk işte" mantığından uzaklaşması gerektiği yönünde oluşması, çocuk kitabı işinin uzmanlarca yapılmasını zorunlu kılmıştır.

Bu makale ile özellikle de tasarım bölümü öğrencilerinin, çocuk kitaplarını tasarlamalarının önünün açılması gerekliliği vurgulanmıştır.

Bursa Uludağ Üniversitesi TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı öğrencilerin dönem ödevi olarak tasarladıkları kitaplar ve çocuk kitaplarının özellikleri irdelenmiştir.

Bu makale, öncelikle iyi bir ressamın iyi bir tasarımcı olamayabileceği gerçeğini ortaya koymaktadır. Çünkü sanat ile tasarımın birbirlerin farklı iki kavram olduğu dolayısıyla her santçinin tasarım yapamayabileceği vurgulanmıştır.

USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi hakemli bir çevrimiçi dergidir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışmalar amacıyla kullanılabilir. Makalenin içeriğinden yalnızca yazarlar sorumludur. Dergi makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımıyla bağlantılı veya doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, işlem, talep veya masraf veya zarardan sorumlu tutulamaz.

Tüm yazarlardan, sunulan çalışmalarla ilgili olarak diğer kişi veya kuruluşlarla herhangi bir finansal, kişisel veya diğer ilişkiler dahil olmak üzere herhangi bir fiili veya potansiyel çıkar çatışmasını ifşa etmeleri istenir.

Çocuk kitaplarında tasarım

Gültekin Erdal Kelime Erdal

Teknik Bilimler MYO, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 16059, Türkiye

ÖZ

Arka Plan: Çocuk kitaplarının tasarım ürünü olması gerektiği ve bu tasarımda yazar, illüstratör, tasarımcı ile yayıncının ekip çalışması yapması gerektiği vurgulanmıştır.

Amaç: Bu araştırma ile çocuk kitaplarının tasarım özellikleri araştırılmış ve Bursa Uludağ Üniversitesi Grafik Tasarım Programı öğrencilerinin konuyla ilgili tasarımları incelenmiştir. Bu araştırma ile çocuk kitaplarındaki tasarımın önemini vurgulamak amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu makalede Bursa Uludağ Üniversitesi TBMYO Tasarım bölümü öğrencilerinin, illüstrasyon dersinde dönem ödevi olarak hazırladıkları çocuk kitapları "görsel doküman" (Sak vd., 2020:231) olarak değerlendirilmiş ve incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin önemli veri kaynaklarından doküman analizi içinde sınıflandırılan görsel dokümanlar incelenmiş, çizimler renkler ve yaratılan kitap karakterleri değerlendirilmiş ve teoriler oluşturulmuştur.

Bulgular: Çocuk kitaplarında resim dili ile metin dilinin büyük oranda örtüşmediği görülmüş, tasarım dersi öğrenci uygulamalarında bu sorun giderilmeye çalışılmıştır.

Sonuç: Resimli çocuk kitapları tasarlama ve yazma, organize bir tasarım işidir.

Son zamanlarda çocuk kitaplarının niteliği sıkça tartışılmaktadır. Çocuk kitapları yazar, çizer, tasarımcı ve eğitimcilerin tamamlayıcı çalışmalarını kapsar. İyi tasarlanmış çocuk kitapları, erken yaşlardan yetişkinliğe ve ötesine kadar geniş bir okuyucu yelpazesine sahiptir. İyi tasarlanmış ve illüstre edilmiş çocuk kitapları, daha ilk görüşte görsel yapısıyla okuyucuyu cezbedip kendine çekebilir.

Çocuk kitabı illüstratörünün, grafik tasarımcı ile karıştırılıyor veya birlikte düşünülüyor olması, bu konudaki endişeleri arttırabilir. İyi bir çizerin, iyi bir tasarımcı olabileceği inancı, birçok nitelikli ressamı, çocukların mutlu olmadıkları kitaplar ürettirebilir. Bu kudretli ressamı çocukların da tanıyıp saygı duymasını beklemek doğru değildir. Çünkü çocuk çizenle değil, çizilenle ilgilenir. Bu anlamda iyi bir çizer ya da ressam olmak, çoğu zaman iyi bir kitap tasarımcısı olmak anlamına gelmez. Ressam, çizer ya da sanatçı hayalindekileri görselleştirirken, tasarımcı o görsele anlam verir. Dolayısıyla çocuk kitapları resimlerinin sadece sanat endişesi taşımamasını beklemek, her zaman doğru olmayabilir. Bu beklenti resimlerin anlaşılabilirliğini ve metinle olan bütünlüğünü olumsuz etkileyebilir. Bazen sanat, herkes için anlaşılır değildir. Oysa çocuk kitapları ve bu kitaplardaki resimler, her zaman anlaşılabilir olmalıdır. Resimler kitabı sadece eğlenceli kılmak için değil, anlaşılır yapmak

MAKALE TARİHİ

Geliş tarihi 04 Mart
2023

Kabul tarihi 09 Nisan
2023

ANAHTAR KELİMELER

Çocuk kitapları,
illüstrasyon, tasarım

Makale Türü

Araştırma makalesi.

için de kullanılmalıdır. Zira anlaşılır her resim, aynı zamanda çocuğun hayal kurduğu, düşündüğü, eğlendiği, mutlu olduğu, öğrendiği ve kendi dünyası ile gerçek dünya arasında kurduğu bir köprüdür.

Bu makalede, Bursa Uludağ Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Grafik Tasarım Programı öğrencilerinin metnini yazıp, karakter ve sahnelerini çizdiği ve tasarladığı çocuk kitapları, çocuk kitapları tasarımı açısından değerlendirilmiştir. Bu örneklerde karakter yaratılması, sahnelerin çizilmesi, sayfa ve kitabın tasarlanması aşamaları dikkate alınmıştır. Metnin çizilenler ile örtüşüyor olması iyi bir çocuk kitabının önemli göstergelerindedir. Araştırmaya konu olan kitaplar, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.

İLETİŞİM Gültekin Erdal ✉ gultekinerdal@uludag.edu.tr 📧 Teknik Bilimler MYO, Uludağ Üniversitesi, 16059, Bursa, Türkiye

© 2023 Yazar(lar).

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial ile lisanslanmıştır. Lisans, (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>) koşulları altında dağıtılan ve ticari olmayan amaçla eserinizi remix, ince ayar yaparak ya da üzerine geliştirerek kendi eserlerinde kullanılmasına izin verir. Ancak ortaya çıkan yeni eseri benzer lisans ile lisanslamak zorunda değildir.

Giriş

Çocuk Edebiyatı kavramının özünde “görelilik ilkesi” (Aydın, Uzun, 2020:318) yatar. Bu durum sanıldığı gibi sadece ebeveynlere değil, yazara, illüstratör ve grafik tasarımcıya önemli sorumluluklar yükler. Yani çocuk edebiyatı, çocuklar için pazarlanan toplam kitap sayısını değil, çocukları eğlendiren, onların manevi gelişimine, güzellik algılama yeteneğinin gelişmesine, kişiliğin olgunlaşmasına ve düşünce özgürlüğünü şekillendirmesine katkıda bulunan takım çalışmasını kapsar. Nihayetinde çocuk edebiyatı, Mc Dowell Miles’in deyimi ile çocuk kitaplarının özelliklerini taşır (2016:214, Eirini aracılığıyla). Bu sonucu destekler biçimde Erdal (2008:157), çocukların belli bir dönemden sonra yetişkin olabileceğini ve gelişim evrelerine uygun kitaplar yazılmasının zorunlu olduğunu belirtir. Çünkü çocukların “dil gelişimi, anlam düzeyleri, sanatsal nitelikleri gibi durumlar” (Çiftçi, 2013:126), Erdal’ın (2008) deyimi ile evrelerine uygun yazılan kitaplar aracılığı ile olgunlaşır. Aslında çocuk kitabı, “çocukların okuyacağı kitap”tır (Çiftçi, 2013:127).

Çocuklar, herhangi bir hikâyenin içinde bir şekilde yer almayı sever. Çoğu zaman kahramanı olduğu hikâyenin başkalarını dinlenmesi, onaylanması veya takdir edilmesinden mutlu olurlar. Çünkü hikâyenin, çocukların hayatında önemli bir yeri vardır. Violetta-Eirini’ye (2016:213) göre çocuk, hikâyeler yoluyla kendini tanıır ve kim olduğunun farkına varır. Çocuğa hikâye okunması veya anlatılması kadar, çocuğun hikâyesinin dinlenmesi de önemlidir. Çünkü çocuğun kendi hikâyesini nasıl oluşturduğu, onun karakteristik yapısını da ele verir. Örneğin çocuğun hikâyesi, yaşanmışlıklardan oluşuyorsa hayalperest yapıya, kitap resimlerinden

oluşuyorsa kıvrak bir zekâya işaret edebilir. Bu nedenle çocuk kitaplarında resimler çok önemlidir. Resimler, çocuğu düşündürmeli, konuşturmalı ve gerçek hayat ile bağ kurdurmalıdır.

Günümüzde sık tartışılmaya başlanan çocuk kitapları, yazar, çizer, tasarımcı ve eğitimcilerin tamamlayıcı çalışmalarını kapsamalıdır. Çocuk kitaplarında yazar: “Kural ya da kurallar koymaktan çok, çocukların gelişim özelliklerini de göz önünde bulundurarak onlara neden-sonuç ilişkisiyle anlamlandırabilecekleri yaşam durumları sunmalıdır” (Sever, 2003:22). İyi bir yazar, “çocuğun fiziksel, bilişsel, dil, duygusal, kişilik, ahlak ve ruhsal gelişimi açısından donanımlı bir birey olarak yetişmesine büyük katkı sağlar” (Gönen ve diğerleri, 2012:197). Çocuğun eğlenmesini, öğrenmesi kadar önemlidir. Hatta F. J. Harvey Darton (2011:214), çocuk edebiyatının çocukları sadece eğlendirmek için yaratıldığına ve öğretmek ve beslemek zorunda olmadığına inanmaktadır. Aynı şekilde Strouse ve arkadaşları (2018:2) çocukların, resimli kitaplardan gerçek dünyaya bilgi aktarma yeteneklerinin, sembolik anlayışlarındaki analogik akıl yürütmeleri ile fantezi ve gerçeklik anlayışlarındaki gelişmeler tarafından kısıtlanabileceğini ileri sürer. Konu somutlaştırıldığında ise çocukların, kitaptaki resimlerle dünyadaki gerçek görüntüler arasında bağ kurmaya çalıştıkları, hayal güçlerini zenginleştirdikleri ve kendilerince yeni hikâyeler yaratıp oyunlar oynadıkları söylenebilir.

Çocuk kitabı yazarının ortaya koyduğu her metnin, illüstratör tarafından nasıl resimlenebileceği endişesini de taşıması önemlidir. Çocuk kitapları, erken yaşlardan yetişkinliğe ve ötesine kadar geniş bir okuyucu yelpazesine sahiptir (Anonim, 2022: ET.15.02.2023). Hatta iyi tasarlanmış ve illüstre edilmiş çocuk kitapları, görsel yapısıyla bile eğlendirip ilham verebilir. Hladikova, (2014:19), çocuk kitaplarındaki resimlerin çocukları ömür boyu sürecek bir okuma sevgisine bağlayabileceğini ileri sürerken, resimlerin önemini vurgular. Bu durum, illüstratöre önemli bir sorumluluk yükler. Aksi durumda ortaya konulan çizimler ticari objelerden öteye gidemeyebilir. Bu endişedeki resimlerin, çocuğun hayal gücüne değil, beğeni duygusuna yönelik olduğu söylenebilir. Duyguların yönlendirmelere açık ve korumasız olması, çocuğun kitap ve gerçek dünya ile bağ kurmasına engel olması anlamı taşıyabilir. İllüstratör ilk aşamada çocuğa değil, metne odaklanmalı, hangi anlatının görselleştirileceğinin kararını vermelidir. Ancak çizimler, çocuğun hayal gücünü yansıtabilecek kadar yaratıcı, metni anlatacak kadar da gerçekçi olmalıdır. Karakter ve sahne çizimleri, çocuğun dış dünyayla bağını koparmamalı, hayal gücü ile gerçek dünya arasında mantıklı köprü kurabilmelidir. Mary Northrup (2012:2), çocuk kitaplarında sözcükler ve resimlerin birlikte çalışması gerektiğini belirterek “biri diğerini destekler ve üzerine inşa eder hatta onu karşılıklı dönüştürür” der. Çizimlerin, metinle tamamen bütünleşmesinin öneminden bahseder. Sedat Sever (2008:166) çocuk kitaplarındaki resimlerin önemini, resme adeta kişilik vererek vurgular. Çocuk kitaplarındaki resimleri, metinle düşünüldüğünde anlamı tamamlayan, açıklayan, genişleten, bazen de metne yeni anlamlar katan estetik uyarı olarak tanımlar.

Çocuğa kaliteli okuma materyalleri sağlamak ve okuma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak için nelere dikkat edilmesi gerektiğini bilmek önemlidir. Bu becerileri geliştirmek adına, çocuk kitapları için önemli bulguları şöyle sıralamak mümkündür.

1. Kitap, çocuğun ilgisini çekmelidir (appbooka.com. ET09.02.2023). Çocuklar okudukları hikâyeyi, masalı kendi dünyası ile ilişkilendirebildiklerinde, onu hatırlamaları ve okuduklarını anlamaları daha olasıdır.
2. Çizimler anlamlı olmalı, metin ile örtüşmelidir. Çocuklar için kitap, çocuğun dünyasından, yabancı olmadığı ve gerçeğiyle bağ kurabileceği karakterlerden oluşmalıdır. Çizilenler ile metnin anlatısı aynı olmalı, farklılık yaratılmamalıdır.
3. Çocuk kitaplarında dil, çocuğu geliştirecek seviyede olmalıdır (Erdal, 2008:4). Gerek metin dili gerekse resim dili çocuğun dil seviyesine uygun olmalı, sözcük hazinesine katkı sağlamalıdır.
4. Karakterler, çocuğun dünyasıyla bağ kurabileceği nitelikte olmalıdır. Çocuk, ilişkilendirilebilir karakterlere sahip bir kitap okuduğunda ona daha çok bağlanır ve hatırlar.
5. Kitabın konusu, çocuğun ilgi ve gelişimine uygun olmalıdır (Erdal, 2008:4). Böylece çocuğun merakı uyandırılır, sonraki satırları düşünmesi sağlanarak, zihninde resimler oluşturmasına fırsat verilebilir.

Sonuç olarak çocuk kitapları aynı zamanda yetişkinlerin de dikkatini çekmelidir. Genel yapısı ve dış görünüşüyle ebeveyn onayından geçmeyen kitap, çocukla buluşamayabilir.

Amaç

Bu araştırma ile çocuk kitaplarının tasarım özellikleri araştırılmış ve Bursa Uludağ Üniversitesi Grafik Tasarım Programı öğrencilerinin konuyla ilgili tasarımları incelenmiştir. Bu araştırma ile çocuk kitaplarındaki tasarımın önemini vurgulamak amaçlanmıştır.

Metodoloji

Bu makalede Bursa Uludağ Üniversitesi TBMYO Tasarım bölümü öğrencilerinin, illüstrasyon dersinde dönem ödevi olarak hazırladıkları çocuk kitapları “görsel doküman” (Sak vd., 2020:231) olarak değerlendirilmiş ve incelenmiştir. Nitel araştırma yönteminin önemli veri kaynaklarından doküman analizi içinde sınıflandırılan görsel dokümanlar incelenmiş, çizimler renkler ve yaratılan kitap karakterleri değerlendirilmiş ve teoriler oluşturulmuştur. Üç ayda tamamlanan dönem ödevinde karakter yaratılması, sahnelerin belirlenmesi, font tipi, punto büyüklüğünün ayarlanması ve baskıya hazırlanması gibi tasarım süreçleri tamamlanmış ve uygulanmıştır.

Bulgular

Bu makale ile çocuklara yöneleik resimli masal kitaplarının renkleri, karakterleri ve sahne çizimleriyle çocukların ilgisini çekebilecek düzeyde olması gerektiği ortaya konulmuştur. Bilindiği gibi ilgili çocuk, okuduğu hikâyeyi, masalı kendi

dünyası ile ilişkilendirip anlayabilir ve hatırlayabilir. Bursa Uludağ Üniversitesi TBMYO Grafik Tasarım Programı öğrencilerinin tasarladıkları çocuk kitaplarında resim dili ile metin dilinin büyük oranda örtüştüğü görülmüştür. Ayrıca masal veya hikâyede geçen kahramanların çizimleri, çocuğun dünyasından, yabancı olmadığı ve gerçeğiyle bağ kurabileceği düzey ve gerçeklikte oldukları görülmüştür. Çocuk kitabının anlatım dili, resim dili kadar önemlidir. Çocuğun dil seviyesine uygun olması ve sözcük hazinesine katkı sağlaması gerekir.

Çocuk Kitaplarının Özellikleri

Hunt, çocuk kitaplarının eğitsel ve ticari açıdan açık bir şekilde önemli olduğunu belirtir (1999:1). Sever (2008:25-26), “Çocuk ve Edebiyat” adlı kitabında Luis Borges’ten bir alıntı yaparak kitapların önemine değinir. Borges, hayatımızı değiştiren birçok alet ve makınayı vücudumuzun çeşitli uzantılarıyla özdeşleştirirken, kitapların yerini ayrı tutarak beyin ve düşünce uzantısı olarak nitelendirir. Borges’e göre kitaplar, bellekte tutulmak için okunur ve kişiliğimizin, dünyaya bakışımızın, kavrayışımızın ayrılmaz parçası olur. Bu tanımla bireysel gelişimde önemli bir yeri olan çocuk kitapları, onların bilişsel gelişimine yardımcı olmakla kalmaz, bağımsız düşünmeyi teşvik ederek dünyayı eğlenceli ve ilginç bir şekilde öğrenmesini sağlar. Bu gelişimin bir sonucu olarak çocuklar genellikle okuma zevkini ve heyecanını keşfederler. Çocuk kitaplarının çocukları okumaya motive eden özelliğinden yola çıkıldığında Mc Dowell Miles, (2016:214- Violetta-Eirini aracılığıyla) çocuk edebiyatını, çocuk kitabının özellikleriyle eşleştirir. Smar (2006:175), 1979 yılının Dünya Çocuk Yılı kabul edilmesiyle birlikte çocuk kitapları ve çocuk edebiyatının önemimin arttığını belirtirken Yılmaz (2018:61), nitelikli bir çocuk kitabının biçim, içerik, dil ve anlatım yönüyle bütün olması gerektiğini savunur. Perry Nodelman, çocuk edebiyatının “basit, eylem odaklı” olması gerektiğini savunur. “Çocuktan ziyade çocukluğa hitap eden ve çocuğun görüşlerini yansıtan, iyimser ve hayal perest, masumiyet içerikli, ideal olanı öğreten, gerekli tekrarı yapan kutsal bir aşk biçimi” (2008: 157-8) olarak dengeleme eğilimindedir. Violetta-Eirini ise çocuk kitaplarının özelliklerini şöyle maddeler: (Hunt, 1999)

1. Çocuk kitapları genellikle kısadır.
2. Çocuk kitapları açıklamalardan ve iç gözlemlerden ziyade bölümlerdeki diyaloglarda aktif davranışlar tercih etme eğilimindedir.
3. Çocuk kitaplarında kahraman normdur.
4. Çocuk kitaplarında hikâye net bir şekilde gelişir, birçok yetişkinin farkında olmadığı etik oluşumlar dahilinde daima iyi olan kazanır.
5. Çocuk kitapları cesaret kırıcı olmaktan çok iyimser olma eğilimindedir.
6. Dil, çocuk odaklıdır.
7. Konu, farklı bir sıra altında şekillendirilir ve olasılıklar çoğu zaman reddedilir.
8. Büyülü ve hayali bir atmosferin yanı sıra sadelik ve macerayı dengeleme eğilimindedir (2016:214).

Çocuk kitaplarını iyi yapan daha fazla özellik sıralanabilirken, Lesnik-Oberstein

(1999:15), çocuk kitaplarının kimin için iyi olması gerektiği sorusunu yöneltir. Çocuklar tarafından mı, yoksa çocuklar için yazılan mı iyi bir çocuk kitabıdır? Çocuk kitaplarına tasarım ürünü olarak bakıldığında bu sorunun yanıtı verilebilir. Tasarım, hedef kitle ile senkronize çalışmaları gerektirir. Hedef kitlenin ilgi alanı, kitap dilinin anlaşılabilirliği, çocuğun gelişim sürecine uygunluğu veya gerekliliği ve nihayetinde ebeveynin bu kitabı ne kadar yararlı görebileceği dikkate alınır. Yazar, çocuğun yaşı ve gelişim evresini, kullandığı dili, dilin anlaşılabilirliğini ön planda tutarak hikâyenin sürükleyici, öğretici ve ders verici örneklendirmelerini planlar. İllüstratör, illüstrasyonlar ile metnin anlamlı örtüşmesine, metinde anlatılan karaktere uygun, gerçekçi, sevimli ve okuyucuya arkadaş olabilecek tipler çizmeye önem verir. Deformasyonu yüksek, ne olduğu anlaşılamayan karakteristik çizimlere yer vermez. Tasarımcı ise metin ve illüstrasyonu kopartmayacak bir sayfa tasarımına, okunurluğu yüksek, sade yazı karakteri seçimine ve punto cinsinden harf büyüklüğüne dikkat eder. Aynı şekilde tasarımcı, metni okumak, illüstrasyonları incelemek ve bütünü tamamlayacak bir kapak tasarlamakla da yükümlüdür. İyi bir çocuk kitabında yayıncı, kaliteli baskı yaptırmalıdır. Renk kaymaları olmamalı, belirlenen renklerden farklı tonlamalar kullanılmamalıdır. Baskı olabildiğince temiz ve net olmalıdır. “Çoklu renk ayrımı yöntemi (Multi Color veya Hifi Color)” (Uğur, 2007:114-5) ile daha fazla renkli ve gerçekçi baskılar yapılmalıdır. Bu doğrultuda çocuk kitapları baskısında, Pantone firmasının altı renkli baskı imkânı veren Hexacrome renk ayrımı yöntemi doğru seçim olabilir.

Karakter Tasarımı

Çocuk kitabı illüstratörü olmak önemli bir uzmanlık alanıdır. Tasarlanan her şeklin, rengin hatta seçilen fontun karakteristik bir kişiliği ve tutumu vardır. Teresa Martinez (www-domestika-org. ET.11.02.2023) geometrik yapılardan hareketle karenin, ciddiyet ve sertlik, dairenin ise sükûnet anlatabileceğini ileri sürer.

Haerani Nur, daha geniş bir perspektif ile çocuğun karakterinin oynadığı oyunlar ile oluştuğunu (2013:87) belirterek karakteri, eğitilebilir ulusal hareket olarak görür. Sayer ve arkadaşları karakteri, kavram olarak iyi ya da kötü huy (2018:109) ile özdeşleştirir. Tanımı ne olursa olsun karakter, yaşam tarzından tasarım dünyasına kadar her şeyi etkiler. Bu anlamda çocuk kitabı illüstratörünün aldığı eğitim, yaratacağı masal karakterine bir şekilde yansır. Bu zincir yansıtma, yazar için daha da önemli olabilir. Mutlu, iyinin kazandığı örnek masal tiplerini, yazarın yaşamışlıklarını temsil edebilir. Bu temsilin masallara, hikâyelere veya romanlara yansıtılma şekli, kültür dediğimiz “davranış örüntülerini” (Harrari, 2017:49) oluşturur. Çocuk kitaplarındaki karakter tiplerini, birer örüntü olarak değer kazanır ve her bir örüntü yeni davranışları şekillendirebilir. Nihayetinde resimli kitap ve karakterleri, “çocuklar için önemli bir dil, kavram ve ders kaynağıdır” (Strouse, 2018:1). Kaynakların yaşamışlıklara etkisi ne derece farklı olursa olsun, yaşanacakları şekillendirebilecek kadar ulusal önem taşır. İllüstratör, rolü gereği kötü karakterin çizimlerinde dahi bir sempatiklik, sevecenlik yakalayabilmelidir. Kötülüğü abartmak adına yapılabilecek orantısız, sivri veya tanınmayacak kadar

yüz aksesuarlı çizimler, çocuğu korkutabilir. Diğer taraftan kitapta yazılanların veya çizilenlerin gerçek hayatla bağını kopartacak kadar abartıya girmeden, yüz ve ifade çiziminde karikatür tekniği kullanılabilir. Ancak bu abartının da sınırı olabileceği unutulmamalıdır. MEB Yayınlarından çıkan “Tilki ile Karga” ve “Tilki ile Keçi” başlıklı kitaplar, çizimde sınırı aşanlar adına örnek gösterilebilir (Resim

1).

Resim 1. “Tilki ile Karga” ve “Tilki ile Keçi” aynı yazar ve aynı çizerin MEB tarafından yayınlanmış iki farklı kitabıdır. Her iki kitapta da kitabın kahramanı olan tilkinin başından geçen kısa maceralar anlatılmaktadır. Resimlerde hareket neredeyse yoktur. Karakterler gerçeğiyle uyuşmayacak kadar acemice yapılmıştır. Her iki kitapta da sol sayfaya metin, sağ sayfaya resimler getirilmiştir. Resimleme tekniği ve boya seçimi daha çok taslak aşamasındaki çalışmaları andırmaktadır. Boyama için kuru boya kalemlerin kullanılması yanlıştır. Kalem izleri ve mat görüntü, kitabın kalitesinde olumsuz rol oynamıştır. Oran-orantı, perspektif, kompozisyon ve resim kurulumu (construction) neredeyse yoktur. Çalışmalarda bir ön hazırlık ve kurulum yapılmamış ve gerçekçiliğe hiç önem verilmemiştir. Hatta tilki olduğu söylenen karakter, çoğu çizimlerde eşekle benzerlik göstermektedir (Erdal, 2017:9).

Resim 2. Zeynep Tunç'a ait “Rehber Arkadaşım” isimli masal kitabında geometrik şekil olarak kare hâkimdir. Bu yapıyla ciddiye, kültürel seviye ve sert karakteristik görünümüne fazlaca yer alır

Resim 3. Güllü Kütük, “İki Arkadaş ve Kar Beyazı” başlıklı masal kitabında, dairesel şekilli çizimlere ağırlık vermiştir. Bu yapıyla kitapta sükûnet, mutluluk, rutin ve sıradan hayatlar anlatılabilir.

Resim 4. Aleksandra Szmıd'tin "How To Hug A Cactus" başlıklı kitap için yarattığı karakterler, oldukça sevimlidir. Küçük gözler, nokta burun ve küçük bir ağız, kocaman bir kafada oldukça minyon ve sevimli bir etki yaratmıştır. Kızıl renkli pırasa saçlarıyla, çocuğun kendini görebileceği karakteristik yapının, kaktüs bitkisine de başarılı yansıtılabilmiş olması, tarz bütünlüğünün yanında, farklı ve sempatik bir dünyayı da oluşturmuştur.

Resim 5. Muna Açıık, İllüstrasyon dersi projesi olarak yazıp resimlediği "Bilginler Sınıfı" isimli çocuk kitabında, karakterleri anaokulu öğrencilerinden hareketle yaratmıştır. Aynı zamanda kızının sınıf arkadaşları olan karakterler, Aleksandra Szmıd karakterleriyle benzerlik göstermektedir. Muna Açıık karakterleri gerçek hayattan almış, yeni ve masalsi dünyanın kahramanlarına dönüştürmüştür. Sevimli, gerçekçi karakterler ile mutlu ve gelecekte mutlu çocuklar yaratabilmiş ve her bir çocuğun içinde olmak istediği dünya kurulmuştur.

Resim 6. Beril Üçgardaş, illüstrasyon dersi kapsamında yazıp çizdiği “Aylanto” isimli kitapta, masalın kahramanı Aylanto’yu yaratırken, kıvrıkcık saç ve iri gözleri temel almıştır. Kıvrıkcık saçlardaki çift taraflı gri tokalar ayrı bir farkındalık yaratırken, iri ve parlak gözler mutlu ve sevimli bir karakter oluşturmuştur. Büyük gözler, umut ve sevgi dolu bakışlar etkili bir mesaj ve güven verme gücüne sahiptir. Aylanto, çikolata ten rengi, kırmızı elma yanakları ve gülümseyen kiraz dudakları ile sıra dışı bir arkadaş tipi sergiler. Meraklı, sorgulayan, öğrenmeye hazır, yardımsever ve arkadaş canlısı görüntüsü ile Aylanto, her çocuğun yanında olmasını isteyebileceği bir karakterdir.

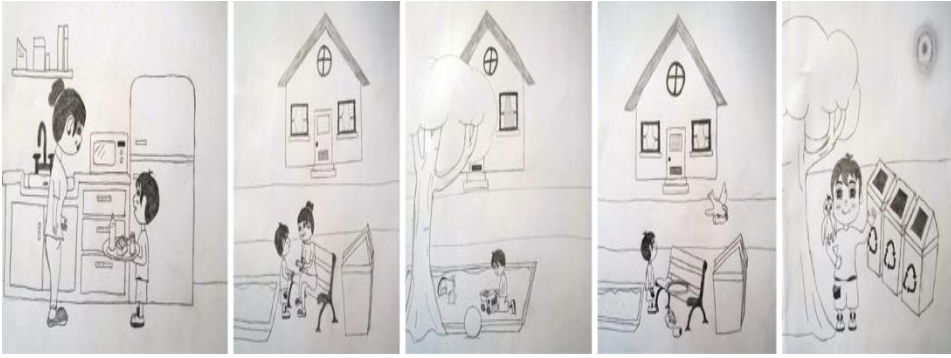
Öneriler

İllüstratör, karakter oluşturmaya yüz ve ifade tasarımı ile başlamalıdır. Yüz tasarımında saçlar, gözler, burun ve ağız en dikkat çeken unsurlardır. Yüz ve ifade, bir karakteri diğerinden ayıran önemli unsurlardır. İfade tasarımının temelinde gözler yatar. Çünkü gözler ruhun penceresidir, insanların ilk baktığı yerdir. Çoğu zaman insanlar gözleriyle konuşur. Büyük gözler zeki, küçük nokta gözler ise sevimli bir algı oluşturabilir. Bu da çocuğun kendisini masalın içinde bulmasını sağlayabilir. Dolayısıyla illüstratör, metni iyi okumalı, yazarın vurguladığı ve karaktere ait fiziksel özelliklere öncelik vermelidir. Yazarın özellikle belirttiği “pırasa saçlar”, “kocaman yeşil gözler”, “minik, fındık burun”, “sevimli, kiraz dudaklar”, “kırmızı elma yanaklar” veya “kepçe kulaklar” gibi tabirler, illüstratörün çıkış noktası ve ilham kaynağı olmalıdır (Resim 4 ve 6). Bu tür belirtiler yok ise illüstratör, kahramanın hikâyedeki yaşam biçimine göre kendi fiziksel abartılarını yaratmalıdır. Bunun için çevresindeki canlılara bakması, incelemesi yeterlidir (Resim 5).

Şerit Tasarımı

Resimli çocuk kitaplarını tasarlamak eğlencelidir. Bol resim, az yazı ile her şey anlatılmaya çalışılır. Bu nedenle her çocuk kitabı planlanmak ve tasarlanmak zorundadır. Resimli çocuk kitabı tasarlamak için birçok faktörü göz önünde bulundurmak gerekir. Kitap boyutu, sayfa sayısı, resim kalitesi, metin akışı, metin-illüstrasyon örtüşmesi, sahne, renk ve daha fazlası. Şerit tasarımı veya bilinen adıyla storyboard, bir nevi yol haritasıdır. Sahne veya film şeridi tasarımında, kitabın hangi cümlelerine veya paragraflarına bir illüstrasyonun eşlik etmesi gerektiğinin planlanmasına yardımcı olur. Bu anlamda bir nevi taslak kitap tanımlaması da denilebilir. Şerit tasarımı, kitabın resim ve sayfa sayısını belirlerken, sahnelerin kalitesini de artırır. Sahne fonunu, aksesuarları, iç-dış mekânı, figürleri, vücut ve yüz ifadelerini belirler. Hangi metnin hangi resimle örtüşeceğine, sahne ve sayfa tasarımına destek olur.

Çocuk kitaplarında sahneler metne göre şekillenir. Olayın geçtiği mekân, metinde anlatıldığı şekliyle çizilir. İllüstratör, gerçekçiliği arttırmak adına küçük ayrıntılar ekleyebilir. Örneğin bir çocuk parkında kuşlar, çiçekler, kelebekler, belki bir sokak kedisi gibi gerçekçiliği ve doğallığı arttırabilecek ancak metinde adı geçmemiş ayrıntılar olmalıdır. “Aliş ve Renkli Kutular” masal kitabının yazar ve çizeri Kevser Başol, masal kitabının şerit tasarımlarını yaparak yol haritasını oluşturmuştur. Bu taslak çizimler, orijinal tasarımlara dönüştürülürken yeni ayrıntılar ile daha da zenginleşerek, gerçekçiliği yüksek bir tasarım oluşabilir. Bu nedenle şerit tasarımının çocuk kitaplarının tasarlanmasında önemli bir yöntem olduğu söylenebilir.

Resim 7. Kevser Başol, “Aliş ve Renkli Kutular” isimli kitabın şerit tasarımda masalın dikkat çekmesi gereken kısımlarını resimleyerek, ilgiyi arttırmıştır. Çocuk, metni okuma ihtiyacı duymadan, resim okuması yapabilmektedir. Aliş ve Renkli Kutular, sessiz kitap olmamasına karşın, çizimler metni anlatabilmektedir. Taslak çizimlerde mekân ayrımı, zaman geçişi ve eylemler net bir şekilde okunabilmektedir.

Yazı Karakteri (Font) Seçimi

Resimli çocuk kitapları genellikle birkaç cümle, bir veya iki tekerleme ya da sayfa başına yazılmış kısa bir paragraf içerir. Buna karşın çocuk, yazının dilini çözmek ve resmin dili ile bağ kurmak isteyebilir. Yani yazı, önemli bir unsurdur. Bu anlamda çocuk kitaplarında sadece yazım kurallarına değil, tipografik kurallara da dikkat edilmelidir. Öncelikle seçilen yazı karakteri mutlak okunur olmalıdır. Çoğu zaman yazının okunaklı olması, çocuğun okumayı bilip bilmemesiyle değil, tasarımın anlaşılabilirliğiyle ilgilidir. Fontun tırnaklı veya tırnaksız olması, okunurluk veya anlaşılabilirlik konusunda çok önemli olmamasına karşın, tırnaksız yazıların tanınabilirliğinin daha yüksek olduğu unutulmamalıdır. Arial, Helvetica Neue, Myriad Pro, Rolfie, Avenir, Sense Medium, Aleante Sans Bold, Helios Antique Semi Bold, Br Omega Medium, Konyon Narrow Medium ya da Candara gibi tırnaksız yazı karakterlerinin çocuk kitapları için uygun olabileceği söylenebilir. Tipografik olarak bu yazı karakterlerinin harf anatomileri, et kalınlıkları, harf ve

satır araları ile harf dizilimleri oldukça iyi, seçilebilir ve okunurluğu yüksektir. Aynı şekilde yazıların 16-22 punto aralığında seçilen büyüklüklerde yazılması, okunurluğu artırır. Daha küçük veya büyük puntolar ya okunur olmayacak ya da illüstrasyona rakip olacaktır. Punto büyüklüğü açısından aşağıdaki örnekler verilebilir.

Bu yazı örnek olması açısından Myriad Pro yazı karakterinde 14 punto büyüklüğünde yazılmıştır.

Bu yazı örnek olması açısından Myriad Pro yazı karakterinde 18 punto büyüklüğünde yazılmıştır.

Bu yazı örnek olması açısından Myriad Pro yazı karakterinde 22

Resim 8. Meryem Akdağ'ın yazıp resimlediği "Moli" isimli masal kitabında, Myriad Pro yazı karakteri, 22 punto büyüklüğünde kullanılmıştır. Masal kitabında kullanılan yazı karakterinin, tipografik olarak oldukça okunaklı, belirgin ve yeteri büyüklükte olduğu görülebilir. Yazı karakterinin zemin kontrastı yeterli düzeydedir ancak yazının orta blok tercih edilmesi tartışılabilir. Orta blok düzenlemeli paragraflarda, simetri hassasiyetini artabileceği için monoton ve durağan bir algı oluşabilir. Sola dayalı paragraflar daha özgür, daha rahat bir ortam sunmakla kalmaz aynı zamanda gözü rahatsız edebilecek ırmakların oluşmasını da engelleyebilir.

punto büyüklüğünde yazılmıştır.

Tırnaklı yazılar ise genel yapısı itibarıyla dar harf anatomisine sahiptir. Bu özellikleri, harflerin daha sıkışık dizilmelerine ve tırnakları yüzünden daha küçük algılanmalarına neden olur. Tırnaklı yazılar hoş bir görüntü sergilese de tırnak uzantıları nedeniyle sıkışık ve yapışık gibi görünür ve okunurluk azalabilir. Bu nedenle çocuk kitaplarında kullanılmaları doğru olmayabilir. Oysaki yetişkin okuyucular için tırnaklı yazılar daha akışkan, daha estetik ve satır aralarında daha az ırmaklar veya dereler oluşturmaları nedeniyle tercih edilir. Ancak çocuk kitaplarında kullanıldığında aynı şey söylenemeyebilir. Çocuk kitapları için tırnaklı yazı kullanılmak isteniyor ise Oneleight yazı karakteri tercih edilebilir. Diğer tırnaklı yazılara oranla hareketli, harf anatomisi gereği aralıkları daha açık ve ferah bir yapı oluşturabilir. Buna karşın tercih, tırnaksız yazı karakterlerinden yana olmalıdır. Sonuç itibarıyla çocuk, okul döneminde harfleri tırnaksız karakteriyle tanımaya başlamaktadır.

Oğulcan Fatih Demirkese, “Aslan ve Tilki” isimli çocuk kitabı için Times New

Aslanın yıllarca keyfi yerindeydi. Avlamadığı hayvan kalmamıştı ama artık yaşlanmaya başladı.

Resim 9. Oğulcan Fatih Demirkese'nin illüstrasyon dersinde yazıp resimlediği Aslan ve Tilki isimli çocuk kitabı için seçtiği yazı karakteri tırnaklı bir karakterdir. Times New Roman yazı karakteri tırnaklı ve sıkışık dizilim sergiler ve bu nedenle olduğundan daha küçük görünebilir. 14 Punto büyüklüğünde yazılmış olmasına karşın, sayfa içinde seçilebilirliği ve okunabilirliği oldukça düşük görünmektedir.

Roman yazı karakterini seçmiş ve 14 punto büyüklüğünde yazmış olmasına karşın yazı, oldukça küçük görünmektedir. Times New Roman yazı karakterinin tırnaklı yapısı, dar ve sıkışık algı oluşturmaktadır. Çocuk kitaplarında sayfayı kaplayan illüstrasyon içine yerleştirildiğinde, küçük ve seçilemez hâle gelebilir ve okunması gereken bir yazı olgusundan sıyrılarak, sayfa için yük oluşturabilir. Çoğu zaman çocuk kitapları için seçilen bir yazının okunurluğu, sadece seçilen yazı karakterine bağlı olmayabilir. Metnin illüstrasyonun neresine konduğu, eklendiği sayfanın rengiyle kontrast durumu önemli tipografik kurallardır. Metnin mutlak suretle hareketli resimlerin üzerine gelmemesi, figürleri gölgelememesi önemlidir.

Kitabın Boyutu

Resimli çocuk kitaplarının boyutlarını belirlemek önemli bir iştir. Doğru seçilmiş boyut, çocuğun kitabı sevmesine ve sahiplenmesine etki eder. Çocuk kitabı boyutlandırılmalarında, standart olarak bilinen veya en sık kullanılan ölçüleri kullanmak doğrudur. Kitap boyutu, baskı yöntem ve imkânıyla da ilgilidir. Nihayetinde dijital baskı, birçok alanda olduğu gibi kitap baskısında da ekonomik ve hızlı çoğaltım imkânı verirken, boyut kısıtlaması sorunu yaşatmaktadır. Orta boy olarak bilinen en popüler dijital kitap boyutları: “8×8 inç (kare), 8×10 inç (portre) ve 10×8 inç (yatay)” (Raven, 2020: ET. 16.02.2023). Ancak gelişen teknoloji ile sadece daha büyük kitap basılmamış, karton kitap kapağı baskı imkânı da doğmuştur. Zira çocuk kitaplarında bir diğer önemli konu kapak kalitesidir. Kapağın sert, yırtılmaz, bükülmez karton malzemeden üretilmesi kitabın ömrünü uzatır, kitaba değer katar. Kolay yırtılmayan, deforme olmayan karton kapak, çocuğun hayalinde yaratacağı masal dünyasının çökmesini engeller. Hayal gücününüm sürekliliğini sağlar ve yeni ufuklara açılmasına imkân verir.

Tartışma ve Sonuç

Resimli çocuk kitaplarında resim, yazı yerine geçer. Bu kitaplarda yazı, resmin bir parçasıdır. Yazı ve resmin birbiriyle ilişkili olarak yerleştirilmesi, metnin hızını ve havasını etkiler. Çoğu zaman yazının yerleştirilme varyasyonları, çocuğun kitaba odaklanmasını doğrudan etkiler. Bu değişken durum, çocuk kitaplarında tasarımı zorunlu kılar. Örneğin farklı sayfalarda veya aynı sayfada bir kutu, kenarlık, ayrılmış bölge, konuşma balonu, girdaplar, çizgiler gibi standart olmayan formlar gibi resimden kopartılmış alan içindeki metin olumsuz etki yaratabilir. Çünkü yazının resimden bağımsız düşünülmesi veya ayrı bir obje gibi tasarlanması, resim dili ile yazı dilini farklılaştırabilir. Birbirini desteklemeyen iki farklı kişilik yaratabilir. Çocuk kitaplarının özü, yazı ve resmin birbirini destekler şekliyle, etkileşimli birlikteliğinden ibarettir. Çünkü bazı durumlarda resimler, metnin neyi ifade ettiğini gösterir ve resmi okunur kılar. Bu durum resimleri, metni zenginleştiren ayrıntı konumundan kurtarır. Aksi durumda resimler ve metin birbiriyle çelişebilir. Metinde yapılan anlatı, resme yansımaz veya anlatılan eylem resimlerde farklı bir sayfada görünürse, çocuk sadece okuduğu kitaptan değil, okuma alışkanlığından da uzaklaşabilir.

Resimli çocuk kitapları sadece bir kitap değil, organize bir tasarım işidir. Tasarım ile sanatın farklı kavramlar olması, çocuk kitaplarının sanattan uzaklaştığı anlamına gelmemelidir. Aksi durumda ticari objeden öteye gidemeyebilir. Ancak bu çocuk kitaplarının sanat ürünü olduğu anlamına da gelmez. Çünkü sanat, çoğu zaman anlaşılır olmayabilir. Çocuk kitapları, aynı zamanda yetişkinlere de hitap eden, resimli mesaj kutularıdır. Mesajın doğru bir şekilde yerine ulaşması için tasarım önemlidir. Tasarım, mesajı anlamlı kılmak için çoğu zaman sanatı kullanabilir.

Öneriler

Bu makale ile “iyi bir çocuk kitabı nasıl olmalıdır” sorusuna yanıt olabilecek nitelikte yazara, illüstratöre, tasarımcıya, yayıncıya ve velilere bilgiler verilmiştir. Çocuk kitabı, çocuğun geleceğini şekillendirebilecek bir materyaldir. Bu materyalin iyi bir eğitim materyali olabilmesi için alan uzmanlarınca tasarlanması gerekir. Tasarım, sanat verilerini kullanmasına karşın sanat değildir. Mesajı anlamlaştırır ve parçaları anlaşılır şekilde bir araya getirir. Bu nedenle çocuk kitaplarının veya illüstrasyonlarının sanat eseri olması beklenmemelidir. Çünkü çoğu zaman sanat, anlaşılır olmayabilir. Bu anlamda çocukların anlamasını beklemek doğru olmayabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalar

Bu araştırma; Bursa Uludağ Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tasarım Bölümü, Grafik tasarım Programı öğrencilerince dönem ödevi olarak verilen çocuk kitapları tasarımlarını incelemektedir. İncelemelerin, yazarlara, çocuk kitabı yayıncılarına ve ebeveynlere örnek rehber olması beklenmektedir. Üç ayda öğrencilerden, masal yazması, masal karakterlerini yaratması, masal sahnelerini yerleştirmesi ve masal kitabını tasarlayarak yayınlaması istenmiştir. Bu araştırma, yeni bir çocuk kitabı için tasarım ekibi oluşturulması gerekliliğini ortaya koymuştur. Gerek zamanın kullanılması gerek tasarımın olgunlaştırılması ve gerekse baskı kalitesinin artırılması bu anlamda önemlidir.

Yazar Katkıları

Birinci yazar katkı oranı %60,

İkinci yazar katkı oranı %40'tır.

Tüm yazarlar makalenin yayınlanmış hâlini okudular ve kabul ettiler. Yazarlık, çalışmaya önemli ölçüde katkıda bulunanlarla sınırlı olmalıdır.

Yayın Etiği

Bu araştırma etik kurul onayı gerektirmemektedir.

ORCID

Gültekin Erdal <http://orcid.org/0000-0003-0425-6196>

Kelime Erdal <http://orcid.org/0000-0001-8205-2530>

Kaynakça

- Anonim. (2022). Raise a Reader With Booka. Appbooka: <https://appbooka.com/what-makes-a-good-childrens-book/> adresinden alındı
- Aydın, I., & Uzun, M. (2020). Çocuk kitaplarının taşınması gereken özellikler: Cemil Kavukçu'nun Bir Öykü Yazılımı Mı? ve Masal Anlatma Oyunu adlı eserlerine eleştirel bir bakış. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö7), DOI: 10.29000/rumelide.808713, 315-340.
- Çiftçi, F. (2013). Çocuk Edebiyatında Yaş Gruplarına Göre Kitaplar ve Özellikleri. *Muş Alparslan Ünniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 1, Sayı 1, 125-137.
- Erdal, G. (2017). Milli Eğitim Bakanlığı Çocuk Kitaplarının Resimlemelerine Genel Bakış. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2017 Ek Sayı, 14-20
- Erdal, K. (2008). Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları. *Milli Eğitim*, S. 178, Bahar, 156-165.
- F. Darton, J. H. (2011). *Children's Books in England: Five Centuries of Social Life* (Cambridge Library Collection - Literary Studies). Cambridge: Cambridge University Press, Reissue edition.
- Gönen, M. U. (Güz/2012, Sayı 196). Resimli Çocuk Kitaplarının Fiziksel, İçerik ve Resimleme Özellikleri. *Millî Eğitim*, 258-272.
- Harari, Y. N. (2017). *Hayvanlardan Tanrılara Sapiens, İnsan Türünün Kısa Bir Tarihi*. İstanbul: Kolektif Kitap. 40. Baskı.
- Hunt, P. (1999). Introduction: The World of Children's Literature Studies. P. Hunt içinde, *Understanding Children's Literature* (s. 1-14). New York: Routledge.
- Lesnik-Oberstein, K. (1999). *Essentials: What is Children's Literature? What is Childhood?* K. Lesnik-Oberstein içinde, *Understanding Children's Literature* (s. 15-30). New York: Routledge.
- Martinez, T. (2020, 01 01). How to Illustrate a Great Children's Book Character. *Domastika*: <https://www-domestika-org> adresinden alındı
- Nodelman, P. (2008). *Defining Children's Literature*. Baltimore, Maryland: The Johns Hopkins University Press. isbn-13: 978-0-8018-8979-0 .
- Northrup, M. (2012). *Picture Books for Children : Fiction, Folktales, and Poetry* (E-Book). United States: ALA Editions.
- Nur, H. (2013). Membangun Karakter Anak melalui Permainan Anak Tradisional. *Jurnal Pendidikan Karakter*, Tahun III, Nomor 1, Februari, 87-94.
- Roven, F. (2020, 03 20). Design a children's picture book. *Book Design Made Simple*: <https://www.bookdesignmadesimple.com> adresinden alındı
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. doi.org/10.33400/kuje.843306
- Sayer, I. M. (2018). Fairy Tale as a Medium for Children's Character Cooperation Building. *Al-Ta Lim Journal*, 25(2). doi: <http://dx.doi.org/10.15548/jt.v25i2.458>, 108-116.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Sınar, A. (2006). Türkiye' de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 175-225.
- Strouse GA, N. A. (2018). The Role of Book Features in Young Children's Transfer of Information from Picture Books to Real-World Contexts. *Front. Psychol.* 9:50. doi: 10.3389/fpsyg.2018.00050, 1-14.
- Uğur, E. (2007). *Renk Bilgisi ve Renk Yönetimi*. İstanbul: Kuşbakışı Yayınevi.
- Violetta-Eirini (Irene), K. (2016). The Child and the Fairy Tale: The Psychological Perspective of Children's Literature. *International Journal of Languages, Literature and Linguistics*, Vol. 2, No. 4, December, 213-218.
- Yılmaz, O. (2016). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler. T. Şimşek içinde, *Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Medya El Kitabı* (s. 61-108). Ankara: Grafiker Yayınları.

Görsel Kaynaklar

- Resim 1: Zeynep Tunç, "Rehber Arkadaşım". B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.
- Resim 2: Güllü Kütük, "İki Arkadaş ve Kar Beyazı". B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.
- Resim 3: Tekin Yılmaz, "Tilki ile Karga", "Tilki ile Keçi", Yazar, Yahya Türkeli., MEB Yayınları.
- Resim 4: Aleksandra Szmıdt, "How To Hug A Cactus". <https://appbooka.com/what-makes-a-good-childrens-book>.
- Resim 5: Muna Açık, "Bilginler Sınıfı". B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.
- Resim 6: Beril Üçgardaş, "Aylanto". B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.
- Resim 7: Kevser Başol, "Aliş ve Renkli Kutular". B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.
- Resim 8: Meryem Akdağ, "Moli". B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.
- Resim 9: Oğulcan Fatih Demirkese, "Aslan ve Tilki". B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Journal homepage: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Design in children's books

Gültekin Erdal & Kelime Erdal

To cite this article: Erdal, G., Erdal, K. (2023). Design in children's books, *The Journal of International Social Science Education*, 9(1), 121-146. DOI: 10.47615/issej.1260142

To link to this article <https://doi.org/10.47615/issej.1260142>

© 2023 The Author(s). Reprints and permissions:
Authors have permission to share their article after it has been published in ISSEJ/The journal of International Social Science Education, either in print or online as a First Edition

Highlights

As the importance of children's books increased, their problems began to be discussed. The fact that the perceptions on this subject should move away from the "child at work" logic necessitated that experts should do the children's book business.

With this article, it was emphasized that the students of the design department should be paved the way for designing children's books.

The books designed by Bursa Uludağ University TBMYO Design Department Graphic Design Program students as term papers and the characteristics of children's books were examined.

This article first reveals that a good painter may not be a good designer. It is emphasized that not every artist can design because art and design are two different concepts.

ISSEJ/The Journal of International Social Science Education is a double peer-reviewed online journal. This article can be used for research, teaching and private studies. Only the authors are responsible for the content of the article. The journal has the copyright of the articles. The publisher cannot be held liable for any loss, transaction, claim or damage arising directly or indirectly in connection with the use of the research material.

All authors are requested to disclose any actual or potential conflict of interest including any financial, personal or other relationships with other people or organizations regarding the submitted work.

Design in children's books

Gültekin Erdal Kelime Erdal

Vocational School of Technical Sciences, Uludağ University, Bursa, 16059, Türkiye

ABSTRACT

Background: It was emphasized that children's books should be a product of design and that the author, illustrator, designer, and publisher should work as a team in this design.

Objectives: With this research, the design features of children's books were investigated, and the designs of Bursa Uludağ University Graphic Design Program students were examined. This research aims to emphasize the importance of design in children's books.

Methods: In this article, the children's books prepared by Bursa Uludağ University TBMYO Design Department students as term papers in the illustration class were evaluated and examined as "visual documents". Visual documents classified in document analysis, one of the important data sources of qualitative research method, were examined, drawings, colors, and created book characters were evaluated, and theories were formed.

Findings: It has been observed that the language of pictures and the language of the text in children's books do not overlap to a large extent, and this problem has been tried to be solved in student applications of design courses.

Results: Children's picture books are not just a book but organized works of design.

Conclusions: Recently, the quality of children's books has been frequently discussed. Children's books cover the complementary work of writers, illustrators, designers, and educators. Well-designed children's books appeal to many readers, from early childhood to adulthood and beyond. Well-designed and illustrated children's books can attract the reader with their visual structure at first sight.

The fact that the children's book illustrator is confused with or considered together with the graphic designer may increase the concerns on this issue. The belief that a good illustrator can be a good designer can make many qualified painters produce books that children are not happy with. It is wrong to expect children to recognize and respect these mighty painters. Because the child is not interested in what is drawn but in what is drawn. In this sense, being a good illustrator or painter often does not mean being a good book designer. While the painter, illustrator, or artist visualizes their dreams, the designer gives meaning to that visual. Therefore, it may not always be right to expect children's book illustrations to have only artistic concerns. This expectation can negatively affect the clarity of the images and their integrity with the text. Sometimes art is not understandable to everyone. However, children's books and the pictures in these books should always be understandable. Pictures should be used not only to make the book fun but also to make it understandable. Because every clear picture is also a bridge that the

ARTICLE HISTORY

Received 04 March 2023

Accepted 09 April 2023

KEYWORDS

Children's books,
illustration, design

Type of the paper

Research article.

child dreams, thinks, has fun with, learns, and builds between his world and the real world.

In this article, the children's books that Bursa Uludağ University Technical Sciences Vocational School Graphic Design Program students wrote, drew, and designed the characters and scenes were evaluated regarding children's book design. In these examples, the stages of creating characters, drawing scenes, and designing the page and the book are considered. The fact that the text overlaps with the drawn ones is one of the important indicators of a good children's book. The books that are the subject of the research were examined with the document analysis method, one of the qualitative research methods. Document analysis includes the analysis of written materials containing information about the case or cases that are aimed to be investigated.

CONTACT Gültekin Erdal ✉ gultekinerdal@uludag.edu.tr 📠 TVocational School of Technical Sciences, Uludağ University, 16059, Bursa, Türkiye

© 2023 The Author(s).

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.

Introduction

Although the concept of Children's Literature is new, its essence lies in the "principle of relativity" (Aydın, Uzun, 2020:318). This situation imposes important responsibilities on parents and writers, illustrators, and graphic designers. In other words, children's literature does not include the total number of books marketed for children, but includes teamwork that entertains children, contributes to their spiritual development, development of the ability to perceive beauty, maturing personality, and shaping freedom shapes. After all, children's literature has the characteristics of children's books, in the words of McDowell Miles (2016:214, via Eirini). Supporting this result, Erdal (2008: 157) states that children can become adults after a certain period and that writing books suitable for their developmental stages is obligatory. Because, in Erdal's words, children's "language development, levels of meaning, and artistic qualities" (Çiftçi, 2013:126) mature through books written during their stages. A children's book is a "book that children will read" (Çiftçi, 2013: 127).

Children love to be involved in any story in some way. Most of the time, they are happy when others hear, approve, or appreciate the story of which they are the protagonist. Because the story has an important place in the lives of children. According to Violetta-Eirini (2016:213), the child recognizes himself through stories and becomes aware of who he is. Listening to the child's story is as important as reading or telling a story to the child. Because how the child creates his own story reveals his characteristic structure. For example, if the child's story consists of experiences, it may indicate an imaginative nature, and if it consists of book illustrations, it may indicate a nimble intelligence. That's why pictures are so important in children's books. Pictures should make the child think, talk and connect with real life.

Children's books, frequently discussed today, should include the complementary works of writers, illustrators, designers, and educators. In children's books, the author says: "Rather than laying down rules or rules, he should present children's life situations that they can make sense of with a cause-effect relationship, taking into account their developmental characteristics" (Sever, 2003:22). A good writer "makes a great contribution to the child's growth as a well-equipped individual in terms of physical, cognitive, linguistic, emotional, personality, moral and spiritual development" (Gönen et al., 2012:197). He knows that having fun is as important as learning. F. J. Harvey Darton (2011:214) believes that children's literature was created to entertain children and not necessarily to teach and nurture them. Likewise, Strouse et al. (2018:2) argue that children's ability to transfer information from picture books to the real world may be constrained by their analogical reasoning in their understanding of symbols and developments in their understanding of fantasy and reality. When the subject is concreted, it can be said that children try to connect the pictures in the book and the actual images in the world, enrich their imaginations and create new stories and play games.

The author of a children's book needs to be concerned about how the illustrator can illustrate each text. Children's books have a wide readership from early ages to adulthood and beyond (Anonymous, 2022: ET.15.02.2023). Even well-designed and illustrated children's books can entertain and inspire even with their visual structure. Hladikova (2014:19) emphasizes the importance of pictures while suggesting that pictures in children's books can connect children with a lifelong love of reading. This puts a vital responsibility on the illustrator. Otherwise, the drawings may not go beyond commercial objects. It can be said that the pictures in this concern are directed not to the child's imagination but to the sense of appreciation. It can mean that emotions are open to manipulation and unprotected, preventing the child from connecting with the book and the real world. In the first stage, the illustrator should focus on the text, not the child, and decide which narrative to visualize. However, the drawings should be creative enough to reflect the child's imagination and realistic enough to describe the text. Character and scene drawings should not break the child's connection with the outside world and should be able to establish a logical bridge between imagination and the real world. Mary Northrup (2012:2) states that words and pictures should work together in children's books and says, "one supports and builds on the other and even transforms it mutually." He talks about the importance of fully integrating the drawings with the text. Sedat Sever (2008:166) emphasizes the importance of n children's books by giving the picture a personality. He defines pictures in children's books as aesthetic warnings that complement, explain, expand, and sometimes add new meanings to the text when considered with the text. Your site <https://appbooka.com>

As a design product, the children's book is the product of the organized and synchronized work of the target audience and the design team. In this organization, the interests of the target audience, the clarity of the language of the book, its suitability or necessity for the child's development process, and ultimately how useful the adult who will recommend the book to the child will find it is taken into consideration. In line with this goal, the author should consider the child's age and developmental stage. He pays attention to the

language he will use, the intelligibility of the language, the gripping, instructive and instructive examples of the story, and the fact that the story has a beginning, development, and conclusion. The illustrator gives importance to the meaningful overlap of the illustrations and the text, not to leave any semantic disconnection but to draw realistic, cute, and friendly characters that are suitable for the character told in the story. It does not include characteristic drawings with high deformation that cannot be understood.

On the other hand, the designer pays attention to a page design that will not break the text and illustration, the selection of a highly readable, plain, visible font, and the letter size in points. Likewise, the designer reads the story, examines the illustrations, and finally designs a cover that complements the whole and reflects the book's content. To create a good children's book, the publisher should make a quality print far from the "children's book at work" mentality. Quality printing should have no color shifts, and tones different from the specified colors should not be used. The print should be as clean and straightforward as possible. Color separation methods other than CMYK format should also be used for this. For example, more colorful and realistic prints can be made with the "multi-color color separation method (Multi Color or Hifi Color)" (Uğur, 2007:114-5). In this direction, the Hexacrome color separation method may be the right choice for printing children's books, which allows six-color printing by Pantone company.

Purpose

This research investigated the design features of children's books, and the designs of Bursa Uludağ University Graphic Design Program students were examined. This research is aimed to emphasize the importance of design in children's books.

Method

In this article, the children's books prepared by Bursa Uludağ University TBMYO Design Department students as term papers in the illustration class were evaluated and examined as "visual documents". Visual documents classified in document analysis, one of the important data sources of qualitative research method, were examined, drawings, colors, and created book characters were evaluated, and theories were formed.

Findings

For the question of why a good children's book is essential on <https://appbooka.com>, It is mentioned that "it will help young readers gain confidence, as a result of this confidence, the pleasure and excitement of reading will be discovered, and a self-motivated reader can emerge" (E.T. 09.02.2023). However, it may not be possible to draw this conclusion for all children's books. It is essential to know what to look out for to provide the child with quality reading materials and to help them develop their reading skills. This article determined significant findings in the student homework children's books. He revealed that the fairy tale books written, illustrated, and designed by the students should be at a

level that can attract children's attention with their colors, characters, and scene drawings. As it is known, the child concerned can relate, understand and remember the story he reads in his world. In the children's books designed by the students, it was observed that the language of the picture and the text largely overlapped. In addition, it has been seen that the drawings of the heroes in the fairy tale or story are not foreign to the child's world and are at the level and reality that he can connect with reality. The language of expression in the children's book is as important as the language of the picture, and it is indispensable in contributing to the child's language level and vocabulary.

Discussion and Conclusion

In children's picture books, pictures replace writing. In these books, writing is part of the picture. Placing text and images about each other affects the speed and mood of the text. Often the variations in the placement of the text directly affect the child's focus on the book. This unstable situation makes design mandatory in children's books. For example, non-standard forms such as a box, border, reserved region, speech bubble, swirls, lines, etc., on different pages or the same page can negatively affect text within the torn area from the picture. Because, considering the text independent from the picture or designing it as a separate object, the picture language and the written language can be different. It can create two different personalities that do not support each other. The essence of children's books consists of the interactive unity of writing and painting in a way that supports each other. Because, in some cases, pictures show what the text means and make the picture readable. This frees images from the detail position that enriches the text. Otherwise, images and text may conflict with each other. If the narrative made in the text is not reflected in the picture or the action described appears on a different page in the pictures, the child may not only distance himself from the book he is reading but also from his love of books.

Children's picture books are not just a book; they are organized design work. Design and art are different concepts should not mean that children's books are moving away from art. Otherwise, it may not go beyond the commercial object. However, this does not mean that children's books are works of art. Because art is often not understandable. Children's books are picture message boxes that also appeal to adults. Design is important for the message to reach its place correctly. Design can often use art to make the message meaningful.

Implication and Suggestions

With this article, information was given to the author, illustrator, designer, publisher, and parents that could answer the question of "how a good children's book should be." A children's book is a material that can shape a child's future. For this material to be an excellent educational material, experts must design it. Although design uses art data, it is not art. It makes sense of the message and puts the pieces together quickly. Therefore, children's books or illustrations should not be expected to be works of art. Because most of the time, art may not be understandable. In this sense, expecting children to understand may not be suitable.

Research Limitations and Future Research

This research examines the designs of children's books given as term papers by Bursa Uludağ University Technical Sciences Vocational School Design Department Graphic Design Program students. The reviews were expected to guide children's book publishers and parents well. In three months, students were asked to write, create the characters, place the scenes, and design and publish the book. This research revealed the necessity of forming a design team for the children's book. In this sense, it is important to use the time to mature the design and to increase the print quality.

Author Contributions

First author's contribution rate is 60%,

The second author's contribution rate is 40%.

All authors have read and agreed to the published version of the manuscript.”, please turn to the [CRediT taxonomy](#) for the term explanation. Authorship must be limited to those who have contributed substantially to the work reported

Publication Ethics

This research does not require ethics committee approval.

Funding

The "Fundings" section of the article will be written here. Not compulsory. This section is not mandatory. Please add: “This research received no external funding” or “This research was funded by NAME OF FUNDER, grant number XXX” and “The APC was funded by XXX”. Check carefully that the details given are accurate and use the standard spelling of funding agency names at <https://search.crossref.org/funding>, any errors may affect your future funding

ORCID

Gültekin Erdal <http://orcid.org/0000-0003-0425-6196>

Kelime Erdal <http://orcid.org/0000-0001-8205-2530>

References

- Anonim. (2022). Raise a Reader With Booka. Appbooka: <https://appbooka.com/what-makes-a-good-childrens-book/> adresinden alındı
- Aydın, I., & Uzun, M. (2020). Çocuk kitaplarının taşınması gereken özellikler: Cemil Kavukçu'nun Bir Öykü Yazalım Mı? ve Masal Anlatma Oyunu adlı eserlerine eleştirel bir bakış. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö7), DOI: 10.29000/rumelide.808713, 315-340.
- Çiftçi, F. (2013). Çocuk Edebiyatında Yaş Gruplarına Göre Kitaplar ve Özellikleri. *Muş Alparslan Üniwersitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 1, Sayı 1, 125-137.
- Erdal, G. (2017). Milli Eğitim Bakanlığı Çocuk Kitaplarının Resimlemelerine Genel Bakış. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2017 Ek Sayı, 14-20
- Erdal, K. (2008). Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları. *Milli Eğitim*, S. 178, Bahar, 156-165.
- F. Darton, J. H. (2011). *Children's Books in England: Five Centuries of Social Life* (Cambridge Library Collection - Literary Studies). Cambridge: Cambridge University Press, Reissue edition.
- Gönen, M. U. (Güz/2012, Sayı 196). Resimli Çocuk Kitaplarının Fiziksel, İçerik ve Resimleme Özellikleri. *Millî Eğitim*, 258-272.
- Harari, Y. N. (2017). *Hayvanlardan Tanrılara Sapiens, İnsan Türünün Kısa Bir Tarihi*. İstanbul: Kolektif Kitap. 40. Baskı.
- Hunt, P. (1999). Introduction: The World of Children's Literature Studies. P. Hunt içinde, *Understanding Children's Literature* (s. 1-14). New York: Routledge.
- Lesnik-Oberstein, K. (1999). Essentials: What is Children's Literature? What is Childhood? K. Lesnik-Oberstein içinde, *Understanding Children's Literature* (s. 15-30). New York: Routledge.
- Martinez, T. (2020, 01 01). How to Illustrate a Great Children's Book Character. *Domastika*: <https://www-domestika-org> adresinden alındı
- Nodelman, P. (2008). *Defining Children's Literature*. Baltimore, Maryland: The Johns Hopkins University Press. isbn-13: 978-0-8018-8979-0 .
- Northrup, M. (2012). *Picture Books for Children : Fiction, Folktales, and Poetry* (E-Book). United States: ALA Editions.
- Nur, H. (2013). Membangun Karakter Anak melalui Permainan Anak Tradisional. *Jurnal Pendidikan Karakter*, Tahun III, Nomor 1, Februari, 87-94.
- Roven, F. (2020, 03 20). Design a children's picture book. *Book Design Made Simple*: <https://www.bookdesignmadesimple.com> adresinden alındı
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. doi.org/10.33400/kuje.843306
- Sayer, I. M. (2018). Fairy Tale as a Medium for Children's Character Cooperation Building. *Al-Ta Lim Journal*, 25(2). doi: <http://dx.doi.org/10.15548/jt.v25i2.458>, 108-116.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Sinar, A. (2006). Türkiye' de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 175-225.
- Strouse GA, N. A. (2018). The Role of Book Features in Young Children's Transfer of Information from Picture Books to Real-World Contexts. *Front. Psychol.* 9:50. doi: 10.3389/fpsyg.2018.00050, 1-14.
- Uğur, E. (2007). *Renk Bilgisi ve Renk Yönetimi*. İstanbul: Kuşbakışı Yayınevi.
- Violetta-Eirini (Irene), K. (2016). The Child and the Fairy Tale: The Psychological Perspective of Children's Literature. *International Journal of Languages, Literature and Linguistics*, Vol. 2, No. 4, December, 213-218.
- Yılmaz, O. (2016). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler. T. Şimşek içinde, *Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Medya El Kitabı* (s. 61-108). Ankara: Grafiker Yayınları.

Görsel Kaynaklar:

- Resim 1: Zeynep Tunç, “Rehber Arkadaşım”. B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.
- Resim 2: Güllü Kütük, “İki Arkadaş ve Kar Beyazı”. B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.
- Resim 3: Tekin Yılmaz, “Tilki ile Karga”, “Tilki ile Keçi”, Yazar, Yahya Türkeli., MEB Yayınları.
- Resim 4: Aleksandra Szmidt, “How To Hug A Cactus”. <https://appbooka.com/what-makes-a-good-childrens-book>.
- Resim 5: Muna Açık, “Bilginler Sınıfı”. B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.
- Resim 6: Beril Üçgardaş, “Aylanto”. B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.
- Resim 7: Kevser Başol, “Aliş ve Renkli Kutular”. B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.
- Resim 8: Meryem Akdağ, “Moli”. B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.
- Resim 9: Oğulcan Fatih Demirkese, “Aslan ve Tilki”. B.U.Ü. TBMYO Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Bursa.

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Dergi wepsayfası: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal katılıma yönelik düşüncelerinin belirlenmesi

Rukiye Ögdür & Abdulkadir Uzunöz

Önerilen atf: Ögdür, R., Uzunöz, A. (2023). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal katılıma yönelik düşüncelerinin belirlenmesi, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 9(1), 147-170. DOI: 10.47615/issej.1291061

Makale linki: <https://doi.org/10.47615/issej.1291061>

© 2023 Yazar(lar). Baskılar ve izinler: Yazarlar makalelerini USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisinde yayınladıktan sonra basılı olarak veya Birinci Baskı olarak çevrimiçi paylaşma iznine sahiptir.

Öne Çıkanlar

Öğrencilerin toplumsal ihtiyaçları fark edebilmesi ve bu ihtiyaçlara yönelik reçeteler sunabilmesi önemlidir. Bu noktada öğretmenlere büyük görevler düşmektedir ve geleceğin öğretmen adaylarının da sosyal katılıma yönelik düşünceleri önem arz etmektedir. Yapılan bu çalışmanın amacı, Sosyal Bilimler öğretmen adaylarının sosyal katılıma dair düşüncelerini belirlemektir. Literatürde sosyal katılıma dair birçok çalışma mevcuttur. Literatürde ki çalışmalardan farklı olarak bu çalışma, öğretmen adaylarının sosyal katılıma yönelik düşüncelerini ve deneyimlerini yansıtmaktadır.

USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi hakemli bir çevrimiçi dergidir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışmalar amacıyla kullanılabilir. Makalenin içeriğinden yalnızca yazarlar sorumludur. Dergi makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımıyla bağlantılı veya doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, işlem, talep veya masraf veya zarardan sorumlu tutulamaz.

Tüm yazarlardan, sunulan çalışmalarla ilgili olarak diğer kişi veya kuruluşlarla herhangi bir finansal, kişisel veya diğer ilişkiler dahil olmak üzere herhangi bir fiili veya potansiyel çıkar çatışmasını ifşa etmeleri istenir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal katılıma yönelik düşüncelerinin belirlenmesi

Rukiyye Ögdür Abdulkadir Uzunöz

Eğitim Fakültesi Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir, 50300, Türkiye
ÖZ

Sosyal katılım, bireylerin toplumun geleceğini ve koşullarını iyileştirmek amacıyla gönüllü hizmet faaliyetlerine katılmasıdır. Sosyal bilgiler dersi açısından sosyal katılım becerisi, toplumun yetiştirmek istediği birey yapısı açısından önemli bir noktadadır. Bu nedenle yapılan bu çalışmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal katılıma yönelik düşüncelerini belirlemektir. Araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinde, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören ve herhangi bir sivil toplum kuruluşunda veya üniversite topluluklarında aktif olarak faaliyet gösteren 6 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır ve veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen görüşme verilerinin, MAXQDA 12 paket programı ile içerik analizleri yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre Sosyal Bilgiler öğretmen adayları sosyal katılımı, bir kuruluşta veya toplulukta etkin olarak yer almak olarak tanımlarken, sosyal katılım haklarını ise temel haklar, ifade özgürlüğü, seçme ve seçilme olarak tanımlamışlardır. Sosyal katılım çerçevesinde bireylerin, düşüncelerini özgürce ifade etmesinin önemine vurgu yapmışlardır ve seminerler, konferanslar gibi aktivitelerin, sosyal katılımı destekleyeceğini ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları, topluma hizmet düşüncesinden yola çıkarak sivil toplum kuruluşlarına katıldıklarını belirtmişlerdir.

MAKALE TARİHİ

Geliş tarihi 02 Mayıs 2023

Kabul tarihi 15 Haziran 2023

ANAHTAR KELİMELER

Sosyal katılıma,
Sosyal bilgiler
Öğretmen adayları,
Sosyal bilgiler

Makale Türü

Araştırma makalesi,

İLETİŞİM Rukiyye Ögdür rukiyye.ogdur@hotmail.com Eğitim Fakültesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, 50300, Nevşehir, Türkiye

© 2023 Rukiyye Ögdür, Abdulkadir Uzunöz

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial ile lisanslanmıştır. Lisans, (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>) koşulları altında dağıtılan ve ticari olmayan amaçla eserini remix, ince ayar yaparak ya da üzerine geliştirerek kendi eserlerinde kullanılmasına izin verir. Ancak ortaya çıkan yeni eseri benzer lisans ile lisanslamak zorunda değildir.

Giriş

Türk toplumunun yüzde 10'u para bağıışı yaparken, yüzde 4'ü gönüllülük esas alınan faaliyetlere katılmaktadır. Belirtilen bu oranlarla Türkiye, 145 ülkenin yer aldığı sıralamada 137. sıradadır. Ayrıca Türk vatandaşlarının yüzde 2,5'i toplumsal kuruluşlara, yüzde 4,2'si siyasal örgütler için gönüllülük faaliyetleri yürütmektedir (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri-UNV, 2013). Uluslararası Sosyal Araştırmalar Programına (2014) göre ise Türkiye'de, gönüllük faaliyetlerine katılma oranı %6,2'dir ve bu oranlarla Türkiye, araştırma kapsamındaki ülkeler arasında sondan ikincidir. Yine aynı çalışmaya göre, eğitim düzeyi arttıkça gönüllük faaliyetlerine katılma oranı da yükselmektedir. Ayrıca araştırmaya göre, üniversite mezunlarının gönüllülük faaliyetlerine katılma oranları %17'dir. Yapılan araştırmalara bakıldığında Türkiye'de, gönüllülük faaliyetlerinin düzeyini belirlemek zordur. Gönüllülük faaliyetleri düzeyinin belirlenememesinde, gönüllülük kavramına yönelik mevcut tanımın olmayışı etken olabilmektedir (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri-UNV, 2013).

Adler ve Goggin'e (2005) sosyal katılımı, bireylerin toplum şartlarını ve geleceğini iyileştirmek amacıyla toplum yaşamına katılmak olarak tanımlamışlardır. Adler ve Goggin (2005), sosyal katılım kavramının tanımı yaparken bu kavramı farklı boyutlarla ele almışlardır. Bu boyutlar ise; toplum hizmeti, kolektif bir eylem, siyasi bir eylemdir. Toplum hizmeti; bireyin tek başına veya birlikte gönüllü hizmet faaliyetlerine katılmasıdır. Kolektif eylem, bireyin vatandaşlık rollerini gerçekleştirebileceği faaliyetlere katılmasıdır ve kolektif eylemde "aktif vatandaşlı" kavramı ön plandadır. Bu açıdan kolektif eylem, bireysel faaliyetlerden ziyade toplu faaliyetleri kapsamaktadır. Siyasi bir eylem ise; bireylerin yaşadığı toplumun, siyasi ve demokratik süreçleri ile ilgilenmesi ve bu süreçlerle ilgili problemlerin çözümünde yurttaş katılımıdır. Siyasi bir eylem olarak sosyal katılım, politik mecralarda demokratik süreçlere katılmayı gerektirmektedir. Bunun yanı sıra sosyal katılım ise, vatandaşlık çerçevesinde gönüllü faaliyetleri gerektirmektedir. Montgomery vd. (2004) ve Bachen vd. (2008) ise toplumsal katılım biçimlerini şu şekilde sıralamışlardır; Gönüllülük faaliyetleri, seçme ve seçilme, hoşgörü, toplumu ve dünyayı anlama ve yorumlama, bireylerin görüşlerini ifade edebilmesi, medya okuryazarlığı, gençlerin sanal ortamlarda bağıış vb. etkinliklere katılmasıdır.

Demokratik toplumlarda eğitimin amacı, yaşadığı toplumu analiz edebilen ve topluma katkıda bulunabilme bilincine sahip bireyler yetiştirmektir. Bu noktada bireyler, yaşadığı toplumu tanıyabilmeli ve toplumdaki sorunları fark edebilmelidir (Coşkun vd., 2022). Bu açıdan Sosyal bilgiler dersi, topluma faydalı bireyler yetiştirmek adına vatandaşlık bilincinin aşılması ve bu bilincin, demokratik sistem içinde içselleştirilmesi noktasında çok önemlidir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre sosyal katılım, önemli bir beceridir. Sosyal katılım becerisi, bireyin kendini ve yaşadığı toplumu ilgilendiren konular hakkında bilgi sahibi olmasıdır. Bilgi sahibi olmasına ek olarak, toplumsal ihtiyaçların fark edilmesi ve bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik reçeteleri, çevresine iletme ve eylemde bulunma faaliyetlerini de içermektedir (Seyhan, 2013). Bu noktada sosyal katılım becerisi, öğrenciye kazandırılması gereken önemli becerilerdendir. Sosyal

katılımın, öğrencilere kazandırılması noktasında Sosyal Bilgiler Öğretim Programı önemli bir yere sahiptir bunun yanı sıra öğretmen de önemli bir role sahiptir. Kabapınar'a (2014) göre öğretmenler, öğrencilerin toplumu tanıyabileceği ve toplumsal ihtiyaçların analiz edebileceği aktiviteler planlamalıdır. Bu bağlamda geleceğin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, sosyal katılıma yönelik düşüncelerinin belirlenmesi önemlidir.

Alan yazında sosyal katılıma dair birçok çalışmaya rastlanmıştır. Sosyal katılıma dair çalışmaları dört başlık altında toplayabiliriz bunlar; ilköğretim ve yükseköğretim düzeyinde çalışmalar, öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik çalışmalar. İlköğretim düzeyinde gerçekleştirilen çalışmalarda, sosyal bilgiler dersi ve okul uygulamaları çerçevesinde sosyal katılım becerilerinin kazandırılmasına yönelik (Coşkun, Kodal ve Ersoy, 2022), sosyal katılım faaliyetlerinin, sosyal problem duyarlılığına etkisi açısından (Altınok, 2012), sosyal sorumluluk tutumları (Butter, 2009) ve sosyal bilgiler öğretiminde yer alan temel beceriler (Taşkıran, Baş ve Bulut, 2016) çerçevesinde incelendiği görülmektedir. Yükseköğretim düzeyinde çalışmalarda sosyal katılımın, öğrenme tecrübeleri ve sosyal tutumlarına etkisine yönelik (Gray vd., 2000) çalışmalar mevcuttur. Öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik çalışmalarda ise, öğretmen adaylarının sosyal katılıma dair metafor algıları (Seyhan, 2013), çevre sorunlarına yönelik sosyal katılımları (Merey, Karatekin ve Kuş 2014), okulların sosyal sorumluluk rolleri çerçevesinde öğretmen görüşleri (Sezgin ve Tınmaz, 2017), öğretmenlerin sosyal katılım becerisi kazandırma düzeyleri (Çelikkaya, 2011), Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal katılıma dair görüşlerine yönelik (Memişoğlu, 2016) çalışmalardır.

Alanyazın incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretiminde sosyal katılım becerisine dair çalışmalara rastlanmıştır. Ve bu yapılan çalışmalar, öğrencilere ve öğretmenlere yönelik çalışmalardır. Yapılan bu çalışma, çalışma grubunun niteliği noktasında literatürdeki çalışmalardan ayrılmaktadır. Çalışma grubunun niteliği göz önüne alındığında öğretmen adaylarının sosyal katılıma yönelik düşünceleri, deneyimleri çerçevesinde ortaya konmuştur. Bu nedenle yapılan bu çalışmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal katılıma dair düşüncelerini belirlemektir. Bu amaç kapsamında aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir.

1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal katılım kavramına yönelik görüşleri nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal katılım haklarına yönelik görüşleri nelerdir?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal katılımın önemine yönelik düşünceleri nelerdir?
4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal katılımı destekleyecek yollara ilişkin düşünceleri nedir?
5. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarını herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmaya iten nedenler nelerdir?

Metodoloji

Bu araştırma Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal katılıma faaliyetlerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji deseni ile tasarlanmıştır. Fenomenoloji, insanların bir duruma yönelik deneyimlerine, algılarına, tutumlarına odaklanır ve bu algıları, deneyimleri, tutumları derinlemesine inceleme olanağı sunar (Creswell, 2007; Merriam, 2009). Bu nedenle yapılan bu çalışma da Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal katılım kavramına dair deneyimlerini ortaya çıkarmak amacıyla fenomenoloji deseni kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu/zincir örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Kartopu örnekleme, yeni bilgi durumları sağlamak için referans kişiler arayıcılığı ile diğer kişilere ulaşmayı sağlayan yöntemdir (Patton, 2014). Bu çalışma 2021-2022 yılında, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören ve herhangi bir sivil toplum kuruluşunda veya üniversite topluluklarında aktif olarak faaliyet gösteren, 6 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Çalışma grubunu oluşturan katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1.'de sunulmuştur.

Tablo 1 Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına ilişkin bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Sınıf	Yer Aldığı Topluluk
Ö1	Kadın	2.Sınıf	Tiyatro Kulübü
Ö2	Kadın	2.Sınıf	Tiyatro Kulübü
Ö3	Kadın	3.Sınıf	Tiyatro Kulübü
Ö4	Kadın	2.Sınıf	Kızılay
Ö5	Kadın	2.Sınıf	Tiyatro Kulübü
Ö6	Kadın	2.Sınıf	Tiyatro Kulübü

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler, araştırmacı tarafından alanyazın taraması yapılarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğretmen adaylarının, deneyimlerini ve düşüncelerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Görüşme formundaki sorular, araştırmacı tarafından hazırlandıktan sonra Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde görevli iki öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda, soru sayısı değişmiş ve üç soru araştırmanın sınırlılıklarını aştığı için çıkarılmıştır. Görüşme formu uygun hale getirildikten sonra iki öğretmen adayı ile pilot uygulama yapılmıştır ve pilot uygulama sonucunda soru sayısında ve içeriğinde değişiklik yapılmamıştır. Pilot uygulama sonrası katılımcılar ile zoom üzerinden görüntülü görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, katılımcıların verdiği randevu saatlerinde, rızaları dâhilinde, kayıt altına alınarak yürütülmüştür. Görüşmelerin sonucunda çözümlenen kayıtlar, katılımcılara sunulmuş ve herhangi

bir itirazlarının olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcılardan, bu konuda herhangi bir olumsuz dönüt olmamıştır. Bunun üzerine çözümlenen görüşme kayıtlarının analizi safhasına geçilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler, çözümlendikten sonra içerik analizi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi yöntemi ile veriler, karşılaştırmalı olarak kodlanarak sınıflandırılır. Bu sınıflandırmadaki amaç, veriler arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak ve bu ilişkiler çerçevesinde anlam oluşturmaya çalışmaktır (Marvasti, 2004). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler öğretmen adayları ile yapılan görüşmelerde, elde edilen görüşme kayıtları yazılı hale getirilmiştir. Görüşme verileri, MAXQDA 12 paket programı ile betimsel temalar altında toplanmıştır. Verilerin analizi sırasında katılımcılara kod isimler verilerek araştırma boyunca bu isimler kullanılmıştır.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Araştırmada geçerlilik, çalışmanın sonucunu doğru bir biçimde yansıtmaktır. Geçerlilik kavramı, iç geçerlilik ve dış geçerlilik olarak iki başlık altında toplanır. İç geçerlilik, araştırma sonuçlarının bağımsız değişkenlere bağlı olma durumuyken dış geçerlilik ise genellenebilir durumuyla alakalıdır (Saritepeci, 2016). Araştırmacı, iç geçerliliği sağlamak için çalışma sürecini detaylı olarak aktarmıştır. Araştırma, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal katılma yönelik düşünceleri ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenle görüşme esnasında öğretmen adaylarının, konu dışında kalan görüşlerini analiz kısmına dâhil edilmemiştir. Araştırmacı, dış geçerliliği sağlamak için araştırma sürecini ve çalışma grubu ile ilgili bilgileri detaylı olarak sunmuştur.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için araştırmacı, yarı yapılandırılmış görüşme formunu iki uzman görüşüne sunmuştur. Uzman görüşü sonrasında hazırlanan görüşme formundaki üç soru, araştırmanın sınırlılıklarını aştığı için çıkarılmıştır. Görüşme formunun güvenilirliği için pilot uygulama yapılmıştır ve pilot uygulama sonrasında soru sayısı ve içeriği değişmemiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için oluşturulan kodlar, üç uzmanın görüşüne sunulmuş ve karşılaştırılmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, çalışma grubuna dâhil edilmesinde gönüllülük esas alınmıştır ve yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular, öğretmen adaylarına önceden gönderilerek rızaları başvurulmuştur. Görüşmeler, katılımcıların verdiği randevu saatlerinde, rızaları dâhilinde, kayıt altına alınarak yürütülmüştür. Katılımcılara, görüşme esnasında diledikleri zaman görüşmeyi sonlandırabilecekleri bildirilmiştir. Görüşme başlangıcında bir kez daha görüşmelerin kayıt altına alınacağı hatırlatılmış ve kayıt için bir kez daha onayları alınmıştır. Görüşmelerin sonucunda çözümlenen kayıtlar, katılımcılara sunulmuş ve herhangi bir itirazlarının olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcılardan bu konuda herhangi bir olumsuz dönüt olmamıştır.

Etik

İnsanların yer aldığı tüm araştırmalarda bir takım etik ilkeler bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Christians'a (2005) göre bu etik ilkeler; bilgilendirilmiş onam, mahremiyet, doğruluk ve aldatmamadır. Araştırmacı etik ilkeler çerçevesinde şu süreçleri izlemiştir;

Araştırma, uygulanması için etik kurulunun onayına sunulmuştur. Araştırmacı, uygulama öncesi katılımcılarla iletişim kurmuştur ve çalışma hakkında bilgi vermiştir. Araştırmacı daha sonra katılımcılara, araştırmanın amacı, görüşme soruları ve bilgilendirilmiş onam formundan oluşan veri setini göndermiştir. Görüşmeler, katılımcıların belirledikleri gün ve saatte yapılmıştır. Araştırmacı, görüşme öncesinde katılımcılara tekrardan bilgilendirme (Neden kayıt altına alındığı, cevaplamak istemediği soruyu atlayabileceği, rahatsız hissettiğinde görüşmeyi sonlandırabileceği vb.) yapmıştır ve görüşme sonrasında araştırmacı tarafından metine dökülen görüşmeler, katılımcılara tekrardan yollanmıştır. Burada amaç, katılımcının kendilerine ait olmadığını düşündükleri cümlelerin tespitini yapmaktır. Katılımcılar herhangi bir olumsuz dönütte bulunmamıştır. Bunun üzerine toplanan veriler, analiz sırasında katılımcıların gerçek isimlerini gizlemek için kodlanarak (Ö1, Ö2, vb.) sunulmuştur.

Bulgular

Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci alt probleminde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Sosyal katılım kavramını nasıl tanımlarsınız?” sorusuna verdikleri cevaplar incelenerek kodlar oluşturulmuştur ve oluşturulan kodlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1 Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Katılım kavramına ilişkin kodları

Kod Sistemi	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	TOPLAM
▼ Sosyal Katılım Kavramını Nasıl Tanımlarsınız?							0
• Ortak Amaca Hizmet				1			1
• Sosyal Faaliyetler	1						1
• Bir Topluluğa Katılım		1				1	2
• Sosyalleşme	1	1					2
• Siyasi Görüşe Katılmak		1					1
• Toplumsal Hayata Katılmak			1				1
• Toplumsal Olgunluk			1				1
• Etkin Katılım				1	1		2
Σ TOPLAM	2	3	2	2	1	1	11

Tablo 1. incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Katılımın ne olduğuna dair görüşleri “Etkin Katılım”, “Bir Topluluğa Katılım” ve

“Sosyalleşme” kodlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bazı öğretmen adaylarının ilgili soruya yönelik görüşleri şu şekildedir;

Ö2 “Bir topluluğa kulübe derneğe katılım olarak tanımlayabilirim. Aslında bu kavram bana sosyalleşmeyi çağırıyor yani sosyalleşmek için sosyal kuruluşlara kurumlara topluluklara katılması diyebiliriz. Aynı zamanda sosyal katılım siyasi görüşe katılmak ya da farklı sosyal, ekonomik kuruluşlara da katılmayı da ifade edebiliriz...”

Ö3 “...Sosyal Katılım toplumsal bir olguyu yansıtmaktır. Yani bireyin toplum ve sosyal hayat katılması, kendini toplumun içinde bulması ve toplumda var olabilmesidir. Bizler birey olarak toplumu oluşturan en önemli unsurlarız. Bu anlamda toplumu var edenler olarak her anlamda yaşamayı bilmeli ve farkında olmalıyız diye düşünüyorum.”

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmannın ikinci alt probleminde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Sosyal Katılım hakları nelerdir? Bu haklar hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelenerek kodlar ve oluşturulan kodlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Katılım haklarına ilişkin kodlar

Kod Sistemi	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	TOPLAM
▼ Sosyal katılım hakları nedir? Ne düşünüyorsunuz?							0
• Örgütlenme Hakkı				1			1
• Toplumsal Süreçlere Dahil Olma				1			1
• Eşit Haklar	1						1
• Seçme ve Seçilme	1			1	1		3
• İfade Özgürlüğü	1			1	1		3
• Parti Kurma					1		1
• İletişim Hakkı					1		1
• Temel Haklar		1	1			1	3
• Bilgim Yok						1	1
Σ TOPLAM	3	1	1	4	4	2	15

Tablo 2 incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Katılım haklarına ilişkin görüşleri “Temel Haklar”, “İfade Özgürlüğü” ve “Seçme ve Seçilme” kodlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bazı öğretmen adaylarının ilgili soruya yönelik görüşleri şu şekildedir;

Ö3 “Sosyal Katılım hakkı, toplumda yaşayan her bireyin sırf insan olduğu için ona bahşedilmiş olan haklardır. Hiçbir ayırım gözetmeksizin verilen bu haklar; Yaşama

hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı, seçme ve seçilme hakkı, güvenlik hakkı, konut hakkı gibi temel ihtiyaçlarımızı baz alan haklardır. Bu haklar, her bireyin yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olan zaruriyetlerdir...”

Ö4 “Bireylerin seçme ve seçilme hakkı bir sosyal katılım hakkıdır. Demokratik ülkelerde bireylerin seçme ve seçilme hakkı sosyal bir katılım hakkıdır bunun yanında seçimlerin olmadığı dönemlerde de bireylerin kendileri ile ilgili süreçlere aktif bir şekilde dâhil olma hakları da bulunur. Örgütlenme ve ifade özgürlüğü, toplantı hakları sosyal katılım hakları sayılır.”

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt probleminde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Sosyal Katılımın önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelenerek kodlar oluşturulmuştur ve oluşturulan kodlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Katılımın önemine ilişkin kodları

Kod Sistemi	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	TOPLAM
▼ Sosyal katılımın önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?							0
• Duygusal Tatminlik				1			1
• Yankı Uyandırma	1						1
• Hayata Hazırlama						1	1
• Toplumsal Birliktelik					1		1
• Başarı Duygusu				1			1
• Etkin ve Aktif Olma				1			1
• Toplumla Adaptasyon			1				1
• Değerli Kılma		1					1
• Düşünce Özgürlüğü		1		1			2
• Kendini Geliştirme		1					1
• Dikkat Çekme	1						1
• Bizlik Duygusu	1						1
Σ TOPLAM	3	3	1	4	1	1	13

Tablo 3 incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Katılımın önemine ilişkin görüşleri “Düşünce Özgürlüğü” kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Bazı öğretmen adaylarının ilgili soruya yönelik görüşleri şu şekildedir;

Ö1 “Bence sosyal katılım çok önemli çünkü sosyal katılım benlik değil bizlik duygusu katıyor insana. Tek başına yaptığın bir şeyden zevk alamayabilirsin veya fayda görmeyebilirsin, ses getirmeyebilir ama Sosyal bir toplulukla yaptığın zaman çok daha fazla fayda sağlayabilir veya çok daha fazla ses getirebilir. Bu

doğrultuda doğru kanaatlara da varabiliriz. Tek kişinin yaptığından fayda sağlayamayabiliriz.”

Ö3 *“İnsanlar toplumda kendilerine bir yer edinebilirse yaşam kalitesi daha rahat olacaktır diye düşünüyorum. Çünkü toplumda yer edinmemek dışlanmayı da beraberinde getirecektir. Bizler birey olarak yaşadığımız çevreye, topluma karşı bir takım sorumluluklara sahibiz ve olmalıyız. Bu sorumluluk, çevreye adapte bir şekilde yaşamım sürdürmemizi sağlayarak hem kendi yaşamımızı kaliteli kılacak hem de bulunduğumuz toplumun refahını artıracaktır.”*

Ö4 *“Sosyal katılım demokratik ortamlar olmazsa olmazdır, bireyler kendilerini özgürce ifade ederek kendi yaşamlarını ve toplumun yaşamına en kaliteli düzeye çıkarmak için çaba sarf ederler. Dolayısıyla hem seçimlerde hem de seçim dışı zamanlarda bireylerin düşüncelerini özgürce ifade etmesi ve toplumda aktif olarak rol alması önemlidir. Bunların dışında bazı sivil toplum örgütlerine de katılmak hem bireyin kendine olan özgüveni, hem de bir şeyleri başarma isteği uyandırır topluma faydalı olduğunu hisseder. Ahlaki ve vicdani olarak da bu örgütlere katılan bireyler kendilerini terbiye ederler...”*

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt probleminde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının *“Sosyal Katılımı destekleyecek yollar nelerdir?”* sorusuna verdikleri cevaplar incelenerek kodlar oluşturulmuştur ve oluşturulan kodlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Katılımı destekleyecek yolların neler olduğuna ilişkin kodları

Kod Sistemi	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	TOPLAM
▼ Sosyal katılımı destekleyecek yollar nelerdir?							0
• Seminerler ve Konferanslar	1				1		2
• Özgür Düşünce Ortamı				1			1
• Planlama					1		1
• Öğretmen						1	1
• Nitelikli Eğitim				1		1	2
• Teşvik Edici Aktiviteler			1			1	2
• Arkadaş Tavsiyesi		1					1
• Kulüpler		1					1
• Sivil Toplum Kuruluşları		1					1
• Reklamlar ve Kamu Spotu	1						1
• İlgi Çekici İçerikler	1						1
Σ TOPLAM	3	3	1	2	2	3	14

Tablo 4 incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Katılımı destekleyecek yolların önemine ilişkin görüşleri “Seminerler ve Konferanslar”, “Nitelikli Eğitim”, “Teşvik Edici Aktiviteler” kodlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bazı öğretmen adaylarının ilgili soruya yönelik görüşleri şu şekildedir;

Ö1 “Örneğin bunlarla ilgili ilgi çekici faktörler olmalı diye düşünüyorum. Ayrıca bu faaliyetleri insanların gönüllü yapması çok önemli bu yüzden sevdirebilmek önemli. Bunun için reklamlar olabilir çünkü insanlar çok fazla televizyon izliyor oradan insanlara kamu spotu tarzı sosyal topluluklara özendirici içerikler sunulabilir. Seminerler konferanslar yapılabilir okullarda. Anasınıfından itibaren başlanmalı aslında sosyal topluluk bilinci bu yüzden bu tarz içerikler yapılmalıdır.”

Ö4 “En başta bireyin bulunduğu ülkenin özgür düşünce ortamı gelişmiş olması gerekir yani özgürlük varsa böyle bir hak doğar aslında saygının gelişmiş olması çeşitli sivil toplum örgütlerinin kurulmuş olması ve bu örgütlerin faaliyetlerini aktif bir şekilde sürdürmeleri gerekir. Bireylerin nitelikli bir eğitimden geçip özgüvenli katılımcı aktif olarak geliştirilmesi sosyal katılımı olumlu etkileyebilir diyebiliriz.”

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemünde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Sizi herhangi bir sivil kuruluşta gönüllü olarak çalışmaya iten şey nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelenerek kodlar oluşturulmuştur ve oluşturulan kodlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının herhangi bir sivil kuruluşta gönüllü olarak çalışmaya iten şeylerin neler olduğuna ilişkin kodları

Kod Sistemi	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	TOPLAM
▼ • Sizi bir sivil kuruluşta gönüllü olarak çalışmaya iten şey nedir							0
• Faydalı Olmak				1			1
• Kişisel İlgi ve Merak		1				1	2
• Girişkenlik Duygusu	1						1
• Verimli Zaman	1						1
• Kişisel Gelişim		1					1
• Duygusal Tatminlik	1		1	1			3
• Topluma Hizmet		1	1		1		3
• Sorumluluk Bilinci			1				1
Σ TOPLAM	3	3	3	2	1	1	13

Tablo 5 incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının herhangi bir sivil kuruluşta gönüllü olarak çalışmaya iten şeylerin neler olduğuna ilişkin görüşleri

“Topluma Hizmet” ve “Duygusal Tatminlik” kodlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bazı öğretmen adaylarının ilgili soruya yönelik görüşleri şu şekildedir;

Ö2 “Tiyatroyu çok seviyorum... İzlemeyi ya da kendim oynamasını o role girmeyi çok seviyorum bu yüzden dikkatimi çekmişti kulübün varlığı. Sadece tiyatro alanında olmaması dans ve ritim çalışmaları da yapıyoruz ve o alanda kendimi geliştirmek için katıldım. Genel olarak kuruluşlara katılmam da ki sebep kendimi geliştirmektir ama öncelikli gayem çevreme ve topluma faydalı hizmette bulunmak. Tabii ki aynı zamanda da hani kendi yeteneklerim ve becerilerini ortaya çıkarmak için bu tarz topluluklara katılıyorum.”

Ö3 “Tâbi ki duygusal anlamda yaşadığım topluma karşılık vicdanım beni bu yola teşvik etti. Ancak teorik olarak bakıldığında bu topluma olan sorumluluklarımızın farkında olmak ve yaşadığım yerin refah düzeyini artırmak veya olumsuzlukları gidererek daha yaşanabilir bir hayatı sunmak gibi hedefler olabilir. Aynı zamanda yardımlaşmanın hayatta devamlı olarak var olabilmesi adına da bu görevleri üstlendim.”

Ö5 “Üye olduğum kuruluşun faaliyetlerinde ve amaçlarında mazlumun yanında olması düşkünün yanında olması yani mesela afetlerden depremlerden doğal olaylardan etkilenen kişilerin yanında oldukları için ayrıyeten bunların yanında çocuklarla olan faaliyetleri nedeniyle girdim.”

Tartışma ve Sonuç

Yapılan bu çalışma Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal katılıma yönelik düşüncelerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda yapılan görüşmelerde öğretmen adaylarına, sosyal katılım kavramına yönelik görüşleri sorulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmen adayları sosyal katılımı, toplumsal hayata katılım olarak tanımlamışlardır. Öğretmen adayları, sosyal katılım kavramının literatürde ki tanımına yakın ifadeler kullanmışlardır fakat sosyal katılım kavramının tanımını yaparken, sosyal katılım kavramının çağrıştırdığı “sosyal” kavramı çerçevesinde tanım yapmışlardır. Bunun nedeni olarak öğretmen adaylarının, sosyal katılım kavramı hakkında fikirleri olmasına rağmen bu kavramı tam olarak bilmedikleri düşünülmektedir. Coşkun vd. (2022) yaptığı çalışmada, öğrencilerin sosyal katılımı, sivil toplum kuruluşları ve faaliyetleri olarak algıladıkları gözlemlenmiştir. Memişoğlu’nun (2016) Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin, sosyal katılım kavramını, toplumsal sürece katılım olarak tanımladıkları görülmüştür. Genel olarak öğretmen adayları, sosyal katılım kavramının sosyal boyutuna vurgu yapmışlardır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal katılım hakları konusunda en fazla görüş belirttikleri katılım; temel haklar, ifade özgürlüğü ve seçme ve seçilme hakkı olmuştur. Önal (2012) tarafından yapılan çalışmada adaylar, sosyal katılım haklarını düşünce, vicdan, din özgürlüğü, dernek kurma ve derneğe katılma olarak

belirtmişlerdir. Doğanay vd., (2007) çalışmasına göre oy kullanma etkinliği, öğretmen adaylarının en sık katıldıkları sosyal katılım faaliyetidir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının da sosyal katılım hakları konusunda örnek verdiği haklardan biri de seçme ve seçilme hakkı olmuştur. Genel olarak öğretmen adaylarının sosyal katılım haklarına dair bilgi düzeylerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bunun nedeni olarak, sosyal katılım faaliyetlerinin ve haklarının toplumda farklı kavramlarla kullanılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal katılımın önemi hakkında düşünceleri, düşünce özgürlüğü çerçevesinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmen adayları, sosyal katılım faaliyetleri ile bireylerin fikirlerini, özgürce dile getirebileceği ifade etmişlerdir. Ve sosyal katılım bilincinin bireylere, erken yaşta kazandırılması gerektiğini vurgulayarak bu faaliyetlerin toplumu bir arada tuttuğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının, erken yaşta sosyal katılım bilincinin oluşturulması gerektiğine dair vurguları, toplumumuzda bu bilincin eksikliğinin göstergesi olduğu düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının çoğu, topluluklar veya sivil toplum kuruluşları ile üniversite eğitimi sırasında tanışmışlardır. Hunter ve Brisbin (1999) araştırmalarında, hizmet öğrenmenin demokratik değerler ve sosyal beceriler üzerindeki etkisini araştırmıştır. Öğrencilerin hizmet çalışmaları sonucunda, sosyal katılım faaliyetleri ile düşünceleri ve duyguları olumlu olmuştur. Ayrıca öğrencilerin vatandaşlık, hoşgörü ve sosyal sorumluluk gibi belirli davranışlarda gelişim gösterdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının çoğu sosyal katılım faaliyetlerinin, toplumda önemli bir noktada olduğunu vurgulayarak bu faaliyetlerin, bireyin kişisel olarak gelişimine ve toplumsal faydasına vurgu yapmışlardır. Hunter ve Brisbin'in (1999) yaptığı çalışma, öğretmen adaylarının görüşleri de destekler niteliktedir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal katılımı destekleyecek yollar hakkındaki düşünceleri seminerler ve konferanslar, nitelikli eğitim, teşvik edici aktiviteler çerçevesinde yoğunlaşmıştır. Öğretmen adaylarına göre, sosyal katılımı destekleyecek yollardan bir tanesi de öğretmenlerdir. Öğretmenler, sosyal katılım açısından önemli bir noktadadır çünkü yapılan araştırmalarda (Coşkun vd.,2021) öğrencilerin sosyal katılımı, sivil toplum kuruluşları ve faaliyetleri olarak tanımladıkları görülmüştür. Bu durum öğrencilerin sosyal katılım kavramını, farklı anlamlandırmalarına neden olmaktadır. Öğrencilerin, sosyal katılıma dair farklı anlamlandırması bu faaliyetleri ileriki yaşlarda yapabilecekleri inancını doğurmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre de öğretmen adaylarının çoğu, üniversiteye hayatı ile sosyal katılım faaliyetlerine katıldıklarını belirtmişlerdir.

Baykal'a (1970) göre, vatandaşlık ve topluma hizmet düşüncesi ile siyasal katılım arasında olumlu bir ilişki bulunmakta ve bu düşünceye sahip bireyler, siyasal hayatta daha aktif olmaktadır. Bireylerin toplumu daha iyi bir yere getirme inançları, sosyal ve siyasal katılımını etkilemektedir (Tuncay, 1995). Bu noktada öğretmen adaylarının çoğu, daha yaşanabilir bir toplum adına bir şeyler yapmak istediklerini ifade etmişlerdir ve Tuncay'ın (1995) görüşleri, öğretmen adaylarının görüşleri destekler niteliktedir. Dilber'e (2013) göre ise, sosyal girişkenlik duygusuna sahip olan bireyler, çevrelerinde meydana gelen olaylara karşı daha girişken tavırlar sergilemektedir ve daha fazla örgütlenme davranışı ortaya koymaktadırlar. Bunların yanı sıra sosyal katılımda yaş, cinsiyet, eğitim, sosyal ve

kültürel yapı gibi etmenlerinde etkili olmaktadır (Kahraman, 2002; Doğanay, 2009).

Öneriler

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine göre şu önerilerde bulunulabilir: Öğrenciler sosyal katılıma dair bilinçlendirilmeli ve sosyal sorumluluk projeleri artırılıp desteklenmelidir. Bu noktada üniversitelere çok büyük görevler düşmektedir. Üniversiteler, sivil toplum kuruluşları işbirliği yapmalıdır. Bu işbirliği, öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarının amaçlarını ve faaliyetlerini öğrenme noktasında fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Yazar Katkıları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sunmuştur. Tüm yazarlar makalenin yayınlanmış halini okumuş ve kabul etmişlerdir.

Yayın Etiği

Araştırma ve Yayın Etiği'ne uyuldu.

ORCID

Rukiye Ögdür

 <https://orcid.org/0000-0002-2631-6543>

Abdulkadir Uzunöz

 <https://orcid.org/0000-0002-4130-4612>

Kaynakça

- Adler, R. P., & Goggin, J. (2005). What Do We Mean By “Civic Engagement”? *Journal of Transformative Education*, 236-252. .
- Altınok, A. (2012). *Sosyal katılım faaliyetlerinin 12-14 yaş grubu öğrencilerinin sosyal problemlere olan duyarlılıklarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aksaray Üniversitesi.
- Bachen, C., Raphael, C., Lynn, K.-M., & McKee, K. A. (2008). Civic engagement, pedagogy, and information technology on Web sites for youth. *Political Communication*, 25(3), 290-310.
- Baykal, D. (1970). *Siyasal katılma; bir davranış incelemesi*. Sevinç Matbaa.
- Butler, A. (2009). *Service learning, civic responsibility, and attitudes of secondary students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Walden Üniversitesi.
- Christians, C. G. (2005). Ethics and politics in qualitative research. Y. S. Lincoln, & N. K. Denzin içinde, *The Sage Handbook of Qualitative Research Third* (s. 139-164).
- Coşkun, D. (2020). *Ortaokul sosyal bilgiler dersinde ve okul uygulamalarında sosyal katılım becerisinin geliştirilmesi sürecinin değerlendirilmesi*. Denizli: Yayınlanmamış Doktora Tezi. Pamukkale Üniversitesi.
- Coşkun, D., Kodal, T., & Ersoy, A. (2021). Ortaokul sosyal bilgilerdersinde ve okul uygulamalarında sosyal katılım becerisinin geliştirilmesi sürecinin değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 129-154. <https://doi.org/10.9779/pauefd.953313>
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. Sage. Sage.
- Çelikkaya, T. (2011). Sosyal bilgiler programında yer alan becerilerin kazandırılma düzeyi: Öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 969-990.
- Dilber, F. (2013). Siyasal Katılıma etki eden psikolojik faktörlerle seçmen tercihinin etkisi; karaman seçmenleri üzerine bir alan. *Akademik Bakış Dergisi*(35).
- Doğanay, A. (2009). Öğretmen adaylarının vatandaşlık algısı ve eylemlerinin siyasal toplumsallaşma bağlamında değerlendirilmesi. *I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu*, (28-30 Mayıs),Uşak Üniversitesi.
- Doğanay, A., Çuhadar , A., & Sarı, M. (2007). Öğretmen adaylarının siyasal katılımçılık düzeylerine çeşitli etmenlerin etkisinin demokratik vatandaşlık eğitimi bağlamında incelenmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yöntemi*, 213 - 246.
- Doğanay, A., Çuhadar, A., & Sarı, M. (2007). Öğretmen adaylarının siyasal katılımçılık düzeylerine çeşitli etmenlerin etkisinin demokratik vatandaşlık eğitimi bağlamında incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*(50), 213-246.
- Gray, M. J., Ondaatje, E. H., Fricker Jr, R. D., & Geschwind, S. (2000). Assessing service-learning: The benefits of community service for students. *Change*, 32(2).
- Hunter, S., & Brisbin, R. (2000). The impact of service learning on democratic and civic values. *Political Science and Politics*, 623.
- ISSP Group Research . (2016). *International social survey programme: citizenship II - ISSP 2014*. GESIS Data Archive, doi:10.4232/1.12590.
- Kabapınar, Y. (2014). Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi. Pegem Yayıncılık.
- Kahraman, B. (2002). *Siyasal katılıma etki eden sosyolojik faktörler (Isparta Uygulaması)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Marvasti, A. B. (2004). *Qualitative research in sociology*. SAGE Publication.
- Memişoğlu, H. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal katılıma ilişkin görüşleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or*

- Turkic*, 621 - 640.
- Merey, Z., Karaatekin, K., & Kuş, Z. (2012). İlköğretimde vatandaşlık eğitimi: karşılaştırmalı kuramsal bir çalışma. *GEFAD / GUJGEF*.
- Merkez, B. M. (2013). *Türkiye’de gönüllülük (gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi)*.
- Merkez, Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) Programı Türkiye & GSM Gençlik Servisleri. (2013). *Türkiye’de gönüllülük (gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi)*.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley & Sons Inc.
- Montgomery, K., Gottlieb-robles, B., & Larson, G. O. (2004). Youth as e-citizens: engaging the digital generation. *Center for Social Media*.
- Önal, G. (2012). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal katılımı ile ilgili haklarının kullanımına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün , & B. S. Demir, Çev.) Pegem Akademi.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research and evaluation methods*. (M. Bütün, & B. Demir, Çev.) Pegem Akademi.
- Sarıtepeci, M. (2016). Ortaokul düzeyinde dijital hikaye anlatımının yansıtıcı düşünme becerisi üzerindeki etkisinin incelenmesine yönelik deneysel bir çalışma. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. doi: 10.14686/buefad.337772
- Seyhan, O. (2013). “Sosyal katılım” kavramına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının metafor durumları. *Researcher: Social Science Studies*.
- Sezgin, F., & Tınmaz, A. (2017). Okulun sosyal sorumluluk hakkında okul müdürü, sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Türk Bilim Araştırma Vakfı*, 10(2), 77-92.
- Sömen, T., & Bilgili, A. S. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerini öğrencilere sosyal katılım becerisi kazandırma durumları. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 403-426.
- Şimşek, H., & Yıldırım , A. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Şeçkin Yayıncılık.
- Taşkıran, C., Baş, K., & Bulut , B. (2016). The level of acquired social studies specific skills. *Journal of Social Sciences*, 6(11), 1-19.
- Tuncay, S. (1995). *Batı demokrasilerinde siyasal katılma ve açıklık*. İzmir: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Determination of pre-service social studies teachers' ideas about social participation

Rukiyye Ögdür & Abdulkadir Uzunöz

To cite this article: Ögdür, R., Uzunöz, A. (2023). Determination of pre-service social studies teachers' ideas about social participation, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 9(1), 147-170. DOI: 10.47615/issej.1291061

To link to this article: <https://doi.org/10.47615/issej.1291061>

© 2023 The Author(s). Reprints and permissions:
Authors have permission to share their article after it has been published in ISSEJ/The journal of International Social Science Education, either in print or online as a First Edition

Highlights

It is important for students to be able to recognize social needs and offer prescriptions for these needs, and teachers have a great role to play in this regard. In this respect, the thoughts of future pre-service teachers about social participation are also important. The aim of this study is to determine the thoughts of pre-service social studies teachers about social participation. There are many studies on social participation in the literature. Unlike the studies in the literature, this study reflects the thoughts and experiences of pre-service teachers about social participation.

ISSEJ/The Journal of International Social Science Education is a double peer-reviewed online journal. This article can be used for research, teaching and private studies. Only the authors are responsible for the content of the article. The journal has the copyright of the articles. The publisher cannot be held liable for any loss, transaction, claim or damage arising directly or indirectly in connection with the use of the research material.

All authors are requested to disclose any actual or potential conflict of interest including any financial, personal or other relationships with other people or organizations regarding the submitted work.

Determining social science teacher candidates' thoughts on social participation

Rukiyye Öğdür Abdulkadir Uzunöz

Faculty of Education, Hacı Bektaş Veli University, Capodoccia, 50300, Turkey

ABSTRACT

Social participation is the participation of individuals in voluntary service activities in order to improve the future and conditions of society. In terms of social studies course, social participation skill is an important point in terms of the individual structure that society wants to raise. Therefore, the purpose of this study is to determine the thoughts of pre-service social studies teachers about social participation. The study was conducted with 6 pre-service social studies teachers who were studying in the Department of Social Studies Education at a state university in the 2021-2022 academic year and were actively involved in any non-governmental organization or university community. Phenomenology survey design, one of the qualitative research methods, was used in the study and a semi-structured interview form prepared by the researcher was used as a data collection tool. Content analysis of the interview data was conducted with MAXQDA 12 package program. According to the findings of the study, social studies teachers defined social participation as taking an active part in an organization or community, and the rights of participation were mostly mentioned as fundamental rights, freedom of expression, and the right to vote and be elected. They emphasized the importance of social participation for individuals to express their thoughts freely. They also stated that seminars and conferences, quality education, incentive activities would support social participation, while their motivation to participate in non-governmental organizations was service to society and emotional satisfaction.

ARTICLE HISTORY

Received 02 May 2023
Accepted 15 June 2023

KEYWORDS

Social participation,
Prospective social
Studies teachers,
Social studies

Type of the paper
Research article

CONTACT Rukiyye Öğdür rukiyye.ogdurr@hotmail.com

© 2023 Rukiyye Öğdür, Abdulkadir Uzunöz

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial License <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>, which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.

Introduction

While 10% of the Turkish society donates money, 4% joins activities that is based on volunteerism. With these specified ratios, Turkey ranks 137th in the list of 145 countries. Also, 2.5% of Turkish citizens carry out social organizations and 4.2% of Turkish citizens carry out voluntary activities for political organizations (United Nations Volunteers UNV, 2013). According to the International Social Research Program (2014), in Turkey, the rate of participation in volunteering activities is 6.2%, and with these rates, Turkey is the second from last among the countries in this research. According to the same study, As the level of education increases, the rate of participation in volunteer activities increases. Also, according to research, the rate of participation of people who graduates university is 17% in volunteering activities. When being looked researches, to determine level of volunteering activities in Turkey is difficult. The lack of an existing definition for the concept of volunteering may be a factor in the inability to determine the level of volunteering activities (United Nations Volunteers-UNV, 2013), and Adler and Goggin (2005) defined social participation as participating in community life in order to improve the social conditions and future of individuals.

In democracies, education is meant to develop critical thinkers who are conscious of the need for spreading communities and dissemination and who are able to critique the world and the communities in which they live. People should be aware of the communities and world in which they reside as well as the challenges that society faces (Coşkun et al., 2022). For those who will benefit from and cultivate the community, this extended social studies course is crucial for fostering civic stewardship and internalizing it inside the democratic system. The Social Studies Curriculum views social interaction as a crucial ability. The ability to participate in social situations with others requires knowledge of oneself and the issues facing the community in which one lives. Along with knowledge, it also entails the activities of identifying social needs and providing guidance for meeting them, interacting with the environment, and acting (Seyhan, 2013). One of the crucial procedures that the learner should learn at this time is social education. The ability to participate in social situations with others requires knowledge of oneself and the issues facing the community in which one lives. Along with knowledge, it also entails the activities of identifying social needs and providing guidance for meeting them, interacting with the environment, and acting (Seyhan, 2013). One of the crucial procedures that the learner should learn at this time is social education. The teacher, in addition to the social studies curriculum, is crucial in helping students develop their social engagement skills. According to Kabapınar (2014), teachers should devise lessons that allow pupils to understand society and assess social requirements. It is critical that the future community of social studies educators express their views on social involvement in this setting.

Purpose

This utilization objective determines the social participation of prospective social studies teachers. For this purpose, the following sub-problems were determined.

1. What are Social Studies teachers views about concept of social participation?
2. What are Social studies teachers candidates' views about social participation rights?
3. What are social studies teacher candidates' thoughts about importance of social participation?
4. What are social studies teacher candidates' thoughts about ways to support social participation?
5. What are the reasons which social studies teacher candidates become a member of a society organization?

Methodology

In this study, the views of social studies teachers regarding potential social involvement activities were ascertained using a phenomenology survey design, one of the qualitative research methodologies. The use of these perceptions, experiences, and attitudes to direct people's experiences, perceptions, and attitudes toward a situation is examined by phenomenology (Creswell, 2007; Merriam, 2009).

Participants

Participants were determined by snowball/chain sampling method, which is one of the purpose sampling methods. Snowball sampling is a method of reaching other people by searching for reference persons to provide new information situations (Patton, 2014). This study was carried out at Nevşehir Hacı Bektaş Veli University in 2021-2022 by 6 Social Studies teacher candidates studying in the Faculty of Education, Department of Social Studies Education actively working in any non-governmental organization or university community.

Data collection tool

The datas in the research were obtained through a semi-structured interview form prepared by the researcher by scanning the literature. In the semi-structured interview form, revealing the experiences and thoughts of the pre-service teachers was aimed. After the questions in the interview form were prepared by the researcher, they were presented to the opinion of two faculty members working in the Department of Social Studies Teaching.

Analysis of Data

The data obtained in the study were analyzed by content analysis after being analyzed. With the content analysis method, the data are classified by coding them comparatively. The purpose of classification is to reveal the relationships between the data and to try to make sense within the framework of these relationships (Marvasti, 2004). In this context, the interview records obtained from the interviews with the Social Studies teacher candidates were put into written form. Interview data were collected under descriptive themes with the MAXQDA 12 package program. Code names were given to the participants during the analysis of the data and these names were used throughout the research

Findings

It is clear that the codes of "active participation," "participation in a community," and "socialization" dominate how social studies teacher candidates see what social participation knows. The "Fundamental Rights," "Freedom of Expression," and "Election and Election" codes are seen as being at the forefront of social studies teacher candidates' perspectives on social participation rights. Candidates for social studies teachers' opinions on the value of social participation appear to be centered on the "Freedom of Thought" guideline.

In the codes of "Seminars and Conferences," "Quality Education," and "Encouraging Activities," it can be seen that the opinions of the Social Studies teacher candidates are concentrated on the significance of the ways that support social participation. It is clear that "service to the community" and "emotional satisfaction" are at the center of the widespread consensus regarding what drives prospective social studies teachers to volunteer their time in any non-profit organization.

Discussion and Conclusion

This study seems to show that aspiring social studies teachers participate in social activities. Pre-service teachers were questioned about their thoughts on the idea of social participation during the interviews conducted for this purpose. Social involvement was characterized by social life participation by social studies teacher candidates. Pre-service teachers employed phrases that were similar to the literature's definition of social cohesiveness, but when they defined the term, they did so within the parameters of the "social" concept that social cohesion evokes. The cause of this is Despite their lack of knowledge, pre-service teachers do not fully understand the idea of social engagement. In general, it was found that pre-service teachers had little knowledge of social participation rights. The utilization of several notions to communicate and carry the weight of Yediler is the cause of this. It emphasizes the significance of social development for prospective social studies teachers within the context of intellectual freedom. Pre-service teachers continue to believe that they may express themselves by mingling with people through social interaction. And the weight of articulating the importance of this corridor as a whole by highlighting the necessity of instilling a sense of social responsibility in people from a young age an indication of the lack of this understanding in our society is the focus placed by teacher candidates on the

development of social awareness at a young age. Individuals' hopes for improving society have an impact on how they interact with others on the social and political fronts (Tuncay, 1995). At this point, the majority of the pre-service teachers stated that they wished to contribute to the creation of a more livable society; hence, Tuncay's (1995) perspective is crucial.

Implication and Suggestions

According to the opinions of pre-service social studies teachers, the following suggestions can be made: Students should be made aware of social participation and social responsibility projects should be increased and supported. At this point, universities have great duties. Universities should cooperate with civil society organizations. It is thought that this cooperation will be beneficial for students to learn the aims and activities of non-governmental organizations.

Author Contributions

The authors contributed equally to the study. All authors have read and accepted the published version of the article.

ORCID

Rukiyye Ögdür

Abdulkadir Uzunöz

 <https://orcid.org/0000-0002-2631-6543>

 <https://orcid.org/0000-0002-4130-4612>

References

- Adler, R. P., & Goggin, J. (2005). What Do We Mean By “Civic Engagement”? *Journal of Transformative Education*, 236-252. .
- Altınok, A. (2012). *Sosyal katılım faaliyetlerinin 12-14 yaş grubu öğrencilerinin sosyal problemlere olan duyarlılıklarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aksaray Üniversitesi.
- Bachen, C., Raphael, C., Lynn, K.-M., & McKee, K. A. (2008). Civic engagement, pedagogy, and information technology on Web sites for youth. *Political Communication*, 25(3), 290-310.
- Baykal, D. (1970). *Siyasal katılım; bir davranış incelemesi*. Sevinç Matbaa.
- Butler, A. (2009). *Service learning, civic responsibility, and attitudes of secondary students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Walden Üniversitesi.
- Christians, C. G. (2005). Ethics and politics in qualitative research. Y. S. Lincoln, & N. K. Denzin içinde, *The Sage Handbook of Qualitative Research Third* (s. 139-164).
- Coşkun, D. (2020). *Ortaokul sosyal bilgiler dersinde ve okul uygulamalarında sosyal katılım becerisinin geliştirilmesi sürecinin değerlendirilmesi*. Denizli: Yayınlanmamış Doktora Tezi. Pamukkale Üniversitesi.
- Coşkun, D., Kodal, T., & Ersoy, A. (2021). Ortaokul sosyal bilgilerdersinde ve okul uygulamalarında sosyal katılım becerisinin geliştirilmesi sürecinin değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 129-154. <https://doi.org/10.9779/pauefd.953313>
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. Sage. Sage.
- Çelikkaya, T. (2011). Sosyal bilgiler programında yer alan becerilerin kazandırılma düzeyi: Öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 969-990.
- Dilber, F. (2013). Siyasal Katılıma etki eden psikolojik faktörlerle seçmen tercihinin etkisi; karaman seçmenleri üzerine bir alan. *Akademik Bakış Dergisi*(35).
- Doğanay, A. (2009). Öğretmen adaylarının vatandaşlık algısı ve eylemlerinin siyasal toplumsallaşma bağlamında değerlendirilmesi. *I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu*, (28-30 Mayıs),Uşak Üniversitesi.
- Doğanay, A., Çuhadar , A., & Sarı, M. (2007). Öğretmen adaylarının siyasal katılımçılık düzeylerine çeşitli etmenlerin etkisinin demokratik vatandaşlık eğitimi bağlamında incelenmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yöntemi*, 213 - 246.
- Doğanay, A., Çuhadar, A., & Sarı, M. (2007). Öğretmen adaylarının siyasal katılımçılık düzeylerine çeşitli etmenlerin etkisinin demokratik vatandaşlık eğitimi bağlamında incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*(50), 213-246.
- Gray, M. J., Ondaatje, E. H., Fricker Jr, R. D., & Geschwind, S. (2000). Assessing service-learning: The benefits of community service for students. *Change*, 32(2).
- Hunter, S., & Brisbin, R. (2000). The impact of service learning on democratic and civic values. *Political Science and Politics*, 623.
- ISSP Group Research . (2016). *International social survey programme: citizenship II - ISSP 2014*. GESIS Data Archive, doi:10.4232/1.12590.
- Kabapınar, Y. (2014). Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi. Pegem Yayıncılık.
- Kahraman, B. (2002). *Siyasal katılıma etki eden sosyolojik faktörler (Isparta Uygulaması)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Marvasti, A. B. (2004). *Qualitative research in sociology*. SAGE Publication.
- Memişoğlu, H. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal katılıma ilişkin görüşleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*,

621 - 640.

- Merey, Z., Karaatekin, K., & Kuş, Z. (2012). İlköğretimde vatandaşlık eğitimi: karşılaştırmalı kuramsal bir çalışma. *GEFAD / GÜJGEF*.
- Merkez, B. M. (2013). *Türkiye’de gönüllülük (gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi)*.
- Merkez, Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) Programı Türkiye & GSM Gençlik Servisleri. (2013). *Türkiye’de gönüllülük (gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi)*.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley & Sons Inc.
- Montgomery, K., Gottlieb-robles, B., & Larson, G. O. (2004). Youth as e-citizens: engaging the digital generation. *Center for Social Media*.
- Önal, G. (2012). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal katılımı ile ilgili haklarının kullanımına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün , & B. S. Demir, Çev.) Pegem Akademi.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research and evaluation methods*. (M. Bütün, & B. Demir, Çev.) Pegem Akademi.
- Sarıtepeci, M. (2016). Ortaokul düzeyinde dijital hikaye anlatımının yansıtıcı düşünme becerisi üzerindeki etkisinin incelenmesine yönelik deneysel bir çalışma. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. doi: 10.14686/buefad.337772
- Seyhan, O. (2013). “Sosyal katılım” kavramına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının metafor durumları. *Researcher: Social Science Studies*.
- Sezgin, F., & Tınmaz, A. (2017). Okulun sosyal sorumluluk hakkında okul müdürü, sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Türk Bilim Araştırma Vakfı*, 10(2), 77-92.
- Sömen, T., & Bilgili, A. S. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerini öğrencilere sosyal katılım becerisi kazandırma durumları. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 403-426.
- Şimşek, H., & Yıldırım , A. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Şeçkin Yayıncılık.
- Taşkıran, C., Baş, K., & Bulut , B. (2016). The level of acquired social studies specific skills. *Journal of Social Sciences*, 6(11), 1-19.
- Tuncay, S. (1995). *Batı demokrasilerinde siyasal katılım ve açıklık*. İzmir: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.